

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

**FAKULTA ARCHITEKTURY
ÚSTAV STAVITELSTVÍ**
FACULTY OF ARCHITECTURE
DEPARTMENT OF ENGINEERING

**ZHODNOCENÍ OBJEKTŮ KURIALOVA ARCHIVU NA UHERSKOHRADIŠŤSKU
ROZŠÍŘENÉ O PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÉ OBJEKTY**

EVALUATION OF OBJECTS IN KURIAL'S ARCHIVE IN THE AREA OF UHERSKÉ HRADIŠŤĚ
EXTENDED TO INCLUDE LISTED OBJECTS

DISERTAČNÍ PRÁCE
DOCTORAL THESIS

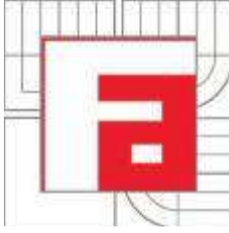
AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Mgr. Alžběta Korčáková

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

doc. Ing. IVANA ŽABIČKOVÁ, CSc.

BRNO 2014

Vysoké učení technické v Brně

Fakulta architektury

Pořící 273/5, 63900 Brno 39

Zadání disertační práce

Číslo disertační práce:

Akademický rok: 2013/2014

Ústav:

Ústav stavitelství

Student(ka):

Mgr. Alžběta Korčáková

Studijní program:

Architektura a urbanismus (P3501)

Studijní obor:

Architektura (3501V002)

Vedoucí disertační práce:

doc. Ing. Ivana Žabičková, CSc.

Konzultanti disertační práce:

Název disertační práce:

Zhodnocení objektů Kurialova archivu na Uherskohradištsku
/rozšířené o památkově chráněné objekty/.

Zadání disertační práce:

Cíl práce: vytvoření katalogu staveb z Kurialova archivu a jejich zhodnocení dle daných kritérií.

Charakteristika problematiky úkolu: práce bude tvořena třemi hlavními částmi:

1. Úvod – postavení regionu v širších souvislostech.
2. Kompletní katalog staveb v archivu a v současnosti.
3. Kritéria hodnocení z pohledu architekta.

Seznam odborné literatury:

- FROLEC, V. Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku. Brno: Blok, 1974.
- KURIAL, A. Katalog lidové architektury. Část 1, Okres Gottwaldov. Brno: Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1978.
- KURIAL, A.: Katalog lidové architektury. Část 5, Okres Uherské Hradiště. Brno : Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1986, 85 s.
- KURIAL, A.: Katalog lidové architektury. Část 7, Okres Hodonín. Brno: Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 2007, 120 s.
- LANGER, J. Lidové stavby v Evropě. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 304 s., [16] s. barev. obr. příl.
- MÁČEL, O., VAJDIŠ, J. Slovácko. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958, 231 s.
- MENCL, V. Lidová architektura v Československu. Praha: Academia, 1980.
- ŠKABRADA, J. Lidové stavby: architektura českého venkova. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 246 s.
- VAŘEKA, J.; FROLEC, V.; SCHEYBAL, JOSEF V. Lidová architektura: encyklopedie. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha : Grada, 2007, 427 s.

Termín zadání disertační práce: 15. 11. 2010

Termín odevzdání disertační práce: 10. 3. 2014

Disertační práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a disertační práce v elektronické podobě.

Mgr. Alžběta Korčáková
Studentka

-----
doc. Ing. Ivana Žabičková, CSc.
Vedoucí práce

-----
doc. Ing. Miloslav Meixner, CSc.
Vedoucí ústavu

V Brně, dne 10. 3. 2014

-----
doc. Ing. Josef Chybík, CSc.
Děkan fakulty

Abstrakt

Cílem disertační práce je zmapování a vyhodnocení současného stavu lidové architektury a stavitelství v regionu Uherskohradištsko na příkladu vybraných obcí a konfrontace s archivem prof. Antonína Kuriala. Práce je rozšířena o památkově chráněné objekty. Výstupem z této práce je katalog staveb lidové architektury zkoumaného regionu.

Abstract

The goal of this doctoral thesis is to map and evaluate the current situation of folk architecture in the region around the city of Uherské Hradiště on the example of selected villages. Later, these findings will be compared with the archive of prof. Antonin Kurial. The text has been extended to include currently listed buildings and output of this work is a new catalogue of buildings of folk architecture in the above mentioned region.

Klíčová slova

Lidová architektura, lidové stavitelství, hliněné stavby, památky, zaniklé památky, památková péče, krajina, tradice, trvale udržitelný rozvoj, archiv prof. Antonína Kuriala.

Key words

Vernacular architecture, vernacular architecture construction, clay buildings, historical buildings, lost monuments, conservation, landscape, tradition, sustainable development, archive of prof. Kurial.

Bibliografická citace

KORČÁKOVÁ, A. *Zhodnocení objektů Kurialova archivu na Uherskohradištsku rozšířené o památkově chráněné objekty*. Brno: Vysoké učení technické v Brně Fakulta architektury, 2014. 240 s. Vedoucí disertační práce doc. Ing. Ivana Žabičková, CSc.

Zhodnocení objektů Kurialova archivu na Uherskohradištsku
/rozšířené o památkově chráněné objekty/.

Disertační práce k získání akademického titulu Ph.D.

Prohlášení autora o původnosti práce

Prohlašuji, že předloženou disertační práci jsem zpracovala samostatně a je mým původním dílem. Všechny použité zdroje informací jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

V Brně dne 10. 3. 2014

.....
Mgr. Alžběta Korčáková

© Mgr. Alžběta Korčáková, 2014

Tato práce vznikla jako školní dílo na Vysokém učení technickém v Brně, Fakultě architektury. Práce je chráněna autorským zákonem a její užití bez udělení oprávnění autorem je nezákonné, s výjimkou zákonem definovaných případů.

Poděkování

Děkuji vedoucí své disertační práce doc. Ing. Ivaně Žabičkové, CSc. za odborné připomínky a čas, který mé práci věnovala.

Dále děkuji odborníkům z praxe, Ústavu teorie FA v Brně, při kterém jsem mohla uskutečnit výzkum a práci vztahující se k tématu disertační práce. Jmenovitě pak patří velký dík Ing. Radku Fryzelkovi, který velkou část zkoumaných objektů se mnou v terénu mapoval, PhDr. Janě Spathové a ostatním konzultantům za odborné připomínky a čas.

Za velkou podporu zvláště děkuji své rodině.

OBSAH

ÚVOD – PŘEDMĚT DISERTAČNÍ PRÁCE.....	11
PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU PROBLEMATIKY	13
CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE	15
HYPOTÉZA, IDEJE.....	16
METODIKA A ZPŮSOB ŘEŠENÍ PRÁCE.....	17
1. POSTAVENÍ REGIONU V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH	18
1.1 Rajonizace – vymezení etnografických oblastí, okrsků, přechodových oblastí	18
1.1.1 Slovácko, Moravské Slovensko.....	18
1.1.2 Moravské Kopanice.....	19
1.1.3 Hornácko	19
1.1.4 Dolňácko	20
1.1.5 Luhačovické Zálesí.....	20
1.2 Lidé a krajina, venkovská sídla – lidová architektura	21
1.2.1 Lidé a krajina, genius loci	21
1.2.2. Lidé a krajina, lidová architektura a její vazby	23
1.3 Charakter vesnice a krajiny po roce 1948	27
1.4 Vztah k architektonickým památkám a krajině, ke kulturnímu odkazu	30
1.4.1 Úloha architekta – koncepce a návrhy na umístění nových staveb v krajině	35
1.4.2 Lidová stavba - zasazení domu do krajiny a úloha zeleně – pohled etnografa.....	37
1.5 Výtvarné ztvárnění na příkladu nástěnné malby v minulosti i současnosti lidové architektury Slovácka	41
2. ARCHIV LIDOVÉ ARCHITEKTURY PROF. ING. ARCH. ANTONÍNA KURIALA.....	47
2.1 Specifikace archivu prof. Antonína Kuriala, osobnost Antonín Kurial	47
2.2 Specifický výzkum “Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav“ provedený na FA VUT v Brně.....	50
2.3 Současný pohled na odkaz lidové architektury na Uherskohradištsku	52

3. KRITÉRIA HODNOCENÍ Z POHLEDU ARCHITEKTA.....	54
4. KATALOG STAVEB LIDOVÉ ARCHITEKTURY V ARCHIVU A V SOUČASNOSTI A JEHO ZHODNOCENÍ NA VYBRANÝCH OBJEKTECH ROZŠÍŘENÝ O PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÉ OBJEKTY	56
Buchlovice – Trnávky – obytný dům č. p. 307	57
Částkov – komora u č. p. 16.....	68
Částkov – komora u č. p. 24.....	75
Částkov – komora u č. p. 36.....	82
Částkov – komora u č. p. 37.....	88
Částkov – sušárna ovoce u č. p. 32.....	96
Částkov – sušárna ovoce u č. p. 65.....	103
Drslavice – obytný dům č. p. 69.....	111
Drslavice – sušárna ovoce u č. p. 24	124
Kelníky – sušárna ovoce u č. p. 4.....	132
Lopeník – obytný dům č. p. 118.....	144
Lopeník – obytný dům č. p. 141.....	152
Přečkovice – obytný dům č. p. 4	158
Vápenice – obytný dům č. p. 23.....	171
Veletiny – vinohradnická stavba	180
4.1 Aktuální tabulka zaměřených objektů v lokalitě Uherskohradištsko a jejich stav dle stupně zachování k roku 2013	193
4.1.1 Stručné zhodnocení k zaměřeným objektům uvedeným v tabulce.....	194
4.2 Stručné srovnání stavu kulturních památek v lokalitě Uherskohradištsko vedených v evidenci Ústředního seznamu kulturních památek (ÚSKP) versus skutečný stav.....	196
4.2.1 Úvod do problematiky a stručné zhodnocení k jednotlivým obcím a objektům v tabulce....	206
SEZNAM PRACÍ A AKTIVIT AUTORA VZTAHUJÍCÍ SE K DISERTAČNÍ PRÁCI.....	219
ZÁVĚR.....	221
POTVRZENÍ/VYVRÁCENÍ HYPOTÉZY	221
PŘÍNOS PRÁCE.....	222

OBLASTI UPLATNĚNÍ DISERTAČNÍ PRÁCE	223
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ, LITERATURY A ZDROJŮ	224
SEZNAM OBRÁZKŮ	233
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	235
SEZNAM TABULEK	238
SEZNAM PŘÍLOH	238

ÚVOD – PŘEDMĚT DISERTAČNÍ PRÁCE

Zadáním disertační práce bylo vytvoření katalogu staveb z Kurialova archivu a jejich zhodnocení dle daných kritérií. Zde je na místě upřesnit některé souvislosti. Souběžně se zadáním disertační práce autorka pracovala na specifickém výzkumu: *Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav* (r. č. FA-S-10-1) na FA VUT v Brně. Zde zpracovávala a dokumentovala poznatky týkající se archivu profesora Kuriala¹ a současného stavu jím zaměřených staveb. Výsledkem této práce byly mimo jiné karty k objektům v okrese Uherské Hradiště², kde prof. Antonín Kurial se svými studenty uskutečnil zaměřování staveb na třiceti osmi³ objektech lidových staveb. Zde konkrétně vyplývá, co bylo zjištěno výzkumem, tzn. kolik ze zaměřených objektů se dochovalo a v jakém stavu jsou v současnosti. (Tyto karty spolu s textovou částí autorka uvádí v příloze č. 1 a odkazuje se na ně). Pro úplnost také uvádí autory textů:

Textová část - úvod: Hrabec, J., Hrubý, J., Korčáková A. Karty objektů: návrh a obsahová náplň karet: Korčáková A., texty: Hrabec, J.: forma, dispozice, použitý materiál. Ostatní texty a fotografie: Korčáková, A. Grafická úprava: Hrabec, J.

Z výsledku specifického výzkumu vyplynulo následující: pouze jedna stavba (č. p. 37 – komora v obci Částkov) z celkového počtu 38, které byly mapovány, zůstala ve své celistvosti zachována. Dalších 6 objektů je z části zachováno (r. 2010), zpravidla jejich nosná konstrukce. Jelikož v kartách specifického výzkumu bylo popsáno využití objektu, stáří objektu, forma, dispozice, použitý materiál, použité technologie/konstrukce, barevnost/ornamentika atd. (viz příloha č. 1), rozhodla se autorka pokračovat ve výzkumu více do hloubky a bádát v archivních dokumentech – zejména fotografické, kresebné a mapové dokumentaci ke zvoleným objektům.

Předmětem disertační práce, jak vyplývá ze zadání, je zmapování a zhodnocení vybraných objektů lidového stavitelství na Uherskohradištsku, které prof. A. Kurial se svými studenty zaměřoval, rozšířené o objekty lidového stavitelství, které jsou zapsány jako nemovité kulturní památky.⁴ Cílené především na ty objekty, které se ve své celistvosti nejvíce zachovaly nebo ty, které mají vypovídací hodnotu, která ukazuje na jejich historický vývoj v proměnách času. Tento historický vývoj je ukázán především prostřednictvím fotografické dokumentace (archivní, současné) a mapové (archivní, současné), kde je názorně vidět historický vývoj stavby. Práce se zaměřuje na důkladné zmapování objektů a historických souvislostí, které třídí, analyzuje a kriticky hodnotí. Podstatnou součástí práce je sběr dat a analýza dokumentů na území České republiky, vytyčeného okresu Uherské Hradiště, v současnosti pak Zlínského kraje, okresů Uherské Hradiště a Zlín a Jihomoravského kraje, okresu Hodonín⁵. Součástí je

¹ Archiv prof. Antonína Kuriala byl a je doposud roztržštěn na několika místech, několikrát se stěhoval.

² Vybraný vzorek 38 objektů byl prof. Kurialem zařazen do okresu Uherské Hradiště. Změnou hranic některých územněsprávních celků došlo k tomu, že některé obce přešly pod správu jiného okresu (např. obec Kelníky, která je začleněna do Kurialova archivu, patřila dříve pod správu okresu Uherské Hradiště, od r. 1976 spadá pod okres Zlín).

³ Ve specifickém výzkumu je mylně uvedeno 37 objektů, což bylo způsobeno evidencí dvou objektů na jedné kartě. Ve skutečnosti je evidováno celkem 38 objektů.

⁴ Předmět - cíl disertační práce byl upřesněn a doplněn.

⁵ Zde spadá zaměřený objekt Vápenky 236 (v současnosti část obce Nová Lhota, okres Hodonín).

analýza historických kořenů a současné situace na území dnešní České republiky - vytyčené oblasti se zaměřením na krajinu, památkovou péči. Z této analýzy jsou vyvozena doporučení, závěry o možném vývoji této problematiky. Práce se mimo jiné snaží zaostřit na krajinu, zasazení objektu do krajiny, významu přesahu a kontextu. Tato problematika je představena jak v úvodu samotné práce, tak se zároveň prolíná průběžně celou prací včetně katalogu staveb.

Celá disertační práce koncipována ve zvoleném rámci se snaží vyhnout podrobnému popisování témat, která jsou již kvalitně zpracována v jiných dostupných materiálech. Práce vychází ze zjištěných informací z výzkumu a doplňuje je a rozšiřuje o nově získané poznatky. Nezpracovává žádná nová měření technického rázu (např. zaměření nových staveb⁶), avšak dokumentuje, zpracovává a hodnotí dosavadní stav poznání v této oblasti v konfrontaci s archivem prof. Kuriala. Součástí disertační práce je také znalecký posudek, který je uveden jako příloha v katalogu staveb lidové architektury⁷ a naskenovaná zaměření – plánová dokumentace z Archivu VUT v Brně (příloha č. 2) jako praktická pomůcka pro studenty, lektory a jiné zainteresované osoby v oboru. Prostorově a kulturně se práce omezuje primárně na prostředí České republiky se zvláštním zřetelem na region Uherskohradištsko. Časové vymezení z hlediska mapové dokumentace je od poloviny 19. století až po současnost. U fotografické, kresebné dokumentace archivních materiálů není možné časové vymezení přesně určit. Předpokládá se dle autorů fotografií a kreseb nejstarší datace přibližně od poloviny až konce 19. století.

Ke zpracování práce byly zvoleny tyto vědecké metody: metoda terénního výzkumu, třídění, analyticko-syntetická a metoda historická. Podrobněji se jimi zabývá kapitola metodika a způsob řešení práce.

Obsahově je práce členěna na tři hlavní celky: první část se soustřeďuje na úvod do širší problematiky lidového stavitelství, krajiny, na vztah k památkám a historii. Druhá část se věnuje specifikaci archivu prof. A. Kuriala, obsahuje vlastní katalog staveb lidové architektury s hodnocením a samotná kritéria hodnocení, která jsou v katalogu uplatněna. Třetí část pak tvoří celkové zhodnocení (potvrzení, vyvrácení hypotéz), výstupy a přínos práce. Text obsahuje veškeré nezbytné formální součásti. Obrazová – fotografická, kresebná součást práce je řazena přímo do textu, jelikož je s ním těsně propojena a její odsunutí do příloh by narušovalo plynulost celé práce i čtenářský komfort.

---

⁶ Tato zaměření byla zamýšlena s výhledem na vytvoření nového předmětu, který měl být rozšířen o lidovou architekturu a uskutečňovat práci v terénu se studenty. Tato vize se neuskutečnila. Nicméně práci studentů v terénu, spojení teorie s praxí považuji za nejdůležitější atribut, který ve výuce studentů stále chybí a je nedostatečně uchopen.

⁷ Znalecký posudek na dendrochronologický rozbor trámu z domu č. p. 4 v obci Přečkovice.

PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU PROBLEMATIKY

Profesor Antonín Kurial zorganizoval na území Moravy a na části území Slovenska zdokumentování a zaměření 3324 staveb lidové architektury, výstižněji lidového stavitelství⁸. Vybrané stavby o celkovém počtu 561 podrobně a podle jednotné metody fotometricky zaznamenal. Takto rozsáhlé dokumentování staveb na území celé republiky, včetně Slovenska, které navázalo na rozsáhlé mapování a vyměřování lidových staveb v Českých zemích v letech 1942 – 1945 pod Národopisnou komisí České akademie věd a umění, ve kterém A. Kurial pokračoval posléze se svými studenty pod hlavičkou brněnské techniky v letech 1946 – 1965, nemělo obdoby. Fotodokumentace byla pořizována nejčastěji v letech 1946 – 1948 (v nejintenzivnějším dokumentačním období). Z největší části byla pořizována studenty a má proto amatérskou úroveň. Přesto je spolu s grafickou, plánovou dokumentací a kresbami cenným dokladem, z něhož je možno čerpat dodnes. Od té doby se uskutečnily mnohé výzkumy, ale žádné neměly celorepublikový rozsah. Ze zkoumaných oblastí byly vydané katalogy, které ukazují přehled určitých vybraných objektů. Tyto *Katalogy lidové architektury* byly vydávány od roku 1978 do roku 2011 a zahrnují tyto okresy: 1. část okres Gottwaldov, 2. část okres Brno – město, 3. část okres Brno – venkov, 4. část okres Blansko, 5. část okres Uherské Hradiště, 6. část okres Vyškov, 7. část okres Hodonín, 8. část okres Břeclav a jako zatím poslední devátá část okres Žďár nad Sázavou.

Z posledních výzkumů, provedených na tomto poli v oblasti Uherskohradištska v roce 2007 v rámci grantového úkolu vedeným pod Ministerstvem kultury ČR byla *Identifikace a dokumentace tradičního lidového stavitelství ve Zlínském kraji* uskutečněná Slovákým muzeem v Uherském Hradišti ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Kroměříži (dále NPÚ Kroměříž) v zastoupení Ing. arch. Jaroslava Novosada, ale i s Krajským úřadem Zlínského kraje – oddělením památkové péče (PhDr. Jana Spathová) a s dalšími specialisty na lidové stavitelství (PhDr. Věra Kovářů, PhDr. Alena Prudká, Mgr. Olga Floriánová, Mgr. Jan Káčer). Výstupem grantu byly mimo jiné tetralogie *Lidové stavby známé i neznámé – část Uherskohradištsko* (2008), *část Zlínsko* (2009), *část Vsetínsko* (2010), *část Kroměřížsko* (2011) s uvedením a snímky několika staveb (včetně obecné charakteristiky obce) z každé vesnice a popisem vyjadřujícím, čím jsou tyto stavby hodnotné. Cílem bylo upozornit čtenáře a majitele nemovitostí na hodnoty dochovaných objektů tradičního stavitelství a nutnost údržby a péče. Projekt byl zaměřen zejména na objekty nechráněné.

Dále bych ráda zmínila, že se v oblasti památek, kulturního dědictví regionu, kterým se zabývám, odborně a výrazně podílí PhDr. Jana Spathová, která byla vedoucí oddělení památkové péče Krajského úřadu Zlínského kraje a v současnosti je ředitelkou územního odborného pracoviště NPÚ v Kroměříži. Snaha o záchranu památek lidového stavitelství a podpora vlastníků těchto staveb na území Zlínského kraje byla důvodem, proč Rada

⁸ Lidové stavitelství je širší pojem než lidová architektura. Zahrnuje soubor všech projevů – tedy také drobné objekty jako jsou např. chlívky, kůlničky apod.

Zlínského kraje schválila v rámci České republiky zatím ojedinělý projekt *Lidová stavba roku*, který začal v roce 2008 a který fungoval do odchodu PhDr. Spathové v roce 2013 (celkem se uskutečnilo 5 ročníků). Tyto či obdobné projekty podporují příkladnou obnovu stavby lidové architektury, také motivují ostatní a dávají tak dobrý příklad k přístupu, k obnově a ochraně památek. Co se týká přínosu pro krajinu a záchranu tradiční lidové stavby je nutné na tomto místě také zmínit činnost správy CHKO Bílé Karpaty, CHKO Beskydy, centra Veronica Hostětín, Sdružení hliněného stavitelství, o. s., Spolku pro obnovu venkova a dalších. Toto téma se objevuje v mnoha odborných časopisech, publikacích i na webových stránkách. Zabývají se jím ve své podstatě muzea, ústavy (např. Etnologický ústav AV ČR, Národní památkový ústav, Ústav evropské etnologie), národopisné instituce a společnosti.

Lidovým stavitelstvím a problematikou venkovské krajiny se zabývala a zabývá celá řada odborníků, z nichž připomenu alespoň některé: Lubor Niederle, Jan Koula, Antonín Wiehl, Vilém Pražák, Karel Chotek, Václav Mencl, Dušan Samo Jurkovič, Antonín Václavík, Václav Frolec, Antonín Kurial, Jan Válek, Jaroslav Fiala, Karel Šourek, Karel Honzík, Jaroslav Vajdiš, Otakar Máčel, Josef Vařeka, Václav Hájek, Vít Hrdoušek, Jiří Syrový, Zuzana Syrová, Jiří Langer, Jiří Škabrada, Olga Floriánová, Věra Kovářů a další.

Lidová architektura a stavitelství jsou v současnosti spíše stranou zájmu z řad architektů a stavebních inženýrů, i přesto, že si jistě zaslouží pozornost například jako jeden z možných inspirativních zdrojů současné architektonické tvorby. Jistěže najdeme výjimky i na tomto poli, nicméně se stále jedná o okrajovou tvorbu. Mezi unikátní počiny můžeme uvést projekt *Rok lidové architektury*, který se uskutečnil v minulém roce 2013, jejímiž iniciátory a vyhlášovatelí byli jmenovitě Dr. Oldřich Janota, PhDr. Pavel Bureš (společnost FOIBOS Bohemia o.p.s. a vydavatelství Foibos Books).⁹ Nad tímto projektem převzal hlavní záštitu Národní památkový ústav. Iniciátoři projektu chtěli tímto počinem podnítit větší zájem veřejnosti o toto jedinečné kulturní dědictví a posílit vědomí odpovědnosti za jeho uchování a péči o ně.

To, co stále ovlivňuje vztah k lidové architektuře a stavitelství, jsou například finance, nedostatečná vzdělanost na tomto poli ze stran architektů i veřejnosti, chybějící přesahy do jiných oborů a mohu-li říci i přesahy filozofický, který se v dnešní době zcela přehlíží. Tato architektura pomalu, ale jistě z našich vesnic mizí. To je stále zmiňovaný fakt, nicméně pravdivý. Tvář vesnice a kraje se tak mění. Lidová architektura se zachovává díky podpoře ze stran aktivistů, organizací, úřadů, zaměstnanců památkové péče, muzeí či dalších institucí a především lidí, kteří k tradici, kořenům a krajině mají vztah.

Konfrontací a následnému zhodnocení současného stavu vybraných objektů v okolí Uherského Hradiště s Kurialovým archivem a jeho zaměřením v daném regionu, změnami, které se v tomto prostředí udály, se nikdo nezabýval. Totéž platí i pro objekty zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek ČR a jejich konfrontaci se skutečností. Navíc obohacení o archivní dokumenty – fotografie a mapy, které mají velkou vypovídací hodnotu o historii místa a vývoji, jsou dokladem a přístupem, který nebyl dosud publikován v této formě.

⁹ Podrobnější informace k projektu Rok lidové architektury na webu: www.lidove-stavby.cz, www.npu.cz.

CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE

Cílem disertační práce je vytvoření katalogu staveb a zhodnocení objektů lidového stavitelství na Uherskohradištsku dle daných kritérií. K dosažení tohoto cíle práce byly provedeny následující kroky:

- 1) Systematické a důkladné zmapování objektů Kurialova archivu na Uherskohradištsku na základě výsledků specifického výzkumu uvedeného v příloze č. 1 této práce a doplněného o další dílčí výzkumy autorky v této oblasti.
- 2) Systematické a důkladné zmapování objektů vedených v evidenci památkové péče na Uherskohradištsku. Výzkum byl vytvářen doprovodně autorkou k mapování objektů Kurialova archivu v obcích na Uherskohradištsku, kde prof. Kurial prováděl svá zaměření. Tyto výsledky ukazují na aktuální stav evidovaných objektů lidového stavitelství a jsou podnětem pro možné diskuze.
- 3) Systematický sběr, třídění a analýza archivních dokumentů (fotografická, plánová, mapová dokumentace) související se zaměřenými objekty či s objekty v evidenci památkové péče na Uherskohradištsku. Práce obsahuje a v katalogu ukazuje proměny lidového stavitelství na fotografiích a mapách.
- 4) Kategorizace jednotlivých objektů dle stupně zachování objektu, stupně ochrany objektu, specifikace umístění, lokality aj. Práce vytváří jasné schéma jejich rozdělení a podrobně se jednotlivými typy zabývá.
- 5) Kritické zhodnocení současného stavu poznání. Práce kriticky hodnotí a poukazuje na nedostatky vyplývající ze zjištěného stavu. Zaměřuje se na konkrétní oblasti, rezervy v praxi, zejména na ty, které se týkají nesouladu stavu evidovaných památek v ÚSKP se skutečností apod. Zároveň ale neopomíná ani hodnocení pozitivní, která vyplývají u daných objektů zejména z kladného vztahu k péči o památky. Tato hodnocení jsou obsažena v katalogu.
- 6) Formulace perspektiv možného vývoje na základě analýzy a kritického zhodnocení současného stavu. Problematika je ukázána v souvislostech a soustředěna na význam v oblasti vzdělání, na perspektivy a mezioborovou spolupráci. Snaží se problematiku ukázat v jiném světle, z jiných úhlů pohledu.

HYPOTÉZA, IDEJE

Disertační práce se snaží dokázat nebo vyvrátit tyto hypotézy:

A./ Archivní podoba a současný stav lidového stavitelství na Uherskohradištsku z pohledu architekta se bude výrazně odlišovat ve stupni zachování zaměřených objektů, předpoklad stupně zachování bude minimální.

B./ Současný stav zkoumaných objektů *in situ* na Uherskohradištsku, které nebyly zaměřeny A. Kurialem, ale jsou evidované v Ústředním seznamu kulturních památek ČR (ÚSKP), se ve velké míře nebude shodovat se stavem, v němž jsou evidovány.

V rámci řešení se disertační práce dále zabývá mimo jiné těmito otázkami:

- O čem naše krajina vypovídá?
- Jak se proměnil charakter vesnice a krajiny po roce 1948, jaké vlivy na něj působily?
- Všímáme si dostatečně památek místního významu bezprostředně v našem okolí? Co pro nás znamenají a jak se proměňují v čase, jaký máme vztah ke krajině?
- Co je úlohou architekta či přesněji, co by mělo být úlohou architekta při koncepci navrhování na umístění domu v krajině?
- Jak je důležité zasazení domu do krajiny, jaká byla zeleň u staveb a jaký vývoj sledujeme v současnosti?
- Jaké druhy a techniky nástěnných maleb se vyskytovaly na Slovácku a kde se s nimi můžeme setkat v současnosti?
- Jak můžeme specifikovat archiv lidové architektury prof. Antonína Kuriala? Jaká osobnost stála za vytvořením tohoto díla? Jaké další osobnosti české architektury 20. století vytvořily archiv lidové architektury? Jaký přesah měl odborně vedený výzkum a dokumentace, která vedla k vytvoření archivu lidové architektury?

METODIKA A ZPŮSOB ŘEŠENÍ PRÁCE

Ke zpracování práce byly zvoleny především tyto vědecké metody: metoda terénního výzkumu, třídění, analyticko-syntetická a metoda historická.

Metoda terénního výzkumu (forma kvalitativního výzkumu) byla použita pro komplexní zjištění stavu objektů v současnosti. Při terénním výzkumu byly použity tyto techniky sběru dat: přímé pozorování, strukturovaný rozhovor, který byl uplatněn pro upřesnění informací s respondentem. Výzkumy, které se prováděly, by se daly klasifikovat jako kvalitativní a doplněním také kvantitativní, kdy bylo částečně provedeno dotazníkové šetření. Ty pak jsou ukázány ve formě výstupu např. tabulek, čísel, procent apod. Výstupy z těchto výzkumů jsou uplatněny v katalogu, ale prolínají se samozřejmě napříč celou prací např. ve formě fotografií.

Výstupem z terénního výzkumu bylo zpracování zjištěných dat, jejich analýza a interpretace (evaluace), potvrzení či vyvrácení hypotézy, následná konfrontace s materiálem. Za důležité považuji také čitelnost a pochopitelnost výstupu i pro nezúčastněné osoby. Podstatné je říci, že nestranná objektivita interpretace je spíše mýtem, a že pronikání subjektivních prvků jak do výkladu, tak do pozorování, je vlastní každému výzkumu. Nicméně je snahou vždy tyto prvky co nejvíce eliminovat tak, aby byla skutečnost co nejvíce objektivní.

Třídění bylo využito zejména ke kategorizaci jednotlivých objektů dle stupně zachování objektu, stupně ochrany objektu, dle specifikace umístění, lokality apod.

Pomocí metody historické je pozorován vývoj objektů v širších souvislostech zejména na archivních fotografiích a mapách v průběhu času. Současnému stavu je věnována zvláštní pozornost, jelikož se stává podkladem pro teoretické úvahy o vývojových tendencích.

Analýza a syntéza je v práci užita na dvou úrovních – klasifikační a vztahové. Analýza je použita zejména v oblasti rozboru stavu objektů na základě plánového a fotografického materiálu. Díky tomuto zjištění je následně v práci uplatněna syntéza, čili analýzou vyčleněné části, vztahy a souvislosti spojené do výsledného celku. Tyto jsou pak podkladem pro formulaci závěrů.

1. POSTAVENÍ REGIONU V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH

1.1 Rajonizace – vymezení etnografických oblastí, okrsků, přechodových oblastí

Obecně lze říci, že názvy etnografických územních celků, tzn. oblastí, podoblastí, okrsků a přechodných pásem, vznikaly a prosazovaly se neregulovaně a některé z nich v dřívějším lidovém prostředí nefungovaly (např. Luhačovické Zálesí).¹⁰ Některé z těchto územních celků jsou odvozeny od zeměpisné polohy a rázu kraje - např. Dolňácko, Dolňáci, Hornácko, Hornáci, Zálesí, Zálešáci aj., od označení způsobu obživy – např. Kopanice, Kopaničáři aj., od etnonymů – např. moravští Slováci, Moravské Slovensko.¹¹

Celkem osmnáct obcí, v nichž bylo zaměřeno prof. Kurialem a jeho žáky 38 objektů, se nachází v etnografické oblasti dnes známé a zaužívané pod názvem Slovácko, odborněji v literatuře označované jako Moravské Slovensko. Tato oblast se následně dělí do dalších podoblastí, z nichž se tématu práce týkají tyto: Hornácko, Dolňácko, Moravské Kopanice a přechodová oblast Luhačovické Zálesí.¹²

1.1.1 Slovácko, Moravské Slovensko

Tento nestejnorodý národopisný region pokrývá podstatnou část jihovýchodní Moravy. Obyvatelé této oblasti se složitým historickým vývojem si mohli v minulosti stěžít pěstovat vědomí sounáležitosti. Název Moravské Slovensko vzniklo jako protějšek historicky chápaného pojmenování ungarische Slowakei – uherského Slovenska, přesněji Slovenska, které bylo součástí rakousko-uherské monarchie. Nelidový původ má i mladší označení Slovácko, který se vžil na Moravě teprve v meziválečném období – především ve 30. letech 20. století. Hranice rozsáhlého regionu vytyčili především J. Klvaňa, L. Niederle.¹³

Na severu a severovýchodě je region ohraničen úpatím Javorníků a pásmem Bílých Karpat. V této oblasti leží několik obcí označovaných jako moravské Kopanice a devět obcí tvořící oblast Hornácka. Slovácko zahrnuje okres Hodonín a Uherské Hradiště, zasahuje do okresů Zlín a Břeclav. Členění Slovácka prošlo za poslední století významným vývojem. Změny souvisely především s rozvojem národopisných poznatků. Rozdělení na podoblasti je založeno na odlišnostech typu krajiny, bývalého způsobu života, zemědělství, původu obyvatel, nářečí, lidové hudby, původní lidové architektury apod. Významným prvkem je tradiční lidový oděv. Přechodové oblasti jsou pak ovlivněny okolními oblastmi, podoblastmi, kterých se dotýkají a ukazují různorodost kraje.

¹⁰ *Počátky národopisu na Moravě: antologie prací z let 1786-1884*. Editor Richard Jeřábek. Překlad Jaroslav Kovář, Sylvie Stanovská. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, s. 12. ISBN 8086156052.

¹¹ Jančář, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Ve Strážnici: Ústav lidové kultury, 2000, s. 9-13.

¹² Pro celkový přehled nutno zmínit i poslední významné součásti Slovácka, kterými jsou podoblast Podluží a Hanácké Slovácko.

¹³ *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 578-579, [16] s. obr. příl.

1.1.2 Moravské Kopanice

Moravské svahy severovýchodní poloviny Bílých Karpat jsou nejpozději osídlenou částí Moravského Slovenska. Vyskytují se zde dvorcové vsi zakládáné na horských pasekách v průběhu 18. stol. Podle způsobu zemědělského hospodaření se nazývaly „kopanice“¹⁴ a obyvatelé „kopaničáři“. Z tohoto označení se postupně stala samostatná etnografická skupina, etnografická podoblast Moravské Kopanice, která zahrnuje pouhé čtyři obce východně od Uherského Brodu: Vápenice, Vyškovec, Žitková a Lopeník, s nimiž kulturně souvisejí ještě další čtyři obce. Zřetelný je také vztah s kopaničářskou oblastí západního Slovenska.¹⁵ Jde o oblast s archaickou kulturou. Ve srovnání s okolím se jedná o relativně mladé sídelní území, jehož stáří nepřekročilo tři století. Avšak jeho odlehlost, sociální a ekonomická izolovanost zapříčinila, že se zde zakonzervovaly velmi staré kulturní jevy, jejichž původ musíme hledat v oblastech, z nichž Kopaničáři přišli v 18. století.¹⁶ Nápadná shoda hmotné i duchovní kultury odkazuje do přílehlého západoslovenského okolí a také do okrajové části jižního Valašska.¹⁷

1.1.3 Horňácko

Svrázný moravský region se nachází na moravkoslovenském pomezí, v podhůří Bílých Karpat. Tato oblast byla osídlována postupně. Většina horňáckých obcí byla založena převážně ve 14. - 15. stol. To ovšem neplatí pro Novou Lhotu (16. stol.) a Vápenky (18. stol.).

V antologii prací z let 1786-1884 se dočítáme, že čím hlouběji nahlížíme do minulosti, tím více se někdejší stav rozchází s novodobou rekonstrukcí etnografické rajonizace Moravy. Mezi názvy národopisných oblastí a pojmenováním obyvatel nepadá vždy soulad. O Horňácku a Dolňácku, Horňácích a Dolňácích není v textech žádná zmínka.¹⁸ Poprvé se označení Horňácko objevuje v Bartošově druhé sbírce z r. 1889.¹⁹ J. A. Hanke z Hankenštejna a K. J. Jurende považovali lid v této oblasti za součást pohraničních Zálesáků či Zálesáků. Až v průběhu 20. století se pozvolna ujalo – nejprve mezi vzdělanci a později v lidových vrstvách označení Horňácko, které bylo vymezeno obcemi kolem Velké n. Veličkou.²⁰ Tuto vyhraněnou skupinu tvoří deset obcí: zmíněná Velká nad Veličkou, Hrubá a Malá Vrbka, Kuželov, Javorník, Nová

¹⁴ Odvozeno od slova kopat, kopání motykami. Obyvatelé se živili jako pastevci, především skotu a na rozlehlých kopanicích pěstovali žito, ječmen, oves, pšenici, pohanku, zeleninu, luštěniny.

¹⁵ Jančář, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Ve Strážnici: Ústav lidové kultury, 2000, s. 19-23.

¹⁶ Dle ikonografických dokladů můžeme usuzovat souvislost s kulturou obyvatelstva zaniklého Zálesí v Povlaří.

¹⁷ Šimša, Martin a Petra Kalábová. *Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy*: Strážnice. 1. vyd. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 19.

¹⁸ ...do pojmenování některých etnografických oblastí se nadto vkládá obsah velmi odlišný od toho, jemuž jsme v průběhu 20. století přivykli. Nejpatrnější je to na východní Moravě, kde se v dobových textech obyvatelé jižní části Valašska kolem Val. Klobouk, Vsetína, Brumova až k Velké, tedy i s Kopaničáři a Horňáky označují za Zálesáky nebo Zálesáky, a obráceně se část z nich vydává za Valachy, uvádí v antologii prací z let 1786-1884 její editor R. Jeřábek.

¹⁹ Ale ještě v r. 1885 označoval František Bartoš obyvatele moravské části Bílých Karpat vč. Horňáků jako moravské Kopaničáře. Sami obyvatelé se dříve také neoznačovali za Horňáky a mezi sebou používali často řadu názvů posměšných. Srov. Frolec, Václav, Dušan Holý a Richard Jeřábek. *Horňácko; život a kultura lidu na moravsko-slovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. [Vyd. 1.]. Brno: Blok, 1966, 615 p., s. 15-17.

²⁰ *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 578-579, [16] s. obr. příl.

Lhota, Vápenky, Suchov, Louka, Lipov a řada samot nazývaných Mlýny, roztroušených podél Veličky mezi Javorníkem, Vápenkami a Suchovem. Hornácko tvoří přechod mezi mírně zvlněným územím strážnického Dolňácka a Veselska a horskou oblastí moravských Kopanic. Odlišný charakter krajiny a vlivy sousedních oblastí se odrážejí v lidové kultuře.²¹

1.1.4 Dolňácko

Je velmi složité zjistit dobu vzniku pojmenování a rozsah části Slovácka, které se souhrnně nazývá Dolňácko. Jde nepochybně o novodobý název (podobně jak tomu je u Hornácka), pravděpodobně odvozený ze staršího lidového označení obyvatel některých částí Dolnomoravského úvalu a přilehlých podhorských pásem. František Sušil ve 30. letech 19. stol. zaznamenal jméno Doláků pro lid kolem Uherského Hradiště a Uherského Brodu. V průběhu 19. stol. ale ve většině dialektologických a etnografických prací pojmenování Dolňáků a Dolňácka chybí.^{22 23}

Pojem Dolňáků a Dolňácka se v oblasti středního Pomoraví utvářel zřejmě uměle a vžil se až někdy v meziválečném období. Není sice tradiční, ale byl nasnadě odvozen v protikladu k názvu Hornácka. Pojmenování tak na Slovácku za necelých sto let zdomácnělo a tímto je nutno je i respektovat, a to i ve spojení s městskými středisky jako uherskohradištské, strážnické či kyjovské Dolňácko.²⁴

1.1.5 Luhačovické Zálesí

Příliš pedantická delimitace Moravského Slovenska na severní straně setřela stopy dřívější existence velké pohraniční etnografické oblasti Zálesí²⁵, zaznamenané poprvé počátkem 17. století (Komenského mapa Moravy z r. 1627) a v obecném povědomí žijící ještě počátkem 19. století. Toto ohrazení a rozčlenění Slovácka je však v českém národopisu dosud respektováno.²⁶ Po vydání monografie A. Václavíka *Luhačovské Zálesí* (r. 1930) bylo toto „staré Zálesí“ v následující etapě nahrazeno a zredukováno pouze na okolí Luhačovic a je tak doposud jako přechodné pásmo ležící na rozhraní Hané, Valašska a Slovácka chápáno.²⁷ Ve

²¹ Výše položená Nová Lhota, Vápenky, Suchov se přiklání k moravským a myjavským Kopanicím. Níže položené obce Lipov a Louka se přiklání k sousedním obcím Veselska. Srov. Šimša, Martin a Petra Kalábová. *Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy: Strážnice*. 1. vyd. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 131-133.

²² *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 578-579, [16] s. obr. příl.

²³ F. Bartoš označil obyvatele Uherskobrodsko jako Záhořany nebo Zálešáky a ty části území, které se označují jako uherskobrodské Dolňácko, řadil k Záhoří. Pod název Doláci Bartoš také zahrnul obyvatele nížiny a pahorkatiny na pravém břehu řeky Moravy.. Lidu u Uherského Hradiště říkali Zámoravčáci. (Srov. Tamtéž s. 579).

²⁴ Tamtéž, s. 578-579.

²⁵ Tyto pojmy Zálesí, Zálešáci označují zaniklý etnografický region na moravsko-slovenském pomezí, na části území jižního Valašska a Uherskobrodsko, moravských Kopanicích a slováckém Hornácku. Srov. Jančář, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Ve Strážnici: Ústav lidové kultury, 2000, s. 19-23.

²⁶ *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 578-579, [16] s. obr. příl.

²⁷ Tamtéž, s. 1192.

Václavíkově monografii je poprvé vymezen územní rozsah této etnografické oblasti, který zahrnuje dvacet sedm obcí v okolí lázní Luhačovic.²⁸ Vzájemné překrývání a ovlivňování regionů je zde samozřejmostí.

Osídlení převážné části Zálesí má svůj původ ve vrcholně středověké kolonizaci, přelomu 13. - 14. století, kdy byly nové vesnice cíleně zakládány v bezprostřední blízkosti vodních toků, které vytvářejí centrální osu sídla.²⁹

1.2 Lidé a krajina, venkovská sídla – lidová architektura

1.2.1 Lidé a krajina, genius loci

Motto: *„V minulosti se společenství buď udržela, nebo zahynula. Protože jejich stavby byly tak harmonicky včleněny do okolí, byly kulturně autentické a odrážely hodnoty spirituální i ekologické, nemohou než ztělesňovat krásu, která k nám promlouvá i dnes.“*

Ch. Day

Krajina a lidé, navždy se prolínající. Člověk si chce zemi podrobit, nakonec si země podrobí člověka. Od pradávna měli k sobě blízko. Ten, kdo si jí vážil, vtiskl do ní svůj obsah, kus lidské řeči. O čem naše krajina vypovídá? O nás samotných, o lidských příbězích. Krajina je jako paměť, uchovává to dobré i zlé. Postupně eliminuje lidská mnohdy nedokonalá rozhodnutí, která jsou prchavá a zanechávají stopy. Človče, sestup ke mně a já sestoupím o krůček a ukáži ti kousek bohatství, které skrývám po tisíciletí... Pochopit krajinu znamená tiše a pokorně naslouchat, mít otevřenou mysl, zvolnit krok... Kam zmizely studánky, aleje - stromořadí, remízky ...odvál to čas, proč je jich tak bolestně málo?³⁰ A co můžeme udělat, abychom znovu a znovu neplenili a nepustošili svou zemi, kraj, ve kterém jsme si hráli jako děti, kraj, který nám dal chléb? *„Znovu a znovu zavíráme oči, nepoučení historií, vrháme se do ideologií, které nám předkládá většinová společnost. Toky myšlenek, nic z toho nás neosloví? Vybíráme si to nejjednodušší, cestu, která bude nejsnazší, a díváme se vpřed jen před svůj práh. Sousedské vztahy jsou ty tam? Uzavíráme se stále více do sebe? Lovci krátkodobých vztahů, myšlenek, nic nejde dál. Jak pošetilé...“*

²⁸ Biskupice, Březůvky, Dobrkovice, Dolní Lhota, Doubravy, Horní Lhota, Hřivínův Újezd, Kaňovice, Kelníky, Kladná – Žilín, Lipová, Ludkovice, Luhačovice, Nevšová, Petrůvka, Podhradí, Polichno, Pozlovice, Provodov, Přečkovice, Rudice, Řetechov, Rudimov, Sehradice, Slopné, Velký Ořechov, Zlámanec.

²⁹ Šimša, Martin a Petra Kalábová. *Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy*: Strážnice. 1. vyd. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 41.

³⁰ Například poslední vlna výstavby drobných kapliček, křížů proběhla na venkově počátkem 20. století. Křížky, kameny či meze představovaly v krajině hranice vlastnických práv, které bylo potřeba za totality vykořenit. Cílem bylo zbavit lidi vlastnických práv a pocitů, znesnadnit orientaci v terénu, aby se nedalo určit to, „co bylo kdysi naše“. Proto se milníky, smírčí kříže vytrhávaly, meze a cesty rozorávaly, pole zcelovala. V této krajině, ve které není vlastníků, se díky tomu daleko lépe vládlo. Orientační bod na návrší či místo k zastavení na rozcestí, odpočinku ve stínu stromu, místo k modlitbě nebo rozhledu do krásné krajiny, to jsou příklady spojení funkčnosti s krásou, kde se nám vtiskává do paměti krajina, kde je jí umožněno všemi smysli ji vychutnat. Srov. Čeněk, M. a kol. *Lidé, krajina a zemědělství: z fotoarchivu Národního zemědělského muzea Praha*. Praha: Profi Press, 2006. 197 s.

Život ve městě, kde došlo k přetrhání přirozených vztahů člověka s přírodou, vede k radikální změně myšlení. Lidé si málokdy uvědomují svoji primární závislost na přírodních zdrojích, které však musí pro svůj život nezbytně využívat. Mizí tak i osobní vztah k přírodě, na kterém jsou beze zbytku závislí i přes všechny moderní vymoženosti.

Ke kultuře patřil samozřejmě i vztah k půdě, přírodě, ke zvířatům i sobě navzájem ve společenství.³¹ To vše se přirozeně prolínalo a tvořilo jednotu. Snaha o obnovu této jednoty je patrná, nicméně stále přetrvává ve společnosti názorový rozpor, jak má tato jednotu čili přirozenost prostředí vypadat? Vzájemný respekt lidí a přírody, lidská měřítko krajiny a architektury, estetika, která vyrostla z potřeb a funkčnosti patří mezi jednotná a společná řešení. Tato prostá krása je uvnitř nás, nemusíme ji daleko hledat. Je stejně tak přirozená jako „vlastní dech“. Většinou ale lidé potřebují složitá řešení k tomu, aby přišli na jednoduchost či přirozenost. Dávají pravidla tam, kde jsou dávno daná. Ke krajině, přírodě, a všemu co je v nich ukryto, můžeme přistupovat vzájemným sdílením, jen tak ji snadno uchopíme a pochopíme.

Foto 1 Pohled do krajiny - orání, Lukas Jan

Prostředí, v němž žijeme, nás bezprostředně ovlivňuje. Zasahuje tělo, duši i ducha. Christopher Day ve své knize *Duch a místo* uvádí, že z devadesáti procent se v našem životě jedná o vystavěné prostředí. Můžeme s ním polemizovat? Budovy, prostranství mezi nimi, cesty, které je spojují, a cesty skrze ně – to jsou rámce našeho každodenního života. Tyto rozličné rámce utvářejí různé životy, ovlivňují naše myšlení, cítění, chování – to, čím jsme. Dnes nemůžeme žít a ani mnozí z nás nechtějí žít podle starých receptů, byl by to zpátečnický počín. Co ale

³¹ Srov. Čeněk, M. a kol. *Lidé, krajina a zemědělství: z fotoarchivu Národního zemědělského muzea Praha*. Praha: Profi Press, 2006. 197 s.

můžeme je poučit se a vědomě používat tyto vědomosti zakódované v místech, stavbách, městech či krajinách. Odpovědnost za životní prostředí zejména u mladé generace je silná. Budeme věřit, že lhostejnosti bude čím dál méně a sílit bude hlavně odpovědnost za bezprostřední okolí, neboť tam právě začíná, před prahem vlastních domovů. Stavby, ve kterých žijeme, můžeme měnit a přizpůsobovat. Jsme to my, kteří jsme schopni ovlivnit různé aspekty a rozhodnutí. Neexistují jednoduchá nebo složitá řešení. Sami si volíme cestu. Toliko zprofanované slovo ekologie v nás již vyvolává často odpor, mnohdy je tento pojem zneužíván ve prospěch propagace a marketingu a cílem již vůbec není ekologie. Ekologická harmonie byla dříve zcela zásadní podmínkou pro přežití. Moudrost vycházela ze zvyků a instinktů a byla běžnou součástí života na Zemi. Naše hodnoty se změnily.

„*Duch místa živí přístup a činy těch, kteří ho řídí, stavějí, spravují a užívají*“ Takto vysvětluje Ch. Day opravdovost místa, které znamená mnoho. Duch ovlivňuje místo a naopak. Navzájem jsou propojeni. Duch + hmota + místo.

Každé místo má specifickou atmosféru, jedinečného ducha místa, které nazýváme *Genius Loci*. Není náhodou, že na křižovatkách významných duchovních cest vznikaly chrámy a není podivem, že nás tato místa stále přitahují. Architektura nás vyzývá k tvorbě a umění vytvářet místa a propojovat nové s již existujícím.

Současnost před nás klade nepřehledné množství různých variant - možnosti recyklace, využití druhotných surovin aj. motivují k účelnému, ale zároveň i zajímavému pojetí v architektuře, prostoru, materiálu, aniž by snižovali předkládaný životní standard. Mnohé studentské ateliéry se předhánějí ve variacích, které skýtají za nízkou cenu poměrně vysoký standard.³² Jak tyto nové alternativy ovlivňují místo a ducha? Nemůžeme jednoznačně odpovědět. V krajině můžeme nalézt stejně tak množství nových staveb a variant, které ducha podněcují, jako těch, které jej omezují. Není pravdou, že všechny nové variace musí být k odsouzení. Součinnost a tvůrčí tvořivost, které je tak žalostně málo, v duchu původního místa je cenným dokladem.

1.2.2. Lidé a krajina, lidová architektura a její vazby

Dvacáté a počínající dvacáté první století je hodně podmíněné individualismem. Vidíme to ve všech odvětvích – architektuře, průmyslu, designu i v běžném životě. Na rozdíl od módní architektury ve městech, která se chtěla vždy vymezovat, se lidová architektura řídila stereotypy. Stavby budované v tomto duchu ale neznamenal, že by byly identické. Každý stavitel vtiskl do domu svůj vlastní prvek, který ho v určité míře ozvláštňoval, nebyl ale v žádném případě *individualistický*³³. Neodpovídalo by to celkové struktuře sociální, ve které lidé žili ani hodnotám, které vyznávali. Lidé žili v prostředí, které jim bylo vlastní a důležitá pro ně byla komunita, ne izolace či individualismus. I v odlehlejších oblastech, a tam zvláště, byla komunita velmi důležitou složkou, kde vzájemná závislost jednoho na druhém byla tímto velmi podmíněna. Sounáležitost, vazby na prostředí, zvířata, sebe navzájem jsou faktory ovlivňující přirozený výběr a charakter místa.

³² Např. studenti ze skupiny Hrana architektury předkládají projekt na bydlení – dřevostavbu za 100 000 Kč.

³³ Pravý individualismus v lidové architektuře nenajdeme.

Mezi lidové vlivy patří také „strukturální funkcionalismus“ a vyjádření účelu. Každý region měl strukturální systém, který odpovídal materiálům, klimatu, kultuře atd. Tento systém z velké míry určoval i způsob výstavby. Tradice vycházely z místních podmínek.

Rozměry místního stavebního dřeva omezovaly délku trámů a tím rozsah klenebních polí, šířku budovy a určovaly celkové měřítko. Pro nepravidelný terén byla hospodářská stavení seskupena v četné zajímavé a velmi malebné varianty. To způsobovalo vnitřní jednotnost v dané oblasti.³⁴ Lidová architektura se řídila nutností, přirozenými principy vycházejícími z tradice, vždy se formovala v kontextu.³⁵ Krása se snoubila s potřebností a účelem. Nemohlo dojít k záměně – dle účelu se stavby jasně vymezovaly a měly odlišný charakter, který dnes často chybí. Vinohradnickou stavbu nebylo možno zaměnit se sýpkou, sušárnou na ovoce apod. Prvotní byl účel a následně se vymezovaly další podružné funkce. Lidé byli součástí místa.³⁶ Osobitý projev však dávali najevo prostřednictvím svých možností – je to vidět jak v hmotné tak duchovní oblasti (lidové umění - písně, tance či zvykosloví, náboženství aj.). Antonín Václavík ve své knize *Luhačovské Zálesí* popisuje tehdejší obraz vesnice: „Dnešní obraz vesnice s hlediska výtvarného je spoustou neladu. Opravuje se každé stavení, rozšiřuje, přizdobuje přímo nevkusně vídeňskou secesí. Civilisace nedává za úhledné, staré, byť nedostatečné příbytky úměrné protihodnoty. Staví se bez jakéhokoliv estetického měřítka. Žádný nešetří kousku obecní či sousedovy půdy a je mu lhostejno, bude-li se dívatí sousedovi do oken. „Každý sa chce roškřídliť jak kvočna na kačeních vajcoch, jagby býť enem sám na svjetě a jagby svjet mňěl vjegy trvat.“ Václavík si všímá změny, která vesnici posunuje k pokroku, ale již tolik nesouvisí právě se zmiňovaným účelem. Popisuje, jak se staví mnohdy z „chorobné ctižádosti“ – zvláště žen – aby nezůstaly pozadu a taky, jak se často staví na dluh. Také popisuje, jak nemoci všeho druhu jsou v těchto „restaurovaných“ domech častější než tomu bylo v těch doškových a podtrhává důležitou věc „Otázka radostného bydlení je otázkou estetické, hygienické výchovy, tedy i otázkou sociální, ale není jí výhradně.“³⁷ ³⁸ Nezdá se nám Václavíkova úvaha v tomto ohledu v něčem podobná jako dnes? Dnes to nazýváme *zdravými domy* či *nemoci budov*, máme na to své studie. Dluhy v naší společnosti rostou neúměrně s našimi potřebami a snad největším problémem je lidské ego, které nemá ohledy na své okolí. Můžeme zažít radostné bydlení stejně tak v „doškovém domě“ jako v „paneláku“? S jistou mírou, ovlivněnou dalšími faktory (nejen stavbou a materiálem), bychom mohli odpovědět

³⁴ Day, Christopher. *Duch & místo: uzdravování našeho prostředí: uzdravující prostředí*. Praha: Era, 2004, s. 15-39.

³⁵ Až když se důsledky industrializace 2. pol. 20. stol. projeví silněji ve venkovském prostředí, lidé začali tradiční venkovskou architekturu opouštět. V těchto netradičních domech, stavěných dle plánů profesionálních ateliérů, tradiční způsob života velmi pomalu a nedůsledně přizpůsobovali projektovaným funkcím.

³⁶ Lidová architektura byla vlastně trvale udržitelná. Zároveň byla zakotvena v místě, propojena se zdroji, hodnotami, lidskými potřebami. Její tvary byly jediné, které její technologie uměla vytvořit odpovídající klimatu, reflektující sociální kulturu. Myšlení, cítění, kde praktické se snoubí s tímto cítěním, bylo vizitkou celistvosti. Moudrost vycházející ze zkušenosti byla vlastně pohonem k tomu, aby byla trvale udržitelná a aby obstála v tvrdém každodenním životě.

³⁷ Srov. Václavík, Antonín. *Luhačovské Zálesí: Příspěvky k národopisné hranici Valašska, Slovenska a Hané*. Luhačovice: Musejní společnost, 1930, s. 126 -127.

³⁸ „Ludé majú fčíl veliké pokoje, a naozajstného pokoja v nich nígde. Prf sa ludé f těch malých betlémoch téhnilo – je pravda - , ale sa přeca lepší všeci do kopy ctili a znášali jeden druhého“, uvádí Antonín Václavík. Naozajstným pokojem je myšlena láska, která se vytratila z příbytků. V dnešní době se lidé více a více diferencují, vymezují a potřeby dnešního člověka jsou zcela odlišné od potřeb a měřítek, jaké měl před sto a více lety. Otázkou zůstává, zda je tomu správně. Zda se tímto vymezením a oddělením neochuzujeme o něco podstatné, co dává životu smysl?

„ano“. Prvotní jsou totiž vždy vztahy – ať už ty rodinné nebo širší vztahy ke svému okolí. Vztahy a z nich odvozené události a charakteristiky totiž vytváří místo a podněcují Ducha, který tvoří.

1.2.2.1 Lidé a krajina, lidová architektura – aspekty podmiňující vývoj, změny

Čím více ovšem lidé přizpůsobovali svá obydlí stoupajícím nárokům na bydlení, tím více se rozvíjelo jejich projekční myšlení, a to mnohem dříve, než tomu bylo v západní Evropě. Městská kolonizace podél obchodních cest absorbovala vše, co dědictví starověkých civilizací vyzářovalo, a poskytovala vzory pro kultivaci venkova. Některé kulturní prvky se dědí po staletí, jelikož spolupůsobí při zajišťování pocitu existenční bezpečnosti příslušné komunity. Tento princip tradování „bránil“ lidem zavádět třeba prospěšné změny způsobu života. Jiří Langer uvádí „*Někdy nás překvapuje, že se např. trojdílná skladba obydlí ve střední Evropě nezměnila po dobu osmi století...Plošné šíření a převrstvování se dělo jednak nesystematickou kolonizací neosídlených (převážně horských oblastí), jednak neustálým procesem sociálního rozvrstvení, a oboje ovlivňovalo nároky společně bydlících (většinou příbuzenských) skupin (příslušníků jednotlivých domácností) na funkci domu.*“³⁹ Na vzhled obydlí působila celá řada elementů jako např. přesídlování velkých skupin obyvatel, které většinou vyvolala válka⁴⁰, kolonizace aj. Války a s nimi spojené epidemie moru a jiných nemocí zejména v 17. století znamenaly mimo jiné kulturní ústup. Lidé utíkali do hor, kde si budovali jednoduché příbytky v zemi či základní srubové konstrukce, aby se v případě ohrožení mohli rychle ukrýt či přesunout a postavit opět jednoduchý příbytek nebo aby se v případě potřeby lepší půdy či jiné životní nutnosti mohli přesunout na vhodnější místo. Tímto způsobem se „udržovaly“ zcela nejjednodušší formy příbytku, jelikož jejich vznik se započínal vždy znovu od nejjednodušších forem. Kolonizace regulované vrchností umožňovaly využití půdy v horských nově osídlených oblastech. V horské krajině tak vznikaly rozptýlené dvory. Tyto lesní usedlosti se nazývaly a dodnes nazývají paseky, na hranicích se Slovenskem a na Slovensku pak kopanice a lazy. Zde nacházíme podnes zbytky nejarchaičtějších staveb v hromadných dvorech. Vybavenost těchto příbytků odpovídala jejich dočasnosti.⁴¹ Vedle demografických změn to byly i sociální příčiny, které ovlivňovaly vzhled obydlí a strukturu. Vycházely z emancipačního procesu vyrovnávání nesouladu mezi nároky a možnostmi lidí je realizovat. Chudobní přebírají představy o nárocích od bohatších a nerozvinuté oblasti vidí vzor v hospodářských centrech. Každé sídlo mělo své zdroje obživy limitované. Ty se pak zmenšovaly růstem konzumentů rychleji, než mohla stoupat produktivita práce. Generační dělbou půdy se zákonitě prohlubovalo také sociální rozvrstvení rolnického obyvatelstva. Každý typ sociální struktury se choval k přeměnám

³⁹ Langer, Jiří. *Lidové stavby v Evropě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 94-148.

⁴⁰ Globální přestavby sídel na Moravě začaly, kdy třicetiletá válka zničila více než 330 obcí. Některé z nich zanikly zcela. Většina jich byla ale postavena znovu. Došlo k úbytku obyvatel, kdy mnoho usedlostí zůstalo pustých, neobydlených a bylo je třeba dosídlovat. V té době se také začala ve větší míře používat hlína jako stavební materiál. Okapová orientace se šířila z velké části po celé jižní Moravě v 18. a 19. století. Podélné členění, kdy delší strana obytné části je do ulice – bylo dáno na Slovácku vytvořením krytého návratí vedle stavení v jeho průčelí. Původní návratí bylo z lehké dřevěné konstrukce a bylo po čase nahrazeno konstrukcí zděnou, kdy bylo návratí zcela spojeno se stavením. Souvislé uliční stěny byly výsledkem celkové změny hospodářsko-sociálních poměrů. Komora, která se posléze ke stavení přidala, zaplnila mezeru mezi dvěma staveními a vymezilo se tímto i žudro v reprezentativní funkci. Dispozice vnitřního prostoru nebyla na Slovácku jednotná, zachovala se ale většinou dispozice tříprostorová. Srov. Langer, Jiří. *Lidové stavby v Evropě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010.

⁴¹ Srov. Langer, Jiří. *Lidové stavby v Evropě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 145-175.

jinak. Zámožní rolníci rozhodovali o způsobu života a o dalším směřování. Pocit dostatku a spokojenosti je ovšem nenutil provádět nějaké výraznější změny či zásadní rozvoj. To bylo výsadou spíše těch, kteří se dostali do závislosti na soutěži o úspěch na trhu a snažili se modernizovat své usedlosti, jak poukazuje Jiří Langer.⁴² Nejrůznější regulace s vývojem doby a zvyšování nároků a potřeb taktéž ovlivnili prostorovou skladbu obydlí a jejich součástí.⁴³

Profesionalizace tradičního řemesla byla další, která podnítila změnu – modernizaci obydlí. Autorizace architektury se zavedla v rakouských zemích v r. 1800 pod krajskými úřady. Byla to funkce krajského inženýra a krajského stavitele pro povolování veřejných a jiných větších staveb.⁴⁴ Profesionalizace znamenala zavádění norem, unifikaci používaných měř a pomůcek k měření. Sjednocování s dřívějšími však bylo pozvolné a v některých oblastech se užívaly stále tradiční míry. Míra Starého Města pražského se uplatňovala až do roku 1765, kdy se až po roce 1876 začala šířit postupně metrická soustava a používání různých měřidel.⁴⁵ Profesionalizace znamenala odborný dohled, který měl zajišťovat řemeslník – specialista. Vyžadovala taktéž ohlášení stavby a plánovou dokumentaci. Tato profesionalizace do jisté míry proběhla na každém území trochu jinak a v jiné době. Konkrétně Moravské Slovensko spíše vykazovalo nižší hospodářskou a sociální úroveň, proto zde i tyto vlivy přišly se zpožděním. Nejpozději zasáhly výše položené území, oblasti Kopanic, Luhačovického Zálesí a Hornácka. Zpočátku zedník udržoval principy a tradiční prvky, jako byla skladba a proporce hmot, některé řešení dispozice a situace apod., později se ale stále vymezoval směrem k městu. Zednické způsoby práce se uplatňovaly od cca poloviny 19. století ve větší míře. Nové poměry právní povahy a samotné zednické řemeslo přineslo do života vesnice mnoho nového a celkově ji ovlivnilo po všech směrech.^{46 47}

---

⁴² Např. vnitřní vybavení na přelomu 19. a 20. století se modernizovalo – zvětšovala se okna a zároveň přibývaly další chlívký a kůlny. Vysoké nároky s malými možnostmi byly charakteristické pro oblasti blízké správním a tržním centrům, převážně domky chalupníků a řemeslníků. Pasekářské osídlení naproti tomu vykazovalo známky nízké či žádné modernizační aktivity, jelikož získáním půdy se tehdejší pasekáři uspokojili a po dobu několika generační kultivace lesních ploch neměli skoro žádné nároky na zlepšení způsobu bydlení. V nížinných oblastech můžeme téměř s jistotou říct, že modernizační aktivita byla velmi silná a ovlivněna blízkými centry, kvalitou zemědělské půdy, sociálními potřebami, které se zde rychleji projevovaly. Srov. Langer, Jiří. *Lidové stavby v Evropě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010.

⁴³ Např. regulační zásahy do inovačního procesu ochrany lesů, protipožární regulace (Ohně-hasicí řád Marie Terezie z r. 1751, Ohňový patent Josefa II. z r. 1785). Náklady na přestavby, tak aby vyhovovaly regulím, však přesahovaly hodnotu celého roubeného domu). Po smrti císaře Josefa II. však přestalo gubernium naléhat na kontroly, a tak se dýmné jizby začaly znovu stavět. Tyto se začaly modernizovat až na počátku 20. stol. Důraz byl kladen také na užívání hlíny pro stavební práce. Výjimky na dočasné užití zejména dřevěných komínů byly povoleny za jistých předpokladů. Srov. Langer, Jiří. *Lidové stavby v Evropě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 126-133. Srov. Máčel, Otakar a Vajdiš, Jaroslav. *Slovácko: Architektonický vývoj vesnice*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958, s. 56-57.

⁴⁴ Viz. Langer, Jiří. *Lidové stavby v Evropě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 136.

⁴⁵ Tamtéž, s. 136.

⁴⁶ Srov. Máčel, Otakar a Vajdiš, Jaroslav. *Slovácko: Architektonický vývoj vesnice*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958, s. 58-67.

⁴⁷ Nástup zedníka přinesl nové formy a prvky, z nichž zmiňme např. nový arch. prvek - římsa pod okapem. Opatření mělo vliv na odstranění archaického výrazu domu. Dále novým prvkem byl i skutečný sokl. Dříve to byl pouze barevný pás při zemi. Nedocházelo tak již k takovému vlivu zemní vlhkosti na stěny, jak tomu bylo dříve. Dům byl více chráněn a izolován. Ve druhé čtvrtině 20. století se zedník seznámil také s tvrdými omítkami. Měkkost hliněných staveb tak byla porušena. Dále to byl plastický ornament a další formy, kterými řemeslník ozvláštnil vzhled domu. Od konce 19. stol. se do venkovského prostředí více a více dostávaly vlivy městské a začal

Aspektů, které podněcovaly vývoj, změny je mnoho – některé jsou zmíněné podrobněji výše. Jsou to především aspekty sociální, hospodářské, kulturní odpovídající dané kultuře, potřebám a myšlení lidí. Dům – stavení, obec – vesnice jsou živé celky, které reflektují danou dobu, okolnosti a potřeby v určitém spektru. Nikdy nevznikají náhodně. Pouze ve vztahu více činitelů jsou schopny se živě přetvářet a do jisté míry reflektovat, a to s částečným zpožděním, místo, ducha, hmotu a člověka. Neodmyslitelnou složkou je i geografické prostředí, klima, které mělo vliv na tvar domu, dispozici a výběr materiálu. Stejně jako životní styl bylo i tradiční stavebnictví ve své podstatě trvanlivé. Každé místo má unikátní klimatické podmínky, dobře odlišitelné pozemek od pozemku, ulici od ulice. Tradičně se tento fakt zrcadlil navzdory různým změnám v detailech. Proto vznikaly malé rozdíly v lidové architektuře „farnost od farnosti“. Nejen ovšem klima, materiál ovlivňovaly stavbu. Při výběru umístění stavby hrály důležitou roli vlivy a potřeby náboženské, sociální či kosmologické.⁴⁸ Lidé si vždy vybírali místa blízka zdroji pitné vody, upřednostňovali jižní stranu jak z hlediska funkčního – potřebnost světla, tak duchovního. Východ slunce byl spojován se sebezáchovnými rituály v domě. Sever a západ s temnými silami. Za hranicemi sídla v přírodní horské krajině převažoval svět živlů, duchů a lidé s nimi dokázali pracovat. Měli většinou větší cit k naslouchání a jiné životní tempo. To jim umožňovalo, ve spojení s přírodou, živly či duchy, odhadnout celkem přesně např. počasí, vycítit nebezpečí, dokázali více předvídat a dle toho přizpůsobovali i svá obydlí. Magické ochranné symboly v domě (byliny, kříže aj.) či na fasádě domu ve formě výklenků pro světce, ale i volně v krajině – kříže a kapličky – měly své místo a odkazovaly člověka k zamyšlení, odpočinku, zastavení. Vše bylo v jisté symbióze, mnoho forem, které se vzájemně doplňovaly.

1.3 Charakter vesnice a krajiny po roce 1948

Jak se proměnil charakter vesnice a krajiny po roce 1948, jaké vlivy na něj působily? Toto období je zvoleno záměrně, kdy lidová architektura začala přibližně od 50. let 20. stol. masově mizet, posléze pak v dalších vlnách, zejména v 60. – 70. letech 20. stol. V těchto letech můžeme ještě vidět mnohé doznívající formy lidového domu, můžeme se zde setkat ještě s valbovou střechou a doškovou krytinou, kterou dnes známe buď z muzeí v přírodě, nebo v některých případech ojediněle u chráněných nemovitých kulturních památek.⁴⁹

Charakter vesnice se výrazně změnil jednak vlivem změny hospodaření, jednak v důsledku centrálního plánování, která představovala od 60. – 80. let 20. stol. změnu „vesnice blíž městu“. Konkrétně to znamenalo redukci obyvatelnosti vesnického prostoru – vnějšího i vnitřního. Za vnější symbol se považují např. parkové úpravy návší, které představují dodnes nepůvodní

---

se pozvolna dostávat do charakteru a funkce staveb prvek městský, který neodlišoval tolik regionálnost. Změnil se materiál, funkce, dispozice – vnitřní členění, který se přizpůsoboval městu. Srov. Máčel, Otakar a Vajdiš, Jaroslav. *Slovácko: Architektonický vývoj vesnice*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958, s. 58-67.

⁴⁸ Rapoport, Amos: *House Form and Culture*, Prentice –Hall, Englewood Cliffs, New Jersey 1969.

⁴⁹ Korčáková, Alžběta. *K projektu Výzkum lidové architektury – současný pohled na odkaz lidové architektury* In: Vysoké učení technické v Brně. 15. vědecká konference doktorandů / Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2011. 135 s.: il. ISBN 978-80-214-4266-5.

dřeviny, zejména jehličnany, tůje. Přizpůsobení se zemědělské velkovýrobě ovlivňuje venkovské prostředí. Další změnu představuje oddělení výrobní a obytné funkce ve venkovské zástavbě. Bývalé hospodářské části se přestavují v obytné místnosti, garáže, dílny apod. Již na konci 19. a zejména ve 20. stol. rozrušovaly neorganické přestavby a přístavby architekturu vesnic v regionu.

Foto 2 Topolná č. p. 398, ukázka neorganické přístavby ve dvoře (rok výstavby 1965). Foto A. Korčáková, r. 2012.

Prvky nezemědělské výstavby pronikají na venkov, zaniká tak regionální rozrůzněnost nejen venkovské architektury, což bylo mimo jiné politickým cílem. V 60. letech pak nastává rozmach chalupaření. Lidé se snaží rekonstruovat chátrající objekty, ale většinou bez obnovení či zachování původní hospodářské funkce. Tento fenomén vede někdy až k trvalému přesídlení z města na venkov. Po listopadovém převratu v roce 1989 se odliv lidí z měst na venkov zvyšuje. Nově příchozí obyvatelé se pouštějí do obnovy řemeslné výroby, která byla v regionu dříve běžná. Také dochází spíše sporadicky k obnovování malovýroby a vzniká posturbánní krajina. Charakter venkova a města tak pomalu splyvá, má jednotný charakter, zvláště v okolí největších městských aglomerací. Satelitní výstavba na zelených loukách se rozrůstá, což má vliv i na vztah k půdě. Zábor původní zemědělské krajiny je stále dnešním problémem. Potřeby průmyslu, obchodu, konkrétně pak výstavba nových velkoplošných hal, supermarketů aj. na periferiích měst i na venkově namísto využití starých a nefunkčních průmyslových objektů představuje stále ožehavé téma. Dále více se zahušťující dopravní síť, průmyslné zóny pronikající na venkov ještě ve větší míře ohrožují krajinu. Tyto změny mají rychlý nástup, mají vliv na obyvatelnost krajiny jak pro lidi, tak pro zvířata.⁵⁰

⁵⁰ Srov. Čeněk, M. a kol. *Lidé, krajina a zemědělství: z fotoarchivu Národního zemědělského muzea Praha*. Praha: Profi Press, 2006. 197 s.

Plánovité potlačení tradic, zvyků a ustálených forem za socialismu znamenalo postupné odtržení se od této kontinuity, k mazání krajinné i zvykové paměti.⁵¹ Ne však doslovně. Spousta z těchto tradic byla vykonávána tajně, lidé se scházeli a i přes zákazy tradice udržovaly. Největší dopad, kde se tradice nepodařilo udržet, byl právě v souvislosti s krajinou a architekturou. Lidé si postupně zvykli na předkládaný jednoduchý model, zvláště, když jim ani nic jiného nezbyvalo a neměli na výběr.⁵² Za to v době po listopadovém převratu v roce 1989 se rozrůzněnost stylů naopak radikálně uvolnila a vznikaly tak a dodnes v menší míře vznikají zcela neregulované směsice různých stylů inspirované „dnešními hity“ z různých koutů světa nebo pouze tím, co se lidem právě líbilo – co viděli u souseda, známých, co jim bylo doporučeno nebo co bylo právě nejlevnější.

20. století krajinu do jisté míry posunulo do role prostoru pro zemědělskou produkci a na straně druhé akcelerovalo nevyrobní, především rekreační využití krajiny. Dnešní podoba vesnice je výsledkem dlouhodobého úsilí smazat rozdíl mezi městem a vesnicí. V konečném důsledku je pak vesnice vesnicí jedině tehdy, pokud je na první pohled patrný rozdíl mezi městskou zástavbou a venkovem a pokud člověk rozpozná úzký vztah stavby s přírodním prostředím, faunou a flórou.

Vzájemný respekt, živý vztah člověka a krajiny, z něhož vyplývá měřítko krajiny i architektury a estetika náradí a staveb, vyrůstá z funkčnosti. Práce a krajina si lidi formovaly a utvářely jejich specifické nástroje, řeč, postupy, dotvářely jejich obličej, výrazy, charakter, nebo tvar rukou. To bylo výsadou našich předků. I dnes můžeme tento charakter vystopovat. Funguje to i naopak - člověk si ke své práci formoval a formuje krajinu a její části. Je to vlastně způsob spolupráce. My tvoříme a krajina odpovídá „po svém“. Je to životní filozofie, která nás obklopuje od počátku světa a člověka. Bez tvořivosti není odpověď. Je to věc součinnosti.

---

⁵¹ Zejména lidové zvyky spojené s krajinou, např. jízda králů, vynášení smrtky ze vsi aj., postupně mizely...., dále náboženské obřady vykonávané v krajině – děkovné procesy za úrodu..., poutě s oltáři nošenými volně v krajině či po vsi. Současně ale také vznikala konzervativní péče o kulturní dědictví: budování muzeí v přírodě, pořádání festivalů lidových zvyků, probíhala přeměna vybraných lidských sídel v muzejní expozice, památníky či památkově chráněné objekty. Tyto aktivity ale směřují k dokumentaci a zachování posledních zbytků již dožilého systému. Srov. Čeněk, M. a kol. *Lidé, krajina a zemědělství: z fotoarchivu Národního zemědělského muzea Praha*. Praha: Profi Press, 2006. 197 s.

⁵² Nejtěžší a nejdlouhodobější je proces změny myšlení. Masivní ideologická propaganda zanechala stopy, zpřetrhala nejen tradiční vazby, ale také ovlivnila myšlení a názory venkovských lidí. Měli bychom tedy přistupovat „léčit“ problém prvotně od zdroje, příčiny, ne od jeho následku. Takový cílený proces, který je dán výchovou, sociálním prostředím, kulturou a jinými vlivy, je dlouhodobý.

1.4 Vztah k architektonickým památkám a krajině, ke kulturnímu odkazu

„Kéž zachoval bys nám Pane krásu těchto končin. Krásu hor, zvuk i chuť naší domoviny, kde staré se snoubí s novým, kde duch místa je opravdovým bytím.“

Alžběta Korčáková

Soustředme se nyní na vztah k památkám – nejen na ty, které jsou institucionálně chráněné, ale i na všechny ostatní, které jsou v našem životě zakomponované bez cílené ochrany. Velmi často se nachází v našich obcích památky místního významu, které nejsou památkově chráněné, jsou ale přitom ukázkou tradičního místního stavitelství. Všimáme si dostatečně památek bezprostředně v našem okolí? Co pro nás znamenají a jak se proměňují v čase, jaký máme vztah ke krajině?

Vztah k přírodě si člověk buduje od dětství. Základní hodnoty, postoje, ideály. Vyrůstáme v prostoru, který nás obklopuje a ovlivňuje. Teprve až když památka či jiný kulturní odkaz zmizí definitivně, si většinou lidé uvědomují, čím pro ně byla. Rychlá přestavba, inovace či zbourání objektu vždy neznamená krok dopředu. Lidé zapomínají, že každá změna má pro ně význam, a že nezávislost a nezávislé rozhodnutí de facto neexistují. Jelikož jedno na druhém je závislé a má vzájemnou vazbu na různé aspekty, z nichž např. uvádím sociální, environmentální aspekt, dopravu, uměřenost aj. či obecně lidský přístup. Tento přístup a vzájemnou spolupráci a koexistenci různých přístupů můžeme vidět na některých obcích, kde hledají lidé možnosti, jak být prospěšní sobě navzájem, krajině, obci. Zde se podporuje regionální rozvoj. Tam, kde spolupráce funguje, je to vidět jak na samostatných stavbách, tak především na celkové koncepci obce, regionu, oblasti. Kde lidé plánují společně, jsou koncepce provázané směrem k lidem a funguje zde zpravidla i kulturní život v obci. Tento soulad je vidět zvenčí (charakter zástavby, údržba památek, veřejný prostor...aj.) i zevnitř (život v komunitě, spolupráce...). Oblast Uherskohradištska, které se ve své práci věnují, je oblastí pestrou, kde každá obec je specifická, má své zvláštnosti a přístupy. Obecně lze říci, že u lidí v tomto regionu převládá ke kulturním památkám spíše pozitivní přístup, a že tento vztah má rostoucí tendenci. To, co dříve bylo na periférii zájmu, se opět dostává do povědomí. Dokazují to například nově vznikající malá muzea v soukromém vlastnictví či ve vlastnictví obce, která reflektují život, tradiční řemesla, historii, zemědělství nebo to, čím ta či ona obec vyniká. Takové muzeum je např. v usedlosti č. p. 6 v obci Komňa, které přibližuje život tzv. zvěrokleštíčů.⁵³ Obec za záchranu této památky lidového stavitelství převzala v září roku 2009 ocenění Lidová stavba roku Zlínského kraje.

Co ale odrazuje vlastníky kulturních památek je tzv. „institucionalita“, neblahá zkušenost s „památkáři“ a úřady. Důležitým hlediskem je vždy osobní citlivý přístup. Důležité je, aby si lidé uvědomili význam památky, krajiny, které se mají chránit. Lidové stavby patří i v současnosti k nejohroženějším památkám, jejichž kvality ještě nejsou zcela doceněny.

⁵³ Zvěrokleštíčem byl nazýván řemeslník, který zbavoval hospodářská zvířata pohlavních žláz. V některých oblastech nazýván miškář či švihák. Muži často putovali po Evropě, odkud do centra rodné obce přinášeli nejen peníze, ale také novinky z cest. Na Moravě se řemeslo soustředilo právě v okolí Bojkovic a Slavičína.

Sakrální památky patří mezi nejméně ohrožené⁵⁴, protože většinou nehrozí bezprostředně jejich zbourání. Každá stavba se ale posuzuje konkrétně a v kontextu, nelze ji vyčlenit.

Naše kulturní dědictví vesnice a krajiny je unikátní. Je to produkt lidské činnosti vzniklý v souladu s přírodou. I když zvyky z minulosti již pro nás nemusí být vhodné, měly by pro nás být neustálou inspirací. To, co bychom měli hledat, je přístup, jak dosáhnout podobného výsledku harmonie způsobu vhodnými pro naši dobu. Vztahy mezi životním prostředím a památkou lze sledovat z hlediska vlivu životního prostředí na památku a opačně můžeme sledovat vliv památky na tvorbu životního prostředí. Negativní vliv životního prostředí na památku má charakter chemického a fyzikálního působení a posléze další změny v prostředí, které mění *povahu* památky, především její estetický a psychický účinek. Jestliže narušíme intaktní prostředí památky, zeslabíme tak její psychický účinek. Pokud narušíme urbanistické vazby, změní se estetický záměr a celý urbanistický kontext. Význam památky na tvorbu životního prostředí je spíše ve sféře emocionální. Ukazuje kulturní identitu, tradici, historický obraz dané oblasti. Estetickou hodnotu památky v životním prostředí vidíme v její „výtvarné jedinečnosti“, v zasazení do krajiny, v určité symbióze krásy a účelu. Zvyšuje také význam prostředí kolem památky a můžeme říct, že v současnosti památky posilují identifikaci s lokalitou, a tím upevňují pocit domova. Památka v tomto smyslu není jen abstraktním pojmem, ale stává se svou podstatou významnou složkou v kulturním rozvoji společnosti.

Uchování významných prvků historické vesnické výstavby na původním místě má nesporný význam. Mnozí si to uvědomují již nyní. Lidová architektura z pohledu architekta, a možná širšího nadhledu na celek, hraje na tomto poli jistě menší roli, není však bezvýznamná. Nelze ji zcela přehlížet nebo naopak ji zveličovat. Zachování památek lidové povahy má pro nás význam, udržuje nás totiž v kontaktu s našimi kořeny.

Sebelépe realizovaná snaha o záchranu architektonických památek, a to buď samostatně stojících objektů, nebo celých celků, naději na úspěch mít nebude, pokud neovlivní i charakter celého prostředí. Tyto vlivy si musíme uvědomit při zachování památek. Komplexnost je důležitým faktorem při záchraně či údržbě památek. Zachování původního prostředí je často zmiňovaným faktorem. Otázkou vždy zůstává, co je původní a do jaké míry jít do minulosti. Záleží na vymezených kritériích, která si zvolíme. Musíme zvážit všechny možnosti. Vždy je důležité, aby stavba byla v kontextu – tj. zachovávala jednotu s prostředím, vycházela ze svých tradic a historických kořenů, které ji ovlivňovaly. To vše má vliv na kulturní hodnotu souboru či jednotlivé památky. Vždy ale platí, že památky v souboru mají větší vypovídací hodnotu. Můžeme na nich sledovat urbanistický koncept, odlišnosti od jednotlivých staveb např. v dekoru, ornamentu apod.; mají větší psychologický dopad na celkový dojem z místa a prostředí.

Zájem lidí o zachování památek ve svém okolí není markantní, ale v mnohém se za posledních 20 let proměnil. Lidé se více zajímají o možnosti, které se jim nabízejí. Mnohá občanská sdružení informují o zdravém způsobu bydlení, architektuře apod., specializují se na různá

---

⁵⁴ To ale platí převážně pro oblast Moravy, zvláště pak na Zlínský kraj a Slovácko. V Čechách, zejména pak severních, východních, ale i západních je situace komplikovanější. Neúdržba velké části fondu sakrální architektury je zde patrná.

odvětví. Občané, neziskové organizace, nadace a jiné subjekty mohou čerpat dotace na opravy nemovitých kulturních památek. V rámci Zlínského kraje je možné čerpat i z Fondu kultury Zlínského kraje na obnovu památek, a to i památek místního významu⁵⁵, které si zachovaly prvky tradičního lidového stavitelství. I když tyto dotace jsou finančně omezeny a mají další podmínky na zpracování žádosti, formální požadavky a podobně, přece skýtají určitý impuls ke zlepšení situace a podpoře v této oblasti. Zlínský kraj (projekt *Lidová stavba roku*) také zohledňuje žadatele, kteří se o své památky vzorně starají, uděluje jim ocenění⁵⁶ a tak zviditelňuje nejen jejich práci, ale také krásy památek kraje, které jsou v okolí. Je to vlastně určitá propagace, která ukazuje na potřeby a požadavky obou subjektů.

Na svých výzkumných cestách jsem se setkala s různým přístupem k péči o památky a k zachování obrazu naší vesnice. Domnívám se, že tam, kde se podporuje zachování památných objektů a rázu celé vesnice (obce, kraje...), mají lidé k památkové ochraně mnohem lepší přístup (Boršice, Přeckovice, Komňa, Vlčnov, Veletiny, Dolní Němčí, Strání, Břestek, Hluk, Topolná, Zlámanec, Bánov, Nivnice aj.). Vždy jsem se snažila jednat s místními obyvateli, zjistit jejich aktuální potřeby, mluvit s představiteli obce. Lidé mají zájem o své prostředí, není jim lhostejné. Ovšem najdou se i výjimky. Např. v obci Vápenice, kde jsem dokumentovala stavbu č. p. 45 naposledy v roce 2011/2012, jsem požádala majitele domu o část trámu z konstrukce, která již byla téměř v rozkladu, k dendrochronologickému posouzení. Byla jsem odmítnuta, i přes to, že jsem jasně uvedla, že data jsou pouze pro studentský výzkum. Majitel se vyjádřil doslovně takto: „památkáři moc naslibovali a nic jsem nedostal, žádnou finanční odměnu...“ nebo „kdo v tom neumí chodit, nezíská žádné dotace“ apod. Od lidí často slyším tato slova. Ale mnohdy je tomu i přesně naopak. Pracovníci orgánů obcí s rozšířenou působností (ORP), kraje i organizace státní památkové péče (NPU) nabízí dotace, pomoc se zpracováním dotací, ale vlastníci nemají zájem.

Je pravdou, že některé nebo spíše většina žádostí o dotace⁵⁷ bez odborné pomoci nemají šanci na úspěch. Není to ale jen záležitostí dotací, je to i záležitost vědomého pozitivního přístupu a vztahu k objektu. Dotace nám mohou dát impuls, o udržitelnost se pak musíme postarat sami svým vlastním přístupem, snahou, využitím apod. Na straně druhé určitý striktní, radikální přístup některých pracovníků památkových ústavů a pracovníků obcí s rozšířenou působností, kteří vykonávají státní památkovou péči, je často nepřiměřený⁵⁸. Nejsou to ale pouze pracovníci

---

⁵⁵ Památky místního významu vykazují prvky tradičního stavitelství v regionu, nejsou však zařazeny v evidenci nemovitých kulturních památek, nevztahuje se na ně tudíž opatření a metodika, která je určena nemovitým kulturním památkám. Vztahují se k nim pouze doporučení a v omezené míře možnost čerpání dotací z fondů.

⁵⁶ Ocenění je jak ve formě uznání - diplomu, tak i finančního ocenění, ohodnocení.

⁵⁷ Dotační tituly, a tím je např. Fond na obnovu památek Zlínského kraje, neumožňují práce v souvislosti s modernizací stavby, použitím materiálů, postupů a technologií, které nejsou tradiční. Na drobné památky místního významu přispívají také např. nadace. Pro památky místního významu je to např. Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). Možnosti pro získání dotací pro památky místního významu jsou, vždy ale záleží na konkrétní výzvě a jejích podmínkách.

⁵⁸ Jako nevhodné se jeví zapisovat do Ústředního seznamu nemovitých kulturních památek objekt bez svolení vlastníka. (To neplatilo v případě 60. let 20. století, kdy se zapisovalo vše hodnotné, neboť památek v tomto období radikálně ubývalo). Snaha za každou cenu zaevidovat objekt má spíše opačný efekt. Vždy musí jít o obousměrnou komunikaci jak vlastníka tak „památkáře“, obce. Těchto případů v regionu není mnoho, stojí ale za zmínku, kdy je nelze paušalizovat.

památkových ústavů⁵⁹, kteří se v terénu pohybují a zasahují. Závazná stanoviska, rozhodnutí a odborný dozor ze zákona provádí, vykonávají a vydávají obce s rozšířenou působností a pracovníci, kteří mají na starost oblast památkové péče.

Při hodnocení památek bychom si měli uvědomit určité rozdíly:

U památek místního významu neexistují pravidla, která jsou pevně daná. Jsou to pouze optimální návrhy a doporučení, kterými se vlastník může řídit, vyhledá-li odbornou pomoc či navrhne-li mu ji sám pracovník památkové péče např. při průzkumu v terénu. Vlastní zainteresovanost a iniciativa do problematiky je v tomto případě určující.

U nemovitých kulturních památek je vlastník povinen respektovat prohlášené dochované hodnoty památky⁶⁰, je povinen tyto dodržovat⁶¹ a musí se řídit zákonem o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., vyhláškou č. 66/1988 Sb. a metodikami. V případě jejich nedodržení může být vlastníkovu určena sankce vyplývající ze zákona.

U objektů, které jsou v plošném chráněném území – vesnické památkové zóny, vesnické památkové rezervace vždy záleží na tom, jaké podmínky jsou stanoveny ve vyhlášce, do čeho lze či nelze zasahovat, ale rovněž zde platí památkový zákon 20/1987 Sb., vyhláška 66/1988 Sb. a příslušné metodiky.

Mají-li vlastníci nějakou snahu památku (místního významu) zachovat, měli by být podpořeni, bude-li alespoň zachována hmota a kontext, urbanistické zasazení do krajiny.⁶² Důležitý faktor je především zachování památky v kontextu a její zhodnocení pro budoucí generace.

U nemovitých kulturních památek je třeba posuzovat nejen výše zmíněné, ale také další charakteristiky, které jsou specifikovány jako hodnoty památky. Je třeba posuzovat objekty případ od případu, není možné akceptovat pouze hmotu a kontext, ale často záleží na detailu. Je třeba si také uvědomit, že každý majitel objektu je povinen o objekt pečovat a udržovat ho v dobrém stavebně technickém stavu, jak bylo výše uvedeno. Má možnost žádat o dotace na obnovu, ale také by zde měla a v řadě případů i funguje vyhledávací činnost památkového ústavu a obcí s rozšířenou působností, které, pokud zjistí špatný technický stav, mají možnost ze zákona vlastníkovu nařídit údržbu a opravu. Může samozřejmě dojít k poškození objektu živelnou pohromou, ale toto nastává spíše zřídka. Častěji se setkáváme s odstraněním stavby, kterému dopomůže vlastník objektu sám.⁶³ To se týká zejména hospodářských a technických objektů, které již neslouží svému účelu – komory, stodoly, sušírny, vinohradnické stavby.

---

⁵⁹ Tito vykonávají pouze odborný dohled.

⁶⁰ Odborná organizace státní památkové péče i správní orgán jsou povinny respektovat prohlášené dochované hodnoty. Z těchto hodnot se odvíjí i závazné stanovisko. Na odbornosti památkáře je tyto správně posoudit. Následně je na správním uvážení výkonného orgánu, jak bude dále postupováno. (Některé dochované hodnoty např. výplně otvorů, střešní plášť atp. mohou být dožilé a nejdou repasovat, obnovit).

⁶¹ Vlastník se musí řídit závaznými stanovisky, pokud nechce být sankcionován.

⁶² Vždy záleží na tom, o jaký typ památky se jedná. Jsou to pouze minimální kritéria, která by se měla posuzovat individuálně.

⁶³ Toto se týká především těch vlastníků, kterým byl objekt zařazen do Ústředního seznamu kulturních památek bez jejich vědomí, s údržbou a opravami nesouhlasí a k objektu nemají žádný vztah. Tito vlastníci pak tzv. doslovně udělají vše pro to, aby objekt pozbyl prohlášení jako nemovité kulturní památky a o památku záměrně nepečují. Pak se setkáváme s „plánovanou demolicí“, kdy památku vlastníci zboří či jí tzv. pomůžou postupně

Vždy je důležité hledat kompromis. Je zde na místě spolupráce, míra psychologie a jisté předvídativosti ve vztahu k objektu a k vlastníkovi.

Při obnově nemovitých kulturních památek bychom měli mít na paměti, zohlednit kritéria, z nichž zmiňuji alespoň některá⁶⁴:

- vždy je nutné památku posuzovat v kontextu dle konkrétních případů (hmota, zachované původní prvky, zachování střešní krytiny, dispozice, původní materiál, technologie atd.),
- jakákoliv výměna určitého architektonického prvku, detailu, hodnotu rukodělné práce umenšuje (nejlépe jít cestou „konzervační“ a učinit výměnu v případě, kdy prvek, který chci vyměnit je v natolik špatném technickém, funkčním stavu, kdy jeho záchrana již není možná),
- jako vhodné a nezbytné se jeví použití tradičních materiálů a technologií,
- nutnost soustředit se na detail, strukturu a eliminovat tak možnosti chybných řešení,
- zohlednit míru autenticity, starobylosti, kam až dalece jít do historie u vrstvení různých období,
- s mírou autenticity zohlednit také vazby na prostředí, kulturní zvyky, lidi (což je z velké míry záležitost individuálního posouzení),
- rozlišovat, jaká řešení a postupy jsou vratné a nevratné,
- zohlednit také praktické využití památky, případně nalézt praktické, účelné využití (je nezbytné zvážení, co památka tzv. snese, aby nedošlo k poškození chráněných a dochovaných hodnot).

Při obnově památek místního významu bychom měli mít na paměti, mohli zohlednit tato kritéria:

---

zlikvidovat s tím, že se následně většinou odkazují na špatný technický stav domu, konstrukci apod., kdy vinu dávají některým přírodním činitelům. Nejedná se ale jenom o vlastníky, kteří nesouhlasili se zápisem. Mnohdy se od 60. let 20. století vlastníci vyměnili, objekt má v držení už například druhý nebo třetí majitel, kterému ale ten předchozí nesdělil, že objekt je chráněný a nebylo to ani v souladu s informacemi na katastru nemovitosti. To jsou pak další varianty a není jich málo. Zvláště na moravsko-slovenském pomezí – oblast tzv. Kopanic je tato situace velmi běžná. Tato péče se dá ale jenom těžko vynutit. Existují sice zmíněné sankce, ale i ty se míjejí často účinkem. Mají-li vlastníci alespoň minimální vztah k zachování památky, často se můžeme setkat s nesouhlasem s údržbou objektu jako celku např. z důvodu nefunkčnosti.

⁶⁴ Podrobnější informace a kritéria jsou obsaženy v metodických příručkách a pokynech. Např. Kučová, Věra, Bureš, Pavel. *Principy péče o lidové stavby*. 1. vyd. Praha: Státní památková péče, 1999, 119 s; Lukáš, Marek a kol. *Údržba lidových staveb*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1986, 68 s.

- neexistují pravidla, která jsou pevně daná, ale jestliže chceme objekt, který vykazuje hodnoty tradičního stavitelství zachovat, můžeme postupovat podle výše zmíněných kritérií platných pro obnovu nemovitých kulturních památek a držet se jejich doporučeními
- pokud můžeme, citlivě se snažíme zachovat a funkčně spravovat objekt s ohledem na okolní krajinu, sociální vazby apod.

Jedním z prostředků pro záchranu památky je přesunutí objektu do muzeí v přírodě či alespoň jeho kopie. Tak tomu bylo i v případě staveb z Čerešnickových mlýnů.⁶⁵ Tvoří je horizontální vodní pila a obydlí mlynáře Čerešnickových mlýnů, který je instalován v Muzeu vesnice jihovýchodní Moravy, v areálu vodních a technických staveb. Všechny tyto stavby původně stávaly v povodí říčky Velička nedaleko Strážnice.⁶⁶

Je na nás a na budoucích generacích, jak bude vypadat naše krajina, památky, které si po staletí získávaly svou jedinečnou tvář. Tyto tradice a především hodnoty jsou předávány z generace na generaci. Tyto bychom neměli pouze chránit, ale především je rozvíjet.⁶⁷ Důležitá je lidská snaha o záchranu a vnímavost k těmto objektům lidové povahy.

1.4.1 Úloha architekta – koncepce a návrhy na umístění nových staveb v krajině

Úloha architekta – respektování stavby, otázky nových staveb a zásahu do volné krajiny jsou stále živé. Co je tedy úlohou architekta či přesněji co by mělo být úlohou architekta?

Úkolem architekta, projektanta je, aby dokázal vhodně umístit stavbu do krajiny a celkově do širších vazeb s okolním prostředím. Zakomponování domu v krajině je zařazeno mezi první kroky při představě novostavby, proto se má za to, že architekt (projektant) nejenže skloubí požadavky investora na dispozici domu a vzhled celého objektu, ale v jeho představivosti se musí tyto požadavky také dokonale sladit s okolní přírodou a krajinou, ostatní obytnou výstavbou a vystavěným prostředím obecně.

K nejčastějším problémům nových staveb patří rychle rostoucí výstavba rodinných domů, přičemž představy investorů mnohdy nerespektují krajinný ráz⁶⁸ a často jsou inspirovány městskou zástavbou či katalogovými domy s cizími prvky, kterými jsou například balkóny, lodžie, apsidy, rizality, trvalé oplocení s betonovou podezdívkou, plechové střechy bez úpravy, sruby, bungalovy.

⁶⁵ Jeden ze zaměřených objektů Vápenky č. p. 236.

⁶⁶ Areál vodních technických staveb [online]. [cit. 2011-04-12]. Dostupné na [www.http://skanzen.nulk.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=9%3Aareal-vodnich-technicky-staveb&catid=1%3Aareal&Itemid=2](http://skanzen.nulk.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=9%3Aareal-vodnich-technicky-staveb&catid=1%3Aareal&Itemid=2).

⁶⁷ Odpovědný přístup, který předáme svým dětem, studentům nebo ostatním lidem na příkladu svého vlastního života, se „vryje do naší krajiny stejně tak, jako vykonaná práce se vryvá do našich dlaní“.

⁶⁸ Viz. zákon č.114/1992 Sb. §12, odst.1) – krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

K obytným domům nebo chalupám, které dnes slouží k rekreaci, patří také místní druhy dřevin, často opomíjené (například lípy, jasany), do zahrad pak ovocné stromy. V dnešní době však ve snaze odlišit se lidé používají především cizí, nepůvodní dřeviny.

To, co stále v České republice chybí, je větší provázanost - komunikace stavebních inženýrů a architektů s pracovníky památkové péče.⁶⁹ Je zde patrna určitá „neucelenost“ (tzn. stavby bez větších vazeb na okolí, solitéry apod.) vznikajících staveb a souborů ve většině lokalit, kdy individuální představy převažují. Nedostatečně nastavené regulativy ovlivňují novou zástavbu a vazby s okolím. Často jsou původní vazby narušeny. Citlivé zasazení domu do krajiny s použitím místních materiálů, tradic a vazeb na okolní prostředí, jak jej ve svých projektech navrhuje a podporuje např. princ Charles (Jeho královská výsost princ z Walesu), deklaruje určitým způsobem povahu společnosti. Můžeme jen doufat, že s postupujícím časem a změnami ve společnosti se zvýší citlivost a odpovědnost ke svému prostředí.

Foto 3 Boršice, dřevěný srub, ukázka nekoncepční zástavby do krajiny, r. 2010. A. Korčáková.

Respektování stavby v její podobě s cílem dochovat původní kolorit venkova by mělo být zájmem většiny. Tímto se samozřejmě nemyslí, že budou vznikat kopie staveb z dob minulých, ale stavby, které budou plně navazovat na okolní krajinu, navazovat na principy regionální architektury a budou součástí této krajiny. Vycházíme-li z technologického pokroku, ke kterému dnešní společnost dospěla a nebráníme-li se používání nových materiálů a technologií, pak to znamená, že můžeme stavět moderním způsobem a zároveň vycházet z respektování a znalosti tradic. Pokud se má přestavovat, potom je důležité uchování původního rázu.⁷⁰

⁶⁹ Tam, kde to nemůže ovlivnit pracovník památkové péče (chráněná stavba nebo plošně chráněné území) by měla být výrazně lepší činnost zejména ze strany stavebních úřadů ve spolupráci s jednotlivými obcemi. Za současné legislativy je to ale problém.

⁷⁰ To vyplývá mimo jiné např. z činnosti Správy CHKO Beskydy, v níž je jasně řečeno, jakým způsobem se může docílit obnovy venkova.

Většina obcí si až do současnosti zachovala objekty, které jsou vzpomínkou na život na vesnici z dob, kdy se lidé věnovali zemědělství a toto bylo jejich stálou obživou. Spousta těchto objektů již postrádá své původní využití, a proto doporučení zní: jsou-li respektovány základní zásady na měřítko stavby a charakter stavby zachovávající kolorit venkova, je lepší, jestliže se určitým způsobem budou objekty přestavovat či rekonstruovat - přizpůsobovat nárokům a potřebám současnosti. Nově vzniklý objekt je totiž vždy zásahem do volné krajiny i do již obytné zástavby. Přínosem je proto využití stávajících objektů, které budou funkční. Výborným příkladem je např. využití stodol pro bydlení, kde se zachovává měřítko stavby i její charakter.

Architektura lidových staveb, její základní znaky a principy vytváří s krajinou harmonické prostředí. Není podmínkou stavět nové domy, které jsou k nerozeznání od stávajících starých – do jisté míry původních objektů, ale stavět objekty, které jsou schopné se začlenit do dané zástavby a prostředí z hlediska funkce a estetiky. Zejména hledisko funkce je velmi podceňováno.

Nikdy se stavba neposuzuje jako solitér, vždy je třeba zohlednit krajinu⁷¹, která do jisté míry předurčuje konkrétní místo a okolní zástavbu, ale také celkové okolí a jeho vazby jako je např. vztah k vystavěnému prostředí. Uvažujeme-li v tomto kontextu a ve správném měřítku, stanou se stavby v krajině v souvislostech krásnými a účelnými.

1.4.2 Lidová stavba - zasazení domu do krajiny a úloha zeleně – pohled etnografa

„Stejně jako člověk přetváří krajinu, přetváří krajina jeho.“

Václav Cílek

Foto 4 Vápenice, památný strom u č. p. 24. Foto A. Korčáková, r. 2013.

Každému oku lahodí cit a způsob, kterým naši předkové zasazovali přirozeně venkovský dům do krajiny, cit lidového řemesla pro hmotu. Jsou to základní vlastnosti, které upoutávají naši pozornost. Hmota, tvar, proporce a drobné měřítko určovaly zasazení domu do krajiny. Vhodný materiál z místních surovin, tvar – půdorys i konstrukce vycházející z konkrétních potřeb a zároveň využití staveb původních, tradice předávaná z generace na generaci, proporčně

⁷¹ Myšleno i krajinu obydlenu, v širokém slova smyslu i "krajinu vesnice" či vesnici samou.

vyvážená stavba s ohledem na drobné měřítko slibovala dokonalou harmonii. To vše bylo předpokladem, proč lidová stavba byla součástí krajiny, do krajiny s citem vložena.

Zeleň u domu i v domě byla symbolem hojnosti, zdraví a ochrany. Lidé na vesnici si pěstovali zvyky a udržovali je v souladu s potřebami.

Velkou úlohu sehrál v tomto ohledu strom, který byl předmětem uctívání a jeho tradice se vine již od Slovanů či ještě dříve od indoevropských národů.⁷² Dodnes můžeme slyšet staré české přísloví: „postav dům, zasad' strom, zplod' syna.“ Stromy a zeřeň obecně patří ve vztahu k usedlosti k důležitým elementům. Nejčastěji se vysazovaly tyto druhy dřevin v blízkosti domu – dub, lípa, javor, jasan. Přesněji můžeme specifikovat lípu rodu *Tilia* L. Vždy šlo o listnaté stromy, které měly dávat lidem stín, chránit je před zasažením blesku. Strom měl ochrannou moc a s tím byly spojovány různé zvyky pojící se k domu, životu, síle apod. Antonín Václavík uvádí například, že se ke stromu vylévala voda z koupele novorozeneho dítěte nebo že se zde také dokonce zakopávala placenta rodičky. To vše mělo sloužit k propojení dítěte se stromem. Příkladal se zde význam ve smyslu síly, plodnosti.⁷³ Stromy lidé vysazovali nejen při narození dítěte či stavbě domu, ale i při významných událostech, na paměť slavných rodáků a význačných návštěv. Úzká sepiatost člověka s přírodou je jedním z nejcharakterističtějších rysů vývoje lidské společnosti. Tento vztah se projevoval na úrovni potřeb a projevů hospodářských i kulturních. Láska člověka ke stromům je zachycena v mnoha lidových písních, pověstech, povídkách, zkazkách, pořekadlech, ve výtvarné práci lidových umělců, ale i v dalších formách.

Stromy stály mezi budovami jako ochrana před rozšiřováním požáru, rozložitě koruny chránily lehké krytiny střech proti větru, sněhu či dešti. Některé druhy plnily funkci bleskosvodů, jiné sloužily jako jednoduché přístřešky, místa odpočinku nebo byly místem, kde se lidé setkávali a řešili spory. Opět zde byla vidět funkčnost – nic nebylo nahodilé. Vzrostlé stromy plnily zároveň orientační funkci – orientační bod v terénu. Aleje podél cest chránily za parného léta před úmorným sluncem, byly částečnou ochranou i před deštěm. Stromy, zejména topoly, odčerpávaly svými kořeny značné množství vody, a tak rychle vysoušely okolí silnice, čímž přispívaly k dobré sjízdnosti cesty. Stromy chránily silnici i před závějemi a jasně značily směr cesty. Tato stromořadí svými kořeny zpevňovala strže a násypy u silnic a cest. Můžeme sledovat i určitou typovost v pojetí vesnické zeleně. Projevovala se zejména v prostorovém rozmístění zeleně, ale i ve volbě konkrétních druhů dřevin. Jednalo se o výraznou jednotu druhu dřevin z

⁷² Dominantním stromovým symbolem indoevropských národů Germánů a Keltů je dub. Tento mohutný strom se svým tvrdým a trvanlivým dřevem je uctíván jako něco stálého, pevného a spjatého s duchovním významem. Je brán jako mužský element. Dub a lípa se staly takřka shodné v uctívání pro všechny Slované. Oba tyto dva stromy, či chceme-li symboly, jsou uctívány po stovky let a jejich duchovní význam se v důsledku křesťanství potlačuje do jiné úrovně "významné dřeviny". „Slovanská lípa“ se dostává jako národní symbol do popředí v 19. století, v době národního obrození, kdy je brána jako protiklad „germánskému dubu“. Lípa se stává slovanským symbolem až do dnešních dnů, kdy je ovšem "přehlížena" jako důsledek cíleného odnárodnění států Evropy. Je brána jako ženský element.

⁷³ Věra Kovářů mimo jiné uvádí, že se voda z koupele děvčete dávala nejčastěji ke stromům ovocným, k jabloni, zatímco chlapevka koupel končila většinou u dubu či jedle. Srov. Kovářů, V. Dům a zeřeň. In: *Zeleň v lidových obyčejích: [sborník příspěvků z konference karpatologické komise pro lidové obyčeje MKKK konané ve Strážnici v roce 2003]*. V Uherském Hradišti: Slovákcké muzeum, 2003, s. 145-151. Studie Slovákckého muzea, 8/2003. ISBN 8086185249. Opět je zde vidět mužský a ženský element, který byl přisuzován stromům. Dub a jedle jako symbol síly a moci, ovocný strom jako symbol plodnosti, ženskosti. Co se týká ovocných stromů, ty byly oblíbené již u Západních Slovanů ještě před příchodem křesťanství, kde tito hojně pěstovali jabloně, hrušně a slivoně.

hlediska jejího funkčního využití a prostorového začlenění do kontextu vesnické zástavby. Proto bychom význam zeleně neměli podceňovat, brát venkovský dům ve spojitosti s okolím a jeho vazbami.⁷⁴

Posvátné, kultovní stromy – tam kde stávaly posvátné háje, vznikala boží muka, kapličky a chrámy. Kultovní stromy stávaly v určité sestavě na návších, na vrcholcích kopců, na rozcestích, u studánek. Stromy se také objevují v legendách o ochraně poutníků a jsou spojovány s mariánským kultem. Zpravidla dva nebo čtyři stromy byly u kapliček, křížků a pomníčků, pravidelné sestavy vzrostlých košatých stromů byly pak na návších, kolem kostela, fary, školy nebo hospody – tedy významných center společenského dění, aleje pak stály podél komunikací, ovocné stromy v zahradách, sadech, před okny a podél cest. Kompozice stromů vyjadřovaly také estetický cit. V intravilánu obce se používaly ty dřeviny, které měly tradici, které přirozeně rostly v nejbližším okolí a byly s ním bezprostředně spojeny.

Foto 5 - vlevo Vlčnov kaplička. A. Korčáková, r. 2013.

Foto 6 - vpravo Drslavice kaplička. A. Korčáková, r. 2013.

Zeleň měla funkci i v zahradách a před okny či meziokny. V předzahrádkách se vysazovaly rostliny – byliny, zelenina, květiny a keře. Byliny a zelenina, které lidé užívali pro svou denní potřebu a které měly funkci ochrannou, posilující zdraví. (Mateřídouška, levandule, rozmarýna, měsíček, šalvěj, hloh, heřmánek, petržel, libeček, kopr aj.). Mezi oblíbené okrasné květiny patřily růže, pivoň, tulipány či fialy. Z keřů pak např. myrta, kalina aj. Květinové zahrádky esteticky působily zejména na Slovácku (ale i Valašsku). Tyto byly pečlivě udržované a dodnes jsou výrazným elementem, který působivě dotváří celkovou koncepci, a jsou typické pro tento region.

Stav zeleně ve venkovských sídlech byl spojen se životem a zvyky, které se odehrávaly v domě nebo v jeho bezprostředním okolí, velmi úzce navazoval na hospodářské a společenské poměry příslušného historického období, její význam se mění a má svou dynamiku. Utváření venkova spontánní činností, které zahrnuje nejen velmi významnou oblast zeleně, ale i pojetí výstavby,

⁷⁴ Srov. TLUSTÁ. *Zeleň ve vztahu k venkovskému osídlení*. [online]. s. 1 - 6 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: www.cestyvenkova.cz/dokumenty/obec_a_lide/zelen/1__B__dodatek_Tlusta.pdf.

organizaci půdního fondu apod., je označováno „lidovým krajinářstvím“.⁷⁵

Jakou funkci má zeleň na venkově dnes?

- „Je symbolem života, proměnlivou, barevnou, životem kypící hmotou v neživé zástavbě.
- Je známkou dobré kvality životního prostředí.
- Je vizitkou obce.
- Má estetikou hodnotu. Dokáže navodit pocit klidu, bezpečí, domova, krásy.
- Vytváří příjemné mikroklima, čistí vzduch, drží vlhkost, reguluje teplo.
- Je přirozenou bariérou proti hluku a prachu.
- Dokáže sjednotit nesourodé architektonické objekty.
- Pro místní občany dotváří prostory pro posezení, odpočinek, sport a hry.
- Pro projíždějící je výzvou k zastavení.
- Umožňuje soužití drobných živočichů s lidmi, je domovem pro ptáky a hmyz.
- Prostřednictvím starých stromů spojuje kdysi a dnes.“⁷⁶

To vše a mnohem více je dnes funkcí zeleně na venkově. Vytváření zdravého, živého prostředí hraje velmi důležitou roli, která podtrhuje náš životní styl, určuje kvalitu života a sladuje celkovou koncepci místa. Dům není samostatným elementem, ale ve vztahu s okolní krajinou a zelení by měl vytvářet jednotu – ve vztahu s kulturním kontextem, historií, vazbami na tradice. Snahou by mělo být vytvářet soulad s koncepcí celého prostoru venkova. Stavby dnes nerespektují podmínky lokality, z velké většiny nevyužívají místní materiály a léty osvědčené pracovní postupy při stavbě a úpravě terénu.

Lidská sídla se stávají v evropských podmínkách jedním ze základních určujících znaků kulturní krajiny. To, co člověk vytvořil, jej ovlivňuje, stejně tak jako jej ovlivňuje vše to, co se tu vytvářelo „po staletí“. Historii a vývoj lidí dokládají i stavby a objekty mimo intravilány.

Na závěr slova Karla Honzika: „*Jsou to tedy základní prostorové, konstruktivní a plastické vlastnosti, které upoutávají naši pozornost. Je to tvar rostoucí z technických a pracovních podmínek, který přitahuje naše oko. Je to začlenění venkovského domu do krajiny, je to cit lidového řemesla pro přírodní hmotu, které jsou předmětem našeho předního zájmu*“.⁷⁷

⁷⁵ Srov. TLUSTÁ. *Zeleň ve vztahu k venkovskému osídlení*. [online]. s. 6 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: www.cestyvenkova.cz/dokumenty/obec_a_lide/zelen/1__B__dodatek_Tlusta.pdf.

⁷⁶ Z projektu *Cesty venkova* financovaného z prostředků ESF, Státního rozpočtu ČR. OP VK Číslo: CZ.1.07/3.1.00/37.0094.

⁷⁷ Honzík, Karel. *Tvorba životního slohu: stati o architektuře a užité tvorbě vůbec*. 2. vyd. Praha: Václav Petr, 1947, 498 s.

1.5 Výtvarné ztvárnění na příkladu nástěnné malby v minulosti i současnosti lidové architektury Slovácka

V následující kapitole se budeme věnovat ukázce toho, čím je dům na Slovácku typický. Budeme se věnovat jeho výtvarnému ztvárnění, které ho odlišuje od ostatních regionů. Estetické cítění našich předků v lidové stavební kultuře se uplatňovalo již v samé volbě místa pro stavbu, v orientaci obytných a užitkových objektů, v jejich vztahu k přírodnímu prostředí, v proporcionalitě a ve výtvarném zvládnutí celku i detailu. Barevnost a ornamentalita na našich vesnicích ještě koncem 19. století byla velmi živá a patřila k součásti celkového projevu. Ze starších forem zobrazování ochranných, blahonosných znaků a symbolů se vyvinula komponovaná nástěnná ornamentální malba, která se dochovala v původnější podobě především na východní a střední Moravě, v mnohem větší míře a pestrosti pak na jihovýchodní Moravě. Primární formou je prstová kresba do vlhké omítky (předstupeň sgrafitové techniky), která se vyskytovala především v interiérové výzdobě otevřených ohnišť.⁷⁸ Jen velmi vzácně jsou tyto archaické prstové kresby⁷⁹ doloženy na vnějších zdech lidových staveb, např. na žudrech v Kosticích, na Podluží aj.

Foto 7 vlevo sgrafitový dekor prsty v omítce. Kostice. Počátek 20. století. Foto E. Málek.

Foto 8 vpravo prstová kresba, černá kuchyně, Boršice. K. O. Hrubý, r. 1953.

⁷⁸ Byly to zejména zdvojené či ztrojené čáry, vlnovky - symbol pohybu, rytmu a rozmanité jednoduché ornamenty, zejména rostlinného charakteru. Na Slovácku jsme se mohli setkat jak se suchou technikou prstové kresby, tak s rozvinutou technikou mokrého sgrafita, při kterém se používalo i dalších materiálů a barev. (Tato prstová kresba do čerstvého omazu je zachována např. v černé kuchyni domu č. p. 284 v Hluku). Viz. Šimčík, J. Malovaným okénkem...město Hluk - památkové domky. In: *Památky tradičního lidového stavitelství v životě dnešní obce: známé i neznámé*. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž ve spolupráci s NPÚ ÚOP v Kroměříži, 2013, s. 26-29.

⁷⁹ Prstové kresby ve formě mělkého obloukového ornamentu, vyryvané třemi prsty ze strany na stranu do ještě vlhké hliněné omítky zdobily průčelí, dvorové stěny, žudr nebo interiérové zdi. Ve starší literatuře se můžeme setkat s označením „murl“ či „těrkování“. Jedná se o kresebný reliéf omítky, který pochází z německé hrázděné stavby. Viz. Mencl, V. *Lidový dům na Vyškovsku*. Vyškov: Okresní vlastivědné museum, 1957.

Zcela archaické jsou pak prstové kresby geometrického charakteru na vnějších zdech domu. Základní malování prstové kresby bylo později obohaceno o malbu bílou hlinou a ještě později tak o malbu štětičkami. Srov. Václavík, A. *Luhačovské Zálesí: příspěvky k národopisné hranici Valašska, Slovenska a Hané*. Luhačovice: Musejní společnost v Luhačovicích, 1930.

Obdobné ornamentální prvky se objevovaly i na stěnách roubených dřevěných domů v karpatské oblasti Moravy, hlavně na Valašsku. Zcela jiného druhu pak byla polychromní nástěnná malba, která se na jihovýchodní Moravě nejvíce rozvinula na žudrech a kolem oken.⁸⁰

Kresba 1 vlevo nejstarší doklad nástěnné malby z Podluží. Helešicův domek č. 168 ve Staré Břeclavi s malovaným žudrem. J. Mánes, polovina 19. století.

Kresba 2 vpravo - dívka u žudra na Uherskohradištsku, Karel Žádník, r. 1889.

Byly to především ženy, které vtiskávaly a tvořily podobu nástěnných venkovních i vnitřních maleb, které byly předávány tradicí a zkušeností. Poté co ženy dům olíčili (vápem či bílou hlínou)⁸¹, byly zvláště malby na žudru, podstřeší a kolem oken několikrát do roka obnovovány (nejméně však jednou za rok), někdy inovovány některými novějšími motivy, a to před významnými církevními svátky. Malby byly povětšinou umístěny nad vstupními dveřmi (i u chlévů, hospodářských stavení, což poukazuje nejen na estetický, ale také na ochranný, magický prvek známý jak z literatury, tak z mé osobní zkušenosti vycházející z práce v terénu), u stěn ohniště⁸², na interiérových stěnách^{83 84}, na žudru⁸⁵, kolem oken či mezi okny⁸⁶.

⁸⁰ Srov. Jančář, J. *Lidová kultura na Moravě*. Ve Strážnici: Ústav lidové kultury, 2000, s. 232-233. ISBN 8086156311.

⁸¹ Srov. Vařeka, J.; Frolec, V.; Scheybal, Josef V. *Lidová architektura: encyklopedie*. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 427 s. ISBN 9788024712048.

⁸² Malba prstem neboli prstová kresba se využívala u stěn ohniště. Buď se prsty vytvářely jednoduché ornamenty - vlnovky či rostlinné tvary bez použití barvy jako nejarchaičtější forma malby např. na Moravských Kopicích. K archaickým prvkům patří také ošetření stěny – ometení a následné rozetření rozředěné hlíny kolem ohniště, čelusti pece, kde se následně malovalo prsty. Viz. Máčel, O., Vajdiš, J. *Slovácko: architektonický vývoj vesnice*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958.

Typickými ornamenty byly pak vlnovky, kroužky, klikaté čáry, řady oblouků či závitnice. Častým ornamentem byly rostlinné ornamenty, motiv stromu života s květy a plody aj., girlandy z rostlin a květů, které obepínaly otvor pece (Strážnicko, Hornácko) nebo stylizované tulipány, srdce atd. Spíše ojedinělé byly zvířecí motivy. Srov. Frolec, V., Holý, D a Jeřábek R. *Hornácko*. Brno: Blok, 1966.

⁸³ Např. na interiérových stěnách pod stropem, (ale také u ohniště) se nacházela primitivní forma výzdoby – technika otiskování barevných vzorů řazených v pásu (interiérové stěny) nebo v řadách, v geometrických útvarech jako trojúhelnících, čtvercích či hvězdicích (u ohniště). Používaly se např. obilné klasy, kukuřice, rozpůlené makovice, zaječí tlapy, tiskátka z brambor nebo řepy ve tvaru hvězdy, srdce, slunce aj. Některé jednodušší motivy byly kresleny také štětkou (Luhačovické Zálesí, Hornácko, aj.). Srov. Frolec, V. *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Blok, 1974.

Foto 9 vlevo Mařatice - Uh. Hradiště, lidový dům zděný krytý doškem, malované žudro, děti ve svátečním a polosvátečním oděvu, cca r. 1890, autor fotografie neznámý.

Foto 10 vpravo Mutěnice, malované žudro, r. 1936.

Motivy se používaly od nejstarších geometrických⁸⁷ po rostlinné, rozvilinové⁸⁸, květinové a figurální. Různorodost v ornamentice se lišila dle kraje a dalo by se říci, že byla obdobou výšivek a jiných forem tradičního lidového projevu. Barevnost se lišila taktéž podle kraje a dle typu barev – od přírodních tlumených (např. okrovou barvu si vybíraly hospodyně z polí zpod štěrků, jako např. ve Starém Městě u Uherského Hradiště. Chudé ženy pak takový okr daleko široko rozprodávaly)⁸⁹ až po továrně vyráběné syté barvy, které značně rozšířily paletu odstínů. Nástěnné malby na Moravě se vyskytovaly především na Podluží, místy na Uherskohradištsku, Hodonínsku, Kyjovsku, Ostrožsku, v menší míře také v charvátských obcích na Mikulovsku.

Ženy si nástroje formovaly dle toho, jak potřebovaly – co bylo po ruce – ať to byly tiskátka z brambor, řepy či stočený kus látky aj. V Luhačovickém Zálesí a na Moravských Kopanicích nalézáme primitivnější formy zdobení – technik a barevností na rozdíl od nížinného Podunají, které barvami přímo kvetlo.

⁸⁴ Mezi úpadkovou formu jako poslední vývojový stupeň patřilo malování přes šablonu – zpravidla se jednalo o jednobarevný bílý vzor. Technika umožňovala značné zjednodušení, proto zde mizel osobitý přístup tvůrce. Srov. Frolec, V., Holý, D a Jeřábek R. *Horňácko*. Brno: Blok, 1966.

⁸⁵ Žudro představuje malý blokový výstupěk. Tyto mělké výstupky byly typickými prvky na Slovácku nejen u komor (Částkov čp. 37), vinohradnických staveb, ale především u obytných stavení. Byly charakteristické svou měkkostí a nerovností, které jim vtiskávala lidská ruka. Měly funkci hlavně ochranou, kdy fyzicky chránily - kryly vstup do domu. Tyto předsazené portály měly díky plastičnosti hliněných staveb různé obdoby a každá vesnice či samotní tvůrci se tak svébytně odlišovali. Plastičnost a měkkost se začala vytrácet asi v druhé polovině dvacátého století, kdy se začaly používat tvrdé barevné omítky, které narušily onu typickou měkkost. Žudra zpravidla byly také opatřeny barevným ornamentem okolo portálu, který se ve většině případů nedochoval. Pozůstatky jsou spíše z mladší doby, ve formě úpadkové formy ornamentu, ale i tyto příklady nám dokládají poslední zbytky lidové tvorby na stavbách (Buchlovice 307). Viz. Korčáková, A. *K projektu Výzkum lidové architektury – současný pohled na odkaz lidové architektury* In: Vysoké učení technické v Brně. 15. vědecká konference doktorandů / Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2011. 135 s.: il. ISBN 978-80-214-4266-5.

⁸⁶ Zpočátku se zdobilo bíle či barevnými hlinkami, později nahrazeno vápnem.

⁸⁷ Nejčastější geometrické prvky byly v podobě teček či linií, které byly někdy sestavovány do podoby kříže, trojúhelníku, palmety či stylizovaného stromku. Srov. Frolec, V. *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Blok, 1974.

⁸⁸ Plastický nebo malovaný ornamentální výzdobný motiv stylizovaných akantových a jiných listů a úponků.

⁸⁹ Srov. Húsek, J; Niederle, L. *Národopis lidu československého*. 2. vyd. V Praze : Národopisná společnost československá, 1923, s. 551-553.

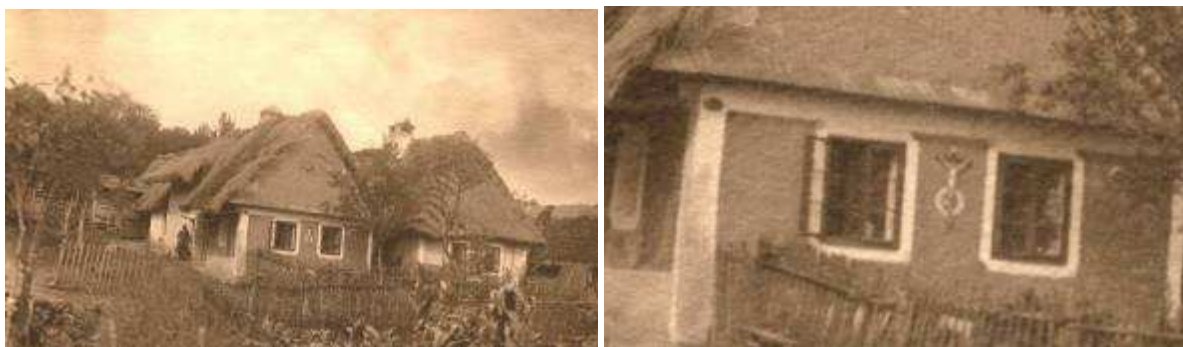

Foto 11 vlevo doškové chaloupky v Greftoch, v obci Prakšice.

Foto 12 vpravo detail motiv kříže mezi okny v průčelí domu. Fotografie z konce 19. století.

Koncem 19. století byla snaha o stylizaci lidového umění v různých odvětvích výtvarné tvorby, což se uskutečňovalo v tzv. svérázovém hnutí, které se soustředilo na přenášení lidové ornamentiky na nevhodně volené předměty. Svérázové hnutí ovšem ztroskotalo na nepochopení obsahu a funkce lidového umění a dospělo často k jeho nevkusné interpretaci a aplikaci. Ve stavitelství ale kladně ovlivnilo např. tvorbu A. Wiehla, J. Kouly a D. Jurkoviče.⁹⁰ Koncem 19. století a počínajícím 20. stoletím s první republikou se více objevují ve vesnicích řemeslníci - zedníci, kteří vtiskávají i do nástěnných maleb svou zkušenost s větším nebo menším respektem k tradici. Je zde vidět užití plastického ornamentu, který je trvalejší než malovaný.⁹¹ V 50. letech 20. století následkem kolektivizace tváře dosud tradičních vesnic postupně mizí, ale i přesto tu a tam nalzáme zbytky tradiční výtvarné podoby. V téže době okolo pol. 20. stol. se malování žuder a vinných sklepů ujali též muži (na Podluží) a ornamentika i barevnost těchto maleb se stala jedním ze zdrojů slováckého výtvarného folklorismu. Poslední fáze nástěnné malby se vyznačovala naturalistickým, úpadkovým pojetím ornamentu s hypertrofií a barevnou agresivitou (např. ve Strážnici jsou malby mnohem pozdějšího původu a do jejich ornamentiky byly pojaty netradiční prvky, jako jsou kohoutci).⁹² Zdobení současných obydlí nástěnnou malbou, se kterým se setkáváme zejména na jihovýchodní Moravě, je z estetického hlediska problematické.

⁹⁰Srov. Poche, E. *Encyklopedie českého výtvarného umění*. 1. vyd. Praha : Academia, 1975, s. 269.

⁹¹ Srov. Máčel, O., Vajdiš, J. *Slovácko*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958, s. 64-66.

⁹² Srov. Jančář, J. *Lidová kultura na Moravě*. Ve Strážnici: Ústav lidové kultury, 2000, s. 232-233. ISBN 8086156311.

Foto 13 vlevo poslední fáze názední malby na Podluží. Lanžhot č. 155. Foto R. Jeřábek r. 1977.

Foto 14 vpravo obdobný dům v Lanžhotě, motiv srdce a typická měkkost stěn patrna na klenutém žudru. J. Osvald, r. 1939.

Nástěnnou malbu můžeme dodnes vidět, mimo stavby památkově chráněné, zejména u památek místního významu. Například u hospodářských staveb vinohradnických, které se díky cestovnímu ruchu a tradici spojené s vinnými slavnostmi na Slovácku obnovují nebo jsou památkově chráněny. Zčásti se s nimi můžeme setkat ve volné krajině v podobě drobných sakrálních objektů, např. zvoníček, kaplí aj. Tyto krásně dotváří a spojují krajinu. Některé objekty jsou značeny na turistických mapách a reprezentují tak jednoznačně charakteristiku celého regionu či mikroregionu.⁹³

Foto 15 vlevo ornament u vstupu do vinohradnické „búdy“ č. p. 26. Foto A. Korčáková, r. 2013.

Foto 16 vpravo pohled na Vlčnovské vinohradnické stavby. Foto A. Korčáková, r. 2013.

⁹³ Současná nová umělecká tvorba poskytuje různorodé varianty nástěnné malby za použití hlinek, hliněná tvorba je tak spojena s nově vznikajícími stavbami hliněné architektury a v inovacích stávajících interiérů.

Foto 17 vlevo malování žudra v Dolních Bojanovicích, r. 1947 (z archivu prof. Kuriala).
Foto 18 vpravo malba průčelí zvonice v Louce, r. 1954 (z archivu prof. Kuriala).

2. ARCHIV LIDOVÉ ARCHITEKTURY PROF. ING. ARCH. ANTONÍNA KURIALA

2.1 Specifikace archivu prof. Antonína Kuriala, osobnost Antonín Kurial

Jak můžeme specifikovat archiv lidové architektury prof. Antonína Kuriala? Jaká osobnost stála za vytvořením tohoto díla? Jaké další osobnosti české architektury 20. století vytvořily archiv lidové architektury?

Jak již bylo v úvodu zmíněno, archiv prof. Antonína Kuriala byl a je doposud roztržštěn na několika místech, několikrát se stěhoval. Dnes se jeho část z osobní pozůstalosti nachází v Muzeu města Brna na Špilberku, část archivu lidové architektury je uložena na Rektorátu VUT v Brně a velká část se již několik let postupně digitalizuje ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Určité střípky se pak nachází u soukromých vlastníků. Cílem je soustředění všech součástí archivních materiálů na jedno místo a celková digitalizace.

Díky těmto vazbám a roztržštěnosti archivu nebylo možné vytvořit kompletní katalog staveb v archivu na Uherskohradištsku. Veškerý obrazový, fotografický a zvláště písemný materiál s popisy, průvodními texty apod. (přesněji o obsahu archivu níže), nebylo možno dohledat, neboť jen část archivu je digitalizována a ostatní dokumenty z archivu jsou prozatím uloženy před digitalizací ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm a čekají na svůj osud. Bohatý odkaz prof. Kuriala stále není v současnosti dostatečně využíván.

Archiv ve své podstatě obsahuje nejcennější doklady, kterými jsou původní inventarizační záznamy, originály a matrice plánů vyměřených staveb, fotodokumentace a příslušný písemný materiál, který obsahuje technické popisy vyměřených objektů, průvodní texty k plánům, rozborů, seznamy a evidenci. Dále jsou to kresby, náčrty, funkční a typologické analýzy staveb v regionech, mapy s vyznačením průzkumu obcí, inventarizace objektů a vyměřených staveb a také veškerý grafický materiál studií přestavby stavebního fondu moravského venkova.⁹⁴

⁹⁴ Kurial, A. *Katalog lidové architektury*. Část 1, Okres Gottwaldov. Brno : Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1978, 77 s.

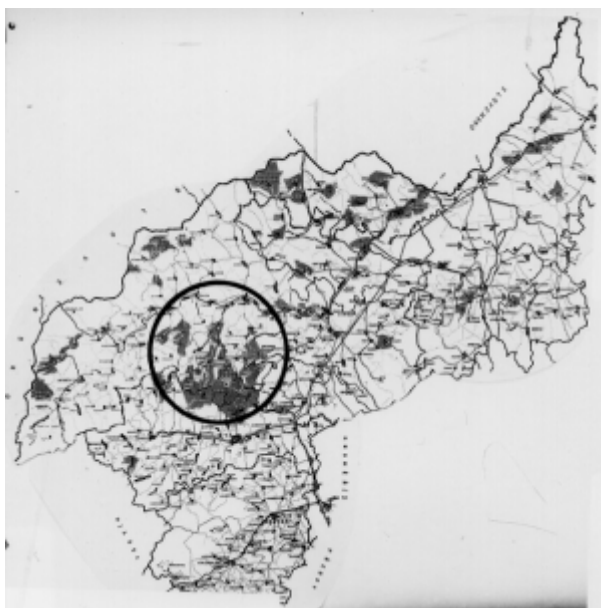

Foto 19 mapa s vyznačením oblasti „Zálesí, Kopanic, Slovácka“ z výzkumu a vyměřování lidové architektury na Moravě⁹⁵

Evidenční kartotéka obsahuje jednotlivé evidenční listy s hlavními údaji o památkách s fotoreprodukcemi plánů v měřítku 1:200 a příslušný písemný materiál, technické popisy a další zajímavé informace o objektech. Inventarizační soubor pak obsahuje jednotně upravené záznamy doložené schematickými nákresy půdorysů a řezů 1:200, fotografiemi či kresbami, stručnými záznamy o majiteli, stáří, konstrukci či materiálu s případnými detaily vnitřního vybavení nebo konkrétních detailů např. kování, dveří, výklenků apod. Dle těchto evidenčních listů si vybral prof. Kurial objekty k zaměření. Díky tomuto úsilí, promyšlenému systému a metodice vznikl během dvou desetiletí v letech 1946 – 1965 archiv, který ve své celistvosti obsahuje obrazový a grafický materiál staveb z vesnic i měst v rozsahu 3324 zaměřených objektů lidové architektury na území Moravy, Čech i Slovenska v měřítku 1 : 200 a 1 : 100. 561 vybraných staveb pak zobrazuje podrobně podle jednotné metody fotodokumentačně a geometrickými plány v měřítku 1 : 50, 1 : 20 až po detaily v měřítku 1 : 1.⁹⁶

Cílem prof. Kuriala bylo nejen zdokumentovat co největší počet lidových staveb, ale také z výsledných počinů pro reprezentativní účely vytvořit a publikovat tzv. Atlas moravské lidové architektury. Tento je vydáván po částech v jednotlivých edicích, a nutno zmínit nekomplexně (k publikaci byly vybrány pouze určité stavby ze zaměřených akcí), z nichž se vydalo pod Národním památkovým ústavem v Brně v letech 1974 – 2011 pouhých devět svazků.^{97 98}

⁹⁵ Z archivu Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

⁹⁶ Kurial, A. *Katalog lidové architektury*. Část 1, Okres Gottwaldov. Brno: Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1978, 77 s.

⁹⁷ Po smrti A. Kuriala v roce 1983 byl vydán *Katalog lidové architektury*, část Uherské Hradiště (1986). Tento obsahuje výčet, popis a zobrazení dvaceti osmi objektů z celkového počtu třicet osm nacházející se v archivu Rektorátu VUT v Brně a v archivu Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Konfrontace 38 objektů evidovaných v archivu a v současné podobě in situ byla provedena a uskutečněna ve Specifickém výzkumu na FA VUT v Brně v roce 2010.

⁹⁸ Jejich výčet je uveden v kapitole Přehled současného stavu problematiky.

A co říká o Atlase moravské lidové architektury sám autor Antonín Kurial?

„Je konečným výsledkem pokusů o souhrnné a současně nejsoustředěnější uspořádání plánové, fotografické a písemné dokumentace vyměřených lidových staveb, které musí být zároveň jednotně upravené, dostatečně úplné, čitelné a tak přehledné, aby umožňovalo simultánní komparaci všech pohledů na jeden předmět a všech předmětů navzájem. Skladba listů i svazků atlasu odpovídá skladbě všech dokumentačních celků v archivu a je natolik pružná, že umožňuje doplňování obrazu každé jednotlivé stavby dalšími doklady a každého svazku novými listy dalších objektů. Forma takto soustředěných informací vyřešila nepříjemnou zdlouhavost a těžkopádnost práce s originály dokumentů, většinou čtyřikrát většími než jejich fotokopie v atlasu a znemožňujícími obsáhnout jedním pohledem všechny plány jednoho objektu, natož plány několika objektů současně srovnávaných. Celková úprava vyřešila i potřebu přiměřené reprezentativnosti výsledků práce, představujících jednotný a zároveň rozmanitý a bohatý obraz našich lidových staveb“.

Jaký přesah měl odborně vedený výzkum a dokumentace, která vedla k vytvoření archivu lidové architektury?

Od roku 1946 probíhal vědecky i pedagogicky zaměřený výzkum a dokumentace. Způsob a organizace vyměřování, které bylo zařazeno do výuky studentů, mělo z pedagogického hlediska nenahraditelnou výhodu názorného zobrazování prostorové skutečnosti plošnými průměty a poznání účinků optického zkreslení, které má pro výuku architekta zásadní význam. Proti vysloveně papírové výuce má „zpečná vazba“ stavby in natura a jejího vyměřeného plánu přednost názorné komparace. Také nelze pominout ani výchovný moment samostatnosti a osobní zodpovědnosti v práci, jejíž význam přerůstal pouhé školní úlohy.^{99 100}

O přínosu Kurialova díla svědčí slova předního uměleckého historika prof. Václava Richtera, DrSc.: *„Prof. Kurial nebyl by moderním architektem, kdyby práci o lidovém stavitelství nezaměřil k dnešku. Nespokojil se jen s objektivistickým historismem a etnologismem, ale přistoupil k materiálu fenomenologicky, tj. zajímal se také o podstatu této lidové produkce a jaký je její smysl pro současnou architekturu. Kurialův výzkum přinesl nejen vědecké výsledky z hlediska památkového a inventarizačního, nýbrž pronikl do hloubky až k základním otázkám lidského budování ve světě vůbec. Poněvadž tzv. lidové stavitelství patří přímo k primárnímu zařizování se člověka ve světě, patří Kurialovy závěry do filozofické orientace dnešní industriální civilizace.“¹⁰¹*

Jméno prof. Kuriala je těsně spjato s dlouholetým a plodným působením na VUT. Jako uznávaná autorita se podílel na profilování stovek studentů architektury na VUT, a také na poli

---

⁹⁹ Kurial, A. *Katalog lidové architektury*. Část 1, Okres Gottwaldov. Brno : Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1978, 77 s.

¹⁰⁰ Tato zodpovědnost vedla samozřejmě také k důslednosti. Antonín Kurial práce svých studentů určitým způsobem korigoval, nedá se ovšem vždy zaručit jejich 100% správnost. Vzpomínky v současnosti žijících bývalých studentů a asistentů to dosvědčují.

¹⁰¹ Kurial, A. *Katalog lidové architektury*. Část 1, Okres Gottwaldov. Brno : Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1978, 77 s.

odborné výchovy dosáhl mezinárodního uznání. Řadám studentů a spolupracovníků tak osobitým způsobem a podnětnými přednáškami dokázal předávat své myšlenkové bohatství, umělecká kréda architektonické tvorby, u nichž položil pevný základ profesionálního zaujetí.¹⁰² Ve svých přednáškách z dějin architektury vycházel z Auguste Choissyho, historika umění. Ve své tvorbě se inspiroval lidovou architekturou, podobně jako J. Kroha ve svých projektech. Nevydal ovšem nikdy knihu o lidové architektuře, jak původně zamýšlel. Antonín Kurial byl velkým nadšencem, měl výborné nápady a měl tak spoustu projektů, idejí rozpracovaných. Jeho slabinou bylo, že některé bohužel mnohdy nebyly dotaženy do konce. Zajímal se o lidovou kulturu jednotlivých národů. V 50. letech měl ve své knihovně mimo jiné americkou knihu o hliněném domě Adobe. Zřejmě jakoby tušil, že by se téma „ekologické architektury“ mohlo stát moderním a prosadit se.¹⁰³

Ze známých osobností české architektury 20. století založil archiv lidové architektury také např. prof. Ing. arch. dr. Antonín Ausobský († 1957), který pracoval podobně jako prof. Ing. arch. Antonín Kurial, ovšem v Praze, jako profesor architektonické tvorby a teorie a vývoje architektury na ČVUT. Tady právě během svého působení na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství při ČVUT založil archiv lidové architektury. Byl také autorem vysokoškolské učebnice *Základy tvarosloví české lidové architektury*.¹⁰⁴

2.2 Specifický výzkum “Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav“ provedený na FA VUT v Brně

Pro specifický výzkum při FA VUT v Brně, který se uskutečnil v roce 2010, byl vybrán okres Uherské Hradiště a 38 objektů lidové architektury, které zaměřoval prof. A. Kurial se svými žáky před více než 60. lety. Tyto objekty zahrnují především stavby pro bydlení, hospodářské stavby – komory, sušárny na ovoce, vinohradnické stavby. Dle etnografického členění se objekty nacházejí na Uherskohradištsku (uherskohradištské Dolňácko), Uherskobrodsku (uherskobrodské Dolňácko), přechodovém území Luhačovického Zálesí, Moravských Kopic a Hornácka. Tento retrospektivní výzkum ukázal na současný stav těchto lidových objektů.¹⁰⁵

Ve fázi plánování byl vybrán region vhodný pro průzkum a s tím spojenou dostupnost materiálu, který obsahuje. Fáze přípravy pak zajišťovala shromažďování potřebných podkladů, skenování, třídění materiálu atd. Realizace projektu pak znamenala provádění terénního výzkumu v dané oblasti; jednání s obcemi, úřady, archivy, muzei, památkovými ústavy aj. institucemi; kompletaci a dokumentaci výsledků výzkumné práce. Formou karet byla zjištěná fakta o historii, využití domu, stáří domu, formě, použitém materiálu a technologiích,

¹⁰² Drápal, J. *Prof. Ing. arch. Antonín Kurial*. Události na VUT v Brně, 2008, roč. XVIII, č. 1, s. 26.

¹⁰³ Korčáková, A. *Prof. Ing. arch. Antonín Kurial*. In Vysoké učení technické v Brně. 14. vědecká konference doktorandů / Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2010. 135 s.: il.

¹⁰⁴ Vošahlíková, Pavla, a kol. *Biografický slovník českých zemí: 1. sešit*: A. Praha: Libri, 2004. 155 s. ISBN 80-7277-215-5. S. 145.

¹⁰⁵ Korčáková, A. *K projektu Výzkum lidové architektury – současný pohled na odkaz lidové architektury* In: Vysoké učení technické v Brně. 15. vědecká konference doktorandů / Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2011. 135 s.: il. ISBN 978-80-214-4266-5.

současném stavu aj. zaznamenána a volně tak navazují na odkaz, který zanechal prof. Antonín Kurial a umožňují nám konfrontaci s minulostí.

Současně při specifickém výzkumu byl autorkou v obcích započat doprovodný dokumentační, fotografický průzkum nejen u vybraných objektů, ale proveden celkový průzkum okolí a staveb, které se vyznačovaly rysy lidové architektury. Při tomto průzkumu se autorka snažila dát zvláštní zřetel na objekty lidového stavitelství, které jsou evidovány v ÚSKP ČR. Takto kompletní výzkum shrnuje přehled současného odkazu lidové architektury na tomto území.

Z výsledků specifického výzkumu vyplynulo následující: z 38 zkoumaných staveb jich 24 (tj. 63 %) beze zbytku zaniklo. Mezi těmito zaniklými stavbami byly dokonce čtyři památkově chráněné, a tyto jsou dodnes evidovány v ÚSKP České republiky. Tento výčet prozkoumaných staveb nás seznamuje s poměrně malým vzorkem lidových staveb, které jsou do dnešních dní zachovány.¹⁰⁶ Více o výsledcích výzkumu je uvedeno v jeho textové části.^{107 108}

Foto 20 současný pohled na zástavbu v Práskovicích – Vinohradech, r. 2011. Foto A. Korčáková.¹⁰⁹

Archiv lidové architektury profesora Kuriala na Uherskohradištsku nám nabízí širokou paletu a ukázkou staveb, které ve velké většině již neexistují. Můžeme se jimi inspirovat, vycházet z nich, hledat možné přístupy a průsečíky, jak je využít například v nové architektonické tvorbě. Krajina a její obraz se mění a aktualizuje s celkovou proměnou společnosti. Stavební principy dodržované našimi předky se z velké části v dnešní době již nerealizují. Spíše než jedinečnost a originalita dané oblasti, odlišující každou krajinu, převládá současná globalizace, která je protnutá napříč celou společností, jak je vidět na jednotlivých regionech. S realizacemi architektů a stavitelů, kteří uplatňují své nápady v krajině, se na venkově objevují mnohá

¹⁰⁶ Nutno říci, že stavby určené k vyměření byly vybírány z těch nejarchaičtějších, a že v té době byla také spousta dalších objektů, které si zasluhovaly zaměření. Byl tedy předpoklad, že nejarchaičtější stavby budou mizet nejdříve, což se také stalo, a že snaha o jejich zaměření z tohoto důvodu byla kritériem pro zachování obrazu lidové architektury alespoň do formy kreseb, fotografií a zaměření.

¹⁰⁷ Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. *Výzkum lidové architektury – archívni podoba a stávající stav*. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156. ISBN 978-80-214-4252-8.

¹⁰⁸ Ve specifickém výzkumu je mylně uvedeno 37 objektů, což bylo způsobeno evidencí dvou objektů na jedné kartě. (Kelníky obytný dům č. p. 9 a komora u č. p. 9). Ve skutečnosti je evidováno celkem 38 objektů. Tento fakt se pak projevuje zároveň v nepřesnosti u vyčíslení v procentech. Komora u č. p. 9 zanikla zcela, zaměřený obytný dům č. p. 9 byl taktéž zcela odstraněn, na jeho místě je novostavba bez jakékoliv návaznosti.

¹⁰⁹ Část obce Práskovice – Vinohrady, jak již název vypovídá, je původně oblastí vinohradnických „búd“, ze kterých se později staly obytné domy. Vinohrady se odlišují svou štítovou orientací, která vychází z předešlých vinohradnických staveb, typově se blíží k blízkému Luhačovickému Zálesí.

řešení, která někdy mohou být oceňována v odborných kruzích, ale přesto nejsou pro danou oblast vhodná a jsou vytržena z celkového kontextu. Nabízí se zde otázka k zamyšlení: kde byla přetržena kontinuita a proč velká většina architektů, pracujících na realizacích spojených s vernakulární čili lidovou architekturou, nečerpá z relevantních zdrojů pro danou oblast? Nechybí na tomto poli vzdělanost a komplexní nazírání na problematiku?

2.3 Současný pohled na odkaz lidové architektury na Uherskohradištsku

Na Uherskohradištsku se od nejstarších dob setkávají dva stavební principy. Od 16. století bylo hlavním stavebním materiálem dřevo z listnatých stromů. Roubené stavby, omazávané hlínou jako tepelně-izolační a hlavně protipožární vrstva, byly stavěny především v kopcovitých krajích Moravských Kopanic či přechodových oblastech Luhačovického Zálesí, zatímco v nížinných oblastech Uherskohradištska převládalo užití hlíny jako hlavního stavebního materiálu, které bylo v této oblasti nejrozšířenější.¹¹⁰ Mezi techniky stavění z hlíny převažovalo nabíjení do bednění, nepálených cihel do daných forem či stará technika z válků. Stavební postupy, techniky a konstrukce se pravděpodobně kombinovaly, jak je to známo ze středověku. Kombinace stavebních materiálů je vidět právě na zaměřených objektech prof. Kuriala, ale i na dalších konstrukcích, jako jsou např. seníky. Zpravidla se odlišovalo použití materiálu u obytné a hospodářské části, kdy byla obytná část buď zděná či roubená. (Není zde tudíž jednoznačně upřednostněno zdění či roubení u obytných a hospodářských staveb). V některých obcích byl také dominujícím stavebním materiálem kámen v kombinaci s hlínou a dřevem (Buchlovice, Boršice apod.). V současnosti se novodobá kombinace materiálů aplikuje u většiny staveb vlivem modernizace a úprav. Do původních materiálů jsou přidávány současné stavební materiály, jako je např. v lepším případě pálená cihla nebo plynosilikátové tvárnice, keramické tvárnice atd. Mezi další změny patří, a téměř samozřejmostí se stává, výměna výplní – tzn. oken a dveří za plastové, případně eurookna, které vyhovují současným technickým požadavkům na bydlení a celkovému zateplování obytného domu. Přesto v obcích s rozsáhlými i méně rozsáhlými přestavbami či přístavbami můžeme nalézt zajímavé objekty, které alespoň v některých parametrech zachovávají prvky původního stavitelství.

Oblast Moravského Slovenska (Slovácka), okolí Uherského Hradiště, je ještě v současné době poměrně bohaté na památky lidového stavitelství a s nimi také spojený i tradiční folklór, který se udržuje v obcích. Téměř v každé obci lze do jisté míry vysledovat odlišné, charakteristické prvky, které jsou znatelné v charakteru sídelní krajiny, urbanistické struktury, stavební typologii, užitém materiálu, řemeslném či rukodělném zpracování detailu, v odlišnosti fasád, druhu střešní krytiny a jiných detailech a prvcích, které svěbytně charakterizují lidovou stavbu.

Jak již bylo zmíněno, lidová architektura začala nejvíce mizet od 50. let 20. století, posléze pak v dalších vlnách, zejména v 60. - 70. letech 20. století. V těchto letech můžeme ještě vidět mnohé doznívající formy lidového domu *in situ*. Pro zachování obrazu lidové architektury se některé formy a typy staveb přemístily či vznikly jejich repliky v muzeích v přírodě nebo se

---

¹¹⁰ Kurial, A.: *Katalog lidové architektury*. Část 5, Okres Uherské Hradiště. Brno : Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1986, 85 s.

v některých případech s nimi můžeme setkat u chráněných nemovitých kulturních památek. Ojedinelé, ovšem o to cennější, jsou stavby či soubory staveb vykazující charakter lidového stavitelství *in situ* bez památkové ochrany (tzv. památky místního významu). Převážná část těchto staveb ale již zůstává v paměti a na fotografiích, které se nám dochovaly. Území Moravského Slovenska (Slovácka) bylo a je do značné míry dokumentováno, proto můžeme vycházet i z těchto dochovaných relevantních zdrojů.

Současný pohled na odkaz lidové architektury je proměnlivý. Různí se také pohledy odborníků z řad architektů, etnologů, pracovníků památkové péče. Nicméně lidová architektura je součástí kulturního dědictví a měla by tedy být i v naší pozornosti v komplexním nazírání. Výsledky výzkumu v oblasti Uherskohradištska jsou ukázkou a srovnáním určitého vzorku, který umožňuje nahlédnout alespoň okrajově do situace na tomto území.

3. KRITÉRIA HODNOCENÍ Z POHLEDU ARCHITEKTA

Na základě metodických postupů byla stanovena kritéria hodnocení. Tyto postupy vycházely z:

- metody terénního výzkumu a jeho zjištěných výstupů,
- metody třídění, které sloužilo ke kategorizaci jednotlivých objektů dle stupně zachování objektu, stupně ochrany objektu, dle specifikace, oblasti, obce aj.,
- analyticko-syntetické metody,
- metody historické uvedené v úvodu této práce.

Z části také vycházela a inspirovala se hodnotící metodikou: „Vypracování hodnotící metodiky architektury období 1945 až 1979“ zpracovanou v rámci Evropské územní spolupráce Rakousko – Česká republika 2007 – 2013 podpořené z fondu Evropské unie, Evropského regionálního, rozvojového fondu. Tato metodika byla vytvořena pro objekty současné architektury, postavené v letech 1945 – 1979.¹¹¹

Kritéria (podmínky) hodnocení byla zvolena a vycházela také z již autorkou vytvořených karet ze Specifického výzkumu pod hlavičkou FA VUT Brno a jejich obsahové náplně, která měla reflektovat archivní podobu a stávající stav objektů.¹¹²

Jelikož velká většina objektů již zanikla a velkou mírou se opírá o historická fakta – mapové podklady, archivní fotografie apod., bylo hodnocení a jeho kritéria stanovena a rozdělena do dvou kategorií: pro objekty zachovalé a objekty odstraněné, již neexistující. Zvláštním obohacením v této oblasti jsou objekty zachovalé a evidované jako nemovité kulturní památky.

Hodnocení objektů jsou přímo začleněna ke konkrétním katalogovým kartám, konkrétnímu objektu a jsou rozdělena do dvou částí:

Pro objekty zachovalé, existující dle stupně zachování objektu I, II byla stanovena zejména tato kritéria hodnocení:

Hodnocení z pohledu architekta

- A. stavebně-technické hodnocení (původní i současné konstrukce, materiál, funkčnost)
- B. mezioborové hodnocení (mezioborové spojení, genius loci, vztah k podobným objektům v obci apod.)
- C. estetické hodnocení (původní i současná „krása“ - vzhled, detail, měřítko, proporce)
- D. památkové a urbanistické hledisko (místo, kontext, zasazení do krajiny, hodnota a význam objektu)

---

¹¹¹ Vydavatel a editor metodiky a jejich částí byl Magistrát města Vídeň, Magistrát města Brno.

¹¹² Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. *Výzkum lidové architektury - archivní podoba a stávající stav*. Brno: FA VUT, 2011, s.1-156. ISBN 978-80-214-4252-8.

Pro objekty zachovalé, existující dle stupně zachování objektu I, II vedené v evidenci památkové péče byla hodnotící kritéria obohacena zejména o:

- Míru autentičnosti samotného objektu – památky a míru autentičnosti s vazbami na okolí zástavby a krajiny

Pro objekty odstraněné, již neexistující dle stupně zachování objektu III, IV, V byla stanovena tato kritéria hodnocení:

Hodnocení z pohledu architekta

- A. stavebně-technické hodnocení (původní konstrukce, materiál, funkčnost)
- B. mezioborové hodnocení (otázky a úvahy, co vedlo k odstranění stavby, vztah k podobným objektům v obci apod.)
- C. estetické hodnocení (původní „krása“ - vzhled, detail, měřítko, proporce)
- D. památkové a urbanistické hledisko (místo, kontext, zasazení do krajiny, hodnota a význam původního objektu)

V každé katalogové kartě jsou uvedena tato inventarizační fakta:

- Název objektu
- Datum sběru
- Pozemek – specifikace umístění
- Obec
- Okres
- Oblast dle etnografického třídění
- Stupeň zachování objektu
- Stupeň ochrany objektu
- Archivní materiály a podklady
- Současné materiály a podklady
- Použité prameny, literatura a zdroje

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

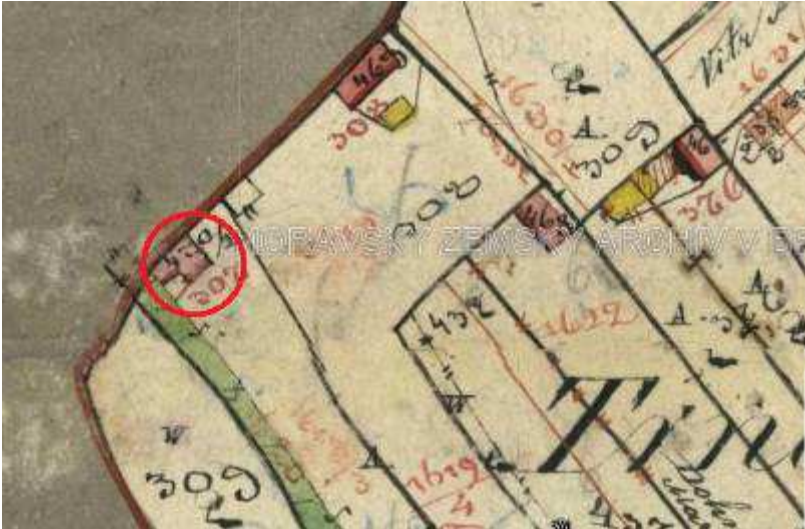

III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

4. KATALOG STAVEB LIDOVÉ ARCHITEKTURY V ARCHIVU A V SOUČASNOSTI A JEHO ZHODNOCENÍ NA VYBRANÝCH OBJEKTECH ROZŠÍŘENÝ O PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÉ OBJEKTY

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Buchlovice – Trnávky – obytný dům č. p. 307</p>		<p>Stupeň zachování objektu: II</p>
<p>Obec: Buchlovice</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: dům č. p. 307 na st. parcele č. 2718</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: uherskohradištské Dolňácko</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: není</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 470/1, rok 1872.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Buchlovice, č. p. 307, st. 2718, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, č. p. 307, st. 470, rok 1827.

Archivní podoba – mapy

Mapa Buchlovice stabilního katastru, mapováno r. 1827.

Archivní podoba – fotografie

Obytný dům č. p. 307, zaměřovací akce r. 1946–48.

Archivní podoba – fotografie

Obytný dům č. p. 307, zaměřovací akce r. 1946–48.

Archivní podoba – fotografie, kresba

Obytný dům č. p. 307, zaměřovací akce r. 1946–48.

Obytný dům č. p. 307, L. Maršálek, 30. léta 20. stol.

Stávající stav – fotografie

Obytný dům č. p. 307, pohled na původní hliněnou část s komínem a nově navazujícím traktem, r. 2010. Foto A. Korčáková.

Obytný dům č. p. 307, pohled na štít přístavby, r. 2010. Foto A. Korčáková.

Stávající stav – fotografie

Obytný dům č. p. 307, pohled na část přístavby, r. 2010. Foto A. Korčáková.

Obytný dům č. p. 307, pohled na ornament a podrovnávku, r. 2010. Foto A. Korčáková.

Stávající stav – fotografie

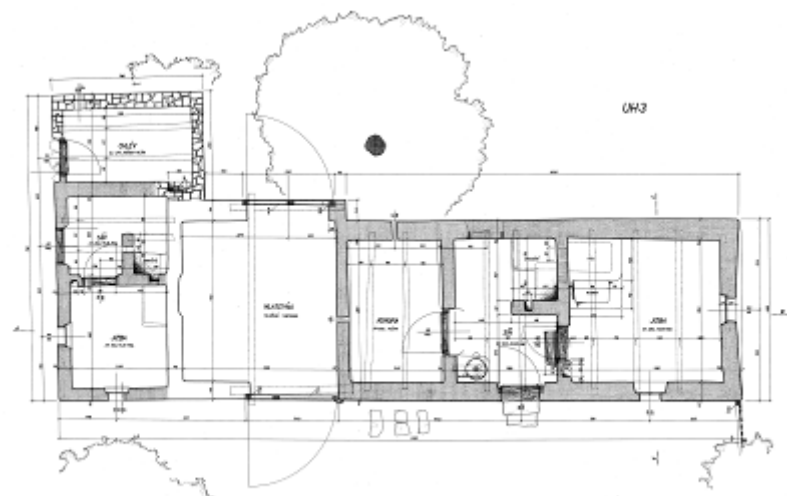

Obytný dům č. p. 307, pohled na průčelí a okolí domu, r. 2010. Foto A. Korčáková.

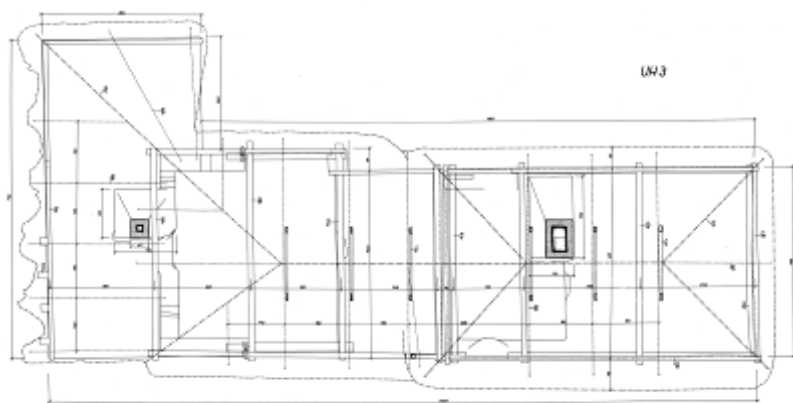

Obytný dům č. p. 307, čelní pohled na původní hliněnou část, ornament a podrovnávku, r. 2010. Foto A. Korčáková.

Archivní podoba – zaměření – náhledy

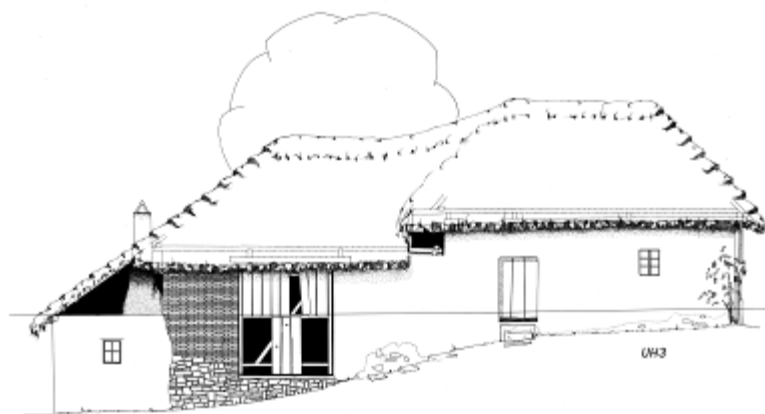

Číslo výtisku: 2	Stavba: 2
Stavba: 2	Stavba: 2
Stavba: 2	Stavba: 2

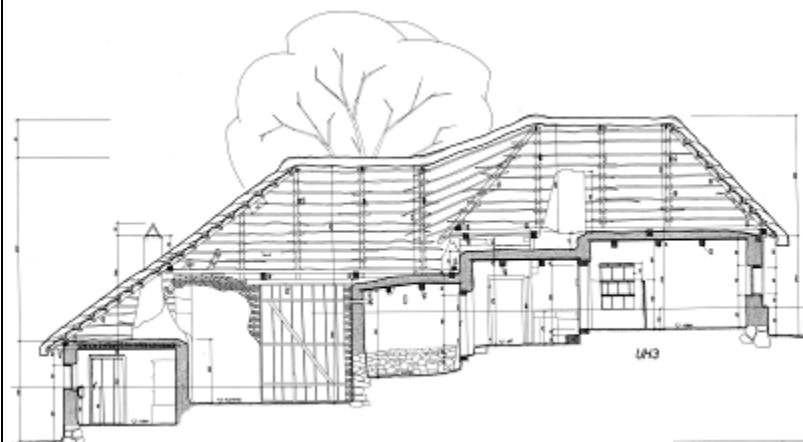

Číslo výtisku: 3	Stavba: 3
Stavba: 3	Stavba: 3
Stavba: 3	Stavba: 3

Archivní podoba – zaměření – náhledy

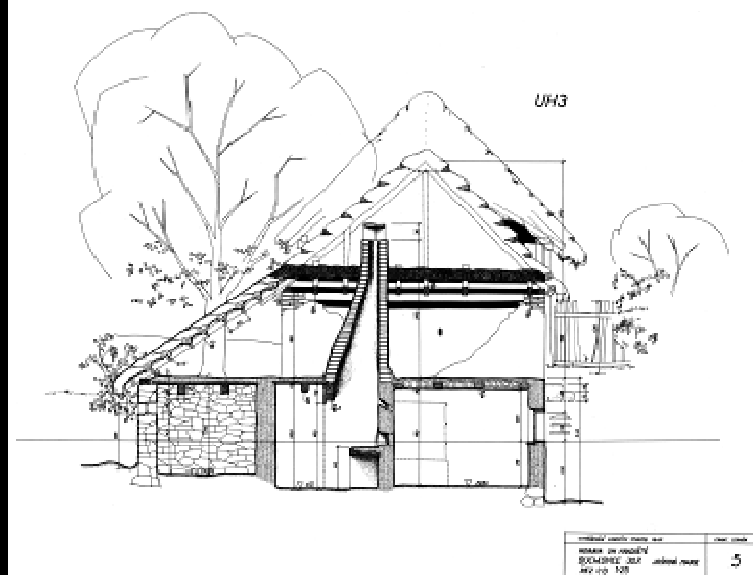

Číslo výtisku: 7	Stavba: 7
Stavba: 7	Stavba: 7
Stavba: 7	Stavba: 7

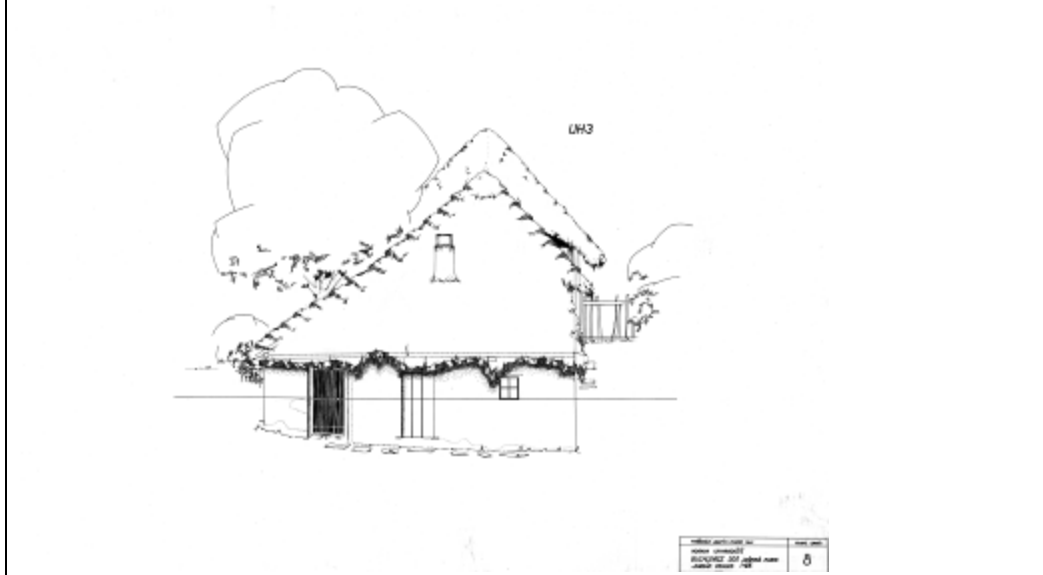

Číslo výtisku: 4	Stavba: 4
Stavba: 4	Stavba: 4
Stavba: 4	Stavba: 4

Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta

Na císařském otisku mapy stabilního katastru z roku 1827 je objekt z nespalného materiálu obrácen okapově. Na indikační skice stabilního katastru z roku 1872 je objekt ve tvaru písmene L štítově orientován, nově postaven v blízkosti původního st. 470. V příloze tzv. rodokmenu chalupy č. p. 307 je uveden rok výstavby domu 1837. Převážná většina obytných domů v obci byla z nespalného materiálu a kamene nejprve obrácena okapovou stranou na obdélném půdorysu, pozdějším přistavěním do tvaru L (srozponou 6 m). Kámen byl získáván z nedalekého pískovcového lomu. Stěny domů byly většinou technikou dusané hlíny, v této oblasti zvanou „duckanica“. Kámen byl použit zpravidla na část hospodářskou nebo jako základ domu ve vrstvě 1m.

Materiálem použitým na stěny zaměřeného objektu byla dusaná hlína, ostatním materiálem bylo dřevo na konstrukci krovu, stropy; kámen na zápraží domu a na stěny hospodářského prostoru – chléva; tradiční slaměné došky na valbovou střechu. Objekt měl základní tříprostorovou obytnou dispozici komorového typu s připojeným chlévem, mlatevnou, výměnkem - jizbou a síní.

Fotografická dokumentace je dokladem o tehdejší vzhledu stavby - měkkost hliněných stěn obilných vápnem, drobné měřítko stavby, umění zasazení do svažitého terénu – umístění stavby do zářezu v terénu. Okolní ovocné dřeviny dotváří tehdejší kolorit venkova. Toto ovoce se zpracovávalo v sušárnách. Dříve zde téměř u každé usedlosti byly sušárny. Dnes se zde již žádná nenachází. Je známo, že trmkám se v této oblasti, (ale také na Chabáňách u Břestku), dařilo a daří díky dobré jihovýchodní poloze. Trmky se zde nejen sušily, ale také vařily. Nejprve vznikaly v sadech sušárny a teprve k nim podružně lidé začali stavět obytná jednoduchá stavení a přestavovali je, podobně jako to bylo např. v některých částech u vinohradnických staveb (Prakšice), kde se z těchto později vyvinuly samotná obytná stavení. Díky využití této oblasti v sadařství – zejména „trmek“ (švestek) – se oblast pojmenovala Tmávky – od slova „trmky“.

V roce 1947 zaměřil dům v měřítku 1:25, 1:100 František Chrák.

Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta

Dům je částečně přestavěn. Část objektu, kde byla komora, síň a jizba se zachovala. Na původní komoru kolmo navazuje přistavěná část s dřevníkem a mlatem (ve směru JV) z pálených cihel a kamene, tím se také ovlivnila změna vstupu. Vstup do síně byl zrušen, zčásti zazděn a nahrazen oknem. Vchod do domu se v současnosti nachází v později postaveném traktu z pálených cihel a kamene, který kolmo navazuje na komoru. Část s chlévem, síní - jizbou a mlatevnou, která se nacházela v SV traktu, byla zbořena. Přibýly zde také otvory oken do původní hliněné konstrukce v severním směru. Štít a podbití přesahu střechy nad zápražím jsou dřevěné. Dispozičně je dům pozměněn o cihelnou přistavbu stodoly.

Na objektu je ještě patrná původní dusaná hliněná konstrukce. Ta je kombinována s pálenou cihlou a kamenem. Stropy jsou dřevěné. Střecha sedlová s keramickou krytinou.

Nad vstupními dveřmi je malba ve tvaru květinové girlandy s motivem srdce ve středu. Tento Slováký ornament není původní, nepatří do této oblasti. Namalován cca kolem roku 1997. Okna jsou lemována modrými šambránami a po svislých stranách barevnými květinovými vzory. Po délce zápraží je provedena modrá podrovnávka.

Obytný dům svým tvarovým a objemovým řešením respektuje své okolí, je ale dlouhodobě neudržován a chátrá.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

V obci Buchlovice pod vedením prof. Kurlala byl zaměřen také obytný dům č. p. 405, který v současnosti neexistuje. V obci Buchlovice, části Tmávky, je zachováno několik objektů, které vykazují svým charakterem i materiálem tradiční stavitelství. Na příkladech uvádím:

- obytný dům č. p. 311 je chalupářsky využíván, zrekonstruován (stáří domu přibližně konec 19. stol.). Z hospodářských prostor vznikl obytný prostor. Materiál: cihla – pálený střeš. U původní obytné části zachována dusaná hlína, kotovice, kámen, dřevo.

- obytný dům č. p. 319 je chalupářsky využíván (stáří domu přibližně konec 19. stol.). Materiál: dusaná hlína, kámen, dřevo na krov a stropní trámy.

(Informátor k objektům a obci: Ing. Vojtěch Škodlík, CSc.)

Část Tmávky, stejně tak jako část Chrastě, Újezd, patří mezi rozptýlené osídlení dřívějších pasek volně navazujících na část městečka Buchlovice. Buchlovice mají významnou historickou, kulturní a rekreační tradici. Nacházejí se na úpatí Chřibů, v území s dochovaným krajinným rázem a kvalitním životním prostředím. Významnou předností je poměrně snadná a rychlá dostupnost okresního města Uherské Hradiště a poloha na důležité spojnicí Slovácka a Brněnska.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Obytný dům č. p. 319 Buchlovice – Trnávky, foto A. Korčáková, r. 2010.

Obytný dům č. p. 319 Buchlovice – Trnávky, detail okna,
foto A. Korčáková, r. 2010.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Obytný dům č. p. 311 Buchlovice – Trnávky, foto A. Korčáková, r. 2010.

Obytné domy č. p. 319, č. p. 311 orientovány okapově. Buchlovice – Trnávky,
foto A. Korčáková, r. 2010.

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Buchlovice knihovní vložka č. 1258.

Farní archiv Buchlovice – „rodokmen“ domu č. p. 307, knihovní vložka 1258.

Obecní úřad Buchlovice – kresba – obytný dům č. p. 307, L. Maršálek, 2. polovina 30. let 20. stol.

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156. ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Buchlovice* [online]. [Edice Katastrální mapa Buchlovice 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=362029711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

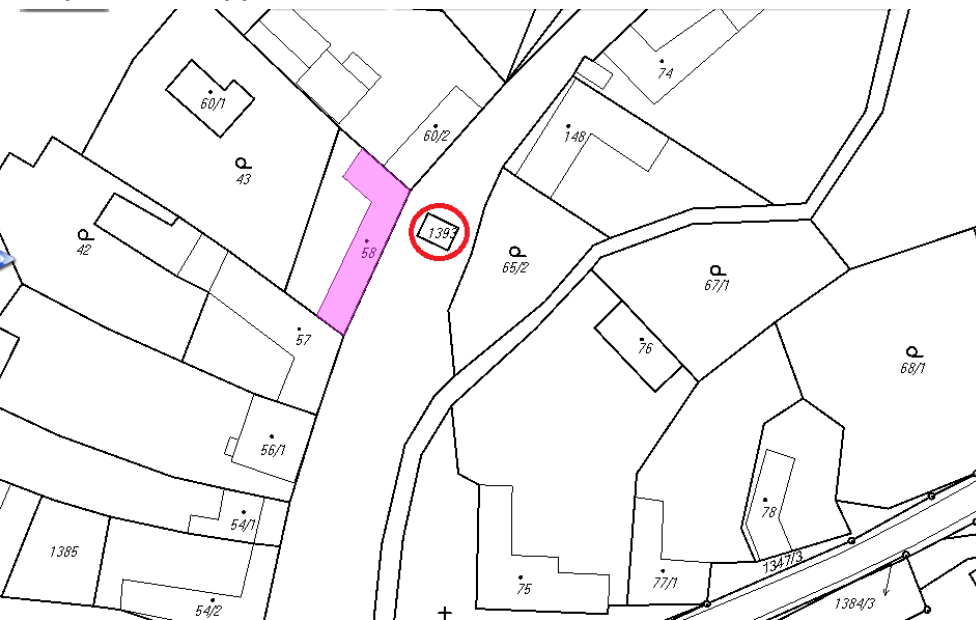
ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0284-1/0284-1-009_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR024718720>.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

- I:** zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče
- II:** zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)
- III:** zcela odstraněný, na původní stopě novostavba
- IV:** zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti
- V:** zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Částkov – komora u č. p. 16</p>		<p>Stupeň zachování objektu: V</p>
<p>Obec: Částkov</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: komora u domu č. p. 16 na pozemkové parcele č. 1393</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: na pomezí uherskohradištského Dolňácka a Luhačovického Zálesí</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: není</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 59, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Částkov, pozemková parcela č. 1393, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, st. 59, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Částkov stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

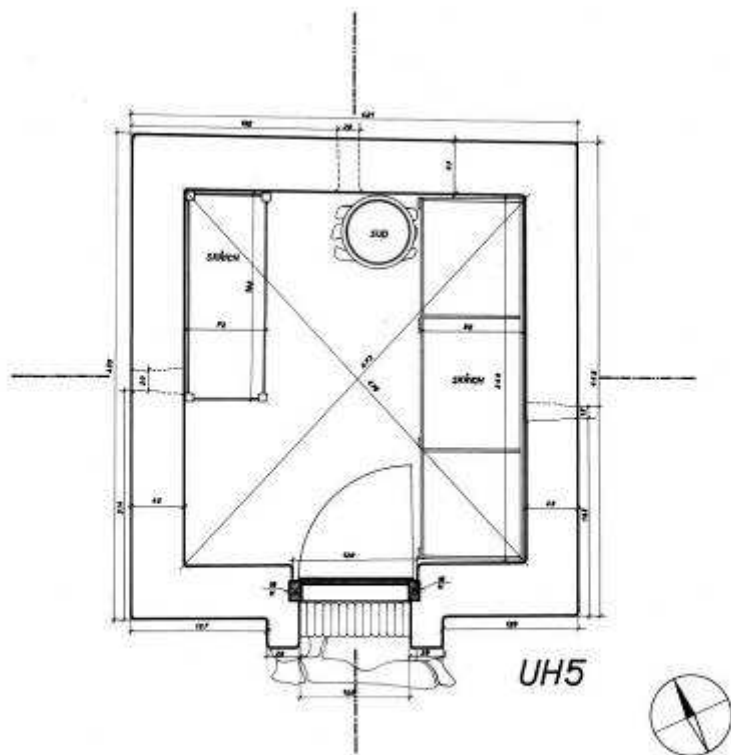

Komora Částkov u č. p. 16 – zaměřovací akce r. 1946–48.

Stávající stav – fotografie

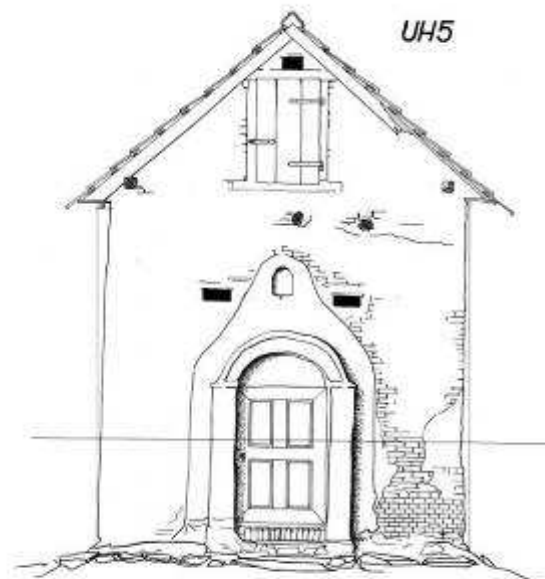
V současnosti již komora neexistuje.

Archivní podoba – zaměření

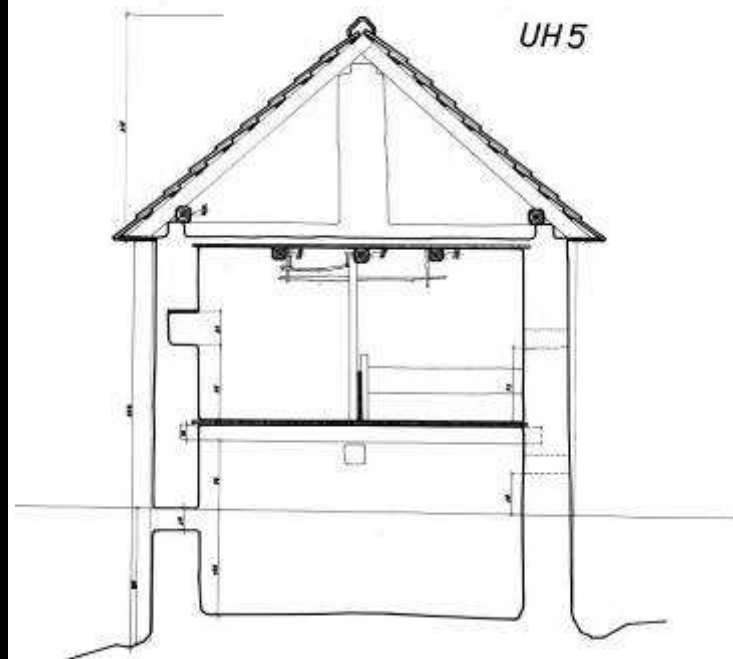
VYBĚROVÁNÍ LIDOVÝCH STAVEB - 1942 MORAVA - MOR. SLOVÁCKO - UH. BRDO ČÁSTKOV Č. 16, UHĚTĚK JIN KOHORA - PŮDORYS MĚR. 1:25	JAN OUBLEK 1
---	-----------------

Archivní podoba – zaměření

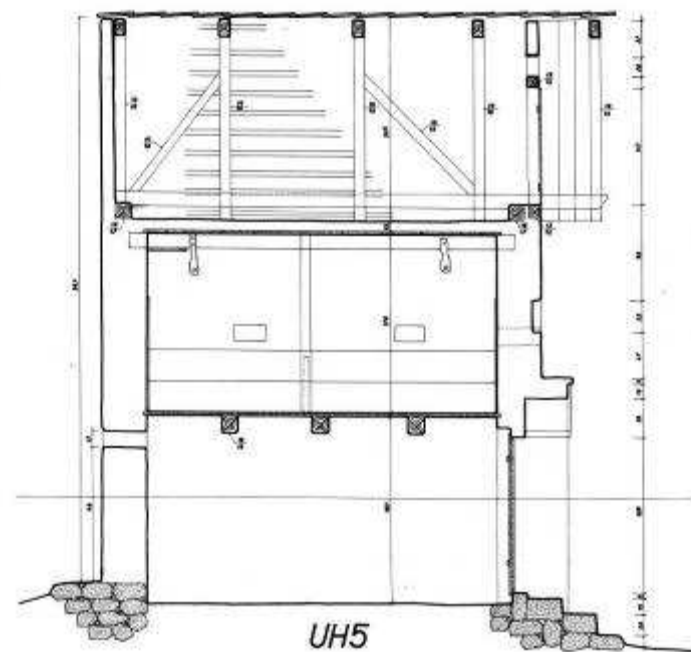
VYBĚROVÁNÍ LIDOVÝCH STAVEB 1942 MORAVA - MOR. SLOVÁCKO - UH. BRDO ČÁSTKOV Č. 16, UHĚTĚK JIN KOHORA - PŘEHLED Z PŘEDU : 1:25	BLANKA VÁČKOVÁ 4
--	---------------------

Archivní podoba – zaměření

Vydáno: 1. duben 1948 MORAV - MOR. SLOVÁKŮ - UH. BRD ČÁSTKOV Č. 16 UHÁŘEK JAN KOPORA - PŘÍČNÝ ŘEZ MÉR. 1 : 25.	Jméno číslo 2
---	-------------------------

Archivní podoba – zaměření

Vydáno: 1. duben 1948 MORAV - MOR. SLOVÁKŮ - UH. BRD ČÁSTKOV Č. 16 UHÁŘEK JAN KOPORA - POUČLNÝ ŘEZ MÉR. 1:25	Jméno číslo 3
---	-------------------------

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta	Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta
<p>Na císařském otisku mapy stabilního katastru a indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1828 je vidět zděná komora na stavební parcele č. 59. Vlevo na západní straně od komory se nachází obytný dům č. p. 16 na stavební parcele č. p. 58. Část domu je dřevěné konstrukce situována delší stranou do uliční zástavby, část domu je zděné konstrukce situována kratší stranou do uliční zástavby. Na parcele č. 58 se nachází také hospodářská budova dřevěné konstrukce.</p> <p>Samostatně stojící patrová komora byla umístěna před domem č. p. 16. Materiálem použitým na stěny zaměřeného objektu byly hliněné nepálené cihly, bednění štítu a krovy byly ze dřeva listnatých stromů.</p> <p>Fotografická dokumentace ukazuje vstup se žudrem ve formě předstupujících pilastrů zaklenutých segmentovým záklenkem s výrazným žebrem. Pilastry jsou lemovány pásy omítky zhruba stejné šířky, které nad segmentem vybíhají do trojúhelníkového tvaru, v jehož vrcholu je umístěna nika pro sošku patrona. Bíle omítnuté žudro vystupuje a zvýrazňuje se na režném neomítnutém zdivu stěn komory.</p> <p>Komory byly důležitou součástí celého hospodářství. Plnily důležitou funkci a v kontextu přirozeně byly součástí stavby a ostatních hospodářských útvarů jakými byly např. stodoly, seníky apod.</p> <p>V roce 1946 zaměřili Jan Chválek, Zdeněk Řihák, Josef Veselý, Blahoslav Řezníček v měřítku 1:25.</p>	<p>Na katastrální mapě obce Částkov z roku 2013 je pozemek o výměře 25m² na pozemkové parcele č. 1393 zaznamenán jako ostatní plocha. Toto zobrazení na katastrální mapě z roku 2013 odpovídá zaměření objektu z roku 1946. Pozemek náleží k č. p. 16. Fotodokumentace pořízená v roce 2010 dokládá, že se zde objekt již nenachází.</p> <p>Mezi nejohroženější objekty lidového stavitelství patří právě drobné hospodářské stavby, které již neplní svou funkci, a proto zanikají jako první. Dnes jejich hodnota stoupá, jestliže se objekt zachová a je-li splněn předpoklad funkčnosti. V případě tohoto objektu se tak nestalo.</p> <p>Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:</p> <p>V obci Částkov pod vedením prof. Kuriala byly zaměřeny komory, z nichž se dochovala pouze jedna komora u č. p. 37. V obci se nenachází žádné obdobné objekty, komory.</p> <p>V obci se podporuje zachování původních objektů lidové tvorby, organizují se setkání s místními občany, kde se střádají paměti a archivní materiál s předpokladem pro uchování obrazu vesnice a krajiny pro další generace.</p>

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Částkov knihovní vložka č. 143.

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1 - 156.
ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=3757832711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0344-1/0344-1-002_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR028218280>.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

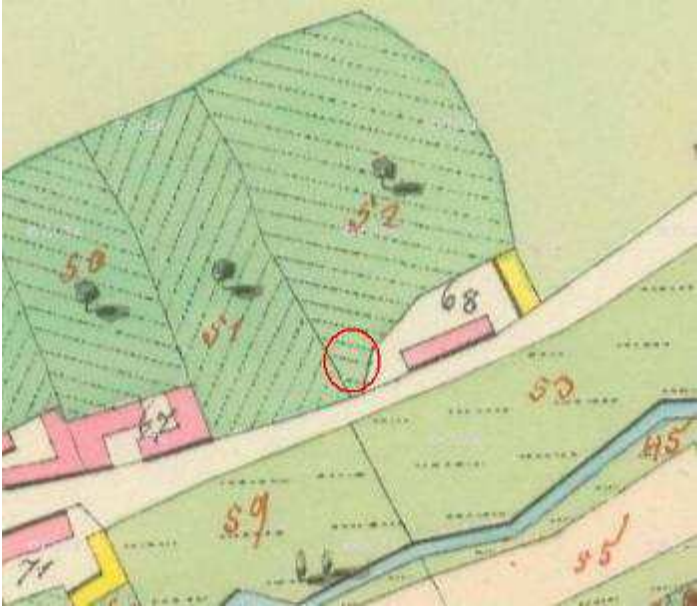
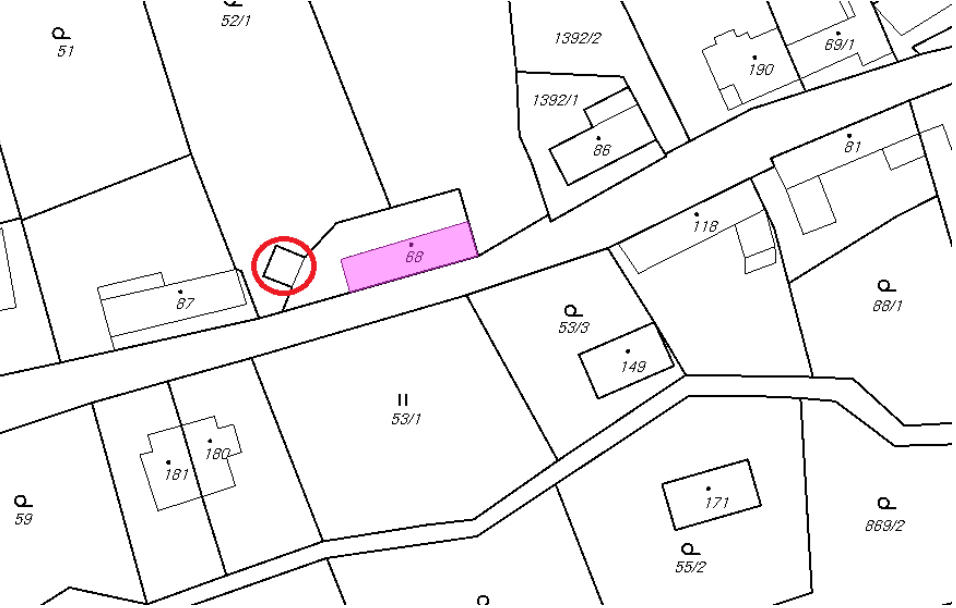
I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

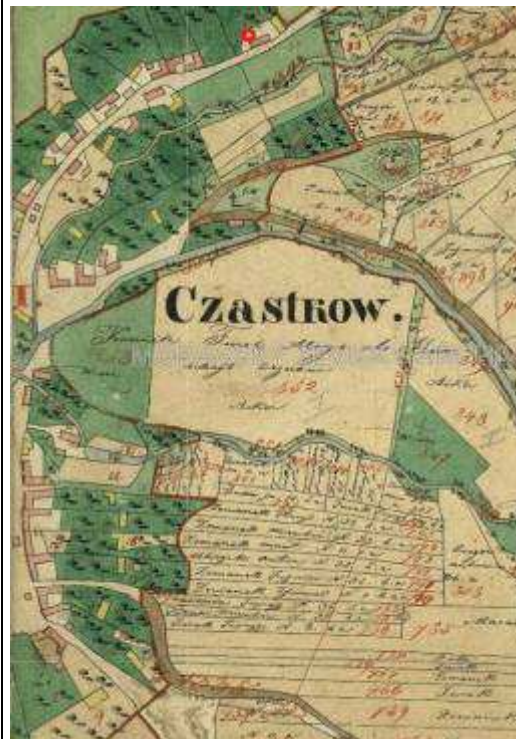
<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Částkov – komora u č. p. 24</p>		<p>Stupeň zachování objektu: IV</p>
<p>Obec: Částkov</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: komora u domu č. p. 24 na st. parcele č. 68</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: na pomezí uherskohradištského Dolňácka a Luhačovického Zálesí</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: není</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru se značením budoucí stavby komory, st. 68, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Částkov, st. 68, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru se značením budoucí stavby komory, st. 68, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Částkov stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

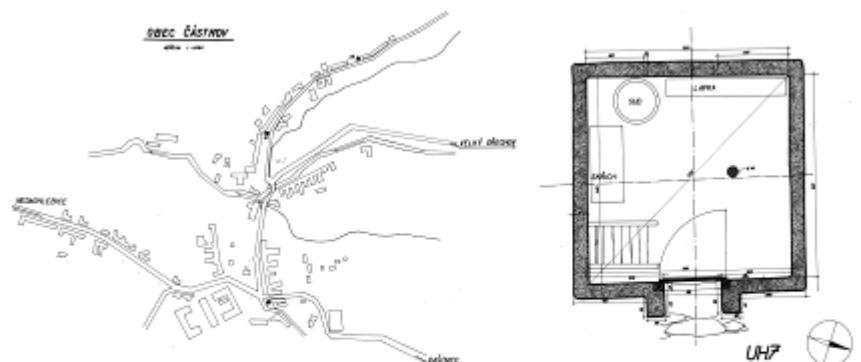
Komora Částkov u č. p. 24 – žudro, zaměřovací akce r. 1946–48.

Stávající stav – fotografie

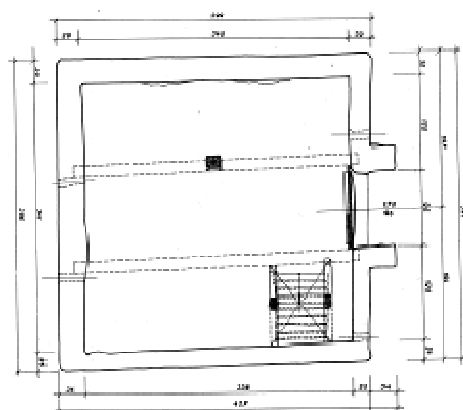

Foto – současný stav – pohled na místo, kde se komora u č. p. 24 nacházela a jeho okolí, r. 2010. A. Korčáková.

Archivní podoba – zaměření

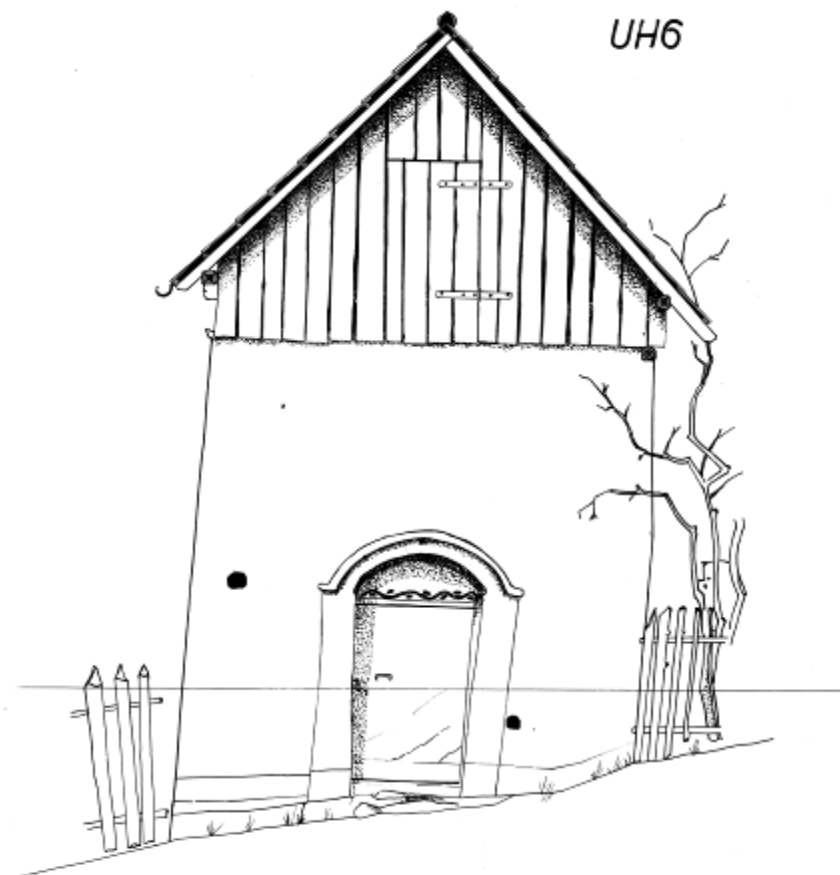

koordinace stavby - stavec	1944	zpracovatel
HOŘAVA - SLOVÁCKO - OKR. UH. BROD		
ČÁSTKOV č.24, minářik vnc.		1
komplex - plocha - měřítko	1:25	

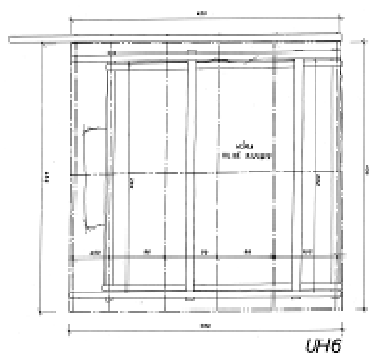
koordinace stavby - stavec	1944	zpracovatel
HOŘAVA - SLOVÁCKO - OKR. UH. BROD		
ČÁSTKOV č.24, minářik vnc.		2
komplex - plocha - měřítko	1:25	

Archivní podoba – zaměření

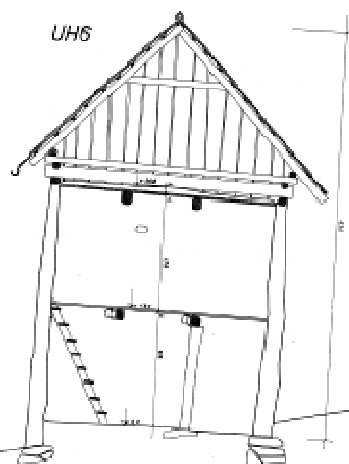

VYKŘOVÁNÍ LIDOVÝCH STAVEB 1946.	PETŘÁK M.
HOŘAVA SLOVÁCKO OKR. UH. BROD	
ČÁSTKOV č.24, minářik vnc.	7
KOHORA POHLED VÝCHODNÍ 1:25	

Archivní podoba – zaměření – náhledy

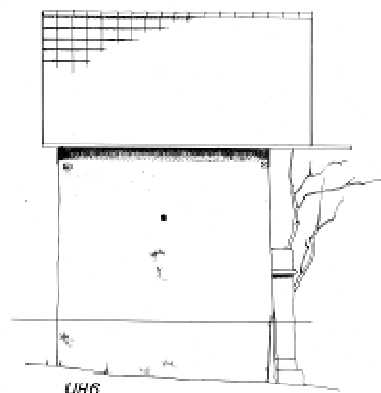

Průběžná číselná řada	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.
Číslo stavby	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.

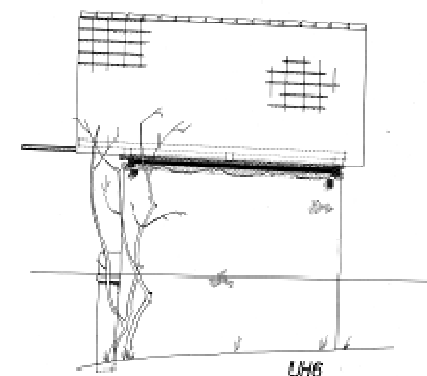

Průběžná číselná řada	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.
Číslo stavby	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.

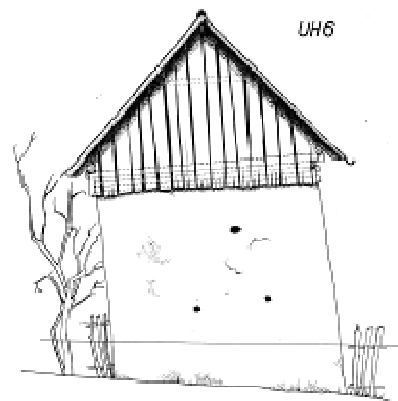
Archivní podoba – zaměření – náhledy

Průběžná číselná řada	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.
Číslo stavby	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.

Průběžná číselná řada	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.
Číslo stavby	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.

Průběžná číselná řada	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.
Číslo stavby	104	Průběž. č.
Průběž. č. 104	104	Průběž. č.

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta	Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta
<p>Na císařském otisku mapy stabilního katastru a indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1828 se na stavební parcele č. 68 nacházel pouze obytný dům, komora byla postavena v pozdějších letech.</p> <p>Materiálem použitým na stěny patrové komory byla pravděpodobně dusaná hlína, bednění štítu a krovy byly ze dřeva listnatých stromů.</p> <p>Fotografická dokumentace ukazuje vstup se žudrem ve formě předstupujících pilastrů zaklenutých segmentovým záklenkem s výrazným žebrem. Nad vstupem do komory je vidět jednoduchá barevná malba – vlnovka. Stěny komory byly opatřeny vápennou ličkou a barevnou podrovnávkou.</p> <p>Komory byly důležitou součástí celého hospodářství. Plnily důležitou funkci a v kontextu přirozeně byly součástí stavby a ostatních hospodářských útvarů jakými byly např. stodoly, seníky apod.</p> <p>V roce 1946 zaměřili Jan Chválek, Zdeněk Řihák, Josef Veselý, Blahoslav Řezníček, Z. Petrák v měřítku 1:25.</p>	<p>Na katastrální mapě obce Částkov z roku 2013 je na stavební parcele č. 68 v zářezu označen původní stav – pravděpodobné místo dřívější patrové komory. Tento stav ale neodpovídá skutečnosti. Fotodokumentace pořízená v roce 2010 dokládá, že se zde původně zaměřený objekt již nenachází. Je zde umístěna plechová šopa, pravděpodobně na nářadí, a ostatní plocha zahrady.</p> <p>Mezi nejhroženější objekty lidového stavitelství patří právě drobné hospodářské stavby, které již neplní svou funkci, a proto zanikají jako první. Dnes jejich hodnota stoupá, jestliže se objekt zachová a je-li splněn předpoklad funkčnosti. V případě tohoto objektu se tak nestalo.</p> <p>Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:</p> <p>V obci Částkov pod vedením prof. Kuriala byly zaměřeny komory, z nichž se dochovala pouze jedna komora u č. p. 37. V obci se nenachází obdobné objekty, komory.</p> <p>V obci se podporuje zachování původních objektů lidové tvorby, organizují se setkání s místními občany, kde se střežají paměti a archivní materiál s předpokladem pro uchování obrazu vesnice a krajiny pro další generace.</p>

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Částkov knihovní vložka č. 155.

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1 - 156.
ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2622622711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0344-1/0344-1-002_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR028218280>.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

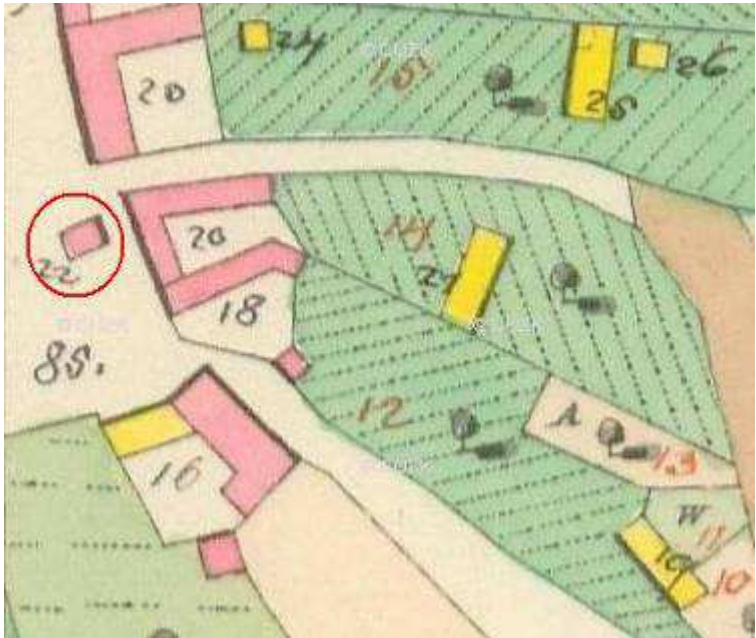
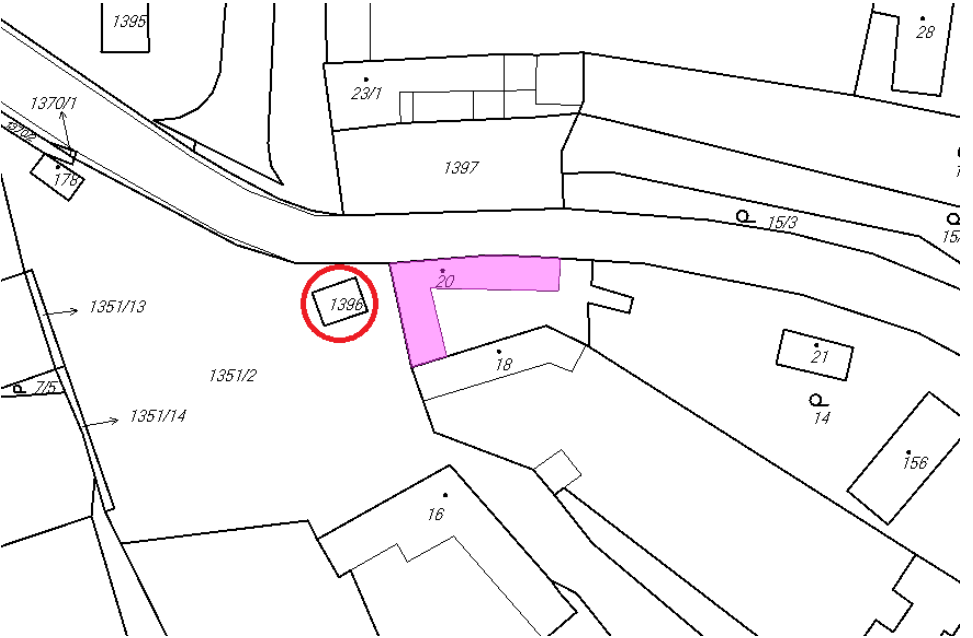
I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

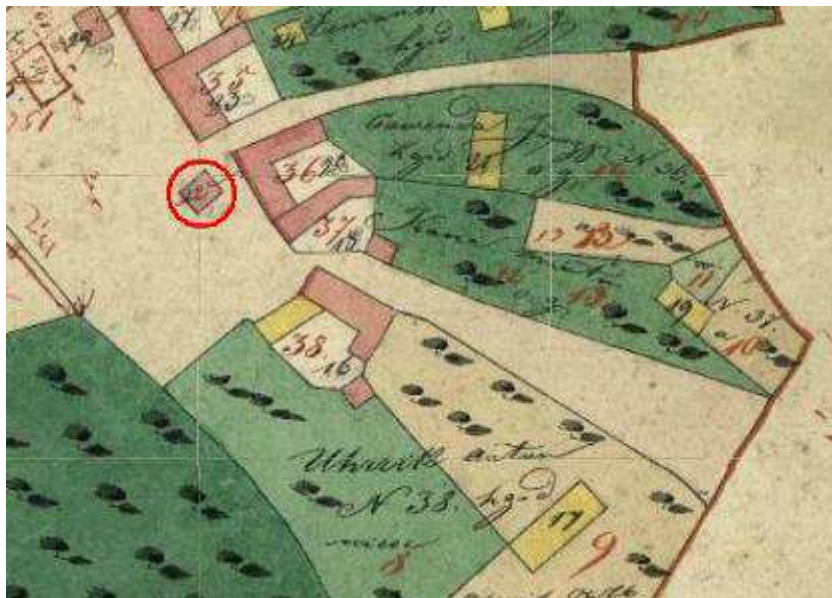
III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

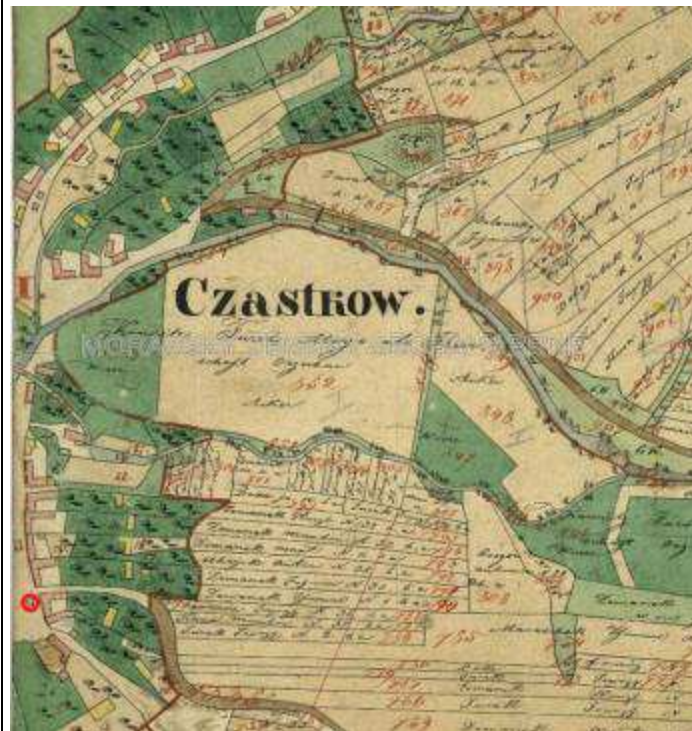
<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Částkov – komora u č. p. 36</p>		<p>Stupeň zachování objektu: V</p>
<p>Obec: Částkov</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: komora u domu č. p. 36 na pozemkové parcele č. 1396</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: na pomezí uherskohradištského Dolňácka a Luhačovického Zálesí</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: není</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, st. 22, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Částkov, pozemková parcela č. 1396, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 22, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Částkov stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

Komora Částkov u č. p. 36 – výzkumná akce bývalé ČAVU, r. 1943. Foto A. Kurial

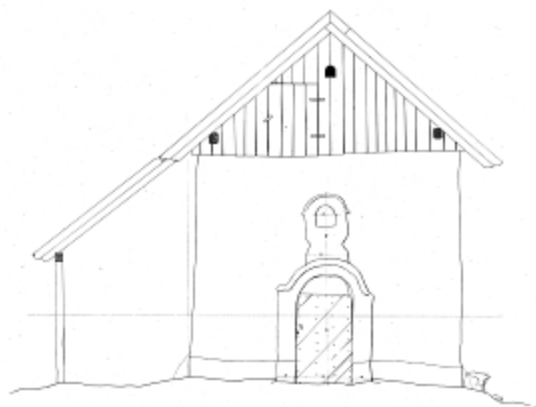

Komora Částkov u č. p. 36 – J. Jančář, r. 1958.

Stávající stav – fotografie

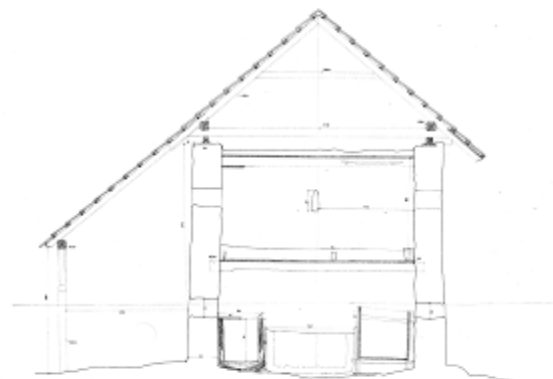
V současnosti již komora neexistuje.

Archivní podoba – zaměření

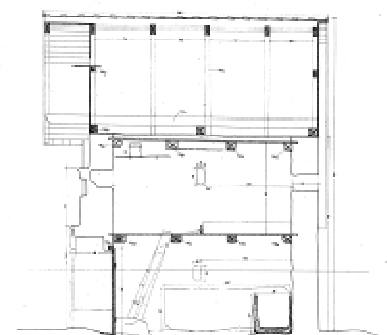

vykresil: Lucie Štěrbová	č. 204
opracil: Miroslav Štěrbový - in. 800	1:20
ČÁSTNOVÝ Č. 38 - výhled venku	1:20
norma: MPR 2011	NER-1-25

Archivní podoba – zaměření – náhledy

vykresil: Lucie Štěrbová	č. 204
opracil: Miroslav Štěrbový - in. 800	1:20
ČÁSTNOVÝ Č. 38 - výhled venku	1:20
norma: MPR 2011	NER-1-25

vykresil: Lucie Štěrbová	č. 204
opracil: Miroslav Štěrbový - in. 800	1:20
ČÁSTNOVÝ Č. 38 - výhled venku	1:20
norma: MPR 2011	NER-1-25

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta	Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta
<p>Na císařském otisku mapy stabilního katastru a indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1828 je vidět zděná komora na stavební parcele č. 22. Dle map stabilního katastru je samostatně stojící patrová komora zakreslena před zděným domem č. p. 36, který se nachází na stavební parcele č. 20.</p> <p>Materiálem použitým na stěny patrové komory byly pravděpodobně hliněné nepálené cihly, bednění štítu a krovy byly ze dřeva listnatých stromů.</p> <p>Fotografická dokumentace ukazuje vstup se žudrem ve formě předstupujících pilastrů zaklenutých segmentovým záklenkem s výrazným žebrem. Nad záklenkem je nepravidelná, přibližně obdélná omítková plocha, v níž je umístěna nika pro sošku patrona. Stěny komory byly opatřeny vápennou ličkou a barevnou podrovnávkou.</p> <p>Komory byly důležitou součástí celého hospodářství. Plnily důležitou funkci a v kontextu přirozeně byly součástí stavby a ostatních hospodářských útvarů jakými byly např. stodoly, seníky apod.</p> <p>V roce 1946 zaměřili Zdeněk Řihák, Josef Veselý, Blahoslav Řezníček v měřítku 1:25.</p>	<p>Na katastrální mapě obce Částkov z roku 2013 je pozemek o výměře 25m² na pozemkové parcele č. 1396 zaznamenán jako ostatní plocha. Toto zobrazení na katastrální mapě z roku 2013 odpovídá zaměření objektu komory z roku 1946. Na pozemku se v současnosti nachází parkoviště. Vlastníkem je obec Částkov.</p> <p>Mezi nejohroženější objekty lidového stavitelství patří právě drobné hospodářské stavby, které již neplní svou funkci, a proto zanikají jako první. Dnes jejich hodnota stoupá, jestliže se objekt zachová a je-li splněn předpoklad funkčnosti. V případě tohoto objektu se tak nestalo.</p> <p>Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:</p> <p>V obci Částkov pod vedením prof. Kuriala byly zaměřeny komory, z nichž se dochovala pouze jedna komora u č. p. 37. V obci se nenachází obdobné objekty, komory.</p> <p>V obci se podporuje zachování původních objektů lidové tvorby, organizují se setkání s místními občany, kde se střeďají paměti a archivní materiál s předpokladem pro uchování obrazu vesnice a krajiny pro další generace.</p>

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv Slováckého muzea v Uherském Hradišti – archivní fotografie J. Jančář, r. 1958. (Inventární číslo 270 zděná komora – pohled průčelí, 2702 zděná komora – žudro).

Archiv Slováckého muzea v Uherském Hradišti – archivní fotografie A. Kurial, r. 1943. (Inventární číslo 12113 zděná komora, výzkumná akce bývalé ČAVU).

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1 - 156. ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=3760058711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

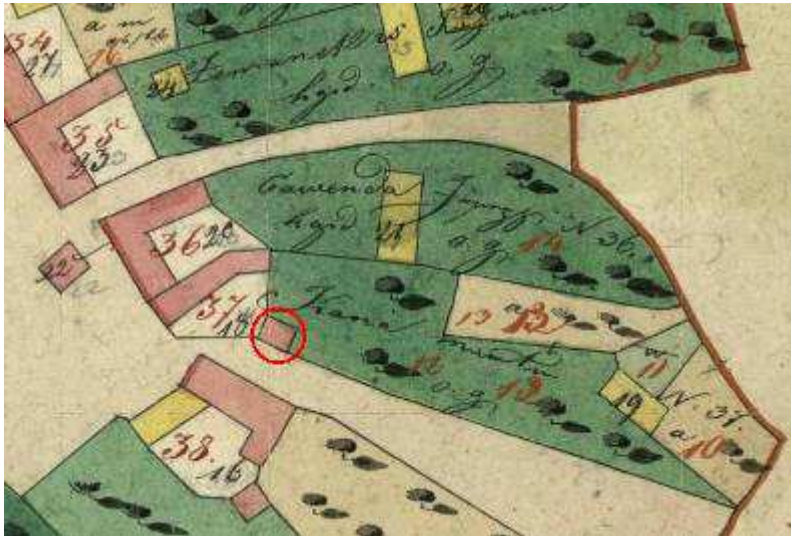
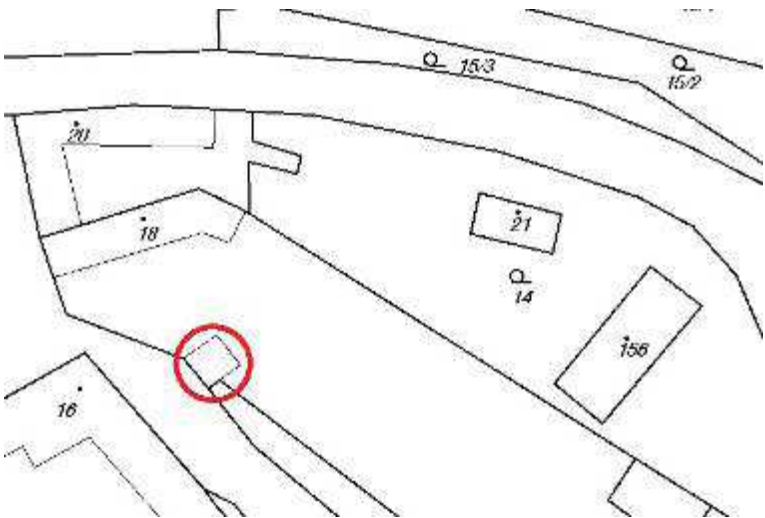
ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0344-1/0344-1-002_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR028218280>.

Vysvětlivky:

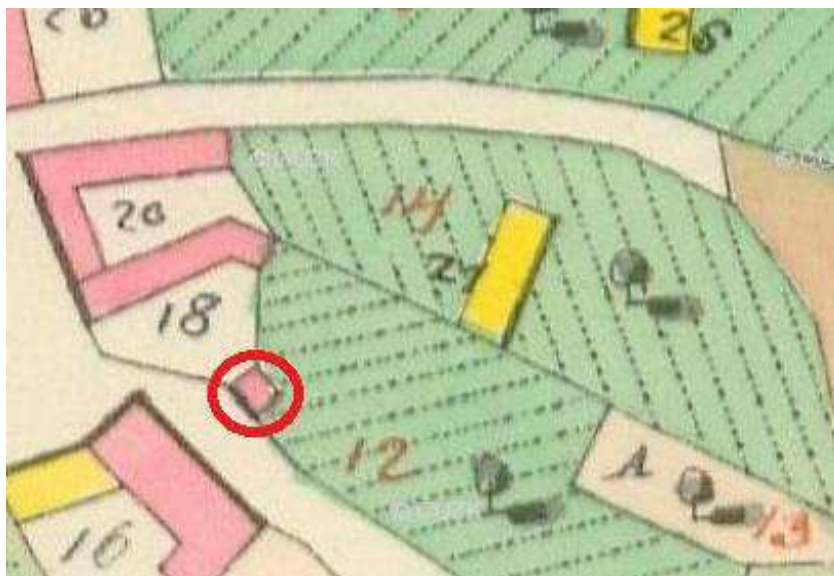
Stupeň zachování objektu a jeho vazby

- I:** zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče
- II:** zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)
- III:** zcela odstraněný, na původní stopě novostavba
- IV:** zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti
- V:** zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Částkov – komora u č. p. 37</p>		<p>Stupeň zachování objektu: I</p>
<p>Obec: Částkov</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: komora u domu č. p. 37 na st. parcele č. 18</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: na pomezí uherskohradištského Dolňácka a Luhačovického Zálesí</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: nemovitá kulturní památka</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 18, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Částkov, č. p. 37, st. 18, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, č. p. 37, st. 18, rok 1828

Archivní podoba – mapy

Mapa Částkov stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

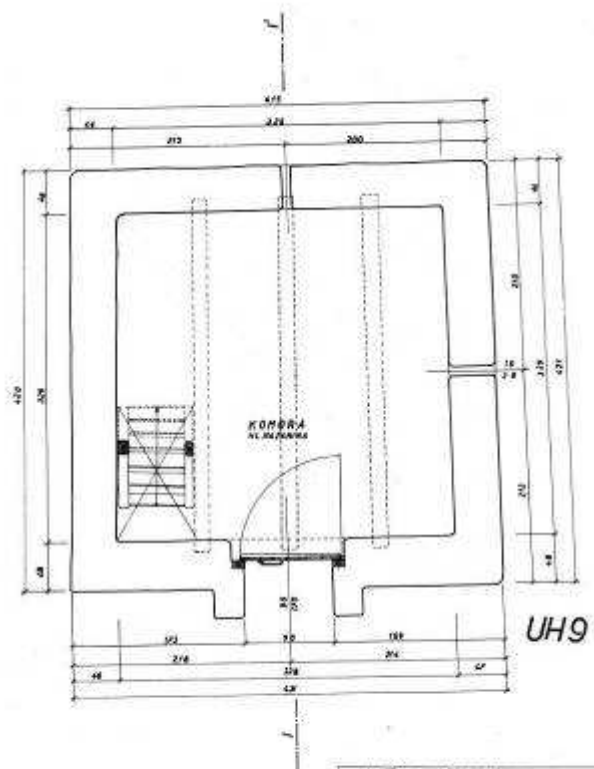
Komora Častkov u č. p. 37 – zaměřovací akce r. 1946–48.

Stávající stav – fotografie

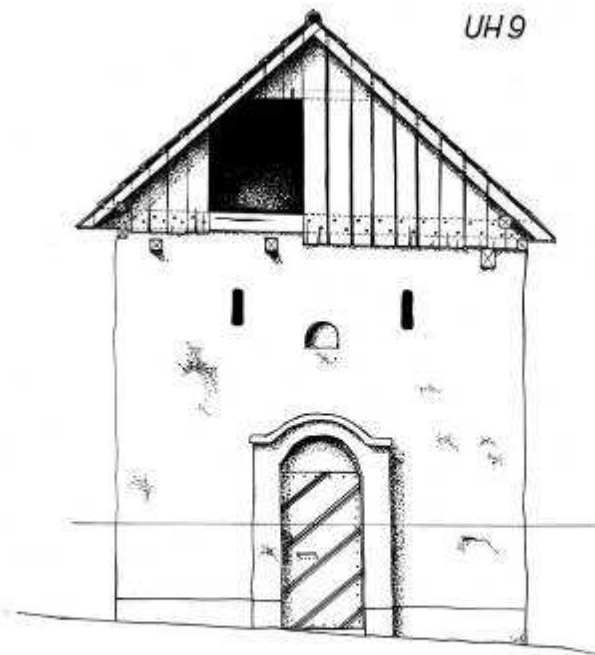
Komora Častkov u č. p. 37 – r. 2010. A. Korčáková

Archivní podoba – zaměření

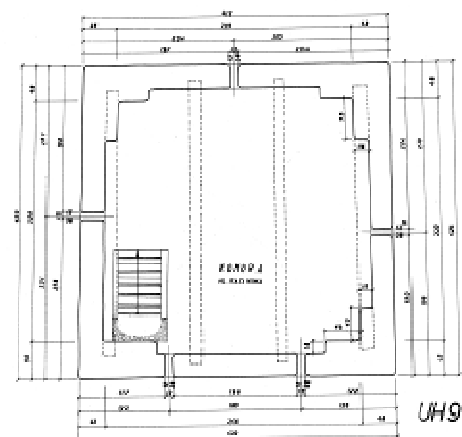
KONDRA HL. NA PLOCHU	
KONDRA, PŮDORYS PŘÍZEMÍ 1:25.	STARÝNĚ JAN 2

Archivní podoba – zaměření

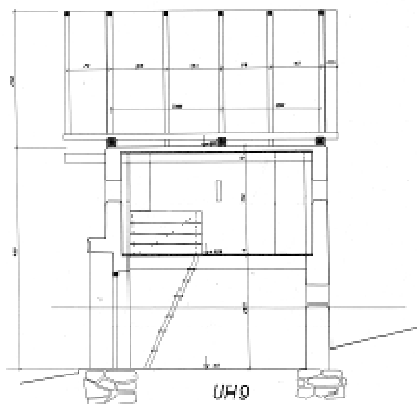

KONDRA HL. NA PLOCHU	
KONDRA, POHLED ZÁPADNÍ 1:25.	STARÝNĚ JAN 5

Archivní podoba – zaměření – náhledy

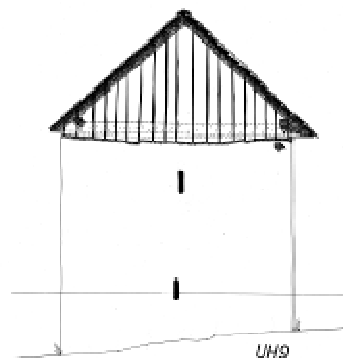

Popis stavby	Číslo
Stavba lidové architektury v archivu a v současnosti Číslo stavby 37 Městský úřad, Praha 1, 23	3

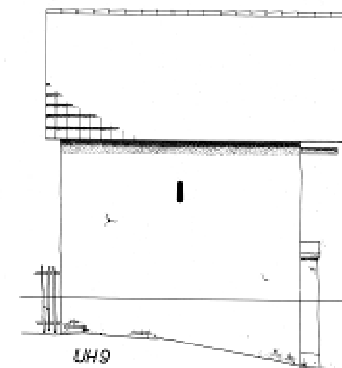

Popis stavby	Číslo
Stavba lidové architektury v archivu a v současnosti Číslo stavby 37 Městský úřad, Praha 1, 23	4

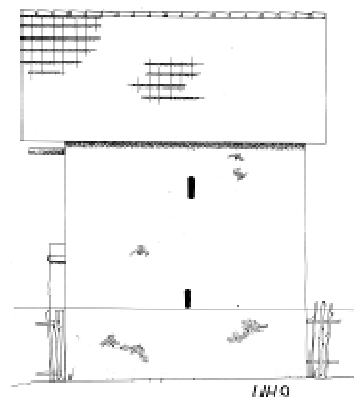
Archivní podoba – zaměření – náhledy

Popis stavby	Číslo
Stavba lidové architektury v archivu a v současnosti Číslo stavby 37 Městský úřad, Praha 1, 23	6

Popis stavby	Číslo
Stavba lidové architektury v archivu a v současnosti Číslo stavby 37 Městský úřad, Praha 1, 23	7

Popis stavby	Číslo
Stavba lidové architektury v archivu a v současnosti Číslo stavby 37 Městský úřad, Praha 1, 23	8

Přílohy:

1. Území Částice	2. Území Okres Kroměříž	3. Území Kraj Vysočina	4. Území Okres Kroměříž
EVIDENČNÍ LIST NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY		5. Území Okres Kroměříž	6. Území 3284
		7. Území Kroměříž	8. Území Kroměříž
<p>9. Území Kroměříž</p>		<p>10. Území Kroměříž</p>	
<p>11. Území Kroměříž</p>			
<p>12. Území Kroměříž</p>			

13. Území Kroměříž	14. Území Kroměříž
15. Území Kroměříž	16. Území Kroměříž
17. Území Kroměříž	18. Území Kroměříž
19. Území Kroměříž	20. Území Kroměříž
21. Území Kroměříž	22. Území Kroměříž

Evidenční list nemovité kulturní památky, NPÚ Kroměříž.

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta	Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta
<p>Dle mapy stabilního katastru z roku 1828 je vidět na severní straně zděný dům č. p. 37 a zděná komora na jižní straně u č. p. 37.</p> <p>Samostatně stojící patrové komory spolu se sušárnami na ovoce tvořily významný prvek lidového stavitelství v tomto kraji. Stály obvykle ve dvoře obydlí nebo před domem. Materiálem použitým na stěny objektu byly hliněné nepálené cihly – lidově zvané kotovice či vepřovice, bednění štítu a krovy byly ze dřeva listnatých stromů.</p> <p>Fotografická dokumentace ukazuje u komory rozdílnou archivoltu, klenutí oblouku u žudra – mělkého výstupku u vstupu, než jaká je v současnosti. (Archivolta v lidové architektuře je plastické zdůraznění tvaru oblouku profilací). Archivní fotografie ukazují funkčnost komory např. dle okolního nářadí.</p> <p>Estetickým prvkem bylo žudro, které bylo výrazným prvkem v lidovém tvarosloví. Dále to byla barevná „podrovnávka“ – barevný pás, který lemoval spodní část - okraj vnější zdi. Tato povrchová úprava zdi byla až půl metru vysoká. Barevnost odrážela kraj, typickými barvami byla modrá, černá či zelená barva. Tmavší tón barvy měl funkci estetickou, praktickou - zmírňoval znečištění, které se při běžném hospodářském provozu běžně stávalo. Později nahradil podrovnávku sokl – plasticky vystouplý prvek u obytných domů. Opticky pevný základ stavení tím ještě umocnil.</p> <p>Komory byly důležitou součástí celého hospodářství. Plnily důležitou funkci a v kontextu přirozeně byly součástí stavby a ostatních hospodářských útvarů jakými byly např. stodoly, seníky apod.</p> <p>V roce 1946 zaměřil Jan Slaměník v měřítku 1:25.</p>	<p>Poloha objektu odpovídá současnému zobrazení na mapě katastru nemovitostí, r. 2013, na jižní straně.</p> <p>V současnosti komora odpovídá popisu, který je uveden v příloze na evidenčním listu nemovité kulturní památky, NPÚ Kroměříž. Hmota, forma, dispozice, měřítko je zachováno. Jen drobné niance v detailu jsou patrné na architektonickém článku – archivoltě, je vyměněna taktéž krytina – břidlicová krytina. V objektu je zavedena elektřina.</p> <p>Z fotografií je patrné, že i okolí – zeleň z velké většiny zachovává původní kolorit kolem památky a zapadá tak přirozeně do prostředí. Tento zachovalý kontext s okolím zvyšuje cenu a důležitost památky. Samotný obytný dům zachovává půdorys, jsou zde ale provedeny změny např. vnitřní dispozice a materiálu.</p> <p>Vztah vlastníků k památce není valný, nicméně komoru využívají k původním účelům, také jako sklad. Budoucnost objektu, jelikož je využíván a památkově chráněn, má předpoklady pro zachování.</p> <p>Architektonické lidové tvarosloví, detail a barevnost i u hospodářských staveb drobného měřítka, proporcčně vyvážené stavby nám ukazují cit, míru vkusu a funkčnost.</p> <p>Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:</p> <p>V obci Částkov pod vedením prof. Kuriala byly zaměřeny komory při č. p. 16, 36 a 24. Ani jedna z uvedených se do současnosti nedochovala. V obci se nenachází obdobné objekty, komory.</p>

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Částkov knihovní vložka č. 146.

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury - archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1 - 156.
ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z:
<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2622558711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0344-1/0344-1-002_index.html.

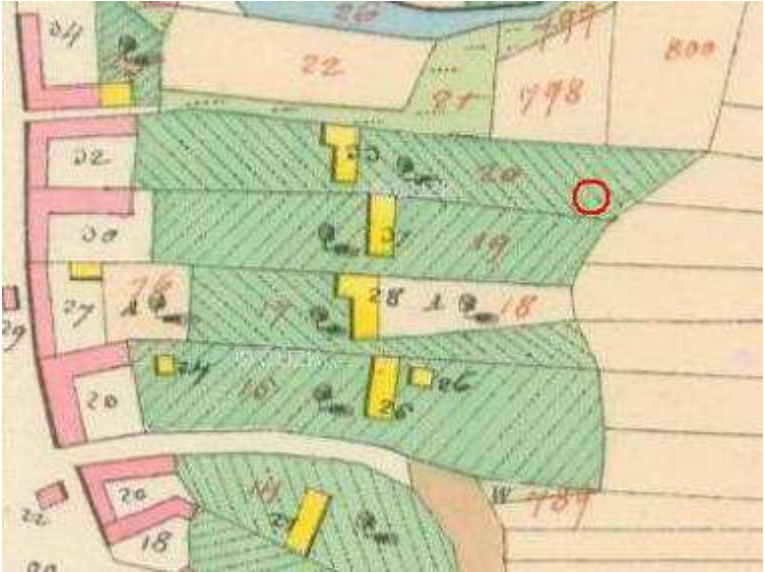

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR028218280>.

N.p.ú. – ú.o.p. Kroměříž - evidenční list nemovité kulturní památky.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

- I:** zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče
- II:** zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)
- III:** zcela odstraněný, na původní stopě novostavba
- IV:** zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti
- V:** zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Částkov – sušárna ovoce u č. p. 32</p>		<p>Stupeň zachování objektu: V</p>
<p>Obec: Částkov</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: sušárna u domu č. p. 32 na st. parcele 33/1</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: na pomezí uherskohradištského Dolňácka a Luhačovického Zálesí</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: není</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru se značením budoucí stavby sušárny, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Částkov, st. 33/1, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru se značením budoucí stavby sušírny, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Částkov stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

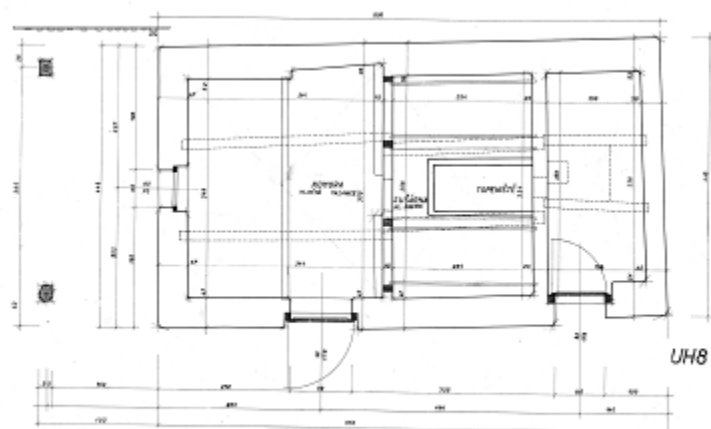

Sušírna Částkov u č. p. 32, zaměřovací akce r. 1946–48.

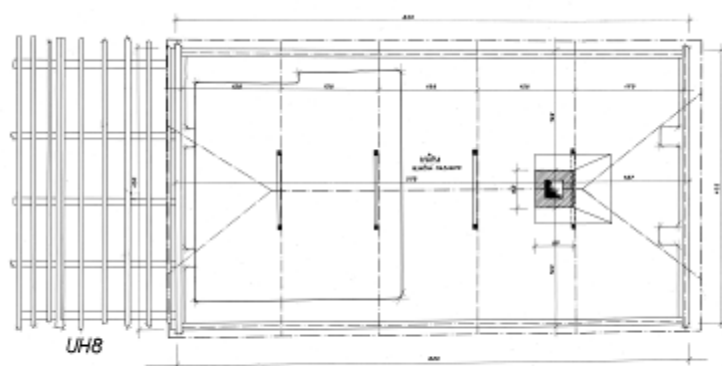
Stávající stav – fotografie

V současnosti již sušírna neexistuje.

Archivní podoba – zaměření – náhledy

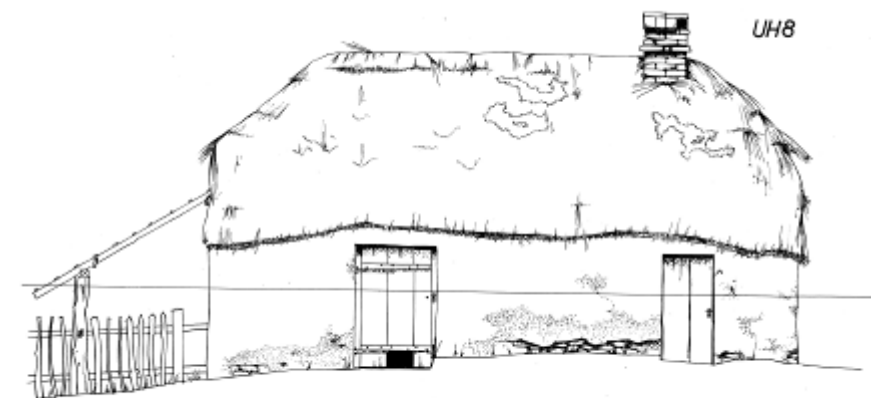

vyřadění stavby číslo 100	části A
vyřadění stavby - OPA UH 800 ČÁSTKOVÝ Č.32 ZULÁNKOVÝ PŘÍP. - PŘÍP. 1:25	2

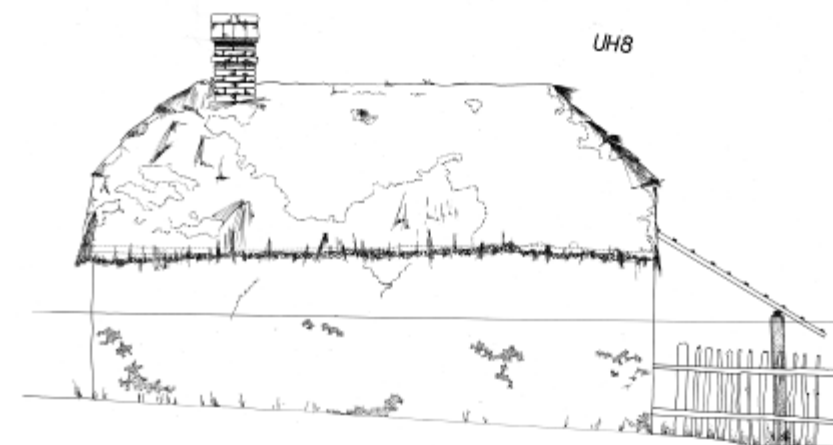

vyřadění stavby číslo 100	části A
vyřadění stavby - OPA UH 800 ČÁSTKOVÝ Č.32 ZULÁNKOVÝ PŘÍP. - PŘÍP. 1:25	3

Archivní podoba – zaměření – náhledy

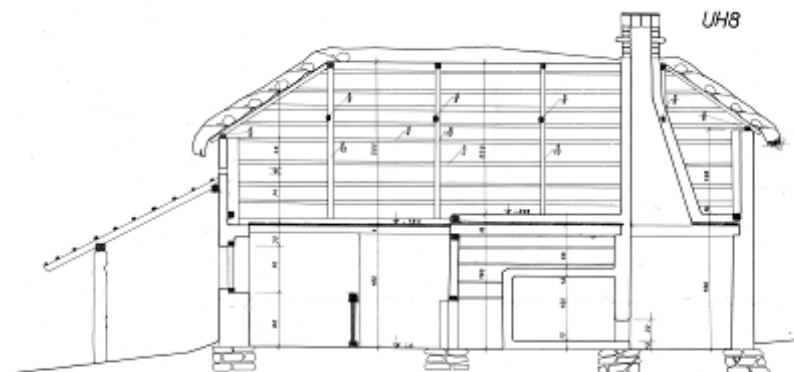

vyřadění stavby číslo 100	části A
vyřadění stavby - OPA UH 800 ČÁSTKOVÝ Č.32 ZULÁNKOVÝ PŘÍP. - PŘÍP. 1:25	5

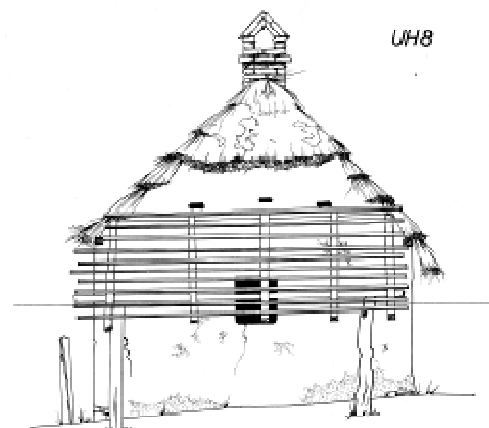
vyřadění stavby číslo 100	části A
vyřadění stavby - OPA UH 800 ČÁSTKOVÝ Č.32 ZULÁNKOVÝ PŘÍP. - PŘÍP. 1:25	6

Archivní podoba – zaměření – náhledy

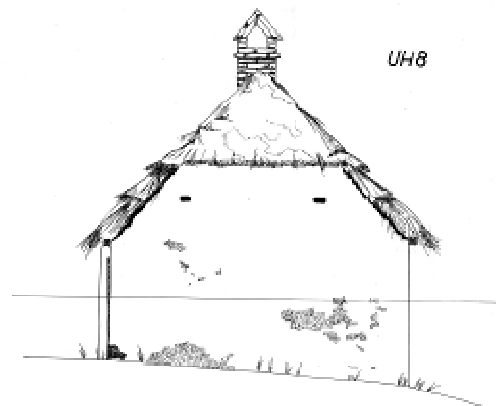

archivní číslo / rok vst.	náčrty
19188 - Slováci - 001. 001. 001 ČÁSTNOV Ě.32. náčrty 4 základní - PRAHA 182 - NÚ 1-25	4

Archivní podoba – zaměření – náhledy

archivní číslo / rok vst.	náčrty
19188 - Slováci - 001. 001. 001 ČÁSTNOV Ě.32. náčrty 4 základní - PRAHA 182 - NÚ 1-25	7

archivní číslo / rok vst.	náčrty
19188 - Slováci - 001. 001. 001 ČÁSTNOV Ě.32. náčrty 4 základní - PRAHA 182 - NÚ 1-25	8

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta	Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta
<p>Na císařském otisku mapy stabilního katastru a indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1828 se na pozemkové parcele č. 20 ještě stavba sušárny ovoce nenacházela. Objekt byl postaven v pozdějších letech na st. parcele č. 33/1. Z knihovní vložky č. 90 existenci sušárny dokládá vklad ze dne 5. května 1859. Poslední zmínka o existenci sušárny na st. 33/1 je doložena notářským zápisem ze dne 27. 12. 1978.</p> <p>Materiálem použitým na stěny sušárny byla dusaná hlína, ostatní materiál kámen, střecha valbová, došková.</p> <p>Fotografická dokumentace ukazuje typ středně velké sušárny obdélného půdorysu se dvěma vstupy, z nichž jeden vedl do komory, kde se manipulovalo s „lésami“ – proutěné desky, na nichž se kladlo ovoce k sušení a druhý k topeništi, které se nacházelo dispozičně uprostřed stavby. „Lésy“, „lísky“ se kladly na tzv. „líhy“, které sloužily jako police či regály, na které se pohyblivé „lésy“ kladly. Odvod kouře z topeniště do komínu na střeše svědčí o novějším typu sušárny ovoce, o vyvinutější formu. Nízký přístřešek mohl sloužit k uskladnění dřeva nebo např. k vaření povidel. Kolem objektu je z části vidět nízký plaňkový plot, který dotváří místo v krajině.</p> <p>V roce 1946 sušárnu u č. p. 32 zaměřil Z. Pospíšil, Jan Slaměník v měřítku 1:25.</p>	<p>Objekt již v současnosti neexistuje. Sušárna byla zbořena cca v 80. letech 20. stol. Obytný původní dům č. p. 32 také zanikl.</p> <p>Mezi nejohroženější objekty lidového stavitelství patří právě drobné hospodářské stavby, které již neplní svou funkci, a proto zanikají jako první. Dnes jejich hodnota stoupá, jestliže se objekt zachová a je-li splněn předpoklad funkčnosti. V případě tohoto objektu se tak nestalo. U sušárny je situace na jejich obnovu nebo zachování o něco málo lepší než je tomu u komor. Renesance sušení, zdravých potravin a využití místních surovin, zvláště, je-li podporována místními občany, zažívá postupný vzestup.</p> <p>Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:</p> <p>V obci Částkov pod vedením prof. Kuriala byla zaměřena také sušárna při č. p. 65. Ani jedna se do současnosti nedochovala. V obci se nenachází obdobné objekty, sušárny.</p> <p>V obci se podporuje zachování původních objektů lidové tvorby, jak již bylo zmíněno u hospodářských staveb – komor, organizují se setkání s místními občany, kde se střežící paměti a archivní materiál s předpokladem pro uchování obrazu vesnice a krajiny pro další generace. Vztah k památkám v této obci je živý zásluhou podpory obce.</p>

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Částkov knihovní vložka č. 90; notářský zápis č. j. NZ 561/78; notářský zápis č. j. NZ 665/86.

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1 - 156.
ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2622568711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0344-1/0344-1-002_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR028218280>.

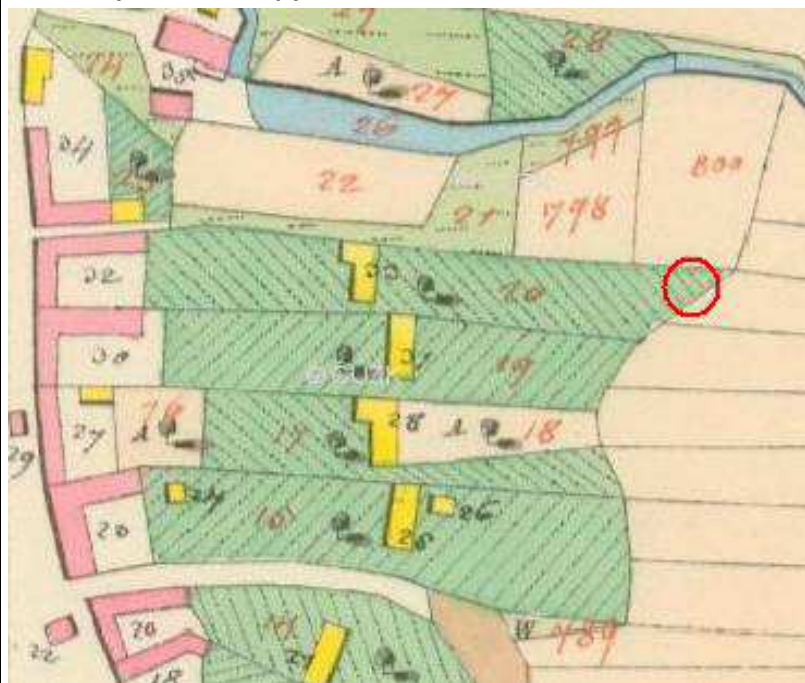
Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

- I:** zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče
- II:** zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)
- III:** zcela odstraněný, na původní stopě novostavba
- IV:** zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti
- V:** zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Částkov – sušárna ovoce u č. p. 65</p>		<p>Stupeň zachování objektu: V</p>
<p>Obec: Částkov</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: sušárna u domu č. p. 65 na st. parcele č. 93</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: na pomezí uherskohradištského Dolňácka a Luhačovického Zálesí</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: nemovitá kulturní památka</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru se značením budoucí stavby sušárny na pozemkové parcele č. 20, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Částkov, st. parcela č. 93, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru se značením budoucí stavby sušírny u domu č. p. 65 (st. parcela 32), rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Částkov stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

Sušárna Částkov u č. p. 65, zaměřovací akce r. 1946–48.

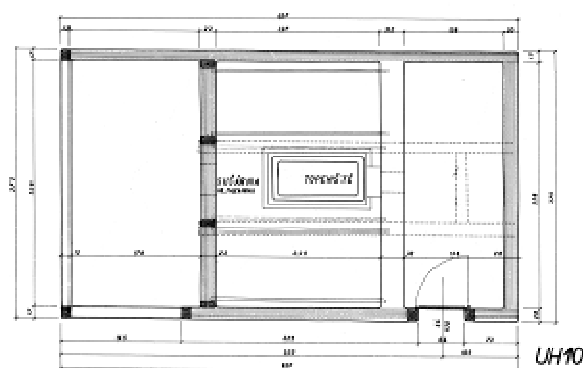
Stávající stav – fotografie

V současnosti již sušárna ovoce neexistuje.

Archivní podoba – situace, zaměření – náhledy

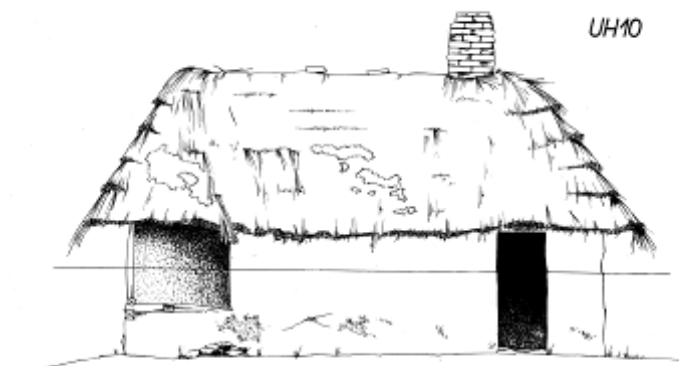

Průběžná číslo stavby	č. listu
100004-0200002 - DR. DR. BRD ČÁSTROV SOŠARNA, PŘÍBORYS 1:200	9

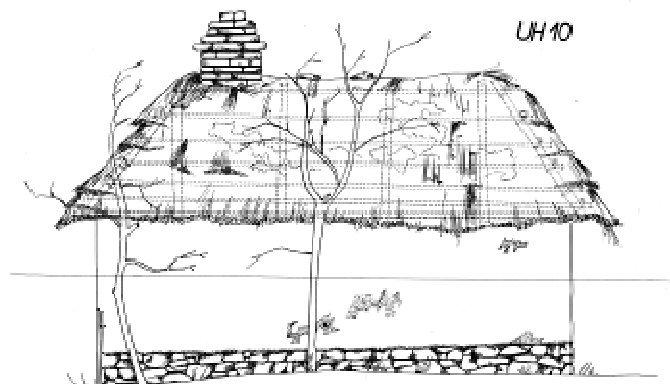

Průběžná číslo stavby	č. listu
100004-0200002 - DR. DR. BRD ČÁSTROV ČES. NEMÁLEN JAR SOŠARNA, PŘÍBORYS 1:25	2

Archivní podoba – zaměření – náhledy

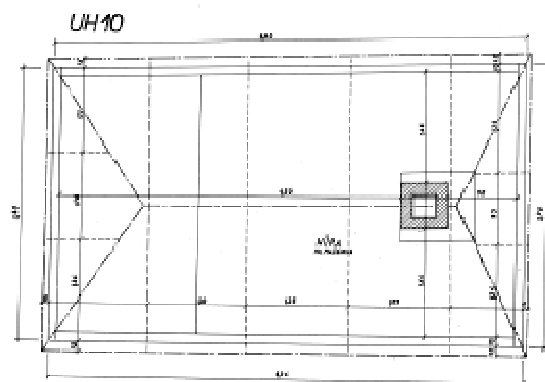

Průběžná číslo stavby	č. listu
100004-0200002 - DR. DR. BRD ČÁSTROV ČES. NEMÁLEN JAR SOŠARNA, PŘÍBORYS 1:25	5

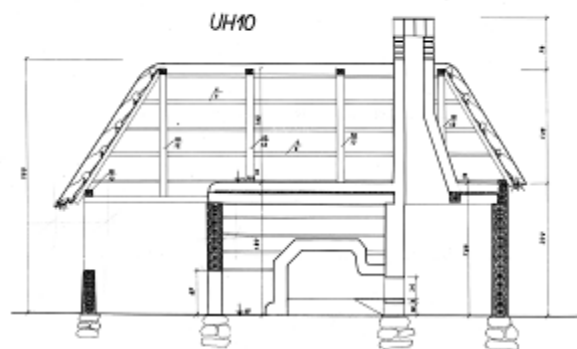

Průběžná číslo stavby	č. listu
100004-0200002 - DR. DR. BRD ČÁSTROV ČES. NEMÁLEN JAR SOŠARNA, PŘÍBORYS 1:25	6

Archivní podoba – zaměření – náhledy

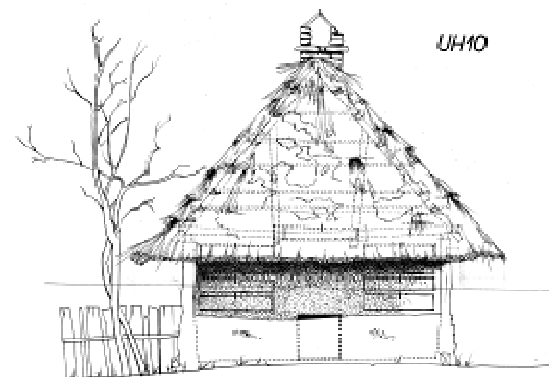

vyřadění podle stavu	č. stavby
RODINA SLOVÁKŮ BRN. UN. BRNO. ČÁSTROV Č.65. NECHÁLEK JAR. SOŠÁRNA, KRBY 1:25.	3

vyřadění podle stavu	č. stavby
RODINA SLOVÁKŮ BRN. UN. BRNO. ČÁSTROV Č.65. NECHÁLEK JAR. SOŠÁRNA 1:25.	4

Archivní podoba – zaměření – náhledy

vyřadění podle stavu	č. stavby
RODINA SLOVÁKŮ BRN. UN. BRNO. ČÁSTROV Č.65. NECHÁLEK JAR. SOŠÁRNA, KRBY 1:25.	7

vyřadění podle stavu	č. stavby
RODINA SLOVÁKŮ BRN. UN. BRNO. ČÁSTROV Č.65. NECHÁLEK JAR. SOŠÁRNA, KRBY 1:25.	8

Přílohy:

1. Obec Čáslav	2. Druh Uh. Bramborák	3. Kód Jihomoravský	4. Inv. číslo 3287
		5. Název (zastřešená památka): moulinář N. S. 62	6. Osobnost předmět: Jaroslav Machálek
6. Druh (zastřešená) kulturní památka: rodinný (čtyř): 03 ulice (zámeček), poz. místní úst. č. parcely st.: 73 at.		7. Vlastník (osoba, práv. osoba): Jaroslav Machálek	
8. Popis památky (části ochranné, měřítko, počet i půd. výtahy): Přízemní zamočtatelná dřevěná budova s roubením v kosočtverc a obilnicí, střecha sedlová, krytá trámkou s obilnicími štíty. Předmět štít nesev dělné trámy, osazených do roubení podlahy, která vysekuje pod střechou otevřený osápalový prostor před vlastním mřížovým schůdkem (hlavně boží). Na schůdku prostor tepelně, přístupný a boží dřevěná. Material: dřeva; křemík; falcovka.			
10. Číslo, výhled a umístění vzhledem sešlátek 19. století		11. Měřítko a měřítko --	

12. Historické a kulturní podmínky vzniku památky, ochranné podmínky Okolní lidová architektura 19. století	15. Odkaz na literaturu: viz stránka přílohy
13. Druh zachování památky a příp. další opatření: stavební a údržbový, je třeba provést údržbu omítek	16. Odkaz na fotografickou dokumentaci: identifikační-objekt: 2003, 2003. viz stránka přílohy
14. Údržba i další opatření (příp. další opatření):	17. Odkaz na měřičku a jiné dokumenty: E 1 3287 viz stránka přílohy
18. Poznámky, údaje o stavu a doplňky:	19. Evoluční list (část, datum, podpis): K. Poláček - 1983 M. J. J. J. J. - únor 1996 <i>[Signature]</i>
20. Záznam doplňkových měřítk	

Evidenční list nemovité kulturní památky, NPÚ Kroměříž.

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta

Na císařském otisku mapy stabilního katastru a indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1828 se na pozemkové parcele č. 20 ještě objekt sušírny nenacházel. Objekt byl postaven v pozdějších letech na konci pozemkové parcely, na st. parcele č. 93. Z knihovni vložky č. 89 existenci sušírny dokládá vklad ze dne 30. října 1858. Poslední zmínka o existenci sušírny na st. 93 je doložena notářským zápisem ze dne 27. 7. 1965.

Materiálem použitým na stěny sušírny bylo dřevo, které bylo omazané hlínou pro tepelnou izolaci, dáno tzv. „do kožucha“, ostatní materiál kámen a střecha valbová, došková. Stěny sušírny byly opatřeny vápennou ličkou.

Fotografická dokumentace ukazuje typ středně velké sušárny ovoce obdélného půdorysu s jedním vstupem, který vedl k topeništi. Komora, kde se manipulovalo s „lésami“ – proutěné desky, na nichž se kladlo ovoce k sušení, byla polouzavřená. Na archivní fotografii před sušárnou je vidět většinou „lésa“, která se do sušící komory zasouvá. Odvod kouře z topeniště do komínu na střeše svědčí o novějším typu sušírny, o vyvinutější formu. Kolem objektu je z části vidět nízký plaňkový plot, který dotváří místo v krajině.

Sušírny patřily k běžným hospodářským stavbám v této oblasti. Byly nutností pro potřeby zpracování ovoce – nejčastěji jablka, hrušky a trnky (švestky), které byly hojně užívány do pokrmů, ale také byly sušírny místem setkávání, besedování, odpočinku, když se topilo, neboť oheň nesměl vyhasnout. *„V sušírni bylo dycky nejlepší a zajímavé, jak sa tam sešli ti dědáci všelijací a ti co sušili, přišli a nekeří přišli enem tak na návštevu a vykládali si. Tož tak ze života, kolik kdo namlátil, žážitky, o vseckých sa vykládalo, tož to bylo zajímavé“.* (Vojtěch Rak z Vlachovic).

V roce 1946 sušírnu u č. p. 65 zaměřil V. Lechner v měřítku 1:25.

Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta

Objekt na katastru nemovitostí dle mapy z roku 2013 je veden jako nemovitá kulturní památka. V současnosti již objekt neexistuje. Sušírna byla zbořena cca koncem 70. – 80. let 20. stol., nyní je zde volná plocha.

Mezi nejhroženější objekty lidového stavitelství patří právě drobné hospodářské stavby, které již neplní svou funkci, a proto zanikají jako první. Dnes jejich hodnota stoupá, jestliže se objekt zachová a je-li splněn předpoklad funkčnosti. V případě tohoto objektu se tak nestalo. U sušírny je situace na jejich obnovu nebo zachování o něco málo lepší než je tomu u komor. Renesance sušení, zdravých potravin a využití místních surovin, zvláště, je-li podporována místními občany, zažívá postupný vzestup.

Architektonické lidové tvarosloví, detail a barevnost i u hospodářských staveb drobného měřítka, proporčně vyvážené stavby nám ukazují cit, míru vkusu a funkčnost. Tyto hodnoty zde nebyly zachovány. Tyto ztráty v oblasti kulturních památek ukazují na nedoceněný vztah k nim.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

V obci Částkov pod vedením prof. Kuriala byla zaměřena také sušírna při č. p. 32. Ani jedna se do současnosti nedochovala. Zanikly brzy po jejich zaměření.

V obci se nenachází obdobné objekty, sušírny. Obdobný typ sušárny ovoce můžeme vidět v obci Drslavice u č. p. 24.

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Částkov knihovní vložka č. 89; notářský zápis č. j. NZ 321/65.

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156. ISBN 978-80-214-4252-8.

CHMELA, Tomáš a kol. *Vlachovice: průsečíky kulturního dědictví obce*. Vlachovice: Obec Vlachovice, 2012. 166 s. ISBN 978-80-260-2693-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2622646711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0344-1/0344-1-002_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR028218280>.

N.p.ú. – ú.o.p. Kroměříž - evidenční list nemovité kulturní památky.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

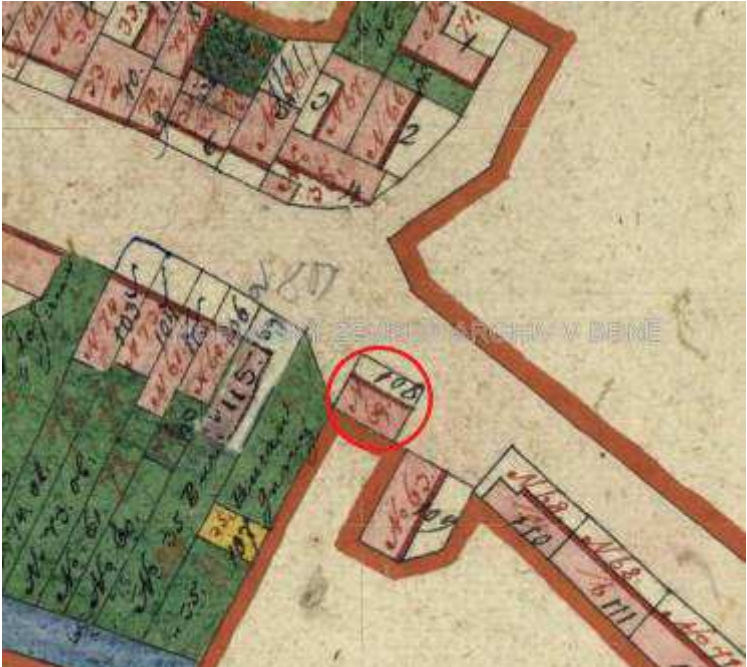
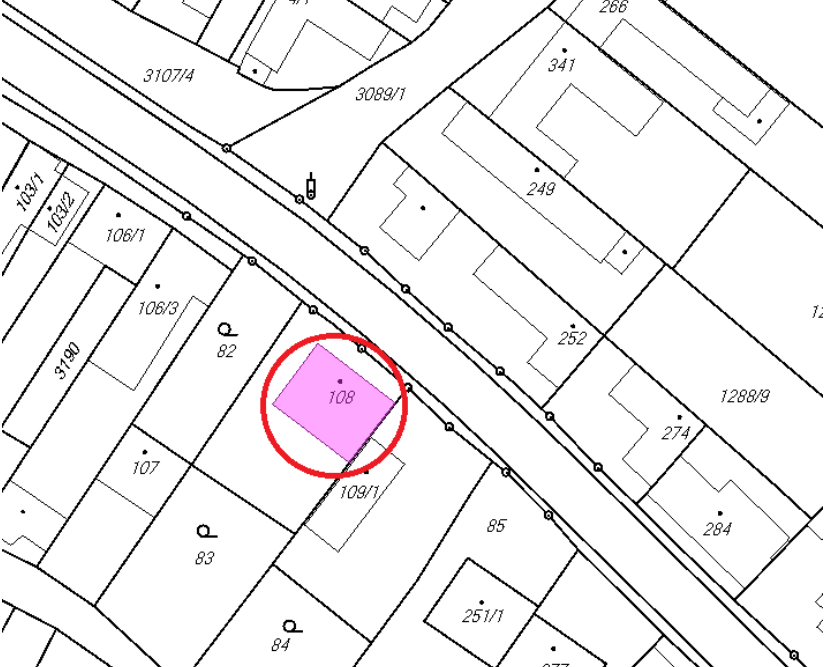
I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

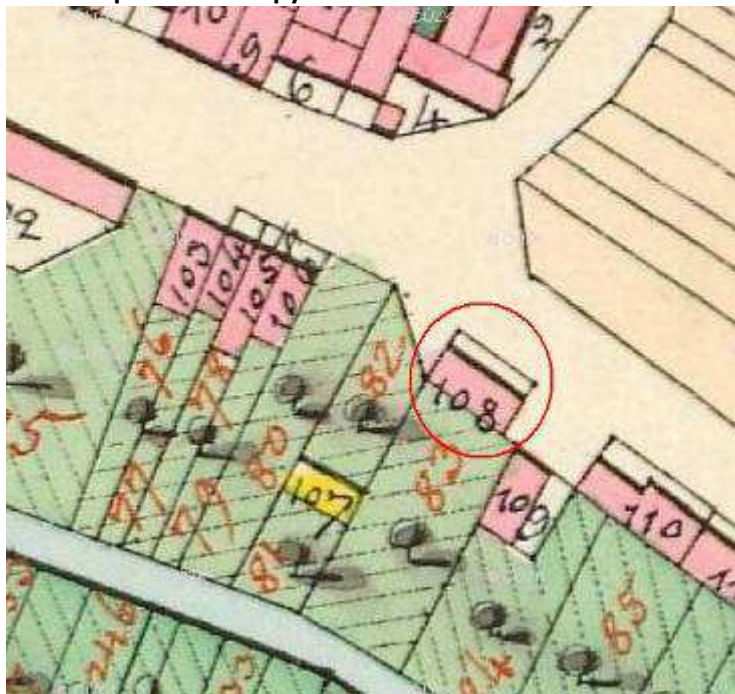
III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

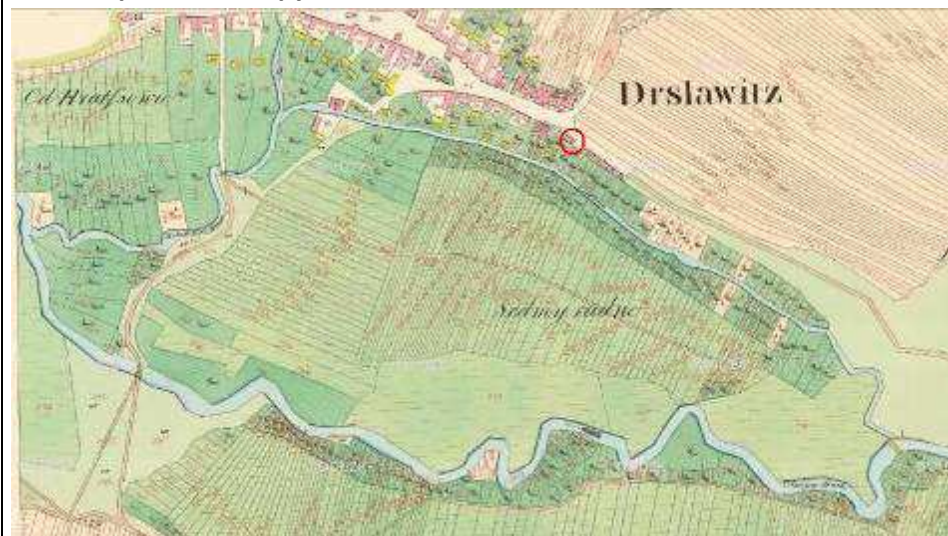
<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Drslavice – obytný dům č. p. 69</p>		<p>Stupeň zachování objektu: IV</p>
<p>Obec: Drslavice</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: dům č. p. 69 na st. parcele č. 108</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: uherskobrodské Dolňácko</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: nemovitá kulturní památka</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 108, rok 1827.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Drslavice, č. p. 69, st. 108, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, č. p. 69, st. 108, rok 1827.

Archivní podoba – mapy

Mapa Drslavice stabilního katastru, mapováno r. 1827.

Archivní podoba – fotografie

Obytný dům č. p. 69, foto J. Pešek r. 1967.

Nosná trámová konstrukce vystupující nad násyp v šířce asi 65 cm. Na hlavních trámech jsou zapuštěny krokve. Obytný dům č. p. 69. Foto J. Pešek, r. 1967.

Archivní podoba – fotografie

Dvůr domu č. p. 69, foto Jan Popelka, r. 1953.

Dvůr domu č. p. 69, zaměřovací akce r. 1946–48.

Archivní podoba – fotografie

Ukázka povazování doškové střechy. Horní z řady na snímku je „obyčejný došek“, spodní, která je poslední okapovou řadou tvoří „hlavičáky“. Došky jsou upevňovány na lipové „líse“. Foto J. Pešek, r. 1967.

Část kuchyně se sporákem. Původně černá kuchyně předělaná. Obytný dům č. p. 69. Autor foto J. Pešek, r. 1967.

Archivní podoba – fotografie

Část jízdby se zůstávající pecí (kachlová kamna zbořena). Vlevo dveře do síně. Strop včetně trámů natřený vápnem. Obytný dům č. p. 69. Autor foto J. Pešek, r. 1967.

Část kuchyně se sporákem. Obytný dům č. p. 69. Zaměřovací akce r. 1946–48.

Archivní podoba – fotografie

Obytný dům č. p. 69. Zaměřovací akce r. 1946–48.

Archivní podoba – fotografie

Obytný dům č. p. 69. Zaměřovací akce r. 1946–48.

Obytný dům č. p. 69. Zaměřovací akce r. 1946–48.

Archivní podoba – kresba

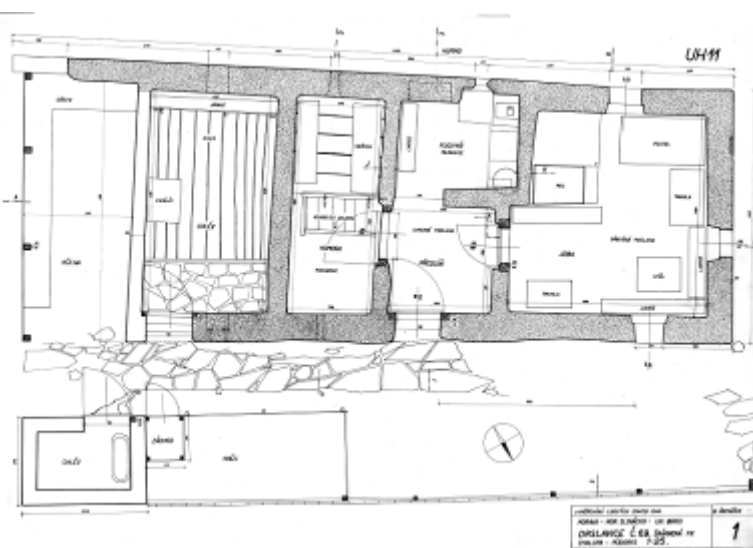
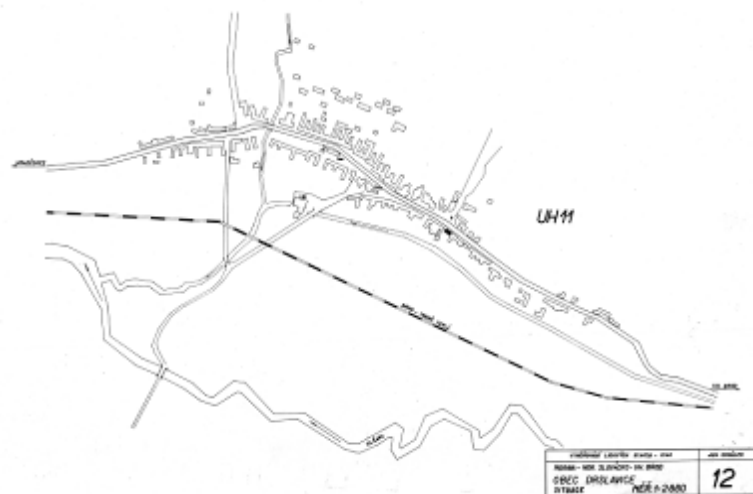
Obytný dům č. p. 69, kresba J. Beneš, r. 1949.

Stávající stav – fotografie

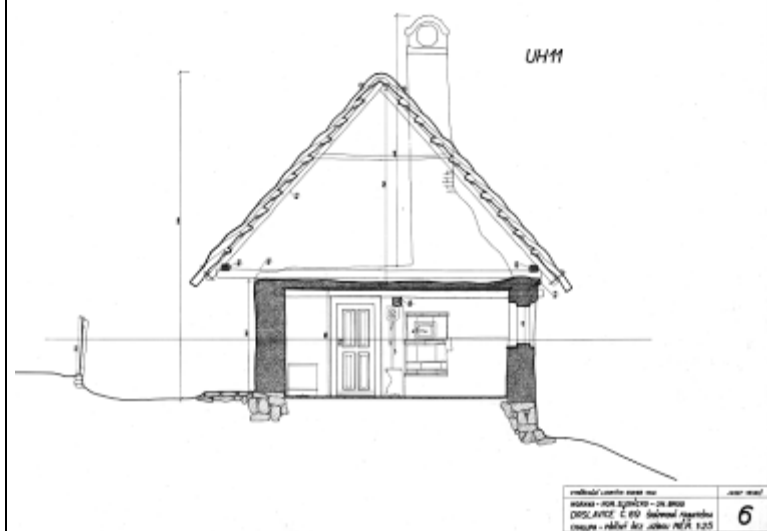
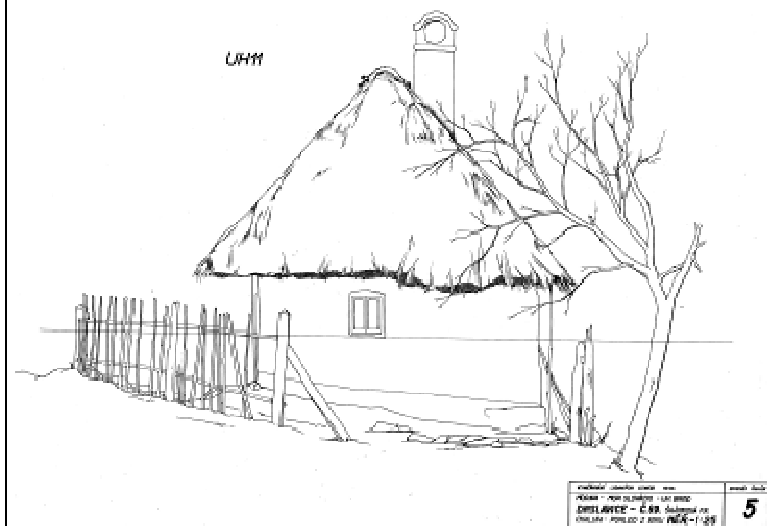

Foto – současný stav, pohled na č. p. 69, r. 2010. Foto A. Korčáková.

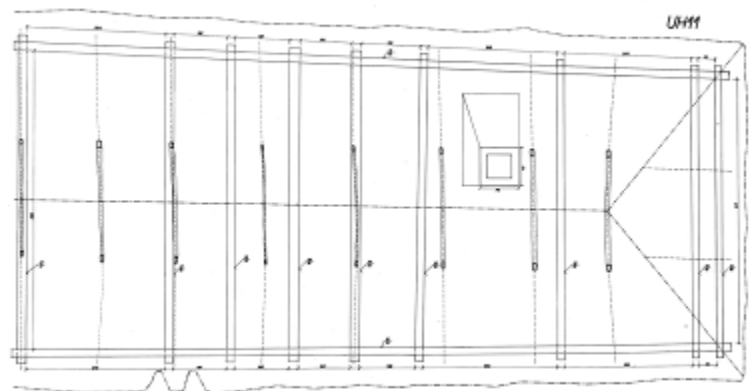
Archivní podoba – situace, zaměření – náhledy

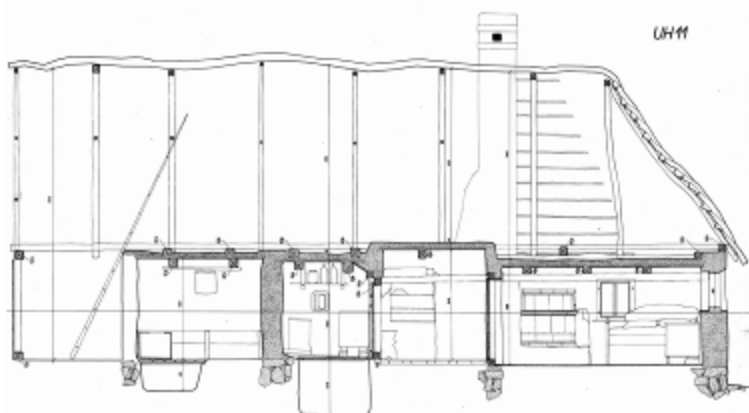
Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – zaměření – náhledy

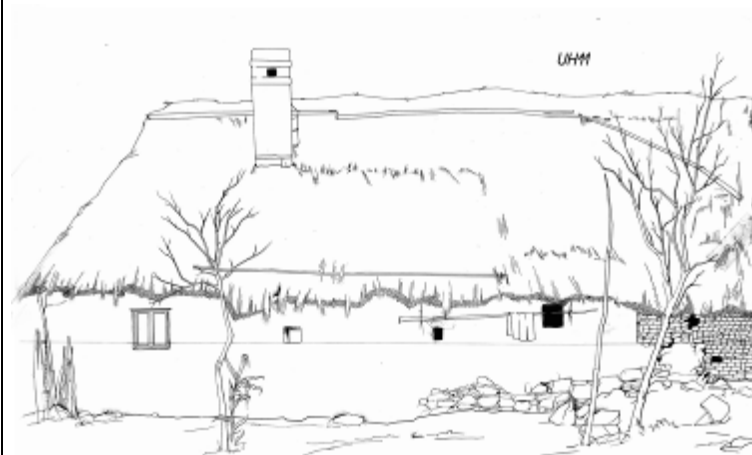

Název stavby: ... Měřítko: 1:50 Datum: ... Číslo: 2	2
--	---

Název stavby: ... Měřítko: 1:50 Datum: ... Číslo: 7	7
--	---

Archivní podoba – zaměření – náhledy

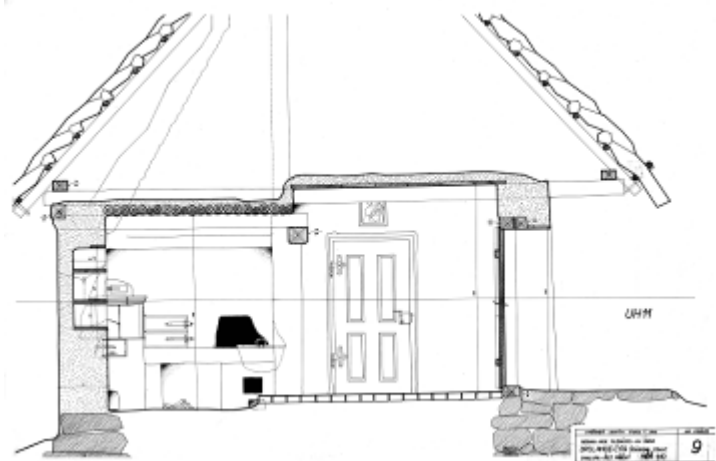
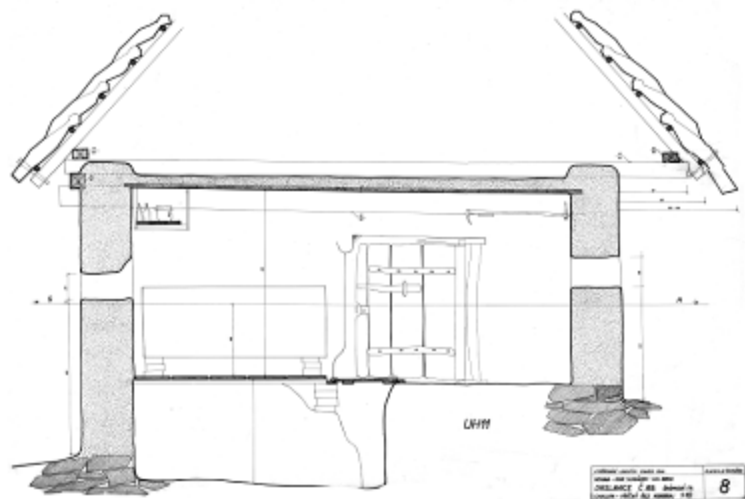

Název stavby: ... Měřítko: 1:50 Datum: ... Číslo: 4	4
--	---

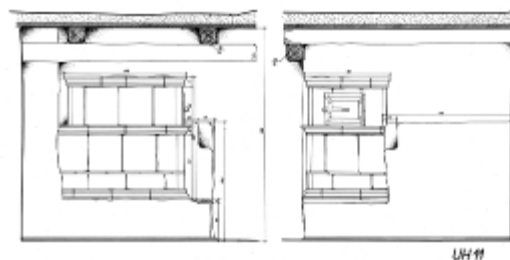

Název stavby: ... Měřítko: 1:50 Datum: ... Číslo: 3	3
--	---

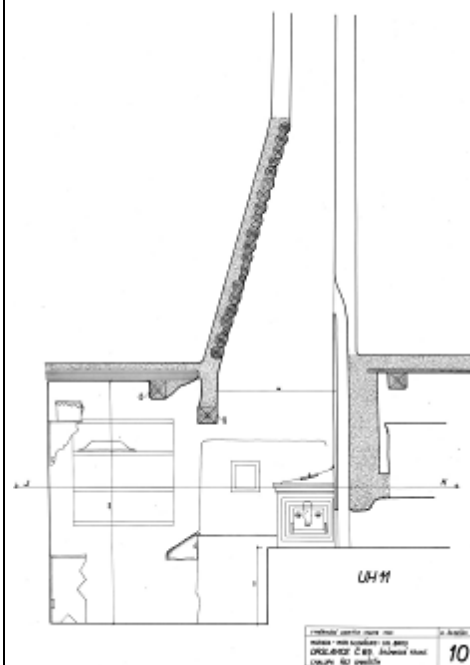
Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – zaměření – náhledy

UHM	11
-----	----

Přílohy:

1. Obec: Drahačovice	2. Okres: Uh. Hradiště	Hodnota: 	Číslo památky: 3293
EVIDENČNÍ LIST NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY		NPÚ Kroměříž	
	3. Název kulturní památky: dům z r. 169	2. Ochranná zóna:	
	5. IČO a název umístění památky: číslo území: okres Znojmo, parcela číslo 146, 6. parcely v. j.: 1,00 st.	4. Místní úřad, který spravuje: Štánek Karel a Františka	
9. Plocha památky včetně ochranné, ochranné, popl. i jiné výtvarky:			
<p>Obytňá dům smáčebatě stojící, s nepálených cihel, ocelových a obilných, s valbovou střechou a deškovou křytinou. Dveře sítě i tvarové pískání, dům je tvořen dřevěnou, kamennou, mírně a obilně, jistě s jasně trnovým nástropem, podlahu hluboká. Malé segmentové okna jsou dřevěná. Nad střechou vyčnívá široký měděnatý krov.</p> <p><u>Materiál</u>: nepálená, dřevěná křytina i dešek.</p>			
10. Časové období a data vzniku: 19. století		11. Památkové číslo záznamu: -	

12. poznámky

12. Zhotovení a kulturní památky význam památky, zvláštní význam: stavení z 19. století, doklad lidové stavebního umění	13. Odkaz na literaturu: viz sbírka příloh
14. Stav zachování památky a plo. návrh opatření: stavební stav špatný, střecha nad střechou stouhána, křytina dešková, a dům je vyloučen střechou, vyčnívá malá dešková křytina	15. Odkaz na fotografickou dokumentaci: obst. záznam - ang. č. 10000, viz sbírka příloh
16. Další i související památky v plo. návrh opatření:	17. Odkaz na měřičku a jiné dokumenty: E 1 3293 viz sbírka příloh
18. Poznámka, úprava a jiné údaje:	18. Datum listu zpracování (měřička, datum podání): Kroměříž - 1963 M. Růžička - 1992 <i>Růžička</i>
19. Datum doplnění listu:	

Evidenční list nemovité kulturní památky, NPÚ Kroměříž.

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta

Na císařském otisku mapy stabilního katastru, indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1827 je objekt z nespalného materiálu obrácen okapově do uliční zástavby. Ostatní obytné domy v obci byly orientované jak okapově, tak štítově do uliční zástavby. Převážná většina obytných domů v obci byla z nespalného materiálu.

Materiálem použitým na stěny zaměřeného objektu byla hlína, cihly na podlahu v předsíni, ostatním materiálem bylo dřevo na konstrukci hambalkového krovu, stropy; kámen na zápraží domu a vstupu do hospodářského prostoru a slaměné došky na valbovou střechu. Objekt měl tříprostorovou dispozici komorového typu s připojeným chlévem a kůlnou. Toto rozdělení domu je typické pro Uherskobrodsko. Původně malá usedlost na obdélném půdorysu si zachovala dispozici i formu až do jeho zboření. (To dokládá evidenční list nemovité kulturní památky a fotografická dokumentace).

Poslední zmínka o existenci domu č. p. 69 na st. 108 je doložena kupní smlouvou ze dne 27. 11. 1968. Zde manželé Šrámkovi jako prodávající v bodě II smlouvy shodně prohlašují, že domek č. p. 69 v Drslavicích je určen k celkové přestavbě a že jsou nyní jen použitelné základy, na kterých bude provedena přestavba a rekonstrukce domu.

Fotografická dokumentace dokládá kvalitu estetickou jak z vnějšku stavby - měkkost hliněných stěn obílené vápennou ličkou a barevnou podrovnávkou, tak vzhled stavby uvnitř, kdy stěny i trámy v obytných prostorech jsou bíleny vápnem. Okolní ovocné dřeviny spolu s plaňkovým plotem dotváří tehdejší kolorit venkova. Hodnota objektu byla nejen v jeho estetických kvalitách a typickou charakteristikou stavitelství na Uherskobrodsku, ale také se zvyšovala jeho funkčností a využitím všech prostor.

Zaměřili Jan Chválek, Blahoslav Řezníček, Zdeněk Řihák a Josef Veselý v měřítku 1:2880, 1:25, 1:10 v roce 1946.

Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta

Dle geometrického plánu (GP) ze dne 28. 1. 1970 byl dům postaven zcela nový, bez návaznosti na dům původní. Nešlo tedy o přestavbu či rekonstrukci, ale o nově postavený obytný dům. O tom svědčí i přiložená fotodokumentace stávajícího stavu. Původní výměra st. 108 dle GP byla 150 m². Nový stav je 448 m². Nový dům svým tvarovým a objemovým řešením nijak nerespektuje své okolí ani historii místa. V uliční řadové zástavbě je spíše rušivým elementem, samostatně stojícím solitérem.

Obytné domy zanikaly, přestavovaly se či stavěly zcela nově, tak jak je to i u tohoto objektu, zejména z důvodu nového způsobu bydlení, zvyšujících se nároků na bydlení apod. Z kupní smlouvy taktéž vyplývá špatný stavebně-technický stav domu a jeho nutná rekonstrukce.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

V obci Drslavice je zachováno několik objektů původního tradičního stavitelství. Na příkladech uvádím:

– obytný dům č. p. 21, u kterého je zároveň na konci zahrady sušárna (viz katalogová karta Drslavice – sušárna ovoce u č. p. 24) a komora u č. p. 21,

– dům č. p. 75, který je v současnosti neobydlen.

Z dalších objektů jsou to např. č. p. 80, 14, 44 atd. V obci jsou zachovalé hospodářské stavení – stodoly. Hodně objektů je již ve zchátralém stavu, i přes to si částečně obec zachovává svůj charakter.

Více o objektech v Drslavicích v publikaci *Lidové stavby známe neznámé*, část Uherskohradištsko.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Obytný dům č. p. 21, foto A. Korčáková, r. 2010.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Dům č. p. 75 a detail vstupních dveří u č. p. 75, foto A. Korčáková, r. 2010.

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Drslavice knihovní vložka č. 1298; kupní smlouva č. reg. 1192/68.

Archiv Slovákckého muzea v Uherském Hradišti – archivní fotografie J. Pešek, r. 1967. (Inventární číslo 8301 obytný dům č. p. 69, 8303 nosná trámová konstrukce, 8304 ukázka povazování doškové střechy, 8305 část jizby, 8306 část kuchyně se sporákem).

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě – archivní fotografie Jan Popelka, r. 1953. (Inventární číslo 471-85 dvůr domu č. p. 69).

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě – archivní kresba J. Beneš, r. 1949. (Inventární číslo 273-86 obytný dům č. p. 69).

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Drslavice* [online]. [Edice Katastrální mapa Drslavice 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=295240742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0584-1/0584-1-004_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR051118270>.

N.p.ú. – ú.o.p. Kroměříž - evidenční list nemovité kulturní památky.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

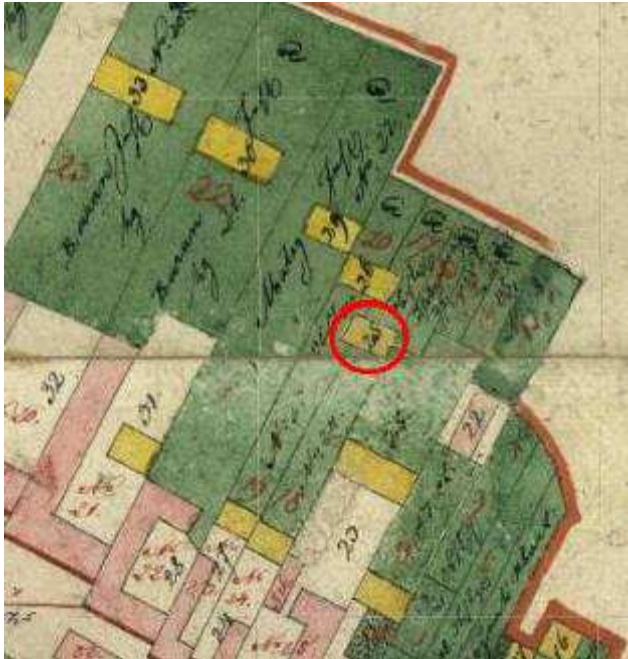
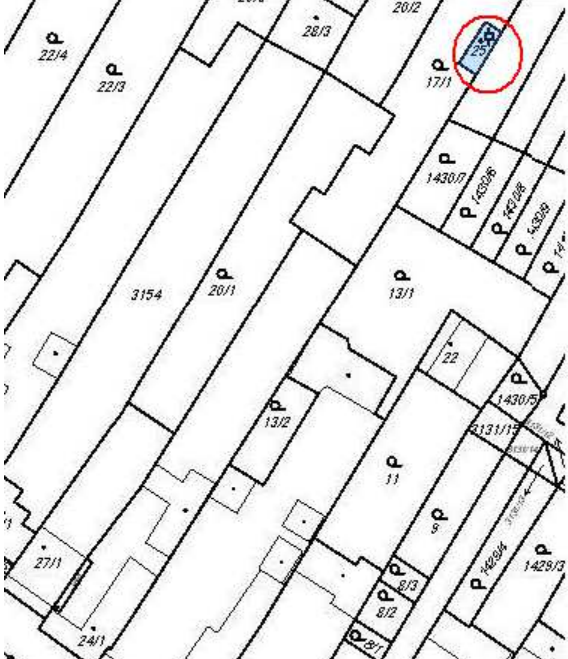
I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

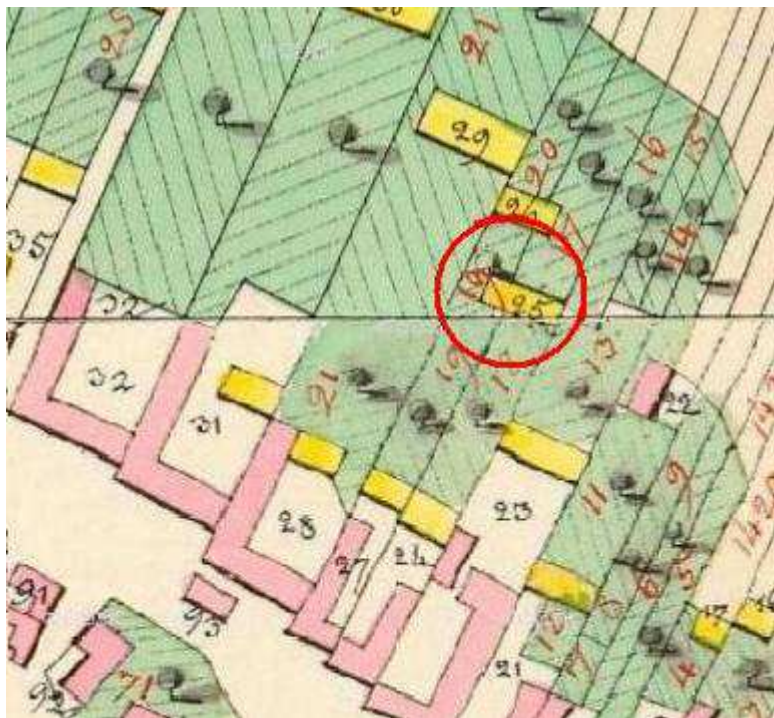
III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

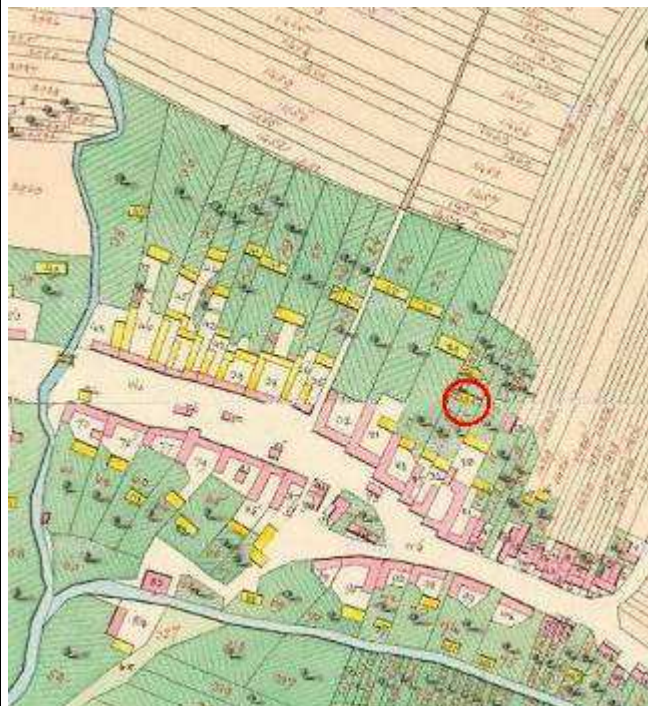
<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Drslavice – sušárna ovoce u č. p. 24</p>		<p>Stupeň zachování objektu: I</p>
<p>Obec: Drslavice</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: sušárna u domu č. p. 24 na st. parcele č. 25</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: uherskobrodské Dolňácko</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: nemovitá kulturní památka</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 25, rok 1827.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Drslavice, č. p. 24, st. 25, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, č. p. 24, st. 25, rok 1827.

Archivní podoba – mapy

Mapa Drslavice stabilního katastru, mapováno r. 1827.

Archivní podoba – fotografie

Sušírna Drslavice u č. p. 24, foto J. Pešek, r. 1967.

Stávající stav – fotografie

Sušírna Drslavice u č. p. 24, foto A. Korčáková, r. 2010.

Stávající stav – fotografie

Sušárna Drslavice u č. p. 24, nahoře pohled na polootevřenou komoru (neboli tzv. předsíň, vyjdanek) a vysouvací lésy. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Stávající stav – fotografie

Sušárna Drslavice u č. p. 24, vlevo pohled na síňku s ohništěm, vpravo nahoře pohled na sedlovou střechu s pálenou krytinou a komínem, vpravo dole pohled na vyústění do komína. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Přílohy:

1. Obec: Orlašovice	2. Místní úřad: Úheřetice	3. Nomen 	4. Inventar 	5. Vzdání
EVIDENČNÍ LIST NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY		3. Kód: Národnostněj	4. Poř. číslo: 3299	
		6. Město (zeměpisná památka): našimka, ovocce	7. Ochranná zóna:	
8. Město (architektonická památka): číslo: 24 úloha (stavění), popř. město (st. l. parcely a):		9. Vlastník (společnost, zemědělská družstva): Česká družstva		
10. Popis památky (veřejně dostupných, veřejných, popř. i lidí v obci): <p>Přízemní dřevěná stavba s šikmou sedlovou střechou ze tří štětů. Uprostřed je výhledový prostor na severní straně a předsíň a schodiště na sousovně předsíň. Ze jihu je druhá strana se třemi štěty a odbočující křídlo, na druhé straně je otevřená předsíň a dřevěná okna, podlaha dřevěná konstrukcí střešky. Předsíň je otevřená na dvou stranách, na úrovni jí sestává ze dvou stran a odbočující křídlo pod štítem. Málo měřítko je hluboké, omezené a odbočující. Novou sedlovou střešku kryjí původní dřevěné tráhy.</p> <p>Materialy: j. hlína, masivní, dřevěná; krytina: původní dřevěná tráhy.</p>				
11. Datum, období a období stavby: konec 18. století		12. Památková hodnota stavby: --		

02-1020

13. Stav zachování památky a její stavby (stať): stavba předstává je samostatný stavební typ se zajímavým řešením hmoty (otevřená předsíň na okraji) a v ústřední tradiční konstrukce (s výhledovou střeškou)	14. Odkaz na literaturu:
15. Stav zachování památky a její stavby (stať): stavba je udržována v dobrém stavu a v provozu, střecha sedlová tráva a trojúhelníková předsíň štítů však neodpovídá tradičnímu způsobu provedení; při event. úpravách je třeba srovnat provedení na valbové a krytině na dřevěné tráhy čís. 1986, vydávající: oprava viz příloha příloha	16. Odkaz na fotografické dokumentaci: LČM, archivace, číslo 65408
17. Stav zachování památky a její stavby (stať): stavba, typově vyčnívá ze země, je však důležitá jako stavba udržet v stavu v přírodě	18. Odkaz na měřičku a jiné dokumentaci: E1 3299 viz příloha příloha
19. Stav zachování památky a její stavby (stať):	20. Evidenční list (převzatí číslo, datum, podpis): č. Vydání - 7.11.1988 <i>[Signature]</i>
21. Datum doplňkových listů:	

Evidenční list nemovité kulturní památky, NPÚ Kroměříž.

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta

Z císařského otisku mapy stabilního katastru a indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1827 na stavební parcele č. 25 je vidět objekt sušárny ze spalného materiálu – dřeva. Toto neodpovídá současnosti. Z dalších pozdějších let mapování nevyplývá, zda došlo ke změně materiálu. Současný vlastník pan František Šrámek nemá doloženo, že by objekt sušárny byl někdy dřevěné konstrukce, jak vyplývá z mapové dokumentace sušárny. Ostatní objekty sušíren dle mapování z roku 1827 v obci Drslavice dokládají srubovou konstrukci sušíren v této oblasti.

Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta

Fotografická dokumentace ukazuje typ středně velké sušárny na ovoce obdélného půdorysu s jedním vstupem, který vede k topeništi. Materiálem na stěny sušárny je hlína. Komora (přesíň), kde se manipuluje s „lésami“ – proutěné desky, na nichž se klade ovoce k sušení, je polouzavřená. Na fotografiích je vidět větší „lésa“, která se do sušícího prostoru zasouvá. Odvod kouře z topeniště do komínu na střeše svědčí o novějším typu sušárny, o vyvinutější formu. Stěny objektu jsou natřeny vápnem a opatřeny modrou podrovnávkou. Popis objektu odpovídá popisu na evidenční kartě. Okolí kolem objektu zachovává tradiční ráz krajiny – je umístěn v ovocném sadu na konci parcely. Nově je v blízkosti objektu vysazena vinná réva dokreslující prostředí, dále pak malby na stěně komory se zobrazením dívky a chlapce v kroji.

Sušárna u č. p. 24 je živým dokladem, kde se pojí funkčnost, estetika, tradiční ráz stavby. Sušárna se každoročně využívá k jejímu původnímu účelu, kterým je sušení ovoce z místních surovin a její majitel má zájem na zachování nemovité kulturní památky. Udržuje se zde také společenský duch – tzn. schází se zde lidé při sušení ovoce, debatují. (Tak jak to bylo vždy po generace zakořeněno). Tento fakt samozřejmě podporuje soudržnost a propojuje lidi z obce a lidi, kteří se o problematiku sušíren zajímají. Objekt byl otevřen pro veřejnost v rámci projektu *Rok lidové architektury 2013*. Tímto se zvýšilo obecné povědomí veřejnosti o památce.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

V obci se nachází tyto typově obdobné objekty:

– sušárna u č. p. 21 – umístěna v humně, neudržovaná a nefunkční, ale díky tomu v autentickém stavu,

– sušárna u č. p. 78, která je sice již částečně zmodernizovaná, ale funkčně slouží.

V současnosti zachované sušárny na ovoce jsou v obci zděné.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Sušírna u č. p. 21, (vlastník Dagmar Šašínková), foto A. Korčáková, r. 2011.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Sušírna u č. p. 78 (vlastník Stanislav Orlovský), foto A. Korčáková, r. 2011.

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Slováckého muzea v Uherském Hradišti – archivní fotografie sušírny, J. Pešek, r. 1967. (Inventární číslo 9942).

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Drslavice* [online]. [Edice Katastrální mapa Drslavice 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=295124742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0584-1/0584-1-002_index.html

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0584-1/0584-1-004_index.html

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR051118270>.

N.p.ú. – ú.o.p. Kroměříž - evidenční list nemovité kulturní památky.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

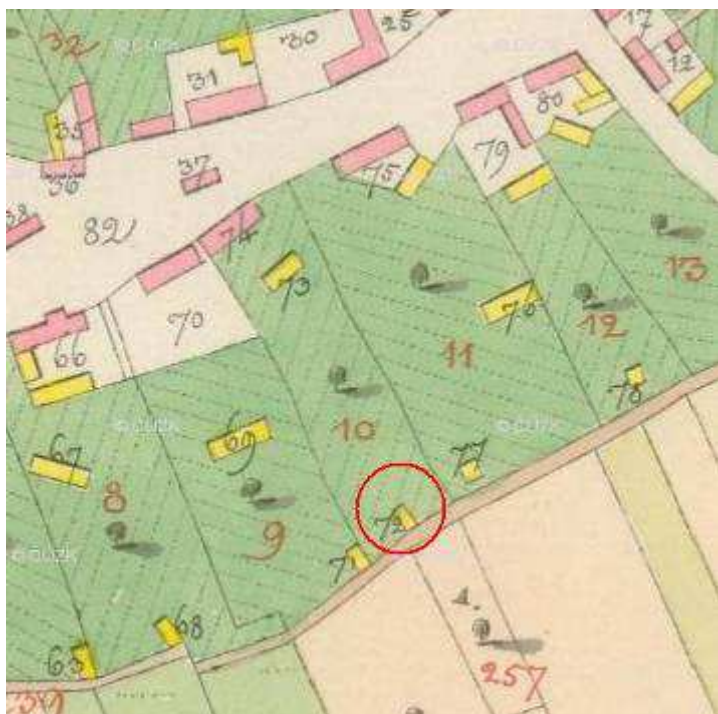
III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Kelníky – sušárna ovoce u č. p. 4</p>		<p>Stupeň zachování objektu: V</p>
<p>Obec: Kelníky</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: sušárna u domu č. p. 4 na st. parcele č. 72</p>	<p>Okres: Zlín Oblast dle etnografického členění: Luhačovické Zálesí</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: nemovitá kulturní památka</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 72, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Kelníky, st. 72, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, st. 72, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Kelníky stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

Sušárna u č. p 4 s doškovou střechou. Foto Jančář, r. 1959.

Archivní podoba – fotografie

Foto – Antonín Václavík s J. Jančou u sušárny při č. p. 4, 4. 12. 1959.

Archivní podoba – fotografie

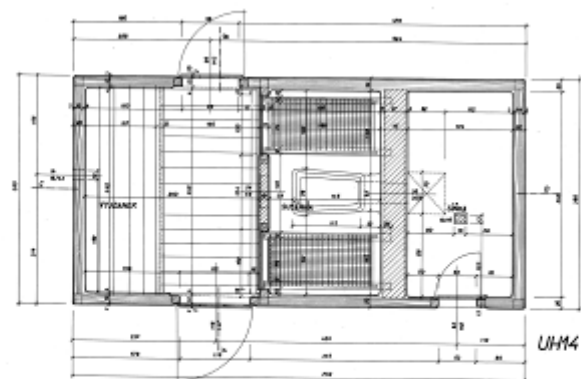
Sušírna u č. p. 4 – zaměřovací akce, r. 1946–48.

Stávající stav – fotografie

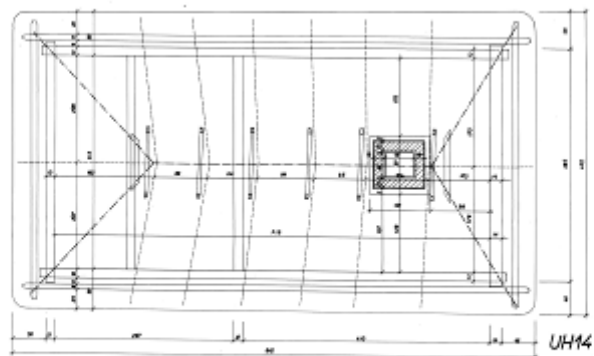

Foto – současný stav – místo původní sušírny u č. p. 4, Foto A. Korčáková, r. 2010.

Archivní podoba – zaměření – náhledy

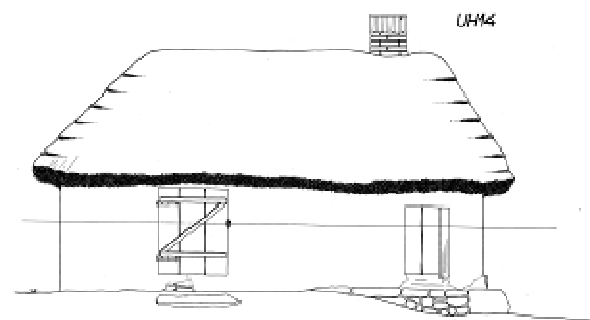

projektant/autor staveb: PRÁŠKA - INŽEN. STAVBAŘI KOLÁŘSKÝ Č. 4. JANDA AN PRAHA 48 H. 7. 25.	číslo staveb: 1.
---	---------------------

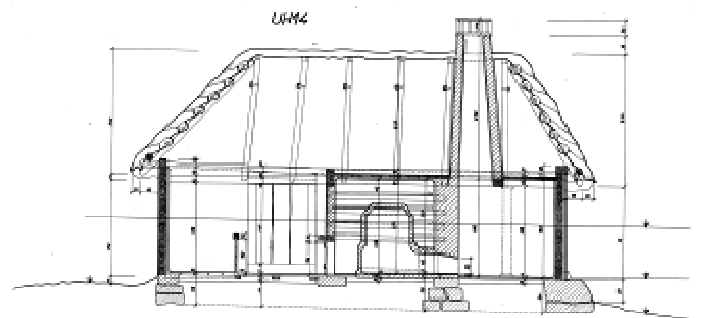

projektant/autor staveb: PRÁŠKA - INŽEN. STAVBAŘI KOLÁŘSKÝ Č. 4. JANDA AN PRAHA	číslo staveb: 2.
--	---------------------

Archivní podoba – zaměření – náhledy

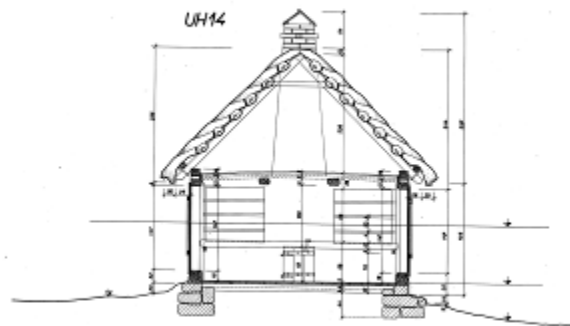
projektant/autor staveb: PRÁŠKA - INŽEN. STAVBAŘI KOLÁŘSKÝ Č. 4. JANDA AN PRAHA 48 H. 7. 25.	číslo staveb: 5.
---	---------------------

projektant/autor staveb: PRÁŠKA - INŽEN. STAVBAŘI KOLÁŘSKÝ Č. 4. JANDA AN PRAHA	číslo staveb: 4.
--	---------------------

Archivní podoba – zaměření – náhledy

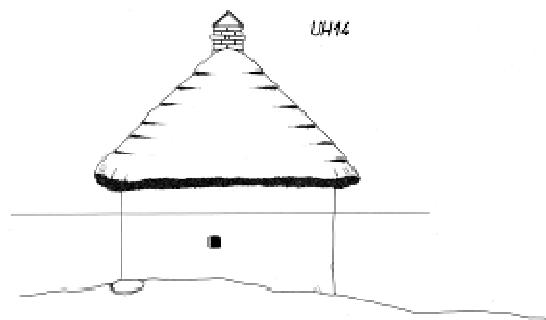

vypracoval/ zpracoval: MAREK ŠTĚPÁNEK KOLÁŘSKÝ Č. 4. JAROSLAV ŠTĚPÁNEK PRŮVAZ J. N. 1:25	list číslo 3.
--	-------------------------

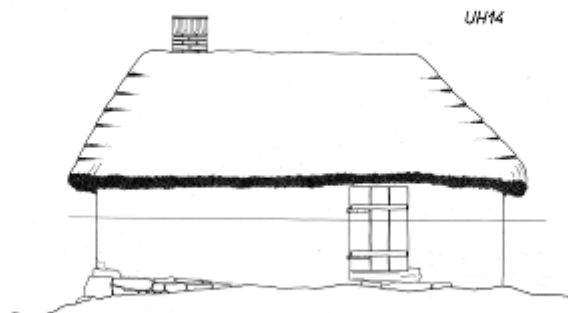

vypracoval/ zpracoval: MAREK ŠTĚPÁNEK KOLÁŘSKÝ Č. 4. JAROSLAV ŠTĚPÁNEK PRŮVAZ J. N. 1:25	list číslo 7.
--	-------------------------

Archivní podoba – zaměření – náhledy

vypracoval/ zpracoval: MAREK ŠTĚPÁNEK KOLÁŘSKÝ Č. 4. JAROSLAV ŠTĚPÁNEK PRŮVAZ J. N. 1:25	list číslo 6.
--	-------------------------

vypracoval/ zpracoval: MAREK ŠTĚPÁNEK KOLÁŘSKÝ Č. 4. JAROSLAV ŠTĚPÁNEK PRŮVAZ J. N. 1:25	list číslo 8.
--	-------------------------

Přílohy:

1. Obec: Krnov	2. Okres: /Ok. Brno-venkov / Blán	Hodnota: 	Zachování: 	Využití:
EVIDENČNÍ LIST NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY		Zlhomoravský		3343
		3. Název nemovité památky: mlýnská u č. 4	7. Ochranná pásma:	
4. Ústní součástí nemovité památky: stavba (část): Ústní část: popis, měřítko, L. parcely č. 141-72		8. Stavitel (jméno, číslo občanské): Janis Josef		
9. Počet pomůcek včetně sešitých, malých, papír. i jiné věcičky:				
<p>Stavba je dřevěná přízemní budova, rovná, osazená s obývací, středně velkou, krytá dřevem. Vnitřní prostor má dvě místnosti: mlýnskou se malou pecí a místnost obývací. Do první místnosti je vstup širokým zložený dveřmi, do druhé malými dveřmi. Mlýnská v malém dochováno.</p> <p><u>Kategorie</u> - dřev. krytá s dřevem.</p>				
10. Číslo, občasné a ostatní údaje: 19.04.1961		11. Poměrné postřehy:		

12. Znakování a kulturní politický význam památky, záchranná ochrana: domácní lidová mlýnská stavba z 19. století	15. Odkaz na literaturu: viz odkaz příloh
13. Stav zachování památky a příj. stavby opatření: stavba stará dobrá, nutno opravit krytinu a obilist stěny	14. Odkaz na fotografickou dokumentaci: idcat.milnska-mg.jis-1 2010 viz odkaz příloh
16. Odkaz na související věci a příp. stěhy opatření:	17. Odkaz na mlýnskou a jiné dokumenty: E 3343 viz odkaz příloh
18. Poměrné, stavební plán a doplnění:	18. Evidenční list zpracoval (jméno, datum, podpis): E. Poláček - 2003 Milán MPE - únor 2006
	19. Znakem duplicitních listů:

Evidenční list nemovité kulturní památky, NPÚ Kroměříž.

Archivní podoba – kritéria hodnocení z pohledu architekta

Na císařském otisku mapy stabilního katastru a indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1828 je sušárna ovoce ze spalného materiálu umístěna na stavební parcele č. 72 na konci zahrady ovocného sadu. Ze spalného materiálu – dřeva - je také hospodářský objekt na st. 73, zatímco obytný dům na st. 74 je již z nespalného materiálu – hlíny.

Materiálem použitým na stěny sušárny bylo dřevo na konstrukci objektu, ostatní materiál hlína plní funkci jako výplň, tepelná izolace a omítka. Kámen umístěn do základů objektu – na patkách roubených stěn. Střecha klasicky valbová, došková.

Tzv. „výdanek“ (či komora, komůrka) – manipulační a největší prostor; vlastní topeniště (uprostřed dispozice drobného hospodářského objektu); síňka, kde se přikládalo dřevo, tvořily tři základní části každé sušárny. Krajově se samozřejmě názvosloví liší. Stejně tak jako sušárna ovoce neboli sušárna.

Fotografická dokumentace ukazuje typ středně velké sušárny obdélného půdorysu se třemi vstupy, z nichž dva vedly do komory – „vyjdanek“, kde se manipulovalo s „lésami“ – proutěné desky, na nichž se kladlo ovoce k sušení a třetí k topeništi, které se nacházelo dispozičně uprostřed stavby. Odvod kouře z topeniště do komínu na střeše svědčí o novějším typu sušárny, o vyvinutější formu. Sušárny na ovoce plnily důležitou funkci – hospodářské budovy byly důležitou součástí každého stavení. Jestliže budeme hledat oblasti, kde má sušení ovoce nejsilnější tradici a kořeny, pak nejvýznamnější místo mezi nimi představuje právě nejvýchodnější Morava. Oblast Luhačovického Zálesí jednoznačně představuje z historického hlediska spolu s regionem Valašsko nejvýraznější region, kde bylo sušení ovoce nejrozšířenější. Zasazení do krajiny a umístění stavby respektovalo potřebu majitele. Sušárny se umísťovaly zpravidla na konci parcely ovocného sadu, často také ukryté za obcí apod. od usedlostí vzdálených tak, aby je nemohly ohrozit případným požárem.

Zaměřil Radomír Brůha v roce 1946 v měřítku 1:25.

Stávající stav – kritéria hodnocení z pohledu architekta

Sušárna při č. p. 4 již neexistuje. Byla přibližně v roce 1960 zbořena. Dům č. p. 4 byl přestavěn po roce 1947. Ve Zlínském kraji jsou ale dodnes vidět ještě některé funkční sušárny. Tato oblast si i dnes zachovává svou tvář a nachází se zde i v dnešní době nejvíce sušáren na ovoce na rozdíl od ostatních regionů naší republiky. Velká většina z nich je ve špatném stavebně-technickém stavu, některé z nich jsou ale stále funkční a zdá se, že nastává tzv. renesance v tomto oboru. Zejména mladí lidé se zajímají o tuto problematiku a znovu se začíná sušit. Jsou snahy o obnovu sušáren, rekonstrukci apod. (Na Uherskohradištsku např. v obcích Zlámanec u č. p. 74, Vyškovec u č. p. 40, na jižním Valašsku např. v obci Vlachovice u č. p. 68 apod.).

Hospodářské stavby drobného měřítka nám i dnes ukazují cit, míru vkusu a funkčnost. Tyto hodnoty zde na objektu sušárny při č. p. 4 nebyly zachovány. Ztráty v oblasti kulturních památek ukazují na nedocenený vztah k nim.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

V obci Kelníky pod vedením prof. Kuriala byla zaměřena také sušárna při č. p. 5, která již neexistuje a na jejím původním místě je prázdná plocha. Dále byly zaměřeny obytná stavení při č. p. 1, 9, 13 a komora u č. p. 9. Ani jedna se do současnosti nedochovala. Pouze stodola u č. p. 9, která do zaměřovací akce nebyla zahrnuta, je zachována, vedena jako nemovitá kulturní památka.

V obci se nachází tyto obdobné objekty, sušárny:

Foto – sušárna, která se nachází západně v obci Kelníky, nefunkční, chátrající – foto A. Korčáková, r. 2011.

Ostatní objekty účelově stejné v kraji zachované:

Funkční sušárna u č. p. 74, pohled na vstup do sušárny. Zbytky vápenné omítky patrné jen na pření části u vstupu do objektu. Zlámanec. Foto A. Korčáková, r. 2011.

Funkční sušárna u č. p. 74, pohled na stěny sušárny - režné nepálené cihly a dřevěný štít. Zlámanec, foto A. Korčáková, r. 2011.

Ostatní objekty účelově stejné v kraji zachované:

Sušárna u č. p. 74, interiér sušárny – manipulační prostor (tzv. komora, komůrka, vyjdanek, výdanek apod.). Zlámanec, foto A. Korčáková, r. 2011.

Sušárna u č. p. 74, interiér sušárny – manipulační prostor (tzv. komora, vyjdanek, výdanek apod.). Zlámanec, foto A. Korčáková, r. 2011.

Ostatní objekty účelově stejné v kraji zachované:

Příklad dobré praxe obnovy a rekonstrukce sušárny si zasluhuje Doruškova sušárna u č. p. 68 v obci Vlachovice na jižním Valašsku. Všechny zdejší sušárny už mají bezdýmovou formu. „*Vlachovské*“ sušárny využívaly jednodušší způsob vytápění bez klasického komína. Kouř vycházel přímo z „*čelustí*“ pece do prostoru před ní a odtud dále vyzděným komínem, který byl uložen na trámové konstrukci nad topeništěm. Průchod dýmu od komínu střechou byl archaicky dřevěný. Sušárny využívají větší „*lésy*“, které se do sušící komory zasouvají. Jsou postaveny na obdélníkovém půdorysu ze dřeva technikou roubení. Střecha byla kryta pálenou taškou. Naposledy v ní sušil v roce 1980 její majitel pan Alois Doruška.

Vlachovice, Doruškova sušárna. Vlevo pohled od jihozápadu na původní umístění Doruškovy sušárny. Vpravo svatý obrázek p. Marie ukryt ve spoji podvalového trámu. Květen 2013. Foto R. Fryzelka.

Vlachovice. Pohled na nové místo a rekonstrukci Doruškovy sušárny. Říjen 2013. Foto R. Fryzelka.

Ostatní objekty účelově stejné v kraji zachované:

Protože se sušárna nacházela na velmi nepřípustném místě s častými sesuvy půdy, bylo jí nutné přemístit o 100 m výše na suché místo do starého sadu a do těsné blízkosti zpevněné komunikace. Jen tak ji bude možné v budoucnu využívat a taky zabránit jejímu ničení od sesuvů a vody. Na vlastní náklady se do záchranu této památky lidového stavitelství pustil jednatel o. s. Dokupy Ing. Radek Fryzelka. Sušárna byla rozebrána a všechny alespoň zčásti použitelné prvky byly přemístěny na nové místo. Zde po dobu 4 měsíců probíhala každý den výstavba a její záchrana. Cílem bylo zachránit a použít co nejvíce starých prvků, zachovat všechny rozměry a z velké části konstrukční a technologické řešení sušárny tak, aby vcelku představovala zrekonstruovaný starý typ místní vlachovské sušárny.

Vlachovice, Doruškova sušárna. Vlevo stavění pece, vpravo probíhající rekonstrukce sušárny, 3. 11. 2013. Foto A. Korčáková.

V objektu byla zachována původní „*bezdýmová*“ dispozice, kdy je topeniště a vlastní sušící prostor oddělen zdívkou (z kamene a cihel), podobně jako u ostatních starých „*vlachovských*“ sušáren. Do každého z těchto prostorů je samostatný vchod. Původní poměrně malý prostor u topeniště – tzv. síňka, byl později (nejspíše v polovině 20. stol.) zvětšen (prodloužením stavby). Tento prostor byl pak obit deskami. Na toto prodloužení byly dle průkazných indicií (jako nefunkční dlaby) druhotně použity trámy z jiné stavby.

Doruškova sušárna – zrekonstruovaná Sušárna sv. Františka. 23. 1. 2013. R. Fryzelka.

Materiálové a stavebně – technické řešení obnovené sušárny:

na kamennou podezdívku byl použit kamen jednak z původní kamenné podezdívky, tak i vykopaný v nejbližší blízkosti sušárny. Podvaly byly nahrazeny novými modřínovými trámy, ostatní silně degradované trámy byly nahrazeny starými trámy, ze staré Doruškovy chalupy, která se nacházela v těsné blízkosti sušárny. Střešní krytina z pálené cihly byla z velké části původní, zbytek byl nahrazen podobnou starou pálenou taškou z Vlachovic. Na výstavbu topeniště již byly použity nově šamotové cihly a využit systém dvou kanálků s odvodem dýmu do komína. Rovněž zděná stěna již nebyla postavena z kamene, ale postavena ze starých pálených cihel, u nichž bylo zajímavé to, že byly podomácky vyráběny na Vlachovsku.

Horní část komína je viditelná jako dřevěná, ale dým, je kvůli zvýšení bezpečnosti, zevnitř dřevěného komína veden kovovou rourou a odizolován od dřevěných stěn. Všechny spáry ve stěnách byly zamazány hliněnou mazaninou a později budou doplněny dřevěnými lištami. Zděné stěny byly omítnuty hliněnými omítkami. Všechny suroviny a materiál (kromě materiálu na výrobu pece) byly z nejbližší vzdálenosti od sušárny. Lésy zůstaly původní, některé jsou vyplétány protím.

Oficiální zahájení provozu sušárny:

Sušárna je funkční od ledna 2014. Je nutné ještě dodělat dřevěné rýny, podlomenici, okolní úpravu terénu a další detaily. Sušárna byla dne 18. 1. 2014 slavnostně otevřena a požehnána Vlachovským panem farářem a jejím patronem se stal sv. František z Assisi, který je typickým představitelem prostého života a ochránce všeho přírodního (patron státu Itálie, patron ekologie). Od této doby má sušárna oficiální název Sušárna sv. Františka.

Doruškova sušárna – zrekonstruovaná Sušárna sv. Františka. Vpravo nahoře detail štítu a konstrukce, vlevo dole detail prostoru uvnitř sušící komory s pecí a lésami, dole uprostřed detail manipulačního prostoru „přebíračky“ s vysouvacími lésami, dole vpravo pohled do síňky a na prostor přikládání do pece. 19. 1. 2013. Foto A. Korčáková.

Přáním je, aby se sušárna stala jedním ze stavebních kamenů, na kterém se bude dále stavět záchrana ostatních sušáren, návrat k užitečné a cenné, pro zdejší oblast významné tradici – sušení ovoce a bylin a postupné oživení dávné slávy kraje, který není znám jen slivovicí, živým valašským folklórem, krásnou přírodou nebo ovečkami, ale který i znovu proslul kvalitou a prodejem sušeného ovoce.

Ve Vlachovicích je díky občanskému sdružení Dokopy velký zájem zachránit alespoň část z posledních 6-ti místních sušáren rozestavěných po okolních kopcích. Sdružení dokonce staví sušárnu novou, ale konstrukčně a tvarově typicky „valašskou“, sloužící zájemcům o sušení z celého Valaška. Ta by se měla stát i určitým výukovým ekologickým modelem pro ostatní jihovalašské obce. Cílem je postupně vrátit kraji opět zašlou slávu hlavní sušárenské oblasti ovoce ve střední Evropě. I přes to, že objekt se nenachází v regionu Uherkohradištsko (podobně jako objekt sušárny ovoce při č. p. 4 v obci Kelníky zaměřené prof. Kurialem), je dobrým příkladem a ukázkou, jak se dá ve Zlínském kraji přistupovat k obnově a rekonstrukci památek a zasluhuje si svou pozornost.

Použitá literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Zlín – Kelníky knihovní vložka č. 5.

Archiv Slováckého muzea v Uherském Hradišti – archivní fotografie Jančář, r. 1959. (Inventární číslo 1936 suširna zděné konstrukce s doškovou střechou).

Archiv obce Kelníky. Foto – Antonín Václavík s J. Jančou u sušárny při č. p. 4, 4. 12. 1959.

CHMELA, Tomáš a kol. *Vlachovice: průsečky kulturního dědictví obce*. Vlachovice: Obec Vlachovice, 2012. 166 s. ISBN 978-80-260-2693-8.

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. *Výzkum lidové architektury – archívni podoba a stávající stav*. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156. ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Kelníky* [online]. [Edice Katastrální mapa Kelníky 1:530]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=3380277705&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/1176-1/1176-1-003_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR097718280>.

N.p.ú. – ú.o.p. Kroměříž - evidenční list nemovité kulturní památky.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

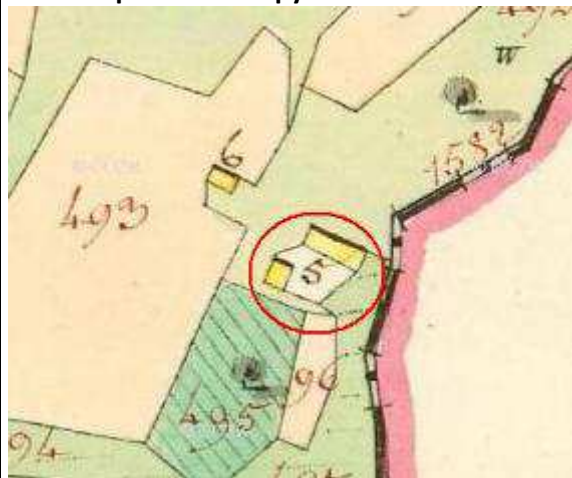
IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Lopeník – obytný dům č. p. 118</p>		<p>Stupeň zachování objektu: IV</p>
<p>Obec: Lopeník</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: dům č. p. 118 na pozemkové parcele 490</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: Moravské Kopanice</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: není</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 5, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Lopeník, č. p. 118, st. 5, faktické místo č. p. 118 na pozemkové parcele 490, rok 2013.</p>	

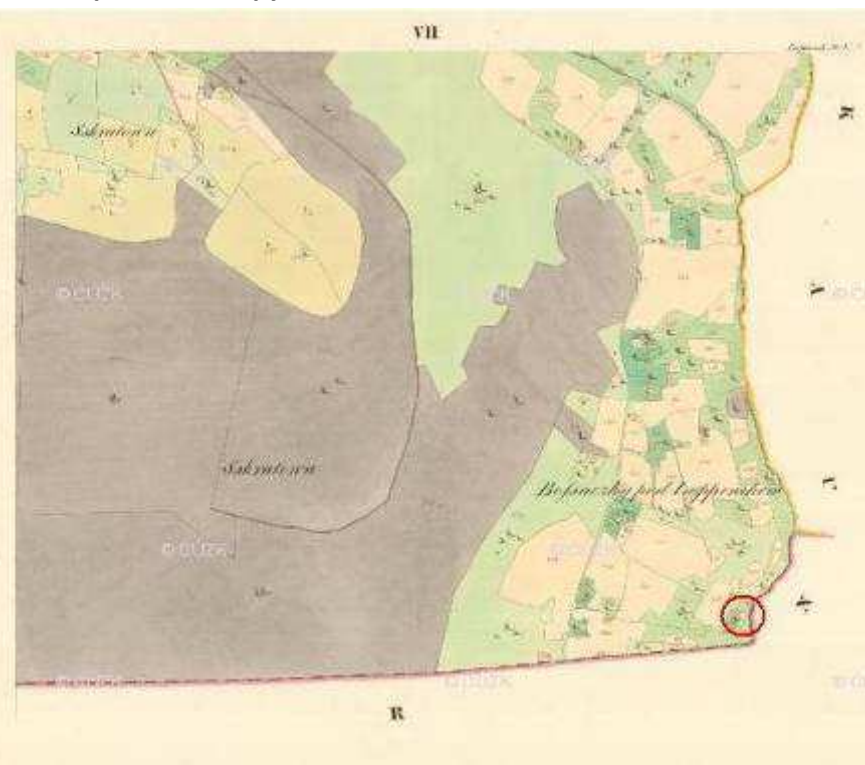

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, č. p. 118, st. 5, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Lopeník stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

Obytný dům č. p. 118, detail pece, zaměřovací akce r. 1946–48.

Typická krajina na Lopeníku a kopaničářské stavení, r. 1950. J. Vajdiš.

Stávající stav – fotografie

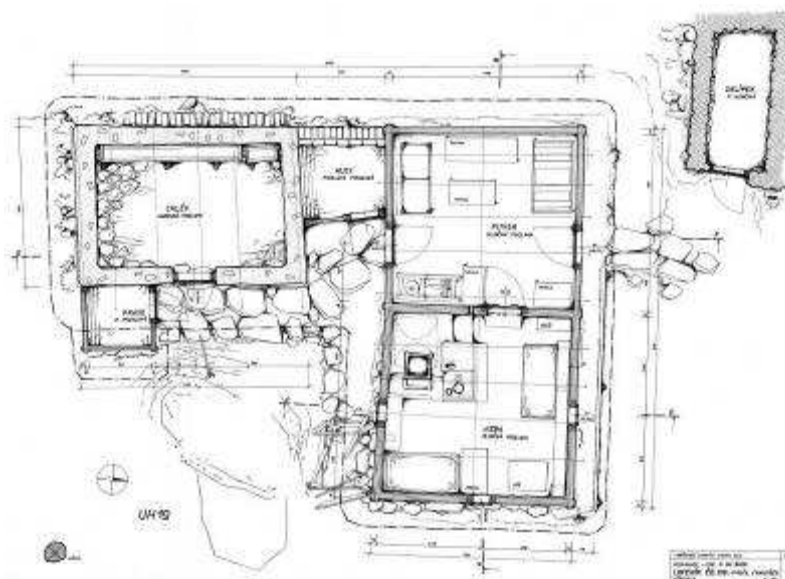

Obytný dům č. p. 118, pohled na nově postavený dům, r. 2010. Foto A. Korčáková.

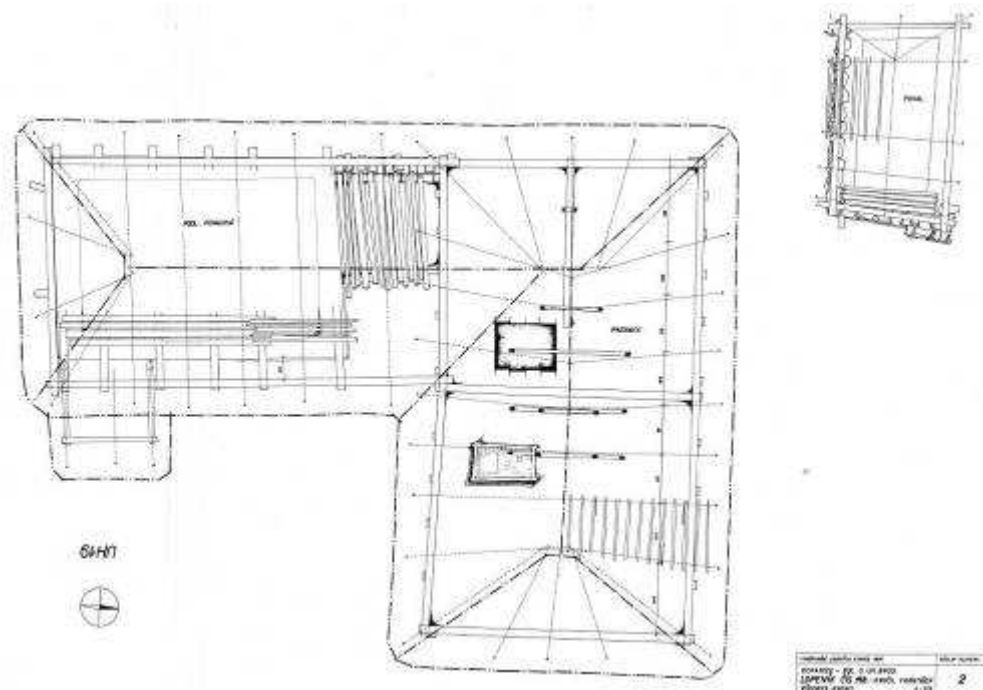

Krajina na Lopeníku (Bošáčky) a doznívající formy hospodaření, r. 2010. Foto A. Korčáková.

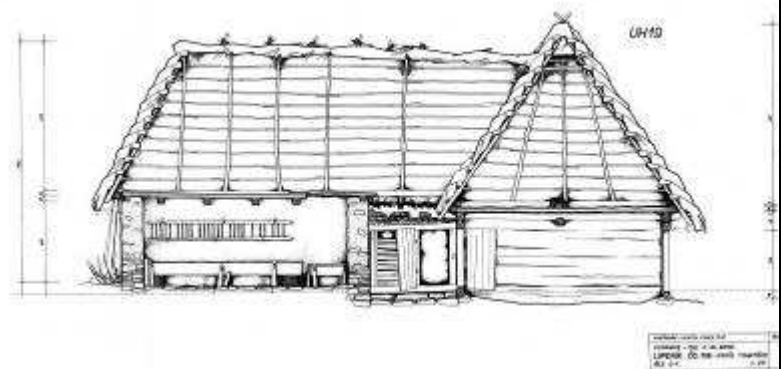
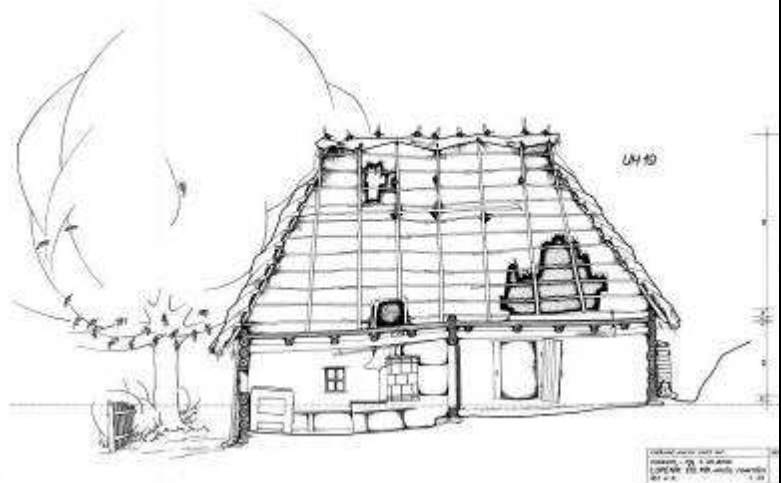
Archivní podoba – zaměření – náhledy

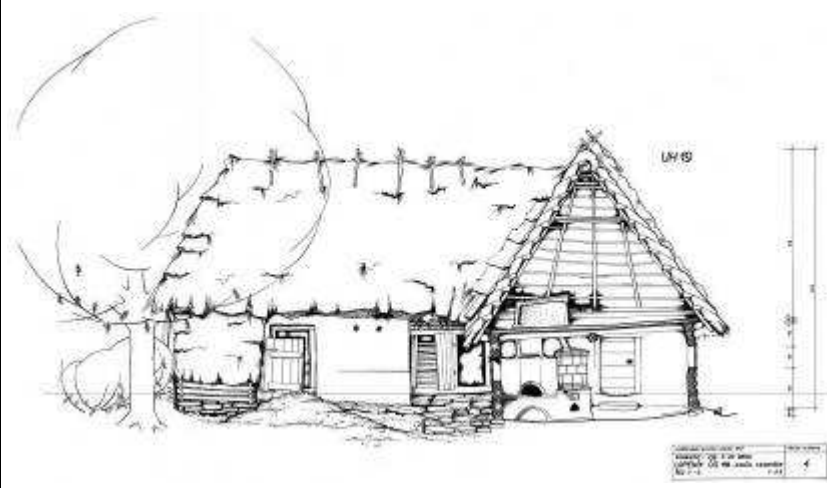
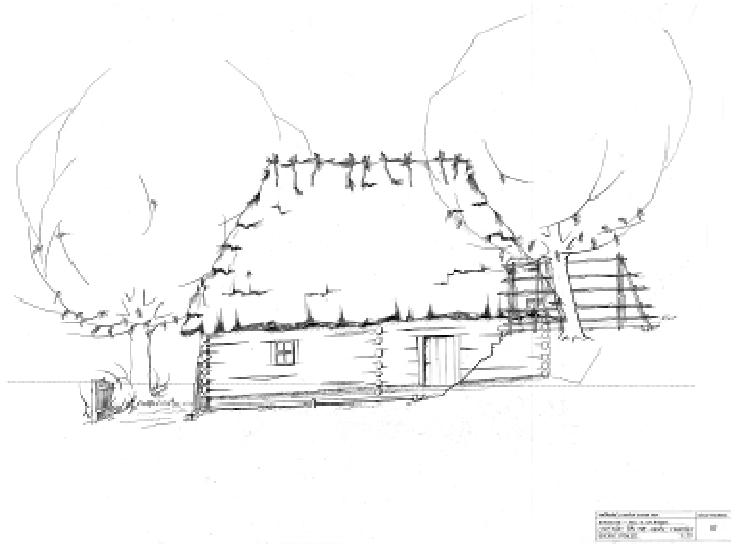
Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta	Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta
<p>Na císařském otisku mapy stabilního katastru a na indikační skice mapy stabilního katastru z roku 1828 je objekt ze spalinového materiálu. Převážná většina obytných domů v obci, v části Bošáčky pod Lopeníkem, byla z nespalinového materiálu, který byl omazán později hlinou z bezpečnostních protipožárních hledisek.</p> <p>Bošáčky lopenické jsou v původních katastrálních mapách označovány jako „Bošáčky pod Budivkama“. Význam tohoto přídomku není znám. V minulém století byly také označovány jako Bošáčky pod Lopeníkem, viz mapa Lopeník stabilního katastru z r. 1828.</p> <p>Materiálem použitým na stěny zaměřeného objektu byla hlína, dřevo; kámen na zápraží domu a chléva, tradiční slaměné došky na valbovou střechu. Objekt měl základní dvouprostorovou obytnou dispozici s připojeným chlívem ve tvaru L. Konstrukce domu byla kombinací dřevěného srubu (obytná místnost a pitvor) a hlíněných dusaných stěn (chlív). Lepeničný strop, velmi jednoduchý hambálkový krov z tyčoviny. Dle současných majitelů z výpovědi byl dům natřen světle modrou barvou.</p> <p>V původně dřevěné konstrukci omazané hlinou, jak bylo na moravskoslovenském pomezí zvykem, v jedné místnosti žily dvě generace – 9 lidí; obživa zemědělstvím – chovem dobytka a včel.</p> <p>Fotografická dokumentace k objektu dokládá pouze detail pece nacházející se v jizbě domu. Ostatní fotografická dokumentace z 50. Let 20. stol. dokumentuje typickou krajinu na Lopeníku a zasazení lidové stavby do krajiny.</p> <p>Zaměřil Václav Klofera v měřítku 1:25 v roce 1947.</p>	<p>Zaměřený dům byl zbořen roku 1953. Původní objekt již nevyhovoval současným potřebám majitele. V jeho blízkosti je postaven nový cihlový dům sloužící především pro rekreační účely. Tento objekt (objekty) se v současnosti fakticky nachází na pozemkové parcele 490. (Na katastru uvedené č. p. 118 na st. parcele 5 neodpovídá skutečnosti). Novostavba svým měřítkem, tvarovým a objemovým řešením respektuje okolí a místo.</p> <p>Objekt se nachází v části Bošáčky. Toto celé území je odděleno od okolního světa přírodním terénem. Rozprostírá se pod Lopenickým sedlem, Mikulčíným vrchem, Hribovnami a Kykulou. Z velké části podél slovenské hranice je obklopeno lesy Bukovina, Hladké a Postál. Jednotlivé usedlosti byly budovány na příkrých svazích, různě od sebe vzdálené podle toho, jak velkou měl kdo „kopanici“. Směřovaly do hlubokého údolí, v jehož středu stojí několik metrů od slovenské hranice kamenná budova bývalé obecné školy. Potok, který protéká mezi dvěma protilehlými stráněmi, je dělí na Bošáčky lopenické, které náleží pod obec Lopeník, a Bošáčky vyškovcecké, které náleží pod obec Vyškovec.</p> <p>Bošáčky lopenické jsou nejdlejší částí obce Lopeník. Celá staletí až dodnes bez dopravního spojení s okolním světem, z moravské strany přístupné pouze pěší chůzí přes Lopenické sedlo. Po stránce občanské patří pod obec Lopeník, po stránce matriční a církevní, to je kostelem a hřbitovem, ke Starému Hrozenkovu.</p> <p>Ostatní objekty účelově stejně v obci zachované:</p> <p>V obci Lopeník pod vedením prof. Kuriala byl zaměřen také obytný dům č. p. 148. Na jeho místě stojí novostavba bez jakékoliv návaznosti na předchozí zaměřený objekt. V obci Lopeník je zachováno několik objektů, které vykazují svým charakterem tradiční stavitelství. Na příkladech uvádím:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obytný dům č. p. 11, – obytný dům č. p. 132 (chalupářsky využíván). <p>Část Bošáčky, stejně tak jako celá oblast Lopeníku, patří mezi rozptýlené osídlení. Nacházejí se v území s dochovaným krajinným rázem a kvalitním životním prostředím. Více o objektech v obci Lopeník v publikaci <i>Lidové stavby známe neznámé</i>, část Uherskohradištsko.</p>

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Obytný dům č. p. 132 Lopeník, foto A. Korčáková, r. 2011.

Vlevo obytný dům č. p. 132, detail hliněné stěny, dřevěného podbití a modré podrovnávky, vpravo detail dveří a střechy s eternitovou krytinou. Foto A. Korčáková, r. 2011.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Obytný dům č. p. 11 Lopeník, foto A. Korčáková, r. 2011.

Vlevo obytný dům č. p. 11 – detail hliněné stěny s modrou podrovnávkou, valbové střechy s dřevěnými okny, vpravo detail řemeslně zhotovených dveří s dřevořezbou. Foto A. Korčáková, r. 2011.

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – archivní fotografie ze zaměřovací akce.

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Lopeník knihovní vložka č. 110.

Moravské zemské muzeum Brno - fotoarchiv Etnografického ústavu – snímek Lopeník, kopaničářské stavení, Vajdiš Jaroslav FA 14568.

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury - archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156.
ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Lopeník* [online]. [Edice Katastrální mapa Lopeník 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2723569742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

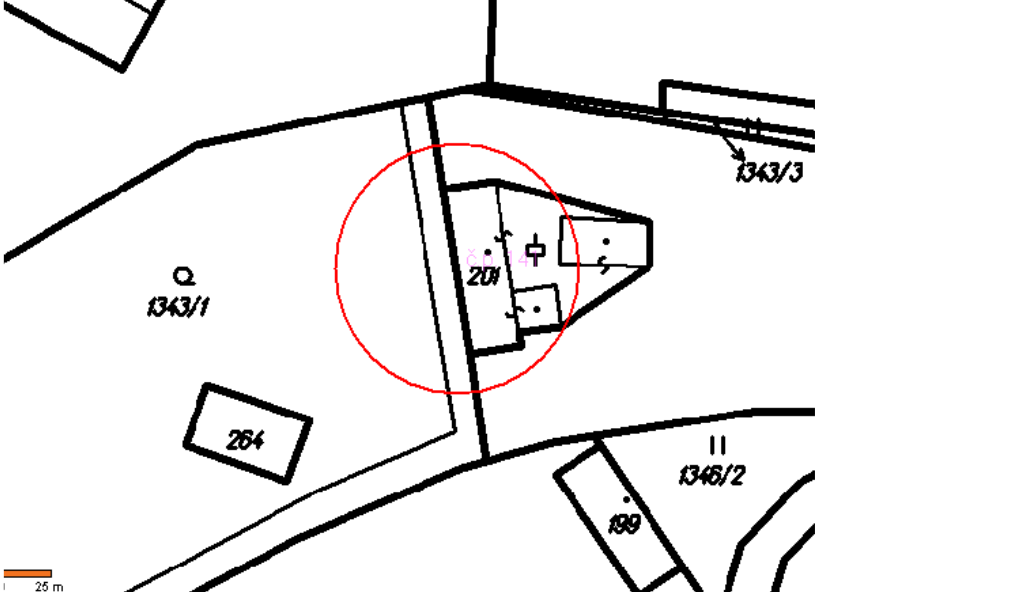
ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/1606-1/1606-1-006_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR134118280>.

Vysvětlivky:

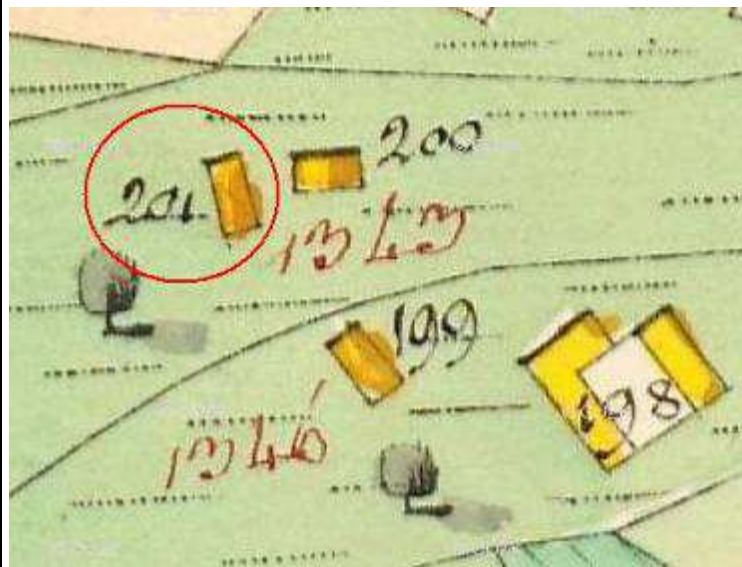
Stupeň zachování objektu a jeho vazby

- I:** zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče
- II:** zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)
- III:** zcela odstraněný, na původní stopě novostavba
- IV:** zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti
- V:** zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Lopeník – obytný dům č. p. 141</p>		<p>Stupeň zachování objektu: I</p>
<p>Obec: Lopeník</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: dům č. p. 141 na st. 201</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: Moravské Kopanice</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: nemovitá kulturní památka</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 201, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Lopeník, č. p. 141, st. 201, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, č. p. 141, st. 201, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Lopeník stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

Obytný dům č. p. 141, dům se zvýšenou komorou, J. Beneš, r. 1949.

Obytný dům č. p. 141, dům se zvýšenou komorou, J. Beneš, r. 1949.

Stávající stav – fotografie

Obytný dům č. p. 141, čelní pohled na dům, r. 2010. Foto A. Korčáková.

Obytný dům č. p. 141, pohled na zadní trakt domu, r. 2010. Foto A. Korčáková.

Přílohy:

1. Obec Legendice	2. Obec Ústí Hradištské	Podoba 	Zachování 	Typová
EVIDENČNÍ LIST NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY		3. Kód Jihomoravský	4. Tit. číslo 3365	
		5. Název památky č. d. č. 341	6. Ochranná pásma	
6. Místní seznam nemovitých památek: část (části): část (části):		7. Vlastník (společnost, zemědělský podnik): Josef Ševčík		
8. Další památky (stejně vzhled, materiál, počet i jiné výrobky):				
<p>Průhledná stěna stavení z vepřovic a jehličkové klenoucí věžičkou do dispozice a krytá kolínská na vzduch. Věžičkou střechu kryje došek. Do budovy se vstupuje zdiel, z níž kapavka se vchází do přízemí patrové komory, salero do světlíka. Věžička střechou se nachází chlév, FPI 026, kolmo na stavení stojí chlévky pod jednou střechou a kolínskou. Průta zdiel je návratí na kolínskou konstrukci.</p> <p><u>Materiál:</u> vepřovice, dřevna, kryptina i došek.</p>				
10. Úroveň, období a estetická hodnota: po polovině 19. století		11. Památková hodnota památky: --		

12. Znakost a kulturní památková hodnota, národní památková stavení je příkladem postupně upravené kulovité klenbového usídlení, jež bylo činné v 19. století a má paleontologický význam.	13. Ochranná pásma KRM - Ústí - 026
14. Stav ochranné památky a její ochranná pásma: dobry číslo 1986: v r. 1986 provedena oprava dřevěné střechy viz stránka příloh	15. Ochranná pásma ochranné památky: číslo, míra ochrany, číslo, číslo = 2077 viz stránka příloh
16. Ochranná pásma ochranné památky a její ochranná pásma: viz stránka příloh	17. Ochranná pásma ochranné památky a její ochranná pásma: E 2 3365 viz stránka příloh
18. Prostorová, územní a estetická hodnota: viz stránka příloh	19. Prostorová, územní a estetická hodnota: J. Vojtěch - provedeno 1982 E. KPC - č. 026 1986
20. Prostorová, územní a estetická hodnota: viz stránka příloh	21. Prostorová, územní a estetická hodnota: viz stránka příloh

Evidenční list nemovité kulturní památky, NPÚ Kroměříž.

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta	Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta
<p>Na císařském otisku mapy stabilního katastru a na indikační skice mapy stabilního katastru z roku 1828 je objekt ze spalného materiálu. Převážná většina obytných domů v obci Lopeník, v části Březovsko, byla z nespalného materiálu. Některé z nich byly později omazány hlínou z bezpečnostních protipožárních hledisek nebo jako u stavby č. p. 141 byly postaveny z vepřovic nově.</p> <p>Fotografická dokumentace z roku 1949 a evidenční list nemovité kulturní památky dokládá dvouprostorovou obytnou dispozici (síň, světnice) s patrovou komorou a připojeným chlévem. Materiálem jsou nepálené cihly - vepřovice, dřevo, slaměné došky jako krytina.</p> <p>Stěny objektu natřeny vápnem, v detailu je vidět barevná podrovnávka a zvýraznění kolem oken. Plaňkový plot ohraničuje levou část obytného domu.</p> <p>Stavba je chráněná okolními stromy a respektuje své přirozené okolí i zástavbu.</p>	<p>V současnosti uzavřená forma uspořádání dvora. Jsou zde zachovány základní tvarové a dispoziční formy domu. Ve zvýšené části komory je zvětšen otvor okna. Při pohledu na zadní trakt objektu částečně celkový charakter domu a prostředí narušuje zídka postavená podélně z bílých cihel.</p> <p>Ostatní důležité prvky stavby včetně estetického hlediska – barevné podrovnávky, zvýraznění kolem oken aj. zůstávají zachovány.</p> <p>Stavba respektuje krajinu a zachovává si svůj přirozený charakter a vlastnosti, pro které byla zařazena mezi památkově chráněné objekty. Míra autenticity objektu a vazby na okolí jsou patrné.</p> <p>Stavba tohoto typu se zvýšenou komorou je spíše typická pro nížinné části Uherskobrodsko.</p> <p>Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:</p> <p>V obci Lopeník je zachováno několik objektů, které vykazují svým charakterem tradiční stavitelství. Tyto již uvádím na příkladech v katalogové kartě Lopeník u domu č. p. 118.</p> <p>Část Březovsko, stejně tak jako celá oblast Lopeníku patří mezi rozptýlené osídlení. Nacházejí se v území s dochovaným krajinným rázem a kvalitním životním prostředím. Více o objektech v obci Lopeník v publikaci <i>Lidové stavby známe neznámé</i>, část Uherskohradištsko.</p>

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě – archivní fotografie J. Beneš, r. 1949. (FA 117, FA 111 dům se zvýšenou komorou).

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Lopeník* [online]. [Edice Katastrální mapa Lopeník 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=297283742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/1606-1/1606-1-002_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR134118280>.

N.p.ú. – ú.o.p. Kroměříž - evidenční list nemovité kulturní památky.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Přečkovice – obytný dům č. p. 4</p>		<p>Stupeň zachování objektu: IV</p>
<p>Obec: Přečkovice</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: dům č. p. 4 na st. parcele 1391</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: Luhačovické Zálesí</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: není</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 67, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Přečkovice, č. p. 4, st. 1391, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, č. p. 4, st. 67, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Přečkovice stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – fotografie

Obytný dům č. p. 4, r. 1950. J. Beneš.

Obytný dům č. p. 4, r. 1950. J. Beneš.

Stávající stav – fotografie

Pohled na myslivnu a zbytky původního č. p. 4. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Pohled na myslivnu a zbytky původního domu č. p. 4. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Archivní podoba – kresba, fotografie

Obytný dům č. p. 4, r. 1950. J. Beneš.

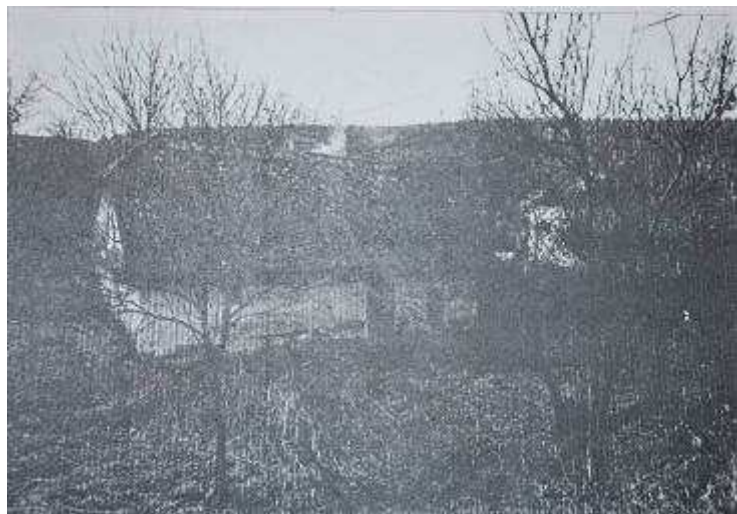

Foto domu č. p. 4 – Program obnovy vesnice Přečkovice, r. 1996.

Stávající stav – fotografie

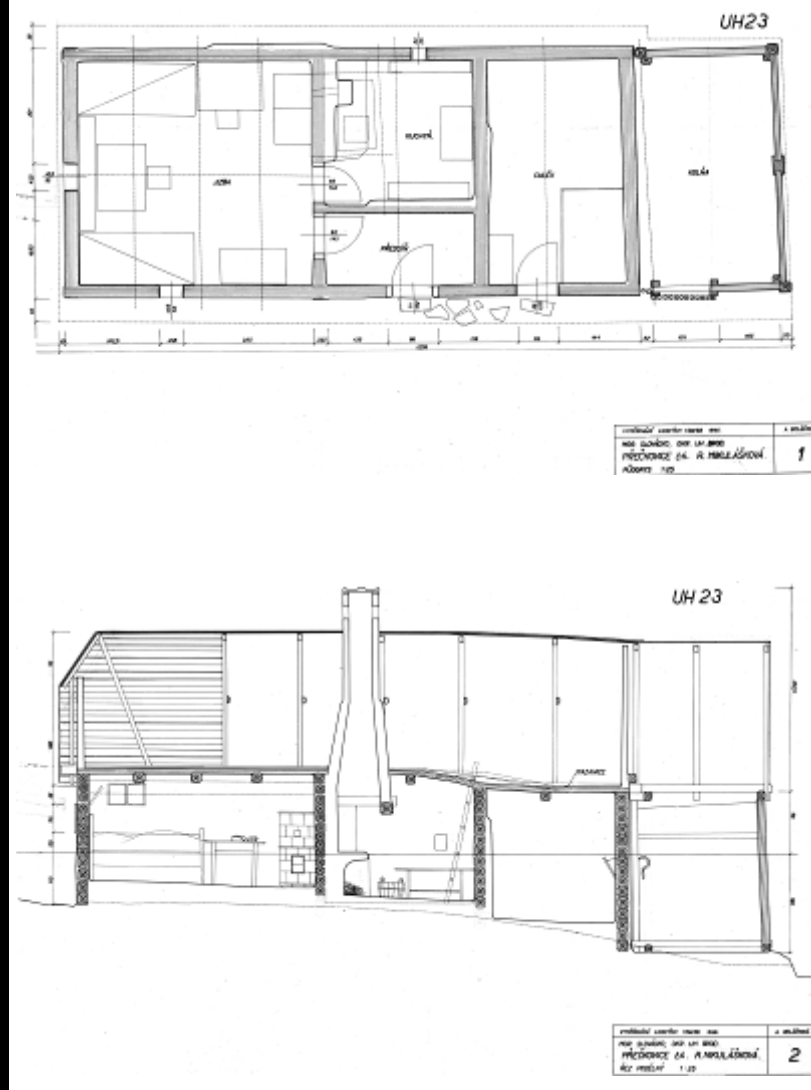

Pohled na myslivnu a zbytky původního domu č. p. 4. Foto A. Korčáková, r. 2010.

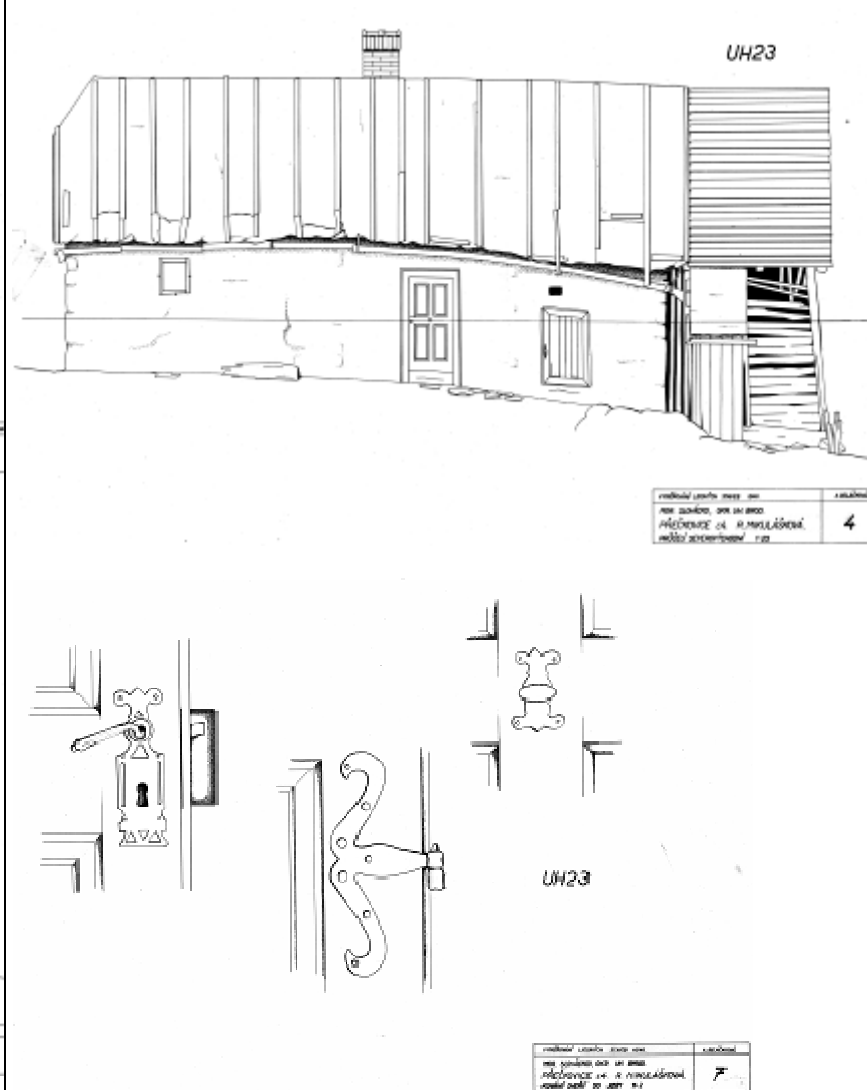

Detail vytesaného letopočtu na zbytku trámu z č. p. 4, r. 2010.

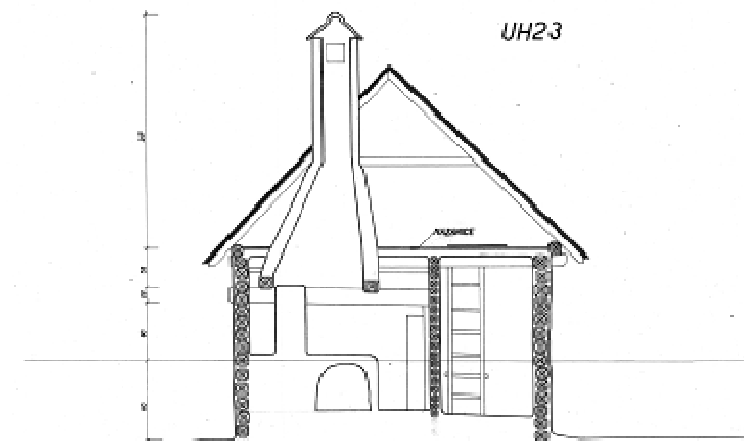
Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – zaměření – náhledy

Archivní podoba – zaměření – náhledy

UH23

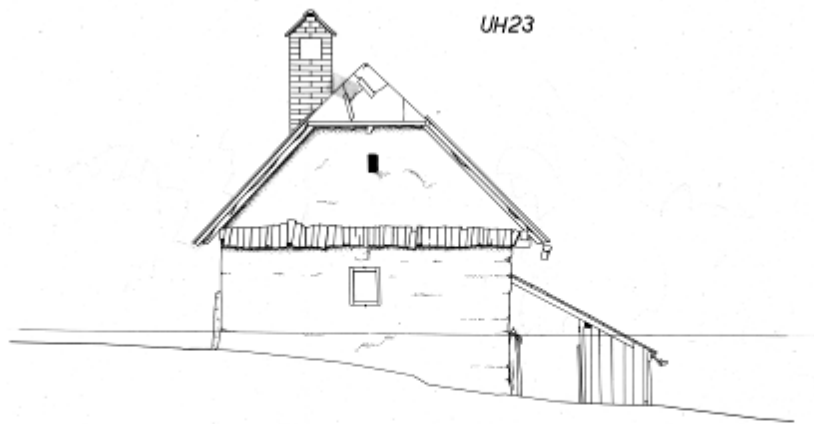
vyřadil: J. ŠTĚPÁNEK, 2003	z. příloha
PROJEKTOVÁČKA: J. ŠTĚPÁNEK	3
náčrtek: J. ŠTĚPÁNEK	

UH23

vyřadil: J. ŠTĚPÁNEK, 2003	z. příloha
PROJEKTOVÁČKA: J. ŠTĚPÁNEK	6
náčrtek: J. ŠTĚPÁNEK	

Archivní podoba – zaměření – náhledy

UH23

vyřadil: J. ŠTĚPÁNEK, 2003	z. příloha
PROJEKTOVÁČKA: J. ŠTĚPÁNEK	5
náčrtek: J. ŠTĚPÁNEK	

Přílohy:

ZNALECKÝ POSUDEK

č. 500-Q3/12

na dendrochronologický rozbor trámu
z domu čp. 4 v obci Přečkovice, okr. Uherské Hradiště

Posudek si vyžádala: Alžběta Korčáková
Štunečná 4555, 750 05 Žilín

Účel posudku: dendrochronologické datování
dřevěného konstrukčního prvku

Posudek vypracoval: Ing. Josef Kyncl
Eliášova 37, 616 00 Brno

Posudek obsahuje 4 strany textu a 3 strany příloh, předává se ve 2 vyhotoveních

2012

1. Úvod

Náplní tohoto znaleckého posudku je dendrochronologické datování dřevěného konstrukčního prvku. Ukáží-li se jeho letokružová řada společně synchronizovatelnou s absolutně datovanou standardní letokružovou chronologií, je výsledkem absolutní odstavění jednotlivých letokružů zocumandého dřevěného prvku. Pokud je zřejmá podkorní letokruž, pak je jeho datace rokem skácení stromu, použitého ke zhotovení prvku. Datování roku smýcení zdrojového stromu však nemusí být rokem realizace stavebního díla. Pokud podkorní letokruž zjištěn není, je odhad roku skácení stromu závislý na odhadu počtu letokružů, které chybí do podkorní. U dubových dřev je možno tento odhad významně zpřesnit, je-li na datovaném vzorku zřejmá bílá.

Důsahem tohoto znaleckého posudku je dendrochronologické datování trámu z domu čp. 4 v obci Přečkovice, okr. Uherské Hradiště, nyní již zbořeného. Na trámu je vyražen nápis "1825" (viz foto v příloze). Výřez trámu s otvorem nůslem předšel znáci objektu/řada tohoto znaleckého posudku, paní Alžběta Korčáková, bytem Žilín, Štunečná 4555.

2. Zpracovaný materiál, dřuhová příslušnost, nomenklatura

Zpracovaný materiál zahrnuje výřez dubového trámu. Jedna z ploch příčnému řezu byla vyroubována a dle křížně fotografována pro získání dat metodou OSM (viz foto v příloze).

3. Metoda získání a zpracování dat

Pro získání a zpracování dat bylo použito standardních metod chronologie šířek letokružů, popsaných mj.: COOK & KARLJUKSTIS 1990, SCHWEINGRUBER 1983, KYNCL 2010. Tyto metody zahrnují:

- měření šířek letokružů a verifikaci dat;
- relativní synchronizaci v rámci objektu (resp. oblasti) a druhu dřeviny;
- pokus o absolutní datování pomocí synchronizace se standardní chronologií.

Jako postup zpracování vstupních dat u vlastního datování na úrovni synchronizace se standardní chronologií byl použit systém PAST (KNIBBE 2000, autorizace: č. P12/700-SR7), a pokud jde o zpracování digitálních snímků, systém OSM 3.35 (KNIBBE 2005). Systém zpracování vstupních dat zahrnuje verifikaci dat, relativní synchronizaci a sumarizaci synchronizovaných elementů. Společné datování zahrnuje synchronizaci se standardem. Při použití tohoto systému je míra podobnosti porovnávaných řad resp. chronologií nezávisle posuzována pomocí několika statistických charakteristik. Jejich podrobný popis a symboly použité zde v tabulkách viz KYNCL 2010.

Standardní chronologie použité pro absolutní odstavění letokružových řad (Kyncl & Kyncl 1995, 1998, 1999, 2000), ve verzi 2004, symboly z dataáže zde použity v tabulkách a grafech:

- Standardní chronologie dubu ČR, symbol czges2004.

Přílohy:

4. Výsledky

4.1 Pořízení dat

Fotografie byla zpracována metodou OSMI. Z ohledem na ještě zvládnutí letokruhů bylo měření provedeno třikrát, jejich aritmetickým průměrem je letokruhová řada d808. Počkami letokruhů spolehlivě zjištěn nebyl, avšak byla zjištěna téměř poslední 14 měřených letokruhů a poslední, neúplný již neměřený letokruh.

4.3 Absolutní datování

Při pokusu o synchronizaci letokruhové řady d808 se standardní chronologií byla zjištěna jediná poloha s parametry spolehlivého datování, a to na úrovni velmi vysoké spolehlivosti datace:

zpracovaná řada	d808
zpracovaná řada	CSGWS2004
(M, m)	(1776-1825)
n	50
g	77,0 %
f ₁	4,45**
f ₂	5,65**
f ₃	7,79**
g _{min}	2,68
g _{max}	3,49
odkazy	graf

Vysoká shoda datované letokruhové řady se standardní chronologií je zřejmá i z grafu na příloze.

5. Souhrn a závěry (tab. a graf v příloze)

Synchronizace se standardní chronologií vedla k odatování posledního měřeného letokruhu do roku 1825, a tedy následujícího neúplného, již neměřeného letokruhu do roku 1826. O něm však nemáme jistotu, že je letokruhem podkorním. Dataci možno upřesnit na základě zjištěných 14 (měřených) letokruhů bělí; z nich první nese dataci 1811. Počet letokruhů bělí dubu kolísá na Moravě v rozpětí 16th. Z toho vyplývá rozpětí 1821-1832. Z ohledem na poslední zjištěný letokruh 1826 se rozpětí omezuje na 1826-1832.

Letopočet 1829 na trámu tedy zřejmě odpovídá realitě času vzniku objektu. **Zdrojový strom byl kácen nejspíše v rozmezí let 1826 až 1829.**

V Brně dne 12. 07. 2012

V posudku použita literatura a prameny:

COOPER, KARUKSTIS L.A. (eds). 1997. Methods of dendrochronology. Kluwer Acad. Publ., Dordrecht – Boston – London.
 EKSTEN, D. (1984). Dendrochronological dating. 189f. Hamburg.
 KNIBBE, S. (2007). RAST 32. Research analysis system for tree-ring research. Build 700, Wien, 6 by SCIEB, 2000.
 KNIBBE, S. (2005). OSM 3.35. On screen measuring and image analysis. Build 700, Wien, 6 by SCIEB, 2005.
 KYNCL, J. (2009). Dendrochronologická datování dřeva. In: Jar. Váral a kol. Historické erovy, Praha, str. 269–327.
 KYNCL, J., KYNCL, T. (1995). Dating of historical fir (Abies alba) wood in Bohemia and Moravia. Dendrochronologia (Beromün) 14: 237–240.
 KYNCL, J., KYNCL, T. (1988). Srovnání starožitných dendrologických jehličanů v České republice. Zprávy památkové péče 58(4): příl. 200X–200XII.
 KYNCL, J., KYNCL, T. (1988). Standardchronologie der Nadelgehölzer. Gegenwärtiger Bearbeitungsstand in Böhmen und Mähren. In: L. Paráček and J. Černá (Hrsg.): Probleme der mitteleuropäischen Dendrochronologie und naturwissenschaftliche Beiträge zur Tälasse der März. Internationale Tagungen in Mikulovice. Archeol. Inst. AVČR Brno 5: 79–84.
 SCHWENGRUBER, F.H. (1983). Tree rings. Basics and applications of dendrochronology. Kluwer, Dordrecht.
 WALPOLE R.E., WILFORD R.H. (1968). Probability and Statistics for Engineers and Scientists. Table A.4: Critical values of the t-distribution. Macmillan Publ. Co., New York.

Přílohy: 1 tabulka, 2 fotografie a 1 graf na 3 listech

Date:
 HEADER:
 RipCode=8000
 Length=50
 Location=Preckovice (UH)
 Species=DUSP
 VisualCenter
 TheaName=
 CoreName=
 Porosity=
 DataRange=A
 DATA_Tree
 40 38 41 23 48 66 47 48 51 35
 33 41 48 37 38 39 45 60 35 44
 44 28 31 26 23 27 23 33 30 33
 18 24 16 18 20 11 21 22 19 19
 22 18 15 18 14 15 13 17 17 15

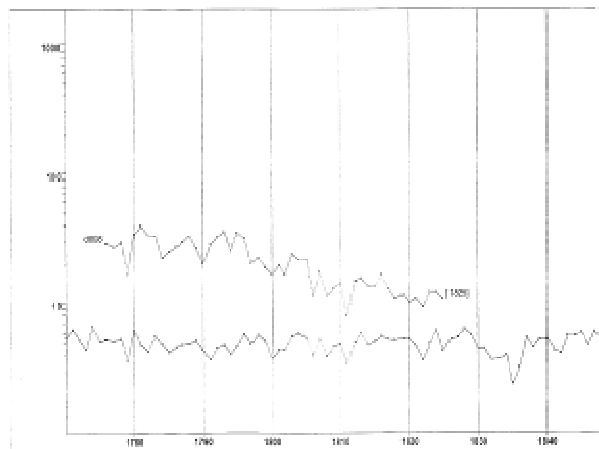
ZNALECKÁ DOLOŽKA

Znalecký posudek (při potřebe znaleckého rozboru) vypracován podle standardní metodiky České republiky ze dne 9. 9. 1995 č. ZT 1400/95 pro základní a vyšší odborné školy (1996) se specializací Dendrochronologické datování a dřevěné uhlíkové stromy

Znalecký výkon je zapsán podle přílohy č. 10 – znaleckého deníku. Znalecké náklady včetně výpisu přílohy činí 500 Kč (příloha č. 10, 500/012)

J. Kyncl
 Ing. Josef Kyncl
 Brno 30. Brno

Přílohy:

Graf: Letokruhová řada trámu 680 B a standardní chronologie czges20 04 (dalek) v synchronní poloze

Přílohy:

objednal	Alžběta Korčáková	kraj / okres	Zlínský / Uherské Hradiště	číslo ZP	500-03/12
adresa	Slunečná 4555 750 05 Zlín	obec	Přečkovice	číslo souboru	d96
telefon		ulice (orientační číslo)			
e-mail		číslo popisné	č. p. 4	zpracoval	A. Korčáková
datum odběru		objekt	dům (k datu rozboru již zbořen)	datoval	J. Kyncl

konstrukce	popis prvku	způsob odběru	odběr. číslo	číslo vzorku	podkorní letokruh, běl	druh dřeviny	počet letokruhů	poslední letokruh	datace smýcení
trám	vyřezaný nápis: IHS 1829	foto, OSM		d808	bez p.l., s bělí	dub	50 běl: 14	1825	1826 - 1832

Znalecký posudek na dendrochronologický rozbor trámu z domu č. p. 4 v obci Přečkovice.

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta

Na císařském otisku mapy stabilního katastru a na indikační skice mapy stabilního katastru z roku 1828 je objekt z nespalného materiálu orientován štítově. Převážná většina obytných domů v obci byla z nespalného materiálu.

Materiálem použitým na stěny zaměřeného objektu bylo dřevo, hlína; ostatní materiál kámen, lepenka. Objekt měl tříprostorovou obytnou dispozici s připojeným chlévem a kůlnou na obdélném půdorysu. Konstrukce domu byla dřevěná omazaná hlínou s trémovým stropem, hambálkový krov s bedněním.

Dle informátorů z obce (Zdena Gabrhelová, ročník 1940) byla na objektu světle modrá fasáda, tmavě modrý sokl, bez ornamentu. Stavba sloužila jako obecní pastouška – chudobinec.

Fotografická dokumentace dokládá: štít s šindelovou stříškou, střecha objektu již bez klasických původních došků, ale s lepenkou. Zvláštností je také zkosený štít. Stěny objektu jsou natřeny vápnem na bílo stejně tak jako trámy a strop uvnitř objektu – v jizbě. Okna objektu typicky malá – v rozměrech 40 x 50 s jednoduchými dřevěnými rámy. Kolem stavení je vidět jednoduchý plaňkový plot. V okolí stavby jsou vidět listnaté i jehličnaté stromy (smrky) jak je typické pro oblast Zálesí.

Zaměřila A. Beláčková v měřítku 1:25, 1:2 v roce 1946.

Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta

Dům byl zbořen v roce 1998. Dnes zde stojí v blízkosti zbořeného objektu nová myslivecká chata. V Programu obnovy vesnice Přečkovice (r. 1996), v dokumentaci stávajícího stavu, se navrhoval tento dříve dochovaný objekt lidové architektury začlenit jako součást navrženého souboru památkově chráněných objektů na nábřeží Kladénky. Objekt byl v této době ve značně míře zachován dle původního zaměření. Tato snaha nakonec nebyla uskutečněna.

Dochovaný vytesaný letopočet 1829 na zbytku původního trámu viz fotodokumentace odpovídá dle znaleckého posudku dendrochronologického rozboru realitě času vzniku objektu.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

V obci Přečkovice je zachováno několik objektů, které vykazují svým charakterem tradiční stavitelství. Na příkladech uvádím:

- obytný dům č. p. 18 a sklep (zčásti zachován),
- obytný dům č. p. 23.

Další domy např. č. p. 26, 67, 61.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Obytný dům č. p. 18 Přečkovice, foto A. Korčáková, r. 2011.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Obytný dům č. p. 23 Přečkovice, foto A. Korčáková, r. 2011.

Sklep u domu č. p. 18 Přečkovice, foto A. Korčáková, r. 2011.

Obytný dům č. p. 23 Přečkovice, foto A. Korčáková, r. 2011.

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Přečkovice knihovní vložka č. 145.

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě – archivní fotografie a kresba J. Beneš, r. 1950. (Inventární číslo 433-85 obytný dům č. p. 4 – fotografie, 102-86 obytný dům č. p. 4 – fotografie, 413-86 obytný dům č. p. 4 – kresba).

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156.
ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Přečkovice* [online]. [Edice Katastrální mapa Přečkovice 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=3967175742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/2444-1/2444-1-004_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR206318280>.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

- I:** zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče
- II:** zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)
- III:** zcela odstraněný, na původní stopě novostavba
- IV:** zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti
- V:** zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Vápenice – obytný dům č. p. 23</p>		<p>Stupeň zachování objektu: II</p>
<p>Obec: Vápenice</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: dům č. p. 23 na st. parcele 586</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: Moravské Kopanice</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: není</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, st. 586, rok 1828.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Vápenice, č. p. 23, st. 586, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, č. p. 23, st. 586, rok 1828.

Archivní podoba – mapy

Mapa Vápenice stabilního katastru, mapováno r. 1828.

Archivní podoba – kresba

Obytný dům č. p. 23 Vápenice, kresba J. Beneš, r. 1949.

Typická krajina na Kopanicích a kopaničářské stavení, L. Verner, r. 1947.

Stávající stav – fotografie

Obytný dům č. p. 23, pohled severní. Foto A. Korčáková, r. 2013.

Obytný dům č. p. 23, pohled jižní. Foto A. Korčáková, r. 2013.

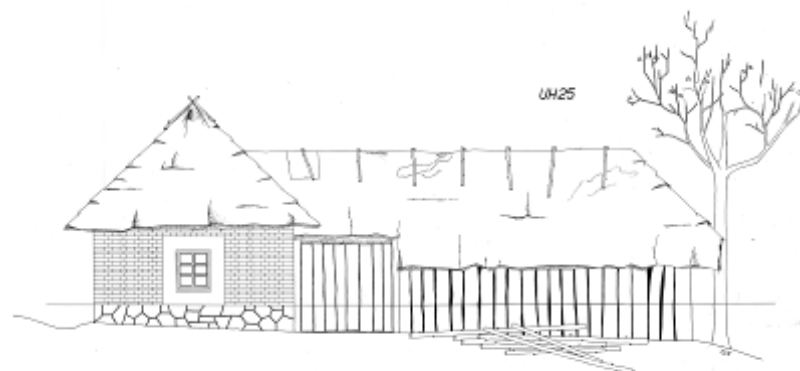
Archivní podoba ostatních zaměřených objektů v obci – fotografie již neexistujícího zaměřeného objektu č. p. 45 ve Vápenicích

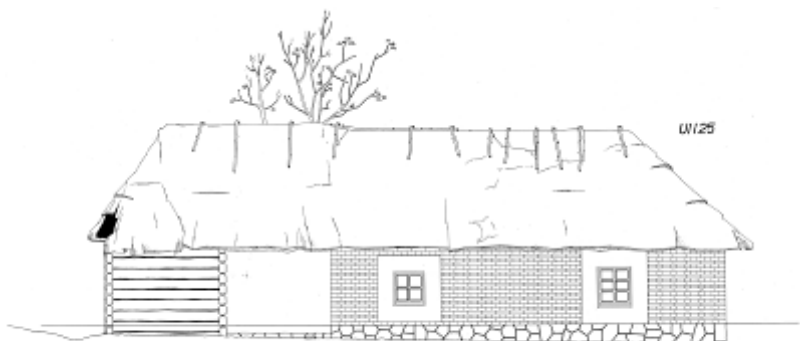
Hospodářství domu č. p. 45. Stodoly s doškovými střechami.
Autor foto J. Jančář, r. 1957.

Zaměřený objekt byl zbořen v roce 2012. Více o objektu a jeho významu v kartách ze specifického výzkumu. (*Výzkum lidové architektury - archivní podoba a stávající stav*. Brno: FA VUT, 2011). Jelikož objekt byl jedním z těch, které se ve své „celistvosti“ původně zachovaly (obytná usedlost i hospodářské stavení), je jeho ztráta patrná. Majitel domu nejevil zájem o jeho uchování. Snaha o získání dřevěného trámu z domu v době rozkladu jeho konstrukce k dendrochronologickému rozboru nebylo možné.

Archivní podoba – zaměření – náhledy

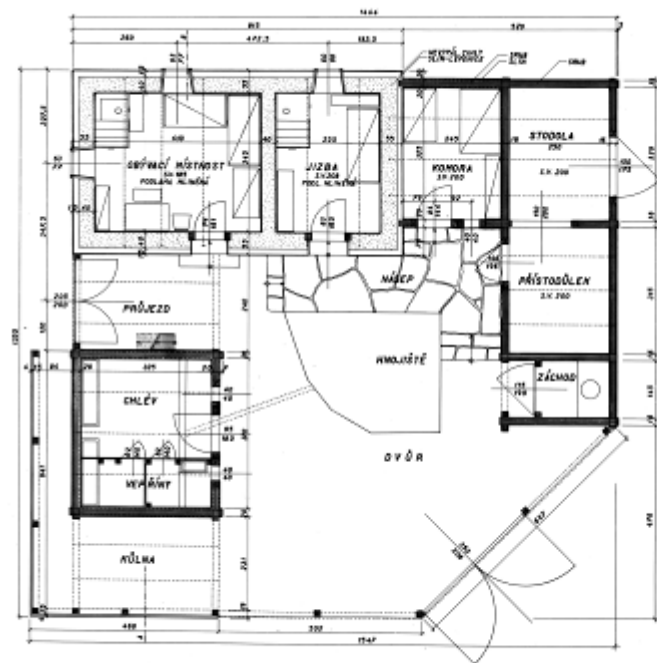

vypracoval: ing. J. ŠTĚPÁNEK	list: 4
projekt: 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025	stavba: 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025

vypracoval: ing. J. ŠTĚPÁNEK	list: 5
projekt: 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025	stavba: 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025

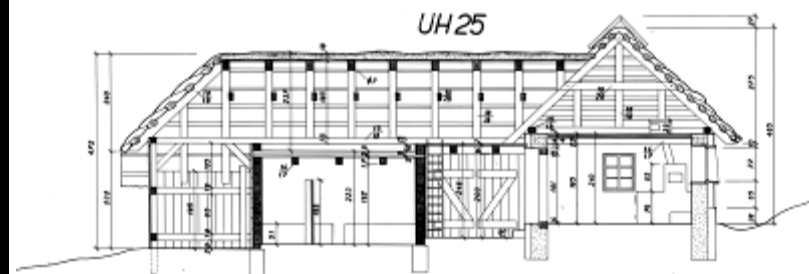
Archivní podoba – zaměření – náhledy

UH25

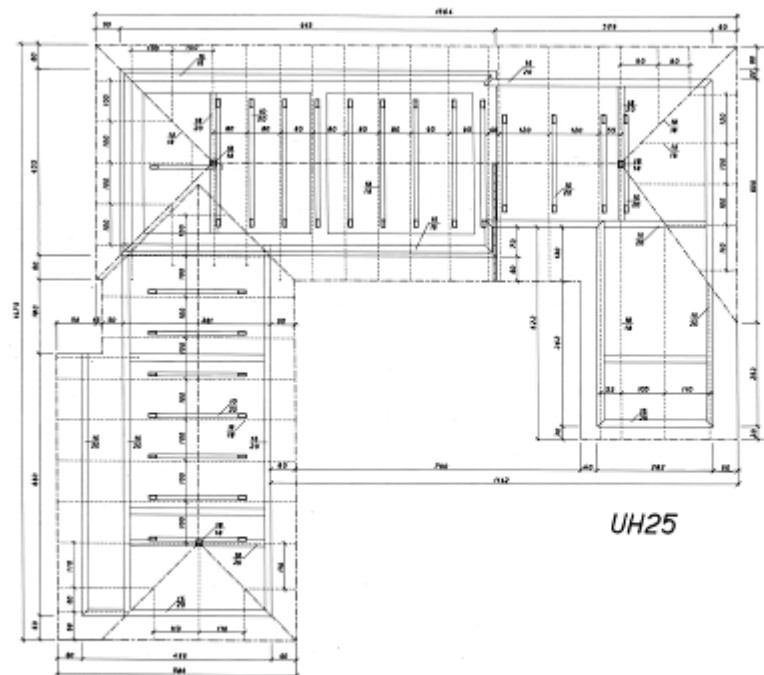
vypracoval: ing. J. ŠTĚPÁNEK	list: 1
projekt: 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025	stavba: 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025

Archivní podoba – zaměření – náhledy

Projektová úloha č. 10002 1914 PŘEMANICE okres Uherské Hradiště VAPENICE č. 23 v katastru obce PŘEMANICE PANEVĚ ŽILAVSKÁ ŘEZ A-B měřítko 1:50	strana 3
---	----------

Archivní podoba – zaměření – náhledy

Projektová úloha č. 10002 1914 PŘEMANICE okres Uherské Hradiště VAPENICE č. 23 v katastru obce PŘEMANICE PANEVĚ ŽILAVSKÁ PAVY měřítko 1:50	strana 2
--	----------

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta	Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta
<p>Na císařském otisku mapy stabilního katastru a na indikační skice mapy stabilního katastru z roku 1828 je objekt z nespalného materiálu. Forma objektu třístranná, polozavřená usedlost.</p> <p>Materiálem použitým na stěny zaměřeného objektu byla hlína – na část obytnou, dřevo na část hospodářskou; kámen na zápraží domu a do základů domu, tradiční slaměné došky na valbovou střechu. Objekt měl základní dvouprostorovou obytnou dispozici s připojeným chlévem, komorou, stodolou, přístodůlkem a záchodem. Konstrukce domu byla kombinací hliněných stěn a dřevěného srubu. (Jílem byla omazaná pouze komora – dána to tzv. „kožucha“).</p> <p>Kresebná dokumentace dokládá chatrné bydlení ve Vápenicích směrem k Hrozenkovu. Objekt je z neomítnutých nepálených cihel - kotovic, vzadu dřevěná konstrukce krytá doškem, vlevo krytá jen chvojím. Malá okna mají po staru jen vnitřní rámy.</p> <p>V blízkosti stavení, které stojí osamoceně v trati Šagátky, se nachází jehličnatý les. Celková koncepce objektu je v kontextu s místem, tradicí a historií staveb na kopcích Moravských Kopanic.</p> <p>Objekt zaměřil Jiří Švaniga v roce 1946 v měřítku 1:50, 1:25.</p>	<p>Dům je částečně přestavěn. Dříve byla na celém objektu došková krytina, nyní je zde eternit – osinkocementové šablony. Krytina je v dezolátním stavu, částečně amatérsky opravovaná v hřebeni plechem. Změna krytiny představovala i změnu střechy, z původní valbové se stala střecha sedlová se dvěma dřevěnými štíty opatřenými dvěma malými okénky. Na hlavní obytnou část navazuje neodborně výškově upravená část střechy hospodářské části, jak je patrné z obrázku (pohled severní a jižní). Okna jsou kastlová, dřevěná. Ze zákresu je patrné, že objekt nebyl podsklepen. Dle zákresu zde nebyl dřevěný uzavřený podsíněk, který se nachází podél obytného stavení, komory a stodoly při pohledu ze dvora. Pravděpodobně byl přistavěn až po výměně krytiny (krytina nad podsíněkem tvořena plechem a asfaltovými pásy). Na objektu chybí svody a žlaby. Objekt je omítnutý vápenocementovou omítkou. Komín je z vápenopískových cihel. Dřívější palisáda zde chybí, vjezd také zanikl. Z východní strany bylo jedno okno zazděno, z jižní strany byla část původního přístodůlku a celý záchod zrušen, vrata u stodoly jsou uzavřena dřevěnými latěmi. Na dvoře se již nenachází hnojiště a násep, na jehož místě je nyní podsíněk, a o kus dál bedněný seník. Část kůlny ze severní strany je zrušena, průjezd z této strany je uzavřen velmi amatérsky dřevěnými latěmi. Kastlové okno ze severní strany je vyměněno a zvětšeno.</p> <p>V současnosti se objekt využívá k rekreačnímu bydlení. Jeho výjimečnost je nejen zachovalostí starých forem bydlení, ale také krajinou, místem, do kterého je dům vystavěn, a také hmotou a duchem.</p> <p>Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:</p> <p>V obci Vápenice pod vedením prof. Kuriala byly zaměřeny také objekty č. p. 40, 45. Na místě č. p. 40 stojí novostavba – rekreační objekt. Zaměřený objekt č. p. 45 zanikl zcela. V obci Vápenice je zachováno několik objektů, které vykazují svým charakterem tradiční stavitelství. Na příkladech uvádím:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obytný dům č. p. 68 (obydlen, komplexně zachovaná usedlost s tradiční konstrukcí, hmotou a využitím. Interiér domu je vzácně dochovaný. U stavby ve svahu je také chlebová pec). Je to typický a výjimečný doklad tradiční lidové kultury moravských Kopanic s funkčním využitím, - obytný dům č. p. 24 je chalupářsky využíván (interiér domu je také udržován v lidovém stylu). <p>Celá oblast Vápenic patří mezi rozptýlené osídlení. Nacházejí se v území s dochovaným krajinným rázem a kvalitním životním prostředím. Více o objektech v obci Vápenice v publikaci <i>Lidové stavby známe neznáme</i>, část Uherskohradištsko.</p>

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Dům č. p. 68. Pohled na obytnou a hospodářskou část. Obytná část je z nabíjené hlíny na kamenných základech s dřevěnými stropy. Okna jsou kastlová. Na část obytnou kolmo navazují chlévy kryté dřevěným podsíňkem. Střecha je valbová, plechová na části obytného objektu, z části je pak z osinkocementových šablon. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Dům č. p. 68. Vlevo pohled na chlebovou pec, vpravo na hnojiště, které je umístěno u vstupu, před podsíňkem, zabírající velkou část dvora. Dvůr je vydlážděn kamennou dlažbou položenou do hlíny. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Dům č. p. 68 vlevo interiér domu – kuchyň, vpravo samostatně stojící roubená stodola. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Dům č. p. 24. Pohled na hospodářskou a obytnou část. Objekt na půdorysu tvaru L doplněn menší nízkou hospodářskou samostatnou budovou s kamennou podezdívkou. Obytná část je z novějších materiálů, vápenocementová omítka. V průčelí domu modrá podrovnávka, modré lemování kolem oken. Dřevěný trakt původní hospodářské usedlosti renovován. Na objektu je vidět dobrá řemeslná práce v detailu – uložení kamene. Dům je citlivě zasazen do prostředí. Foto A. Korčáková, r. 2013.

Vlevo dům č. p. 24. Pohled na zadní trakt. Vpravo tradiční zahrádka s plaňkovým plotem v zahradě u domu č. p. 24. Foto A. Korčáková, r. 2013.

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště – Vápenice knihovní vložka č. 24.

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě – archivní fotografie a kresba J. Beneš. (Inventární číslo 384-86 – Vápenice 23 – kresba r. 1949).

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě – archivní fotografie a kresba L. Verner (Inventární číslo 585-85 – Kopanice – fotografie r. 1947).

Archiv Slováckého muzea v Uherském Hradišti – archivní fotografie J. Jančář, r. 1957. (Inventární číslo 1960 Hospodářství domu č. p. 45. Stodoly s doškovými střechami).

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury - archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156. ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Vápenice* [online]. [Edice Katastrální mapa Lopeník 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=308978742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/2868-1/2868-1-008_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR251918280>.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

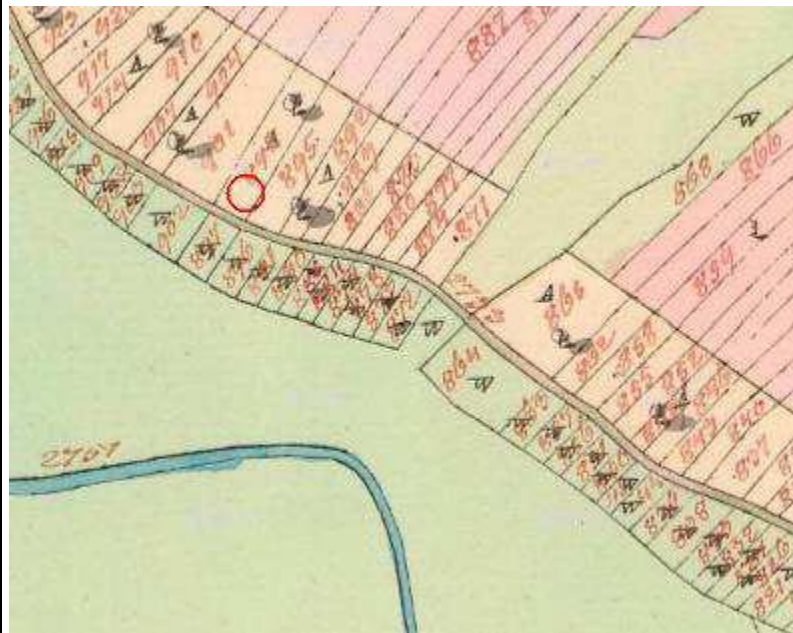
III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

<p>Datum sběru: září 2010 – říjen 2013</p>	<p>Veletiny – vinohradnická stavba</p>		<p>Stupeň zachování objektu: III</p>
<p>Obec: Veletiny</p>	<p>Název objektu a specifikace umístění: vinohradnická stavba bez č. p. na st. parcele č. 160</p>	<p>Okres: Uherské Hradiště Oblast dle etnografického členění: uherskobrodské Dolňácko</p>	<p>Stupeň ochrany objektu: nemovitá kulturní památka</p>
<p>Archivní podoba – mapy</p>		<p>Stávající stav – mapy</p>	
			
<p>Výřez z indikační skici mapy stabilního katastru, vyznačeno budoucí umístění vinohradnické stavby, rok 1827.</p>		<p>Výřez z katastrální mapy obce Veletiny, st. parcela č. 160, rok 2013.</p>	

Archivní podoba – mapy

Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru, vyznačeno budoucí umístění vinohradnické stavby, rok 1827.

Archivní podoba – mapy

Mapa Veletiny stabilního katastru, mapováno r. 1827.

Archivní podoba – fotografie

Vinohradnická stavba ve Veletinách s doškovou střechou. Pravděpodobně st. 160. Autor foto V. Frolec, r. 1965.

Stávající stav – fotografie

Vinohradnická stavba, st. 160, foto A. Korčáková, r. 2010.

Stávající stav – fotografie

Vinohradnická stavba, st. 160, foto A. Korčáková, r. 2013.

Stávající stav – fotografie

Vinohradnická stavba, st. 160, interiér původní lisovny a komůrky na uskladnění vína, foto A. Korčáková, r. 2013.

Archivní podoba – fotografie (kresba) ostatních vinohradnických staveb

Veletiny – areál vinohradnický „búd“. Foto J. Beneš, r. 1950.

Veletiny – areál vinohradnický „búd“. Kresba J. Beneš, r. 1949.

Stávající stav – fotografie ostatních vinohradnických staveb

Veletiny – areál vinohradnický „búd“. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Veletiny – areál vinohradnický „búd“ s rekreačním objektem. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Archivní podoba – fotografie ostatních vinohradnických staveb

Veletiny – areál vinohradnický „búd“. Foto J. Pavelka, r. 1953.

Veletiny – „búdy“ a seník. Foto J. Beneš, r. 1950.

Stávající stav – fotografie ostatních vinohradnických staveb

Veletiny – areál vinohradnický „búd“. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Veletiny – areál vinohradnický „búd“. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Archivní podoba – fotografie ostatních vinohradnických staveb

Veletiny – areál vinohradnický „búda“. Foto J. Pavelka, r. 1953.

Veletiny – „búda“ s předsunutou střechou. Foto V. Frolec, r. 1965.

Stávající stav – fotografie ostatních vinohradnických staveb

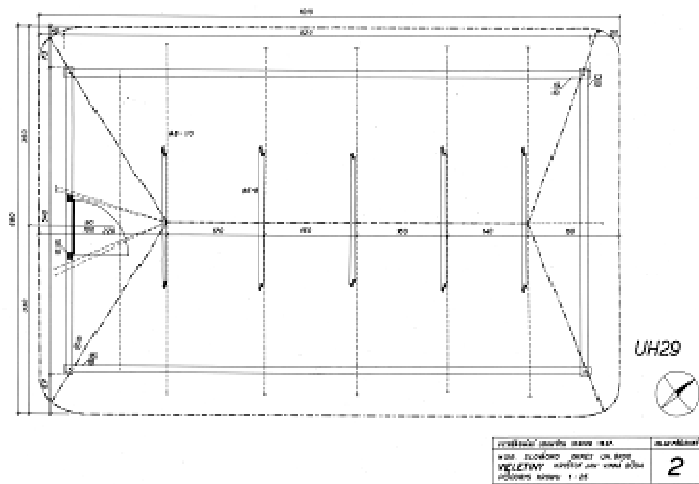
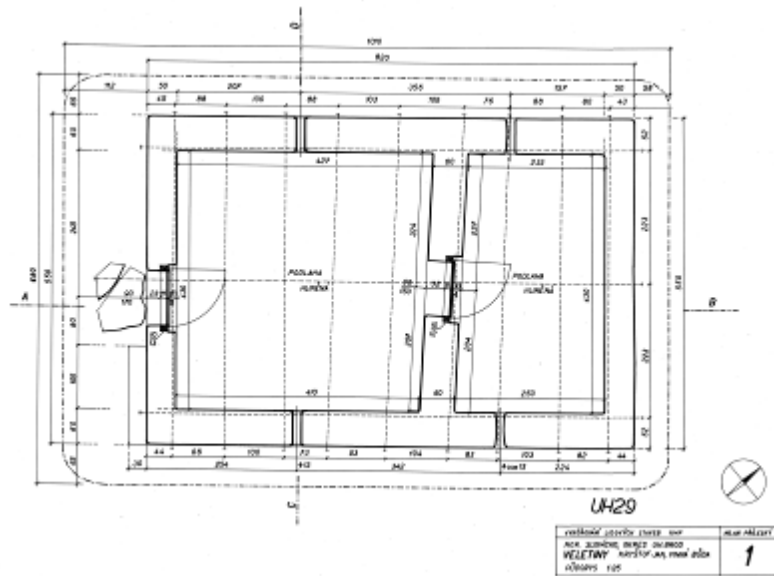

Veletiny – areál vinohradnický „búda“. Foto A. Korčáková, r. 2010.

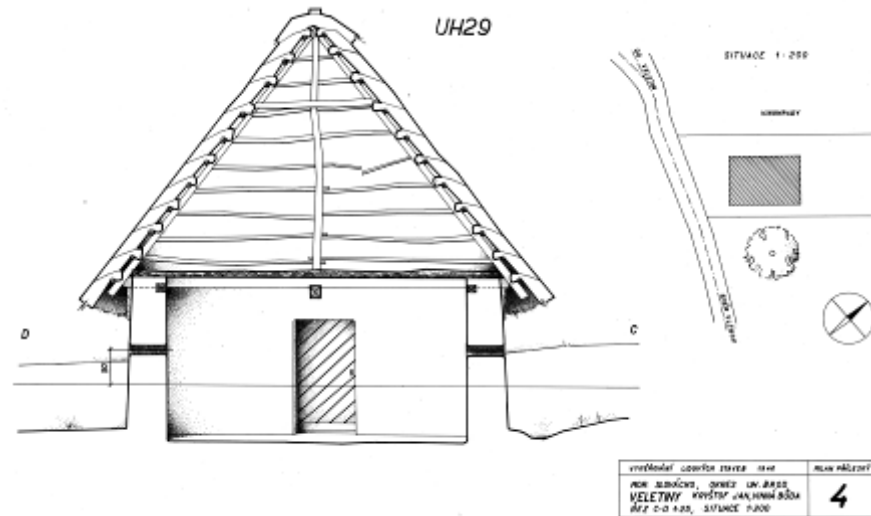
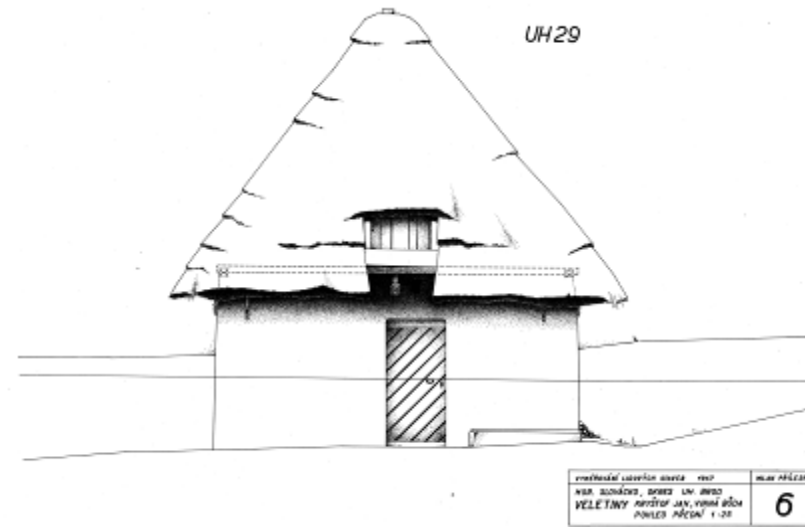

Veletiny – „búda“ s předsunutou střechou. Foto A. Korčáková, r. 2010.

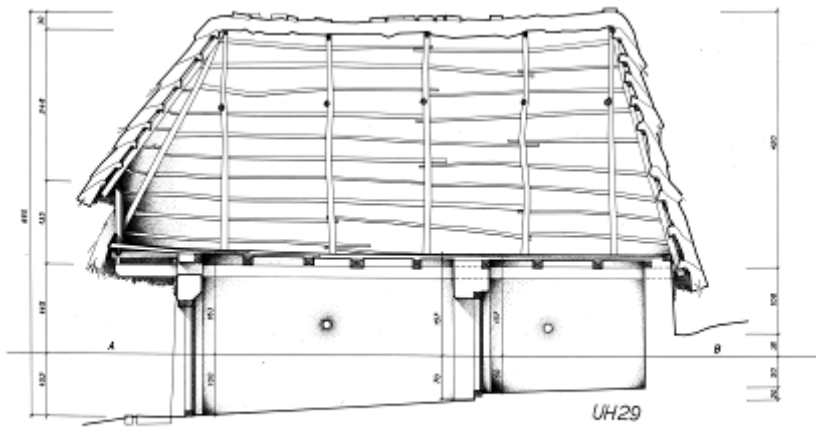
Archivní podoba – zaměření

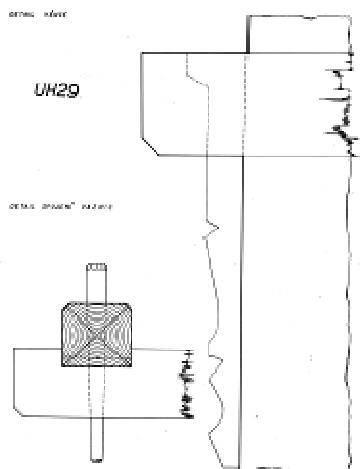
Archivní podoba – zaměření

Archivní podoba – zaměření

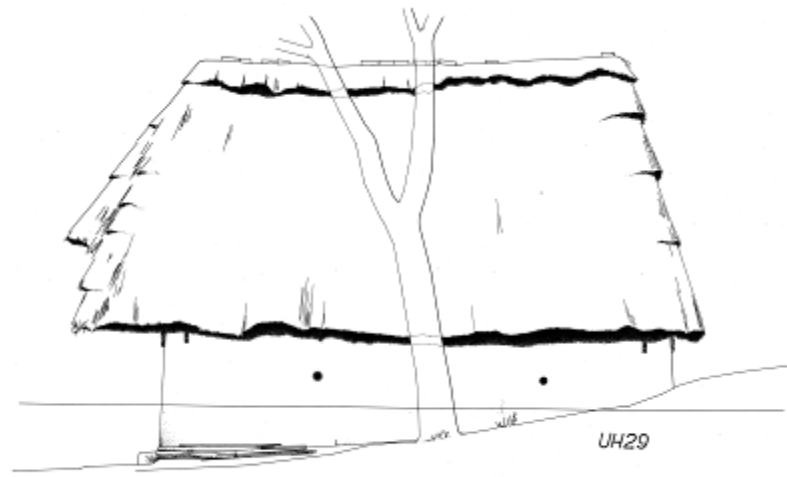

architektonická podoba stavby autor prof. Zdeněk Prácheňský architekt ústřední úřad Ústí nad Labem 1928	číslo měřítka 3
--	--------------------

architektonická podoba stavby autor prof. Zdeněk Prácheňský architekt ústřední úřad Ústí nad Labem 1928	číslo měřítka 7
--	--------------------

Archivní podoba – zaměření

architektonická podoba stavby autor prof. Zdeněk Prácheňský architekt ústřední úřad Ústí nad Labem 1928	číslo měřítka 5
--	--------------------

Přílohy:

1. Obec Velečtiny	2. Okres Uherské Hradiště	3. Katastr Hradištská	4. Poloha 7999
----------------------	------------------------------	--------------------------	-------------------

EVIDENČNÍ LIST NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY

5. Název (zkráceně) památky:
vinohradnická stavba - lišovňa

6. Místní označení architektní památky:
lišovňa (lišov)
ulice (okružní), pap. (místní traf. a. pobočky at.)
parcels. st. 160, Stará lišova

7. Ochranné pásmo:

8. Místní úprava, stavební úřad:
Hradištská 387/1a, Velečtiny čp. 175

9. Popis památky včetně sacího kódu, materiálů, pap. i jiné výzoby:

Přístrešek neprosklitelné stavby, obdélčitého půdorysu situovaný ve svahu a šikmo k orientovaní. Věhod do lišovny je ve šikové sítni, prolamovaný na osm. Dvaše jednodřevě a nákově kládemých desek. Vnitřní prostor je rozdělen na dvě místnosti. Plošná je věšák, afedovaný stropní rošt pomáhá mít konstrukci sedlové střechy a val bítoků a s představeným stěmem, podšitým dvěma dřevěnými sloupky. Místnosti jsou osvětleny a větrány malými kruhovitými otvorem prokameným v protilehlých zedích a malým pravoúhlým otvorem v nadpraží. Štít je dělený ze svale kládemých prken a je opatřen pravoúhlým překrytím dřívky.
Typ střeš lišovny bez sklépa.
Materiál: cihla, dřevo, kypřina plátně keramická

10. Číslová stěnová a autoskizace:

19. st.

11. Pláncová návrhová studie:

12. Změnové a kulturní postupy v památce, přírodních síťovky: Místní do souboje vinářské lišov, která jsou dokladem přeměnování vinohradní i stavěného stavebního umění s kovářskými nástroji. Z obdoby vinářské lišovny na Uherskohradištská patří k typovějšímu národním a národním. Stavěná památková ochrana Velečtiny - Stará lišova, prokřídlené nádobní vlny České republiky ze dne 24. května 1995, 127063 Sč.	15. Odkaz na literaturu: ROČNÍK V. Vinohradnická stavby na Slovensku. Uherské Hradištské 1966, s. 20. V. ROČNÍK Tradiční stavby na Slovensku. Uherské Hradištské 1967.
13. Otevřené památky a příj. měly opatření: opravená	16. Odkaz na fotografickou dokumentaci: Z. a. 11200, 11204
14. Otevřené památky a příj. měly opatření:	17. Odkaz na měřiče a jiné dokumenty:
18. Poznámky, obrázky a jiné přílohy:	18. Fotodokumentace (přehled, detaily, pohledy): Foto Štěpánková 5.2.1997
	19. Tabulky doplňkových listů:

Evidenční list nemovité kulturní památky, NPÚ Kroměříž.

Archivní podoba – hodnocení z pohledu architekta

Na císařském otisku mapy stabilního katastru a indikační skici mapy stabilního katastru z roku 1827 se objekt vinohradnické stavby ještě pravděpodobně nenacházel. Otisk mapy stabilního katastru z roku 1827 zachycuje pouze vinice (růžová barva). Stavby vinohradnických staveb zachyceny nejsou, třebaže již některé existovaly. Tyto stavby, lidově nazývané „vinohradnické budy“ vytvářejí charakteristickou štítově orientovanou a převážně jednořadou zástavbu datovanou od druhé poloviny 18. století po první polovinu 20. století. Na trámech v interiéru staveb bylo nalezeno přímé datování (např. u stavby pana Medka, st. parcela 162, je datace na trám v lisovně z roku 1772).

Materiálem použitým na stěny zaměřeného objektu byla hlína; ostatním materiálem bylo dřevo, kámen, sláma. Objekt měl dvouprostorovou dispozici – v přední větší části byla lisovna, kde se lisovalo víno, případně v průběhu slavností a svátku se zde besedovalo. V zadní části byla komůrka na uskladnění vína. Konstrukce krovu - dřevěný hambálkový krov z tyčoviny. Střecha došková, sedlová.

Architektonické lidové tvarosloví, detail a barevnost u hospodářských staveb drobného měřítka, proporčně vyvážené stavby nám ukazují cit, míru vkusu a funkčnost. Zasazení objektu do krajiny plně respektuje své přirozené okolí i zástavbu.

Zaměřil M. Příleský v měřítku 1:2, 1:25, 1:200 v roce 1947.

Stávající stav – hodnocení z pohledu architekta

Zaměřený objekt patří mezi drobné nadzemní stavby (nepodsplepen). Jeho rekonstrukce proběhla v letech 1975 – 80. Z původního objektu jsou zachovány vstupní dveře masivní svlakové, ruční kování, použit původní kámen a podélný nosný trám. Původní došková střecha nahrazena sedlovou s keramickou krytinou. Dnes jsou obvodové stěny vyzděny z cihel, krov z řeziva opracovaného strojní pilou, prkenné bednění štítu. Stěny stavby jsou v bílé barvě, modrá typická podrovnávka lemuje průčelí i boční stěny. Objekt je opraven, užíván k uskladnění materiálu, spíše udržován. K původnímu účelu, stejně jako většina ostatních vinohradnických staveb, není využíván.

Charakter lokality: statut vesnické památkové rezervace (VPR), udržována, objekty nevyužívány. Areál VPR elektrifikován, přístupová cesta k objektům - nebezpečná štěrková cesta.

Stavba respektuje krajinu, ale nezachovává si svůj přirozený charakter a vlastnosti, pro které byla zařazena mezi památkově chráněné objekty. Míra autenticity objektu a vazby na okolí jsou narušeny.

Původní zástavba je doplněna ve druhé řadě rekreačními objekty, které nerespektují charakter zastavěné lokality. V roce 2006 byla vypracována studie *Veletiny – areál vinných búd* (Ing. Jiří Hloušek), kde byly vymezeny a předloženy možné návrhy a koncepce uchopení celé lokality, jejich úprav apod.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

V obci Veletiny pod vedením prof. Kuriala byl zaměřen také obytný dům u č. p. 105. Na jeho místě stojí novostavba bez jakékoliv návaznosti na předchozí zaměřený objekt.

V obci Veletiny – Stará Hora je zachováno množství vinohradnických staveb (jejich výčet – seznam uveden ve *Stručném srovnání stavu kulturních památek v lokalitě Uherskohradištsko vedených v evidenci Ústředního seznamu kulturních památek (ÚSKP) versus skutečný stav.*)

Na příkladech uvádím:

– vinohradnickou stavbu st. 162 (vlastník Miroslav Medek), která jako jediná v areálu je v původním stavu. Byla opravena a zrekonstruována v letech 2007 – 2008 na základě projektu Ing. Jiřího Hlouška z roku 2006.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Vinohradnická stavba, st. 162, kresba Jiří Hloušek, r. 2006.

Vinohradnická stavba, st. 162, foto A. Korčáková, r. 2013.

Ostatní objekty účelově stejné v obci zachované:

Vinohradnická stavba, st. 162, interiér lisovny a komůrky na uskladnění vína, foto A. Korčáková, r. 2013.

Použité prameny, literatura a zdroje:

Archiv Vysokého učení technického v Brně – plánová dokumentace, zaměření (matrice, pauzák).

Archiv Slováckého muzea v Uherském Hradišti – archivní fotografie V. Frolec, r. 1965. (Inventární číslo 5908 bída ve Veletinách s doškovou střechou, publikace Kultura a trad., č. 5; 5918 bída s předsunutou střechou, publikace Kultura a trad., č. 5.).

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě – archivní fotografie a kresba J. Beneš. (Inventární číslo 220-86 – Velitiny budy – kresba r. 1949, 429-85 Velitiny – budy – fotografie r. 1950, 17–86 Velitiny budy a seník – fotografie r. 1950).

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě – archivní fotografie J. Pavelka. (Inventární číslo 15-86 – Velitiny budy – fotografie r. 1953, 68-86 Velitiny budy – fotografie r. 1953).

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156. ISBN 978-80-214-4252-8.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Veletiny* [online]. [Edice Katastrální mapa Veletiny 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2825291742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/3300-1/3300-1-004_index.html.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR282318270>.

N.p.ú. – ú.o.p. Kroměříž - evidenční list nemovité kulturní památky.

Vysvětlivky:

Stupeň zachování objektu a jeho vazby

I: zachovaný zcela, zachován charakter, udržovaný podle požadavků památkové péče

II: zachovaný zčásti (zpravidla nosná konstrukce)

III: zcela odstraněný, na původní stopě novostavba

IV: zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti

V: zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba

4.1 Aktuální tabulka zaměřených objektů v lokalitě Uherskohradištsko a jejich stav dle stupně zachování k roku 2013

Stupeň zachování objektu	Lokalita, specifikace umístění	Užíván	Bez využití	Typ objektu	Počet
I. zachovaný, udržovaný podle požadavků PP	Částkov 37	•		komora	1
II. zčásti zachovaný (zpravidla nosná konstrukce)	Zlámanec 12	•		obytný dům	4
	Vápenice 23	•		obytný dům	
	Prakšice 94		•	obytný dům	
	Buchlovice – Trnávky 307		•	obytný dům	
III. zcela odstraněný, na původní stopě novostavba	Žitková 55	•		obytný dům	5
	Vyškovec 64	•		obytný dům	
	Veletiny st. parcela 160 (součást VPR)	•		vinohradnická stavba	
	Strání – Vápenky 236	•		obytný dům	
	Bzová 35	•		obytný dům	
IV. zcela odstraněný, na místě novostavba bez jakékoliv návaznosti	Zlámanec 35	•		obytný dům	14
	Vápenice 40	•		obytný dům	
	Veletiny 105	•		obytný dům	
	Přečkovice 4	•		obytný dům	
	Lopeník – Bošáčky 148	•		obytný dům	
	Lopeník 118	•		obytný dům	
	Kelníky 9	•		obytný dům	
	Kelníky 1	•		obytný dům	
	Podolí 102	•		obytný dům	
	Hluk 530	•		obytný dům	
	Drslavice 69	•		obytný dům	
	Částkov 24	•		komora	
	Věsky 59	•		obytný dům	
	Vyškovec 45	•		obytný dům	
V. zcela odstraněný, na místě nestojí žádná stavba	Zlámanec 59		•	obytný dům	14
	Zlámanec 48		•	obytný dům	
	Kelníky 13		•	obytný dům	
	Kelníky 5		•	sušárna	
	Kelníky 4		•	sušárna	
	Kelníky 9		•	komora	
	Částkov 16		•	komora	
	Buchlovice 405		•	obytný dům	
	Vápenice 45		•	obytný dům	
	Částkov 32		•	sušárna	
	Částkov 36		•	komora	
	Částkov 65		•	sušárna	
	Boršice u Blatnice 135		•	obytný dům	
	Vyškovec 49		•	obytný dům	
Celkem objektů					38

Tabulka 1 aktuální stav zaměřených objektů v lokalitě Uherskohradištsko k roku 2013.

Poznámka 1: fialově jsou označeny objekty zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek.

Poznámka 2: do lokality Uherskohradištsko je zařazena i obec Kelníky (okres Zlín) a obec Vápenky (okres Hodonín) a zachovává tak členění, drží se rámce archivu prof. Kuriala, jak bylo uvedeno v úvodu této práce.

4.1.1 Stručné zhodnocení k zaměřeným objektům uvedeným v tabulce

Vybrané objekty do *katalogu staveb lidové architektury* reflektují jejich současný i archivní stav. Celkem patnáct objektů zahrnuje jak obytná stavení, tak drobné hospodářské stavby (sušírny, komory, vinohradnickou stavbu) jako reprezentanty objektů uvedených v tabulce.

V katalogu staveb u nejzachovalejšího objektu v Častkově 37¹¹³ můžeme vidět např. typické klenuté žudro u vstupu do komory a modrou podrovnávku. Tyto mělké výstupky – žudra byly typickými prvky na Slovácku nejen u komor, ale především u obytných stavení. Dalším určujícím znakem u lidových hliněných staveb jsou výklenky pro sošky světců na čelní fasádě obytného domu či hospodářského stavení, kdy tito chránili dům před nemocí, zlem a měli funkci magicky ochranou. Naši předkové si dokázali opravdu doslovně vyhrát s detailem a barevností. Tam, kde převládala jednoduchost formy, byla o to větší snaha o zvládnutí detailu, který byl v každém regionu odlišný. V kartách ze specifického výzkumu (viz příloha č. 1) na objektu obytného stavení ve Vápenicích 45 je vidět ukázka, přímo celá paleta barevností v detailu omítky, tak jak ji tvůrci postupně nanášeli na sebe. (Především modré, okrové a žluté barevné hlinky, jsou vidět jako poslední zbytky omítky na fasádě objektu). Tento objekt je v současnosti již vlastníky odstraněn.

Foto 21 vlevo pohled na rozpadající se usedlost Vápenice č. p. 45, vpravo pohled na hlavní průčelí a detail omítky, r. 2010. A. Korčáková.

Podobný osud postihl také objekt obytného stavení ve Věskách č. p. 59 u Uherského Hradiště, na jehož místě nyní stojí objekt nový.

Foto 22 Věsky č. p. 59, novostavba, r. 2013. A. Korčáková.

¹¹³ Samostatně stojící patrové komory patřily spolu se sušírny k důležitým hospodářským stavbám našich předků na Moravském Slovácku (Slovácku). Do mladší doby trvajících budování oddělených skladovacích budov bylo zřejmě podmíněno tím, že se na tomto území poměrně dlouho udržela otopná zařízení staršího typu s odváděním kouře pouze do půdního prostoru, což nejen vylučovalo využití půdy jako skladovacího prostoru, ale také zvyšovalo nebezpečí požáru v obytném domě a nutilo skladovat nejdůležitější produkty mimo něj.

Za připomínku jistě stojí také vinohradnická stavba ve Veletinách, která svou formou do určité míry zachovává původní tvar a konstrukci. Svým novým materiálem a strohostí stěn se ale zcela odlišuje od původních hliněných stěn, které nepravidelně kopírovaly celou stavbu. Proto je zde otázka, co zde opravdu chráníme. Je to ukázka současnosti a našeho lidského přístupu k památkám. Záleží na tom, zdali chceme toto mizející dědictví zachovat i pro další generace a chceme-li určitým způsobem navázat na koncept našich předků.

Celkově u II. kategorie stupně zachování objektu došlo v letech 2011 – 2013 k úbytku dalších dvou objektů (Vápenice č. p. 45, Vésky č. p. 59), které byly zčásti zachovány, a které reflektoval specifický výzkum v roce 2010. Tento signál a zvyšující se trend nároků na bydlení je znakem ztráty vazeb s tradicemi a kořeny, ale také je ukázkou toho, jak rychle mohou objekty mající charakter památky, bez její památkové ochrany (ale bohužel i včetně ní), mizet z našeho okolí.

Jelikož k roku 2013 většina objektů již zanikla zcela (28) nebo vznikla na původní stopě novostavba (5), zčásti zachované jsou pouze (4) a zcela zachované a udržované podle požadavků památkové péče (1), je z hlediska dokumentace tento vzorek uzavřen. Prof. Kurial vybíral k zaměření především objekty, které byly svou formou nejarchaičtější, proto není divu, že se do dnešní doby zachoval tak početně malý vzorek. I přesto si myslím, že je vypovídající.

To, co je důležité, a co považuji za zhodnocení Kurialova archivu na Uherskohradištsku, je jeho využití a uvedení do praxe architektů, seznámení studentů ateliérové tvorby s tímto materiálem a komplexní uchopení této problematiky z hlediska současnosti. Publikování a seznámení veřejnosti s tímto cenným materiálem je důležité, přesto největší oporu vidím právě na lektorech vysokých škol, kteří studentům dokáží vštěpit nejen informace, ale především souvislosti s možnostmi současné i minulé tvorby. Tímto se stane archiv lidové architektury prof. Kuriala právem doceněný, nezůstane na papíře a v archivu, ale stane se podstatnou složkou v tvorbě. Tento obsáhlý materiál – zejména plánová, kresebná a fotografická dokumentace tak dosáhne oprávněného zhodnocení pro následující generace a věřme, že se stane motivací pro dnešní uskutečnění podobného výzkumu na tomto poli v současnosti. Z tohoto úhlu pohledu lidová architektura není na ústupu. Má potenciál se kompaktně zapojit do celého celku.

4.2 Stručné srovnání stavu kulturních památek v lokalitě Uherskohradištsko vedených v evidenci Ústředního seznamu kulturních památek (ÚSKP) versus skutečný stav

Výzkumná data z roku 2010 - 2013 v obcích na Uherskohradištsku, kde převážně v letech 1946 – 1948 pod vedením prof. Antonína Kuriala proběhla zaměřovací akce a kde byly zaměřeny dnes již většinou zaniklé objekty.

ČÍSLO REJ-STŘÍKU ÚSKP	NÁZEV OKRESU	OBEC	PAMÁTKA	POZNÁMKY	P O Č E T
19971/7-3283	Uherské Hradiště	Částkov č. p. 21	Venkovská usedlost, z toho jen komora	Neexistuje cca 40 let (samo spadlo). * Vlastníci SJM Vlčnovský Miroslav a Vlčnovská Jana. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 66).	6 (1)
45078/7-3281	Uherské Hradiště	Částkov č. p. 29	Venkovská usedlost	Existuje. Přestavěné. Vlastník Robert Michálek. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 78).	
15733/7-3286	Uherské Hradiště	Částkov č. p. 33	Venkovská usedlost, z toho jen sušárna	Neexistuje. Vlastník Petr Ševčík. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 30).	
31657/7-3284	Uherské Hradiště	Částkov č. p. 37	Venkovská usedlost, z toho jen komora	Existuje, udržované. Vlastníci Jarmila Hoferková, Klára Štěpánková. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 18). Zaměřeno prof. Kurialem.	
19340/7-3282	Uherské Hradiště	Částkov č. p. 63	Venkovská usedlost	Existuje. Opravené před cca 8 lety*. Vlastník Petr Hoferek. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 11/1).	

24067/ 7-3285	Uherské Hradiště	Částkov č. p. 65	Venkovská usedlost, z toho jen komora, sušárna	Neexistuje cca 30 - 40 let. *Vlastníci Machálek Oldřich, Machálková Jarmila. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 93). Zaměřeno prof. Kurialem.	
23054/ 7-3292	Uherské Hradiště	Drslavice č. p. 11	Venkovská usedlost	Existuje – novostavba r. 1969. Vlastníci SJM Sedláček Karel, Marie. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 48).	
35019/ 7-3295	Uherské Hradiště	Drslavice č. p. 19	Venkovská usedlost, z toho jen komora	Existuje. Vlastník Marie Buráňová. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 35).	
26630/ 7-3299	Uherské Hradiště	Drslavice č. p. 24	Venkovská usedlost, z toho jen sušárna	Existuje, zchovalé. Vlastník František Šrámek. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 25).	
46030/ 7-3293	Uherské Hradiště	Drslavice č. p. 69	Venkovská usedlost	Existuje, novostavba. Vlastník Dana Věrná. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 108). Zaměřeno prof. Kurialem.	11 (3)
14022/ 7-3300	Uherské Hradiště	Drslavice	Stodola (po levé straně cesty směrem od obce)	Neexistuje	
26648/ 7-3302	Uherské Hradiště	Drslavice	Stodola (po pravé straně cesty směrem k obci)	Neexistuje	
45283/ 7-3301	Uherské Hradiště	Drslavice	Stodola (po levé straně cesty směrem od obce)	Neexistuje	
10227/ 7-8588	Uherské Hradiště	Drslavice	Kaple (Panny Marie Hostýnské)	Existuje. Vlastník obec. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 80/1).	
22830/ 7-3297	Uherské Hradiště	Drslavice	Seník	Neexistuje (povodně v 60. letech)	
23500/ 7-3298	Uherské Hradiště	Drslavice	Seník	Neexistuje (povodně v 60. letech)	

29524/ 7-3296	Uherské Hradiště	Drslavice	Seník	Neexistuje (povodně v 60. letech), (pp. 140).	
40473/ 7-3322	Uherské Hradiště	Hluk	Kostel sv. Vavřince	Existuje. Vlastník Římskokatolická farnost. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 1).	6 (6)
51474/ 7-9020	Uherské Hradiště	Hluk	Boží muka	Existuje	
25093/ 7-3324	Uherské Hradiště	Hluk č. p. 59	Fara	Existuje. Vlastník Římskokatolická farnost. Na KN je evidován způsob ochrany.	
24457/ 7-3321	Uherské Hradiště	Hluk č. p. 162	Tvrz	Existuje. Vlastník město Hluk. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 463).	
22524/ 7-7068	Uherské Hradiště	Hluk č. p. 283	Venkovská usedlost	Existuje. Vlastník město Hluk. Zachovalý kontext s okolím. Na KN je evidován způsob ochrany. (st.703/1, 703/3). (Dříve st. 544).	
26649/ 7-3325	Uherské Hradiště	Hluk č. p. 284	Venkovská usedlost	Existuje. Vlastník město Hluk. Zachovalý kontext s okolím. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 702/1). (Dříve st. 545).	
47852/ 7-3339	Zlín	Kelníky	Zvonička	Existuje	
47854/ 7-3341	Zlín	Kelníky č. p. 4	Venkovská usedlost, z toho jen stodola	Neexistuje cca 20 let.* Majitelé na č. p. 4 nebydlí.* Vlastníci č. p. 4 Janča Pavel a Jančová Erika.	
47856/ 7-3343	Zlín	Kelníky č. p. 4	Sušárna	Neexistuje cca 20 let.* Vlastníci č. p. 4 Janča Pavel a Jančová Erika. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 72). Zaměřeno prof. Kurialem.	

47855/ 7-3342	Zlín	Kelníky č. p. 9	Venkovská usedlost, z toho jen stodola	Existuje. Vlastník Vojtěch Minařík. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 85).	5 (2)
47853/ 7-3340	Zlín	Kelníky č. p. 19	Jiná obytná stavba	Existuje. Novostavba z roku 1975.* Vlastník Jaroslav Janča. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 41).	
12505/ 7-8550	Uherské Hradiště	Lopeník	Zvonice	Existuje, před cca 10. lety obnoveno. Vlastník obec Lopeník. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 103/2).	3 (3)
12504/ 7-8551	Uherské Hradiště	Lopeník	Krucifix	Existuje, zrestaurován. Vlastník Drahomíra Konečná. Na KN není evidován způsob ochrany. (pp. 903/4).	
24792/ 7-3365	Uherské Hradiště	Lopeník č. p. 141	Venkovská usedlost	Existuje (jen původní nechráněná stodola zde není). Usedlost obydlená. Vlastník Anežka Vlčíková. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 201).	
15299/ 7-3419	Uherské Hradiště	Přečkovice	Boží muka	Existuje, 6 vlastníků. Na KN je evidován způsob ochrany. (pp. 559/2).	2 (1)
30870/ 7-3420	Uherské Hradiště	Přečkovice č. p. 4	Studna	Neexistuje, vlastník město Bojkovice. Na KN je evidován způsob ochrany. (pp. 1344). (Na č. p. 4 je Myslivecké sdružení Kladénka – Přečkovice).	
11383/ 7-8703	Uherské Hradiště	Vápenice č. p. 36	Venkovská usedlost, z toho jen seník	Existuje pouze rodinný dům se stodolou. Vlastník Božena Štěpánová. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 799).	

23325/ 7-3521	Uherské Hradiště	Vápenice č. p. 43	Venkovská usedlost, z toho jen seník	Existuje. Vlastníci Václav Mlčuch a Václav Mlčuch. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 555, pp. 7476).	4 (1)
11385/ 7-8702	Uherské Hradiště	Vápenice č. p. 53	Venkovská usedlost, z toho jen seník	Existuje, změna využití na rekreační objekt.** Vlastníci SJM Kusák Vratislav a Kusáková Jarmila. Na KN není evidován způsob ochrany. (pp. 7385/4).	
46010/ 7-3522	Uherské Hradiště	Vápenice č. p. 53	Venkovská usedlost	Existuje, nezachován charakter. Vlastníci SJM Kusák Vratislav a Kusáková Jarmila. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 654).	
24750/ 7-2349	Hodonín	Nová Lhota č. p. 13	Venkovská usedlost	Existuje, vlastník Skalík Kamil. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 657). Stav domu nezjištěn.	6 (4-6)
11177/ 7-8663	Hodonín	Nová Lhota*** Vápenky č. p. 227	Venkovská usedlost	Existuje, vlastník Mímochočková Mária. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 336/1).	
11173/ 7-8660	Hodonín	Nová Lhota*** Vápenky č. p. 231	Venkovská usedlost	Existuje, vlastníci SJM Jandl Ivan Ing. a Jandlová Jana. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 330).	
49742/ 7-8817	Hodonín	Nová Lhota*** Vápenky č. p. 252	Venkovská usedlost	Existuje, vlastník Pavlačka Radek. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 364). Stav domu nezjištěn.	
11176/ 7-8662	Hodonín	Nová Lhota*** Vápenky č. p. 267	Venkovská usedlost	Existuje, vlastníci Drašarová Ludmila, Parusnikova Jana. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 400).	

11175/ 7-8661	Hodonín	Nová Lhota*** Vápenky č. p. 270	Venkovská usedlost	Existuje, vlastníci SJM Uhlíř Antonín a Uhlířová Marie. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 401).	
16426/ 7-8000	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná bída	Existuje, bez č. p. Vlastníci Gazdíková , Mikulincová, Ondrušková. Parcelní č. 158. Na KN není evidován způsob ochrany.	16 (15- 16)
17254/ 7-8003	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná bída	Existuje, bez č. p. Vlastníci Válek Vítězslav, Válková Romana. Parcelní č. 358. Na KN není evidován způsob ochrany.	
19198/ 7-8007	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná bída	Existuje, bez č. p. Vlastník Martinec Miloslav. Parcelní č. 354. Na KN není evidován způsob ochrany.	
22396/ 7-7999	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná bída	Existuje, bez č. p. Vlastník František Křívda. Parcelní č. 160. Na KN není evidován způsob ochrany. Zaměřeno prof. Kurialem.	
22937/ 7-8001	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná bída	Existuje, bez č. p. Vlastník Orlovský Věroslav. Parcelní č. 119. Na KN není evidován způsob ochrany.	
23488/ 7-8009	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná bída	Existuje, bez č. p. Vlastník Bičan Jindřich. Parcelní č. 168. Na KN není evidován způsob ochrany.	

23651/ 7-8008	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná buda	Existuje, bez č. p. Vlastník Malina Marián. Parcelní č. 147. Na KN není evidován způsob ochrany.
26311/ 7-7998	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná buda	Existuje, bez č. p. Vlastník Cahel František. Parcelní č. 163. Na KN není evidován způsob ochrany.
27260/ 7-8004	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná buda	Existuje, bez č. p. Vlastníci Mihelovi Stanislav a Jiřina. Parcelní č. 132. Na KN není evidován způsob ochrany.
28254/ 7-8002	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná buda	Existuje, bez č. p. Vlastníci Gomelská, Vystrčil. Parcelní č. 141. Na KN není evidován způsob ochrany.
32693/ 7-8005	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná buda	Existuje, bez č. p. Vlastník Viktora Milan. Parcelní č. 356. Na KN není evidován způsob ochrany.
34224/ 7-8006	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná buda	Existuje, bez č. p. Vlastník Hrouzek Vladimír. Parcelní č. 357. Na KN není evidován způsob ochrany.
102793	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná buda	Existuje, JV od obce. Bez č. p., vlastníci Medkovi Miroslav a Anna. Parcelní č. 162. Na KN není evidován způsob ochrany.
17253/ 7-7116	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná buda - lisovna	Existuje, oblast Vinohrady. Vlastník Kunčar Zdeněk. Parcelní č. 144., na KN není evidován způsob ochrany.

46528/ 7-7115	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná bída - lisovna	Existuje, oblast Vinohrady, u č. p. 35. Vlastníci Haluzovi Zdeněk a Jarmila. Parcelní č. 150. Na KN není evidován způsob ochrany.	7 (2)
47876/ 7-7117	Uherské Hradiště	Veletiny	Vinná bída - lisovna	Existuje, oblast Stará Hora, u č. p. 30. Vlastník Michálková Marie. Parcelní č. 152. Na KN není evidován způsob ochrany.	
35956/ 7-7118	Uherské Hradiště	Vyškovec č. p. 44	Venkovská usedlost	Existuje, vlastník Bohumil Mandínek, Lukáš Žmolík. Havarijní stav. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 403)	
22184/ 7-3563	Uherské Hradiště	Vyškovec č. p. 45	Venkovská usedlost	Neexistuje, vlastník Martin Pavelka, zaměřeno prof. Kurialem. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 686).	
26358/ 7-3564	Uherské Hradiště	Vyškovec č. p. 63	Venkovská usedlost	Existuje, nový objekt. (Na původním místě č. p. 63 ale nestojí). Roku 1999 doloženo, že původní objekt neexistuje. Vlastníci SJM Gryčovi. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 387).	
46350/ 7-3565	Uherské Hradiště	Vyškovec č. p. 65, (Ve Vlčí)	Venkovská usedlost	Neexistuje, zbořeníště. Vlastník Jarmila Čuříková. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 421). V současnosti bez č. p. Č. p. 65 přiděleno jinému domu v centru obce (vlastník obec).	

Zhodnocení objektů Kurialova archivu na Uherskohradištsku rozšířené o památkově chráněné objekty

25278/ 7-3560	Uherské Hradiště	Vyškovec č. p. 20	Venkovská usedlost	Existuje, 6 vlastníků, majitel F. Machala. Přestavba objektu, ztráta památkového charakteru. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 514).	5 (3)
41216/ 7-3561	Uherské Hradiště	Vyškovec č. p. 40	Venkovská usedlost	Existuje, omítnuté hlínou. Vlastník Ilona Karlíková. Objekt obydlen. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 700).	
22492/ 7-3562	Uherské Hradiště	Vyškovec č. p. 43	Venkovská usedlost	Existuje. Přestavba objektu, ztráta památkového charakteru. Vlastník Tomáš Smejkal, František Juriga. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 408/1, 408/2).	
100472	Uherské Hradiště	Zlámanec č. p. 7	Venkovská usedlost, z toho jen sušárna	Existuje, vlastník Masařík Jaroslav. Naposled byla v provozu v r. 1976. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 93).	
22997/ 7-3567	Uherské Hradiště	Zlámanec	Kříž při vsi	Existuje	
15486/ 7-3570	Uherské Hradiště	Zlámanec	Seník na okraji vsi	Neexistuje	
34972/ 7-3568	Uherské Hradiště	Zlámanec č. p. 5	Venkovská usedlost	Neexistuje cca 40-50 let venkovská usedlost. Existuje pouze komora s doškem. Vlastník Kolaříková Emilie. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 73).	

28760/ 7-3569	Uherské Hradiště	Zlámanec č. p. 37	Venkovská usedlost	Existuje, zachovalé - obnovené. Vlastníci Říha Karel, Říhová Vladislava. Na KN je evidován způsob ochrany. (st. 39).	
25710/ 7-3574	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 43	Venkovská usedlost	Neexistuje. Vlastníci Kubáník Jan, Kubáník Marek, Kubáníková Anežka, Michalčíková Anna. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 769).	
36748/ 7-3575	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 48	Venkovská usedlost	Neexistuje. Vlastník A. Lebánková. Na KN není evidován způsob ochrany. (pp. 873).	
20648/ 7-3576	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 49	Venkovská usedlost	Neexistuje. Zbořeniště. Vlastník Juračka František. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 336/2). Lokalizace zbořeniště - naproti současného č. p. 49.	9 (0)
37718/ 7-3577	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 54	Venkovská usedlost	Existuje, bez původního charakteru. Vlastník J. Adam. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 346/3).	
31441/ 7-3582	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 66	Venkovská usedlost, z toho jen stodola	Neexistuje, vlastník M. Blahová. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 691).	
33895/ 7-3578	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 66	Venkovská usedlost	Existuje, bez původního charakteru. Vlastník M. Blahová. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 280).	
15567/ 7-3581	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 67	Venkovská usedlost, z toho jen stodola	Neexistuje. Vlastník A. Blahůšková, M. Jurigová. Na KN není evidován způsob ochrany. (pp. 715/2).	

30786/ 7-3579	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 67	Venkovská usedlost	Existuje, bez původního charakteru. Vlastník A. Blahůšková, M. Jurigová. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 278).
38437/ 7-3580	Uherské Hradiště	Žitková č. p. 160	Venkovská usedlost	Existuje. Přestavěno na hotel Kopanice, bez původního charakteru. Vlastník M. Kafka. Na KN není evidován způsob ochrany. (st. 905).

Tabulka 2 stručné srovnání stavu kulturních památek v lokalitě Uherskohradištsko vedených v evidenci Ústředního seznamu kulturních památek (ÚSKP) versus skutečný stav.

Vysvětlivky:

(*) – informace od místních respondentů

(**) – jeden ze tří seníků je upravený na rekreační objekt, opožděně zapsáno na Ministerstvu kultury ČR. V současnosti se nedá mluvit o charakteru stavby jako nemovité kulturní památky.

(***) – část obce Vápenky je uvedena v evidenci na serveru <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>. V současném rozdělení katastrálního území však objekty náleží pod část obce Nová Lhota.

(st.) – stavební parcela

(pp.) – pozemková parcela

V tabulce ve výčtu **počet** je uveden celkový zapsaný stav v ÚSKP, v závorce je **tučně** uveden vždy reálný počet zjištěných zachovalých objektů v dané obci.

Poznámka 1: Fialově jsou označeny objekty zaměřené prof. Kurialem a jeho žáky (celkem 6 objektů). **Tučně** existující objekty – zachovalé. Celkem 41 (44) objektů. Z toho zachovalé a zaměřené prof. Kurialem (celkem 2, jeden objekt zcela – Částkov 37, jeden objekt na původní stopě, se ztrátou původního charakteru – vinohradnická stavba na st. 160, Veletiny). U objektů, kde není na katastru nemovitostí evidován způsob ochrany, to neznamená, že nemovitá kulturní památka není v evidenci. Je povinností vlastníka tyto informace zjistit a uvést na katastru skutečný stav.

Poznámka 2: do lokality Uherskohradištsko je zařazena i obec Kelníky (okres Zlín) a obec Vápenky (okres Hodonín) a zachovává tak členění, drží se rámce archivu prof. Kuriala, jak bylo uvedeno v úvodu této práce.

4.2.1 Úvod do problematiky a stručné zhodnocení k jednotlivým obcím a objektům v tabulce

V letech 2010 – 2013 jsem provedla tzv. reidentifikaci staveb v oblasti Uherskohradištska, (přesněji v obcích, kde se převážně v letech 1946 - 1948 uskutečnilo zaměření 38 staveb pod vedením prof. Antonína Kuriala). Bylo zjištěno, které objekty existují či neexistují, případně v jakém stavu se nacházejí.

Dílní reidentifikace objektů zapsaných jako nemovité kulturní památky byly např. provedeny v oblasti Uherskobrodská (r. 2011). Tyto zjištěné informace jsem zkonfrontovala se zjištěným stavem. Z této reidentifikace vyplynulo následující: pouze u objektů, u nichž je prokazatelná změna využití stavby, je návrh na zrušení prohlášení. Reidentifikace měla proběhnout i v ostatních regionech - Uherskohradištsko, Zlínsko, Kroměřížsko, Vsetínsko atd. - otázka rozsahu, kvality a následného využití není známa.¹¹⁴

Drslavice č. p. 24 – sušárna na ovoce - jedna z oceněných nemovitých památek, která je zachovalá, v provozu, ve velmi dobrém stavebně-technickém stavu.

Drslavice č. p. 21 – je neprohlášená památka (památka místního významu), velmi dobře udržovaná, v dobrém stavebně-technickém stavu. U č. p. 21 se nachází také sušárna na ovoce a komora. U hospodářského traktu je horší stavebně-technický stav, sušárna na ovoce je v havarijním stavu. Celkově je v Drslavicích zachováno za humny velké množství stodol. Jejich využití má stále význam.

Hluk – u zachovaných chráněných objektů č. p. 283 a č. p. 284, které se opravily z dotací Okresního úřadu Uherské Hradiště (UH) a z Fondu kultury Zlínského kraje (ZK) na obnovu památek, jsou v jejich bezprostřední blízkosti další tři domy, které celkově dokreslují ráz celé uličky. Tyto zde vytvořily zázemí pro chráněné zmíněné objekty, které se využívají k místním tradičním slavnostem, hodům, k uspořádání výstav, k vaření trnek a různých jiných kulturních akcí. Tyto objekty nejsou evidovány jako kulturní památky, dva z nich byly obnoveny z Operačního programu meziregionální spolupráce INTERREG (ROP) a třetí na svou obnovu teprve čeká.

Veletiny – vinohradnické stavby, které se nachází v chráněném území Vesnická památková rezervace (VPR) Veletiny – Stará Hora existují. Jsou cenným dokladem o způsobu hospodaření v této oblasti. Vinohradnická stavba pana Věroslava Orlovského, která se nachází jako první v řadě vinohradnických staveb směrem od Uherského Hradiště a vinohradnická stavba pana Medka (zde byla navrácena i původní došková střecha), byly oceněny v rámci projektu *Lidová stavba roku ZK*. Ve Veletinách, které jsou VPR, byla velká většina objektů obnovena právě z dotací, viz níže. Pouze u jedné stavby můžeme uvést ztrátu původního charakteru a hodnot (č. parcely 160, F. Křivda). Vinohradnická stavba byla postavena nově na původní stopě v 80. letech 20. století. (Materiál – pálená cihla omítnutá). Kolorit těchto vinohradnických staveb a okolí znehodnocují některé chaty v této oblasti. Tyto byly postaveny ještě před prohlášením za VPR. Základní hmota, tvar, měřítko těchto staveb a zasazení do krajiny nerespektují okolní zástavbu. Byly již vypracovány architektonické návrhy, studie zohledňující okolní zástavbu areálu „vinohradnických búd“ s cílem obnovit kolorit původní (např. Ing. arch. Jiří Hloušek, r. 2007).

Přečkovice – studna u č. p. 4 - kamenná studna se dle místních respondentů zde nikdy nenacházela: „*Kamenná studna s roubeným nástřeškem byla u vedlejší sousední parcely, č. p. 5*“

---

¹¹⁴ Projekt reidentifikace, kterou prováděl Národní památkový ústav (NPÚ) měl mít přímo vliv na ÚSKP. Tento ale nepostihl celý památkový fond. U obcí s rozšířenou působností (ORP) se provádí také vlastní reidentifikace, které jsou spíše pro interní potřeby, neoficiální.

pravděpodobně. Nyní je zde ale betonová skruž a studna nová.“ (Myslivecké sdružení Kladénka – Přečkovice).

Vyškovec – na Vyškovci se z památkově chráněných objektů mnoho nezachovalo. Mnohé jsou dotčeny přestavbami, kvůli kterým ztrácí svou původní hodnotu a charakter stavby. Až na jednu stavbu, která by mohla být příkladem pro mnohé. Venkovská usedlost č. p. 40 je znovu postavena, obnovena dle původních plánů. Na původní kamenné základové zdivo a obvodové stěny byly použity hliněné cihly. Bylo dbáno na původní technologie (cihly, trámy tesané ručně apod.). Stavba svým charakterem zapadá do krajiny spolu s hospodářským zázemím a nyní také s nově vzniklou sušárnou na ovoce, která je v provozu. Rekonstrukce, obnova objektu proběhla v roce 2005.

Zlámanec u č. p. 7 – sušárna: v současnosti je u objektu destrukce stěny, na dvou místech patrné svíslé trhliny. Zvažuje se oprava a rekonstrukce sušárny – možnosti dotace.

Žitková – z památkově chráněných objektů se téměř nic nedochovalo. Je to obdobná situace jako na Vyškovci. V okolí se nachází sušárna, která není ovšem památkově chráněna. Tyto stavby bychom měli zohlednit a přistupovat k nim citlivě.

Lidé na „Kopanicích“ jsou velmi svérázní v dobrém slova smyslu, o to víc sepjatí s domovem a střežící si své soukromí. Přístup k záchraně památek vyžaduje dlouhodobé úsilí, osobní setkávání a důvěru. To samozřejmě vyžaduje určitý čas. Jeho vynaložení je ale doceněné záchranou nejen památky, ale i vztahu k ní, což osobně pokládám za výhru. Jelikož sepjetí památky, krajiny a lidských vztahů je jeden z předpokladů funkčnosti, zachování nebo obnovy. My lidé z měst často vyžadujeme rychlý přístup. Neptáme se, co je dobré pro lidi, kteří po generace žijí v sepjetí a zcela jiném rytmu než my. Pomalejší tempo na Kopanicích vyžaduje i naše porozumění. Bez toho naše sebelépe motivované snahy o záchranu neuspějí. Pochopit krajinu a lidské vztahy je jedním z předpokladů záchrany a obnovy památek a nejen jich. Mohli bychom se inspirovat např. norskými ekologickými mysliteli Arne Naessem či Per Ingvaarem Haukelandem. Filozofický přesah je opomíjen, ač je důležitý pro pochopení souvislostí vyžadující větší znalosti a komplexnější nazírání.

Možnosti finanční dotace na památkové objekty

Velká většina chráněných objektů, které jsou zde uvedeny, je obnovována za podpory dotací.

Např. patrová komora u č. p. 37 v Částkově, oba domy č. p. 283 a 284 v Hluku, ostatní chráněné památky v Hluku - tvrz, kostel, fara. Stejně tak zvonička na Lopeníku, kříž na Lopeníku, dům č. p. 141 na Lopeníku, dům č. p. 37 ve Zlámanci, boží muka v Přečkovicích, sušárna u č. p. 24 v Drslavicích, objekt č. p. 53 ve Vápenicích, byt byl MK ČR tak nešťastně prohlášen. Většina vinohradnických staveb ve vesnické památkové rezervaci (VPR) ve Veletinách – Stará Hora. Tyto všechny objekty byly obnovené jednak z dotací bývalého Okresního úřadu v Uherském Hradišti, z Fondu kultury na obnovu památek Zlínského kraje, z Havarijního programu Ministerstva kultury ČR (MK ČR), Programu na obnovu VPR a VPZ MK ČR a programu, které administrují obce s rozšířenou působností (ORP).

Dotace na památkové objekty – Havarijní program MK ČR je využíván jako finanční pomoc na opravy statiky stěn u objektů, střech (u venkovské usedlosti Lopeník č. p. 141 byla poskytnuta dotace na doškovou střechu); Program pro vesnické památkové rezervace a zóny (VPR a VPZ) např. Veletiny, Vlčnov; Program na obnovu památek ORP; Fond kultury na obnovu památek ZK.

Na závěr:

Před r. 1989 bylo upuštěno od památkové ochrany či zaniklo několik desítek nemovitých kulturních památek, zvláště památek lidového stavitelství. V okrese Uherské Hradiště bylo v 60. a 70. letech 20. století demolováno nebo přestavěno přes 70 objektů, především pak na Uherskobrodsku a v oblasti Moravských Kopanic. Jednalo se jak o obytná stavení, tak i o hospodářské a užitkové stavby – roubené stodoly, seníky, sušírny, komory. Soubor seníků byl zlikvidován v Drslavicích, Strání, Lhotce, Vápenicích, stejně tak i stodoly, komory a sušírny ve Strání, Zlámanci, Maršově. Po zvážení této smutné statistiky, jak uvádí Jana Spathová, si musíme přiznat, že snaha o záchranu lidových staveb měla v nedávné minulosti výsledek více než problematický a bylo by tragédií, kdyby tento stav přetrval i nadále. Obdiv zahraničních návštěvníků nás snad více přiměje, abychom více vnímali historické hodnoty našich venkovských a městských sídel i kultivované krajiny, které zaujímají výjimečné místo v kulturní mapě Evropy.¹¹⁵

Nemovité kulturní památky, které jsou na serveru <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php> v evidenci se rozporují se skutečností. Tato evidence fondu nemovitých kulturních památek je zavádějící pro všechny (Ministerstvo kultury ČR, památkové ústavy a všechny správní orgány i vlastník samotný jsou zodpovědní za tento stav). Můžeme říci, že je to „kolektivní vina“, kdy objekty již neexistující jsou stále vedeny v Ústředním seznamu jako nemovité kulturní památky a není zrušena ochrana objektu u již neexistujících.

Většina uvedených staveb, objektů zapsaných jako nemovité kulturní památky již z velké většiny v současnosti neexistují. Na druhé straně je tu ale také poměrně dost staveb, které památkově chráněny nejsou, a přesto povahu památky vykazují. Cílem by tedy mělo být v krajině zaznamenat a podchytit dobré příklady těch staveb, které památkovou hodnotu mají, ale nejsou zapsány jako kulturní památky a snažit se o jejich evidenci jako kulturní památky. Cílem by také mělo být správně motivovat vlastníky těchto nemovitostí, správně a včasné je informovat o možnostech jak se starat o památky, jak využít možnosti dotací apod.

---

¹¹⁵ Spathová, J. *Stavební a umělecké památky*. Velehrad : Ottobre 12, 2002. ISBN 80-86528-13-8.

Fotografická dokumentace

Vybrané nemovité kulturní památky – fotografická dokumentace (září 2010 – listopad 2013)

Foto 23 Částkov, dům č. p. 29 (45078/7-3281). Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 24 Částkov, dům č. p. 63 (19340/ 7-3282). Foto A. Korčáková, r. 2011.

Foto 25 Částkov, komora u č. p. 37 (31657/7-3284). Foto A. Korčáková, r. 2011.

Foto 26 Drslavice, Kaple Panny Marie Hostýnské (10227/ 7-8588). Foto A. Korčáková, r. 2013.

Foto 27 Drslavice, sušárna u č. p. 24 (26630/ 7-3299). Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 28 Drslavice č. p. 69 (46030/ 7-3293). Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 29 Drslavice č. p. 11 (23054/ 7-3292). Foto A. Korčáková.

Foto 30 Hluk č. p. 284 vlevo (26649/ 7-3325) a č. p. 283 (22524/ 7-7068) vpravo. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 31 Hluk, ulice Rajčovna. Celkový pohled na soubor 5 domků, okapově orientovaných k veřejnému prostoru. Vlevo frontu zahajují dva chráněné domky č. p. 283 a 284, pokračují tři nechráněné, z toho dva jsou obnovené kompletně a třetí, koncový, má opravenou pouze provizorně fasádu a čeká na celkovou obnovu. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 32 Kelníky č. p. 19 (47853/ 7 3340). Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 33 Kelníky, stodola u č. p. 9 (47855/ 7-3342). Foto A. Korčáková, r. 2013.

Foto 34 Lopeník č. p. 141 (24792/ 7-3365). Foto A. Korčáková, r. 2013.

Foto 35 Lopeník, zvonice (12505/ 7-8550). Foto A. Korčáková, r. 2013.

Foto 36 Nová Lhota – Vápenky č. p. 227 (11177/ 7-8663). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.

Foto 37 Nová Lhota – Vápenky č. p. 231 (11173/ 7-8660). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.

Foto 38 Nová Lhota – Vápenky č. p. 267 (11176/ 7-8662). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.

Foto 39 Nová Lhota – Vápenky č. p. 270 (11175/ 7-8661). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.

Foto 40 Přečkovice, studna u č. p. 4 (30870/ 7-3420). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.

Foto 41 Vápenice č. p. 36, dům se stodolou (11383/ 7-8703). Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 42 Vápenice, seník u č. p. 43 (23325/ 7-3521). Foto A. Korčáková, r. 2013.

Foto 43 Vápenice u č. p. 53, rekreační objekt (11385/ 7-8702). Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 44 Veletiny – vinohradnické „búdy“. Foto A. Korčáková, r. 2013.

Foto 45 Vyškovec č. p. 40 (41216/ 7-3561). Foto A. Korčáková, r. 2011.

Foto 46 Vyškovec, sušírna u č. p. 40 – příprava na sušení trnek, kladení trnek na lésky. Foto A. Korčáková, r. 2013.

Foto 47 Vyškovec č. p. 43 (22492/ 7-3562). Dům rozdělen na dva samostatné objekty do L. Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 48 Vyškovec č. p. 44 (35956/ 7-7118). Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 49 Zlámanec, komora u č. p. 5 (34972/ 7-3568). Foto A. Korčáková, r. 2010.

Foto 50 Zlámanec, sušírna u č. p. 7 (100472). Foto A. Korčáková, r. 2010, 2013.

Foto 51 Zlámanec č. p. 37 (28760/ 7-3569). Foto A. Korčáková, r. 2013.

SEZNAM PRACÍ A AKTIVIT AUTORA VZTAHUJÍCÍ SE K DISERTAČNÍ PRÁCI

PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Hrabec, J.; Hrubý, J.; Korčáková, A. *Výzkum lidové architektury - archívni podoba a stávající stav*. Brno: FA VUT, 2011. s. 1-156.

Korčáková, A. *Tradice a počátky hliněné architektury*. In: Krajina našeho domova - Haná. Sborník tématických prací. Olomouc, Národní památkový ústav 2008, s. 26-41.

Korčáková, A. *Nástěnná malba v minulosti a současnosti na příkladech hliněné architektury*. In Zdravé domy 2010 : mezinárodní vědecká konference = Healthy Houses 2010 : international scientific conference : Brno, 27. - 28. 5. 2010. Brno : Sdružení hliněného stavitelství, o.s., 2010. 133 s. : il. ISBN 978-80-904593-0-4.

Korčáková, A. *Prof. Ing. arch. Antonín Kurial*. In Vysoké učení technické v Brně. 14. vědecká konference doktorandů / Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2010. 135 s.: il. ISBN 978-80-214-4088-3.

Korčáková, A. *Slaměný dům ve stodole*. In Zdravé domy 2009 : mezinárodní vědecká konference = Healthy Houses 2009 : international scientific conference : Brno, 27. - 30. 5. 2009. Brno : Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2009. 133 s. : il. ISBN 978-80-214-3885-9.

Korčáková, A. *K projektu Výzkum lidové architektury – současný pohled na odkaz lidové architektury* In Vysoké učení technické v Brně. 15. vědecká konference doktorandů / Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2011. 135 s.: il. ISBN 978-80-214-4266-5.

DALŠÍ PUBLIKAČNÍ ČINNOST:

Korčáková, A. *Zdravé domy. Ekologie & tradice hliněné architektury*. Diplomová práce. Brno, FFMU, 2007.

Seminární práce vztahující se k disertační práci, které byly vypracovány během doktorského studia na Fakultě architektury VUT v Brně:

Vypracování bibliografie, vypracování rešerše, předmět: Metodika vědecké práce, 2008.

Rozbor a užití vybrané metody, předmět: Metodika vědecké práce, 2008.

Osnova vědecké práce, předmět: Metodika vědecké práce, 2008.

Zhodnocení objektů Kurialova archivu na Uherskohradištsku rozšířené o památkově chráněné objekty

Proměny okresu Uherské Hradiště, proměny obce Topolná, předmět: Teorie a vývoj urbanismu, 2008.

Návrh k expozici hliněného stavitelství v Rymicích, předmět: Konstrukce v architektuře 2009.

Hliněné stavby v krajině střední Moravy – Haná, předmět: Stavitelství v architektuře, 2009.

Prof. Ing. arch. Antonín Kurial, předmět: Interiér a výstavnictví, 2010.

Současný stav lidové architektury, předmět: Ochrana a obnova památek, 2010.

Nástěnná malba v minulosti a současnosti na příkladech hliněné architektury, předmět: Výtvarné dílo v architektuře, 2010.

OSTATNÍ AKTIVITY

University of Rome „Tor Vergata“, Faculty of Engineering, Řím, Itálie:

International Summer School in Conservation of Historical, Monumental and Archaeological Sites. (July 2009).

Spoluřešitel projektu Specifický vysokoškolský výzkum na FA VUT v Brně:

Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav (r. č. FA-S-10-1). (2010).

Účastník výzkumu v letech 2011–2013 regionu Kysuce za účelem zmapování oblasti, fotografické dokumentace a vytvoření publikace pod názvem *Kysuce, krajina a architektúra, ctnosti a neřesti.*

ZÁVĚR

Tato kapitola přináší celkové shrnutí nejdůležitějších poznatků, ke kterým disertační práce dospěla. Jsou formulovány jako potvrzení/vyvrácení hypotézy uvedené v úvodu této práce, dále jako formulování hlavních přínosů a nakonec zvážení konkrétních oblastí uplatnění disertační práce.

POTVRZENÍ/VYVRÁCENÍ HYPOTÉZY

Hypotézy uvedené v úvodu této disertační práce zněly následovně:

A./ Archivní podoba a současný stav lidového stavitelství na Uherskohradištsku z pohledu architekta se bude výrazně odlišovat ve stupni zachování zaměřených objektů, předpoklad stupně zachování bude minimální.

Hypotéza byla v průběhu disertační práce potvrzena. Její celkové shrnutí je přehledně a aktuálně vidět na tabulce č. 1. aktuální stav zaměřených objektů v lokalitě Uherskohradištsko k roku 2013. Tabulka zaměřených objektů ukazuje jejich současný stav dle stupně zachování objektu k roku 2013. Stupeň zachování je jedním z kritérií pro hodnocení a zobrazuje se na úvodním listě každé katalogové karty. Ze zjištěného vyplývá: v kategorii I stupně zachování objektu je do dnešní doby zachována pouze jedna hospodářská drobná stavba, komora u č. p. 37 v obci Částkov. V kategorii II stupně zachování objektu jsou do dnešní doby zachovány celkem čtyři obytné stavby, z nichž ve dvou případech je využití stavby pro bydlení. Ještě v roce 2010 (specifický výzkum) patřilo do kategorie II stupně zachování celkem šest objektů, z nichž dva (Vésky č. p. 59 a Vápenice č. p. 45) zanikly. Celkově ze zjištěného stavu vyplývá minimální stupeň zachování zaměřených objektů v oblasti Uherského Hradiště. Postupný úbytek či změnu můžeme také sledovat u dalších zbylých kategorií, zejména větší nárůst objektů v kategorii V - zcela odstraněné objekty, kde na místě nestojí žádná stavba.

B./ Současný stav zkoumaných objektů *in situ* na Uherskohradištsku, které nebyly zaměřeny A. Kurialem, ale jsou evidované v Ústředním seznamu kulturních památek ČR (ÚSKP), se ve velké míře nebude shodovat se stavem, v němž jsou evidovány.

Hypotéza byla v průběhu disertační práce potvrzena. Sledoval se ten vzorek obcí na Uherskohradištsku, kde byla uskutečněna pod vedením profesora Kuriala zaměření. Její celkové shrnutí je přehledně a aktuálně vidět na tabulce č. 2. stručné srovnání stavu kulturních památek v lokalitě Uherskohradištsko vedených v evidenci Ústředního seznamu kulturních památek (ÚSKP) versus skutečný stav. Ze zjištěného stavu vyplynulo, že většina uvedených objektů zapsaných jako nemovitě kulturní památky – (celkem 80 objektů, z toho 44 (41) je zachovalých, existujících) již cca z 50% v současnosti neexistuje – jsou zbořené, nově postavené bez původního kontextu nebo přestavěné bez kontextu.

PŘÍNOS PRÁCE

Hlavní přínos práce formuluji následovně:

Kritické zhodnocení objektů Kurialova archivu na Uherskohradištsku a objektů vedených jako nemovité kulturní památky.

Katalog staveb lidové architektury v archivu a v současnosti. Obohacení a rozšíření archivu také o další objekty, které vykazují povahu lidové architektury nebo o objekty, které si zasluhují zvláštní pozornost.

Zjištění aktuálního stavu objektů vedených v Ústředním seznamu kulturních památek. Tento aktuální stav se stane jedním z podkladů pro NPÚ ÚOP v Kroměříži, který provádí revizi již neexistujících objektů, pro žádost na MK ČR na zrušení jejich ochrany.

Zjištění stavu Kurialova archivu – jeho zaměřených objektů na Uherskohradištsku.

Práce kriticky hodnotí, ale také poukazuje i na pozitivní příklady praxe ve vztahu ke krajině, nemovitým kulturním památkám institucionálně chráněným i těm nechráněným.

Práce může být inspiračním zdrojem pro výuku a využití v architektonické tvorbě.

OBLASTI UPLATNĚNÍ DISERTAČNÍ PRÁCE

Disertační práce může být v různých formách uplatněna v následujících:

Práce je určena zejména pro:

- pracovníky památkových ústavů,
- pracovníky obcí s rozšířenou působností,
- architekty, stavební inženýry,
- ekology, neziskové organizace věnující se problematice krajiny a stavby,
- badatele, lektory, studenty a ostatní, kteří se problematikou památkové péče, lidovým stavitelstvím zabývají.

Celkově je důležitým zdrojem pro všechny, kteří se oblastí a výzkumem na Uherskohradištsku zabývají či se o ně přímo nebo nepřímo starají.

Je také inspirativním zdrojem a podkladem.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ, LITERATURY A ZDROJŮ

Institucionální archivy:

Moravské zemské muzeum v Brně, Fotoarchiv Etnografického ústavu

- snímek Orání, Lukas Jan. FA 8. 492,
- kresba Uherskohradištsko – Karel Žadník, dívka u žudra, tempera, 1889. FA 4094,
- snímek Mařatice – Uh. Hradiště, lidový dům zděný krytý doškem, malované žudro, děti ve svátečním a polosvátečním oděvu, cca r. 1890, foto neznámý. FA 2134,
- snímek Boršice, názední malba – černá kuchyně, r. 1953. K. O. Hrubý. F 523,
- snímek Mutěnice – žudro malované, r. 1936. FA 3237,
- snímek Lanžhot, žudro s ornamentem a s motivem srdce. J. Osvald, r. 1939. FA 704,
- snímek Lopeník, kopaničářské stavení, Vajdiš Jaroslav FA 14568.

Archiv Slováckého muzea v Uherském Hradišti

- fotografie J. Jančář, r. 1958. (Inventární číslo 270 zděná komora – pohled průčelí, 2702 zděná komora – žudro),
- fotografie A. Kurial, r. 1943. (Inventární číslo 12113 zděná komora, výzkumná akce bývalé ČAVU),
- fotografie J. Pešek, r. 1967. (Inventární číslo 8301 obytný dům č. p. 69, 8303 nosná trámová konstrukce, 8304 ukázka povazování doškové střechy, 8305 část jizby, 8306 část kuchyně se sporákem),
- fotografie J. Pešek, r. 1967. (Inventární číslo 9942 sušírna),
- fotografie Jančář, r. 1959. (Inventární číslo 1936 sušírna zděné konstrukce s doškovou střechou),
- fotografie J. Jančář, r. 1957. (Inventární číslo 1960 Hospodářství domu č. p. 45. Stodoly s doškovými střechami),
- fotografie V. Frolec, r. 1965. (Inventární číslo 5908 bída ve Veletinách s doškovou střechou, publikace Kultura a trad., č. 5; 5918 bída s předsunutou střechou, publikace Kultura a trad., č. 5.).

Archiv Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě

- kresba J. Beneš, r. 1949. (Inventární číslo 273-86 obytný dům č. p. 69),
- fotografie Jan Popelka, r. 1953. (Inventární číslo 471-85 dvůr domu č. p. 69),
- kresba J. Beneš, r. 1949. (Inventární číslo 273-86 obytný dům č. p. 69),
- fotografie J. Beneš, r. 1949. (FA 117, FA 111 dům se zvýšenou komorou),
- fotografie a kresba J. Beneš, r. 1950. (Inventární číslo 433-85 obytný dům č. p. 4 – fotografie, 102-86 obytný dům č. p. 4 – fotografie, 413-86 obytný dům č. p. 4 – kresba),
- fotografie a kresba L. Verner (Inventární číslo 585-85 – Kopanice – fotografie r. 1947),
- fotografie a kresba J. Beneš. (Inventární číslo 384-86 – Vápenice 23 – kresba r. 1949),
- fotografie J. Pavelka. (Inventární číslo 15-86 – Velitiny budy – fotografie r. 1953, 68-86 Velitiny budy – fotografie r. 1953),
- fotografie a kresba J. Beneš. (Inventární číslo 220-86 – Velitiny budy – kresba r. 1949, 429-85 Veletiny – budy – fotografie r. 1950, 17–86 Veletiny budy a seník – fotografie r. 1950).

Archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm

- archivní fotografie ze zaměřovací akce prof. A. Kuriala,
- sken mapy s vytyčením oblasti „Zálesí, Kopanic, Slovácka“ z výzkumu a vyměřování lidové architektury na Moravě.

Archiv Vysokého učení technického v Brně

- plánová dokumentace – zaměření (matrice, pauzáky) u těchto objektů:

Buchlovice – Trnávky – obytný dům č. p. 307

Částkov – komora u č. p. 16

Částkov – komora u č. p. 24

Částkov – komora u č. p. 36

Částkov – komora u č. p. 37

Částkov – sušárna ovoce u č. p. 32

Částkov – sušárna ovoce u č. p. 65

Drslavice – obytný dům č. p. 69

Drslavice – sušárna ovoce u č. p. 24

Kelníky – sušárna ovoce u č. p. 4

Lopeník – obytný dům č. p. 118

Lopeník – obytný dům č. p. 141

Přečkovice – obytný dům č. p. 4

Vápenice – obytný dům č. p. 23

Veletiny – vinohradnická stavba

Archiv katastrálního pracoviště Uherské Hradiště

— Buchlovice knihovní vložka č. 1258

— Částkov knihovní vložka č. 143

— Částkov knihovní vložka č. 155

— Částkov knihovní vložka č. 146

— Částkov knihovní vložka č. 90; notářský zápis č. j. NZ 561/78; notářský zápis č. j. NZ 665/86

— Částkov knihovní vložka č. 89; notářský zápis č. j. NZ 321/65

— Drslavice knihovní vložka č. 1298; kupní smlouva č. reg. 1192/68

— Lopeník knihovní vložka č. 110

— Přečkovice knihovní vložka č. 145

— Vápenice knihovní vložka č. 24.

Archiv katastrálního pracoviště Zlín

— Kelníky knihovní vložka č. 5

Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště Kroměříž

- evidenční list nemovité kulturní památky 3284 (Částkov komora u č. p. 37),
- evidenční list nemovité kulturní památky 3287 (Částkov sušárna u č. p. 65),
- evidenční list nemovité kulturní památky 3293 (Drslavice č. p. 69),
- evidenční list nemovité kulturní památky 3299 (Drslavice sušárna u č. p. 24),
- evidenční list nemovité kulturní památky 3343 (Kelníky sušárna u č. p. 4),
- evidenční list nemovité kulturní památky 3365 (Lopeník č. p. 141),
- evidenční list nemovité kulturní památky 7999 (Veletiny – vinohradnická stavba).

Archiv obce Kelníky

- fotografie – Antonín Václavík s J. Jančou u sušárny při č. p. 4, 4. 12. 1959.

Farní archiv Buchlovice

- „rodokmen“ domu č. p. 307, knihovní vložka 1258.

Obecní úřad Buchlovice

- kresba – obytný dům č. p. 307, L. Maršálek, 2. polovina 30. let 20. stol.

Soukromé archivy:

Z archivu Ing. Františka Buráně, Prakšice

- fotografie – doškové chaloupky v Greftoch, v obci Prakšice. Motiv kříže mezi okny v průčelí domu, konec 19. století.

Z osobní pozůstalosti – z archivu prof. Kuriala, Brno

- fotografie – malování žudra v Dolních Bojanovicích, r. 1947,
- fotografie – malba průčelí zvonice v Louce, r. 1954.

Literatura:

DAY, Ch. *Duch & místo: uzdravování našeho prostředí: uzdravující prostředí*. Praha: Era, 2004. 273 s. ISBN 80-86517-95-0.

DRÁPAL, J. *Prof. Ing. arch. Antonín Kurial*. Události na VUT v Brně, 2008, roč. XVIII, č. 1, s. 26.

HONZÍK, K. *Tvorba životního slohu: stati o architektuře a užitkové tvorbě vůbec*. 2. vyd. Praha: Václav Petr, 1947, 498 s.

ČENĚK, M. a kol. *Lidé, krajina a zemědělství: z fotoarchivu Národního zemědělského muzea Praha*. Praha: Profi Press, 2006. 197 s. ISBN 80-86726-21-5.

FROLEC, V, D. HOLÝ a R. JEŘÁBEK. *Horňácko; život a kultura lidu na moravsko-slovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. [Vyd. 1.]. Brno: Blok, 1966, 616 s.

FROLEC, V. *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Blok, 1974.

HRABEC, J.; HRUBÝ, J.; KORČÁKOVÁ, A. *Výzkum lidové architektury – archívni podoba a stávající stav*. Brno: FA VUT, 2011, s. 1-156. ISBN 978-80-214-4252-8.

HÚSEK, J; NIEDERLE, L. *Národopis lidu československého*. 2. vyd. V Praze : Národopisná společnost československá, 1923, s. 551-553.

CHMELA, T. a kol. *Vlachovice: průřezky kulturního dědictví obce*. Vlachovice: Obec Vlachovice, 2012. 166 s. ISBN 978-80-260-2693-8.

JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Ve Strážnici: Ústav lidové kultury, 2000, 373 s. ISBN 8086156311.

KORČÁKOVÁ, A. *K projektu Výzkum lidové architektury – současný pohled na odkaz lidové architektury* In: Vysoké učení technické v Brně. 15. vědecká konference doktorandů / Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2011. 135 s.: il. ISBN 978-80-214-4266-5.

KORČÁKOVÁ, A. *Prof. Ing. arch. Antonín Kurial*. In Vysoké učení technické v Brně. 14. vědecká konference doktorandů / Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2010. 135 s.: il. ISBN 978-80-214-4088-3.

KOVÁŘŮ, V. *Dům a zeleň*. In: *Zeleň v lidových obyčejích: [sborník příspěvků z konference karpatologické komise pro lidové obyčeje MKKK konané ve Strážnici v roce 2003]*. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2003, s. 145-151. Studie Slováckého muzea, 8/2003. ISBN 8086185249.

KUČOVÁ, V.; BUREŠ P. *Principy péče o lidové stavby*. 1. vyd. Praha: Státní památková péče, 1999, 119 s. ISBN 80-862-3407-X.

KURIAL, A. *Katalog lidové architektury*. Část 1, Okres Gottwaldov. Brno : Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1978.

KURIAL, A. *Katalog lidové architektury. Část 5, Okres Uherské Hradiště*. Brno : Kraj. středisko st. památkové péče a ochrany přírody, 1986.

LANGER, J. *Lidové stavby v Evropě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 304 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-247-2072-2.

Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, 284 s. ISBN 9788020417114.

Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, 634 s., [16] s. obr. příl. ISBN 9788020417121.

Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 643-1298, [16] s. obr. příl. ISBN 9788020417138.

Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Vyd. 1. Editor Stanislav Brouček, Richard Jeřábek. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007, 2 sv. ISBN 978-80-204-1450-2.

LIVIO, Mario. *Zlatý řez: příběh ří, nejpodivuhodnějšího čísla na světě*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Argo, 2006. ISBN 80-720-3808-7.

LUKÁŠ, M. a kol. *Údržba lidových staveb*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírod, 1986, 68 s.

MÁČEL, O. a VAJDIŠ, J. *Slovácko: Architektonický vývoj vesnice*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958. 231, [2] s. Česká architektura. Velká řada, sv. 2.

MENCL, V. *Lidový dům na Vyškovsku*. Vyškov: Okresní vlastivědné museum, 1957.

POCHE, E. *Encyklopedie českého výtvarného umění*. 1. vyd. Praha : Academia, 1975, s. 269.

Počátky národopisu na Moravě: antologie prací z let 1786-1884. Editor Richard Jeřábek. Překlad Jaroslav Kovář, Sylvie Stanovská. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, 411 s. ISBN 8086156052.

RAPOPORT, A. *House Form and Culture*, Prentice –Hall, Englewood Cliffs, New Jersey 1969.

ŠIMČÍK, J. Malovaným okénkem...město Hluk - památkové domky. In: *Památky tradičního lidového stavitelství v životě dnešní obce: známé i neznámé*. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž ve spolupráci s NPU ÚOP v Kroměříži, 2013, s. 26-29.

ŠIMŠA, M a P. KALÁBOVÁ. *Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy*: Strážnice. 1. vyd. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006, 283 s. ISBN 8086156885.

SPATHOVÁ, J. *Stavební a umělecké památky*. Velehrad : Ottobre 12, 2002. ISBN 80-86528-13-8.

VÁCLAVÍK, A. *Luhačovské Zálesí: Příspěvky k národopisné hranici Valašska, Slovenska a Hané*. Luhačovice: Musejní společnost, 1930. 671 - [II] s.

VAŘEKA, J.; FROLEC, V.; SCHEYBAL, J. *Lidová architektura : encyklopedie. 2.*, přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 427 s. ISBN 9788024712048.

VINCI, Leonardo da. *Deníky*. Vyd. 2. V Praze: Československý spisovatel, 2010, 147 s. ISBN 978-80-87391-49-5.

On-line zdroje:

TLUSTÁ, Z. *Zeleň ve vztahu k venkovskému osídlení*. [online]. s. 6 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: www.cestyvenkova.cz/dokumenty/obec_a_lide/zelen/1__B__dodatek_Tlusta.pdf.

ČÚŽK, 2013. *Katastrální mapa Buchlovice* [online]. [Edice Katastrální mapa Buchlovice 1:1000]. Dostupné z:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=362029711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚŽK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=3757832711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚŽK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2622622711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚŽK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=3760058711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚŽK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2622558711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚŽK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2622568711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚŽK, 2013. *Katastrální mapa Částkov* [online]. [Edice Katastrální mapa Částkov 1:1000]. Dostupné z:

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2622646711&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Drslavice* [online]. [Edice Katastrální mapa Drslavice 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=295240742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Drslavice* [online]. [Edice Katastrální mapa Drslavice 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=295124742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Kelníky* [online]. [Edice Katastrální mapa Kelníky 1:530]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=3380277705&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Lopeník* [online]. [Edice Katastrální mapa Lopeník 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2723569742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Lopeník* [online]. [Edice Katastrální mapa Lopeník 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=297283742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Přečkovice* [online]. [Edice Katastrální mapa Přečkovice 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=3967175742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Vápenice* [online]. [Edice Katastrální mapa Lopeník 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=81F2A805&MarQParam0=308978742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

ČÚZK, 2013. *Katastrální mapa Veletiny* [online]. [Edice Katastrální mapa Veletiny 1:1000]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=2825291742&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR024718720>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR028218280>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR051118270>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR09771828>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR097718280>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR134118280>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR206318280>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR251918280>.

MZA, 2013. *Indikační skici map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR282318270>.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0284-1/0284-1-009_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0344-1/0344-1-002_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0584-1/0584-1-004_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/0584-1/0584-1-002_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/1176-1/1176-1-003_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/1606-1/1606-1-006_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/1606-1/1606-1-002_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/2444-1/2444-1-004_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/2868-1/2868-1-008_index.html.

ÚAZK, 2013. *Císařské povinné otisky map stabilního katastru* [online]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/com/3300-1/3300-1-004_index.html.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Foto 1 Pohled do krajiny - orání, Lukas Jan	22
Foto 2 Topolná č. p. 398, ukázka neorganické přístavby ve dvoře. Foto A. Korčáková, r. 2012.	28
Foto 3 Boršice, dřevěný srub, ukázka nekoncepční zástavby do krajiny, r. 2010. A. Korčáková.....	36
Foto 4 Vápenice, památný strom u č. p. 24. Foto A. Korčáková, r. 2013.	37
Foto 5 - vlevo Vlčnov kaplička. A. Korčáková, r. 2013.	39
Foto 6 - vpravo Drslavice kaplička. A. Korčáková, r. 2013.....	39
Foto 7 vlevo sgrafitový dekor prsty v omítce. Kostice. Počátek 20. století. Foto E. Málek.	41
Foto 8 vpravo prstová kresba, černá kuchyně, Boršice. K. O. Hrubý, r. 1953.	41
Foto 9 vlevo Mařatice - Uh. Hradiště, lidový dům zděný krytý doškem, malované žudro, děti ve svátečním a polosvátečním oděvu, cca r. 1890, autor fotografie neznámý.	43
Foto 10 vpravo Mutěnice, malované žudro, r. 1936.....	43
Foto 11 vlevo doškové chaloupky v Greftoch, v obci Prakšice.	44
Foto 12 vpravo detail motiv kříže mezi okny v průčelí domu. Fotografie z konce 19. století.	44
Foto 13 vlevo poslední fáze názední malby na Podluží. Lanžhot č. 155. Foto R. Jeřábek r. 1977.	45
Foto 14 vpravo obdobný dům v Lanžhotě, motiv srdce a typická měkkost stěn patrna na klenutém žudru. J. Osvald, r. 1939.	45
Foto 15 vlevo ornament u vstupu do vinohradnické „búdy“ č. p. 26. Foto A. Korčáková, r. 2013.	45
Foto 16 vpravo pohled na Vlčnovské vinohradnické stavby. Foto A. Korčáková, r. 2013.....	45
Foto 17 vlevo malování žudra v Dolních Bojanovicích, r. 1947 (z archivu prof. Kuriala).....	46
Foto 18 vpravo malba průčelí zvonice v Louce, r. 1954 (z archivu prof. Kuriala).	46
Foto 19 mapa s vytyčením oblasti „Zálesí, Kopanic, Slovácka“ z výzkumu a vyměřování lidové architektury na Moravě	48
Foto 20 současný pohled na zástavbu v Prakšicích – Vinohradech, r. 2011. Foto A. Korčáková.	51
Foto 21 vlevo pohled na rozpadající se usedlost Vápenice č. p. 45, vpravo pohled na hlavní průčelí a detail omítky, r. 2010. A. Korčáková	194
Foto 22 Věsky č. p. 59, novostavba, r. 2013. A. Korčáková.....	194
Foto 23 Částkov, dům č. p. 29 (45078/7-3281). Foto A. Korčáková, r. 2010.....	210
Foto 24 Částkov, dům č. p. 63 (19340/ 7-3282). Foto A. Korčáková, r. 2011.....	210
Foto 25 Částkov, komora u č. p. 37 (31657/7-3284). Foto A. Korčáková, r. 2011.....	210

Zhodnocení objektů Kurialova archivu na Uherskohradištsku rozšířené o památkově chráněné objekty

Foto 26 Drslavice, Kaple Panny Marie Hostýnské (10227/ 7-8588). Foto A. Korčáková, r. 2013.....	211
Foto 27 Drslavice, sušárna u č. p. 24 (26630/ 7-3299). Foto A. Korčáková, r. 2010.....	211
Foto 28 Drslavice č. p. 69 (46030/ 7-3293). Foto A. Korčáková, r. 2010.....	211
Foto 29 Drslavice č. p. 11 (23054/ 7-3292). Foto A. Korčáková.....	212
Foto 30 Hluk č. p. 284 vlevo (26649/ 7-3325) a č. p. 283 (22524/ 7-7068) vpravo. Foto A. Korčáková, r. 2010..	212
Foto 31 Hluk, ulice Rajčovna. Foto A. Korčáková, r. 2010.....	212
Foto 32 Kelníky č. p. 19 (47853/ 7 3340). Foto A. Korčáková, r. 2010.	212
Foto 33 Kelníky, stodola u č. p. 9 (47855/ 7-3342). Foto A. Korčáková, r. 2013.....	213
Foto 34 Lopeník č. p. 141 (24792/ 7-3365). Foto A. Korčáková, r. 2013.....	213
Foto 35 Lopeník, zvonice (12505/ 7-8550). Foto A. Korčáková, r. 2013.....	213
Foto 36 Nová Lhota – Vápenky č. p. 227 (11177/ 7-8663). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.....	214
Foto 37 Nová Lhota – Vápenky č. p. 231 (11173/ 7-8660). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.....	214
Foto 38 Nová Lhota – Vápenky č. p. 267 (11176/ 7-8662). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.....	214
Foto 39 Nová Lhota – Vápenky č. p. 270 (11175/ 7-8661). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.....	215
Foto 40 Přečkovice, studna u č. p. 4 (30870/ 7-3420). Foto A. Korčáková r. 2010, 2011.....	215
Foto 41 Vápenice č. p. 36, dům se stodolou (11383/ 7-8703). Foto A. Korčáková, r. 2010.....	215
Foto 42 Vápenice, seník u č. p. 43 (23325/ 7-3521). Foto A. Korčáková, r. 2013.....	216
Foto 43 Vápenice u č. p. 53, rekreační objekt (11385/ 7-8702). Foto A. Korčáková, r. 2010.	216
Foto 44 Veletiny – vinohradnické „búdy“. Foto A. Korčáková, r. 2013.....	216
Foto 45 Vyškovec č. p. 40 (41216/ 7-3561). Foto A. Korčáková, r. 2011.....	217
Foto 46 Vyškovec, sušárna u č. p. 40 – příprava na sušení trnek. Foto A. Korčáková, r. 2013.....	217
Foto 47 Vyškovec č. p. 43 (22492/ 7-3562). Dům rozdělen na dva samostatné objekty do L. Foto A. Korčáková, r. 2010.	217
Foto 48 Vyškovec č. p. 44 (35956/ 7-7118). Foto A. Korčáková, r. 2010.....	217
Foto 49 Zlámanec, komora u č. p. 5 (34972/ 7-3568). Foto A. Korčáková, r. 2010.	218
Foto 50 Zlámanec, sušárna u č. p. 7 (100472). Foto A. Korčáková, r. 2010, 2013.	218
Foto 51 Zlámanec č. p. 37 (28760/ 7-3569). Foto A. Korčáková, r. 2013.	218

Tento výčet obrázků se vztahuje k celé disertační práci mimo části vlastního *Katalogu staveb lidové architektury v archivu a v současnosti*.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

Instituce a organizace

AV ČR	Akademie věd České Republiky
ČAVU	Česká akademie věd a umění
ČR	Česká republika
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
ČVUT	České vysoké učení technické (v Praze)
ESF	Evropský sociální fond
FA VUT	Fakulta architektury Vysokého učení technického (v Brně)
CHKO	Chráněná krajinná oblast (Beskydy, Bílé Karpaty)
KN	Katastr nemovitostí
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
MZA	Moravský zemský archiv
NPÚ	Národní památkový ústav
NPÚ – ÚOP	Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště (v Kroměříži)
ORP	Obce s rozšířenou působností
OP VK	Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost
ROP	Regionální operační program
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
ÚAZK	Ústřední archiv zeměměřictví a katastru
UH	Uherské Hradiště
ÚSKP	Ústřední seznam nemovitých kulturních památek
VPR	Vesnická památková rezervace
VPZ	Vesnická památková zóna
VUT	Vysoké učení technické (v Brně)
ZK	Zlínský kraj

Všeobecné zkratky, značky, symboly

aj.	a jiné, a jiní
apod.	a podobně
atd.	a tak dále, a tak dál
atp.	a tak podobně
cca	circa, asi, kolem, přibližně
CD	compact disc, kompaktní disk
č.	číslo
č. p.	číslo popisné
č. j.	číslo jednací
č. reg.	číslo registrační
foto	fotografie
GP	geometrický plán
info	informace
JV	jihovýchod
JZ	jihozápad
např.	například
odst.	odstavec
pol.	polovina, poloviny
pp.	pozemková (parcela)
PP	památková péče
r.	rok
r. č.	registrační číslo
s.	strana
Sb.	Sbírky (zákonů)
SJM	společné jmění manželů

srov	srovnej, srovnejte
st.	stavební (parcela)
stol.	století
tj.	to jest
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaných, tak zvané
viz	podívejte se, podívej se
§	paragraf, paragrafy
%	procento, procenta

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 aktuální stav zaměřených objektů v lokalitě Uherskohradištsko k roku 2013. 193

Tabulka 2 stručné srovnání stavu kulturních památek v lokalitě Uherskohradištsko vedených v evidenci Ústředního seznamu kulturních památek (ÚSKP) versus skutečný stav..... 206

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1 (CD) – specifický výzkum: *Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav.*

PŘÍLOHA Č. 2 (CD) – scany zaměření v okrese Uherské Hradiště – plánová dokumentace z Archivu VUT v Brně.

PŘÍLOHA Č. 1

CD – specifický výzkum: *Výzkum lidové architektury – archivní podoba a stávající stav.*

PŘÍLOHA Č. 2

CD - scany zaměření v okrese Uherské Hradiště – plánová dokumentace z Archivu VUT v Brně.